

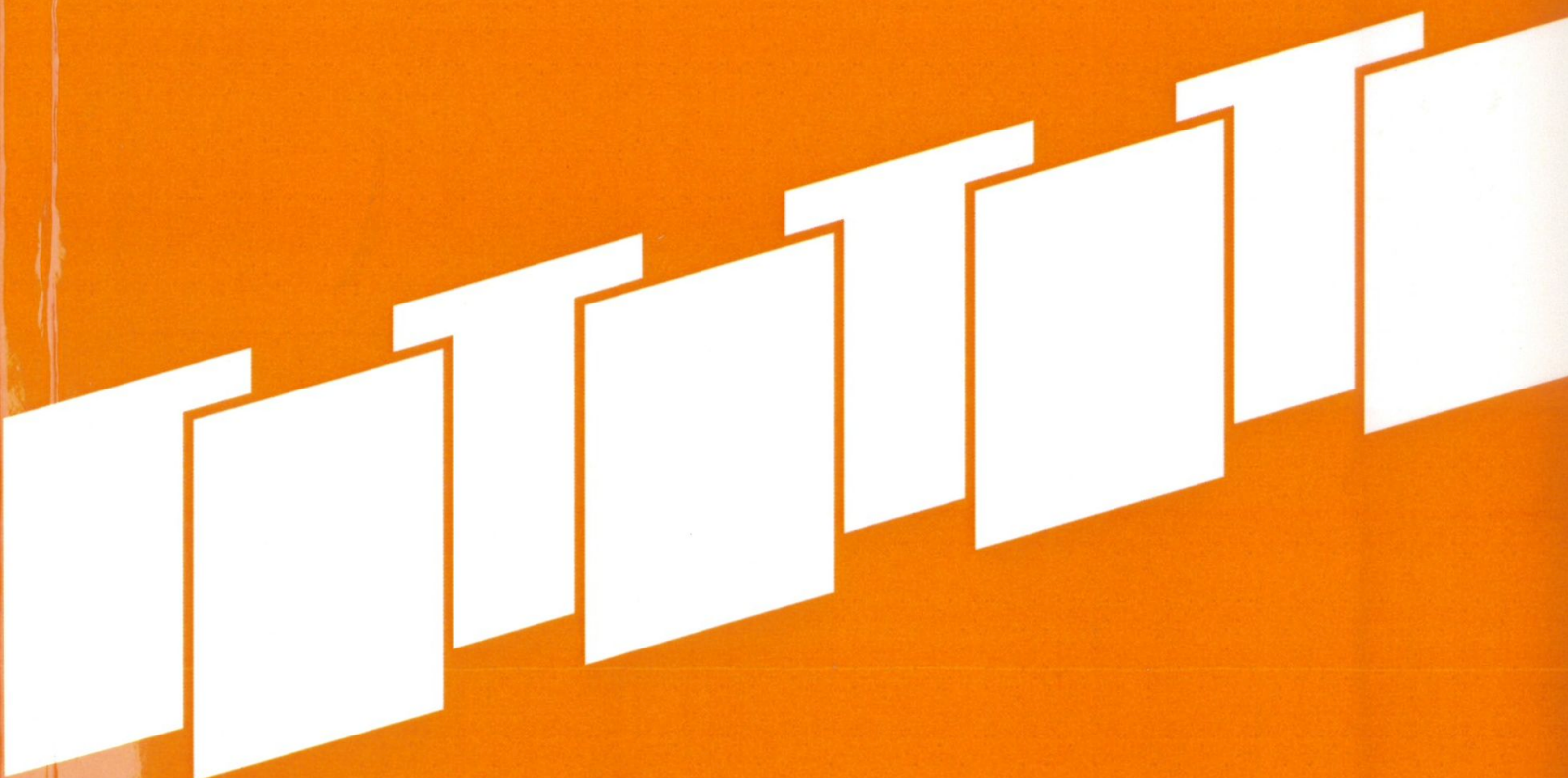
POLSKA
AKADEMIA
NAUK

INSTYTUT
JĘZYKA
POLSKIEGO

NOWE SŁOWNICTWO POLSKIE

MATERIAŁY Z PRASY LAT 2001–2005

Część IV: N–R

NOWE SŁOWNICTWO POLSKIE
MATERIAŁY Z PRASY LAT 2001–2005

Część IV: N–R

PRACE INSTYTUTU JĘZYKA POLSKIEGO PAN

144

ZESPÓŁ REDAKCYJNY

Piotr Źmigrodzki, Ireneusz Bobrowski,
Barbara Czopek-Kopciuch, Teresa Smólkowa

POLSKA AKADEMIA NAUK • INSTYTUT JĘZYKA POLSKIEGO

NOWE SŁOWNICTWO POLSKIE
MATERIAŁY Z PRASY LAT 2001–2005

Część IV: N–R

pod redakcją

TERESY SMÓŁKOWEJ

opracował zespół

KRYSTYNA HOLLY

TERESA SMÓŁKOWA

ANNA ŻÓŁTAK

KRAKÓW 2013

PRACOWNIA „OBSERWATORIUM JĘZYKOWE”
INSTYTUT JĘZYKA POLSKIEGO PAN
03-450 Warszawa, ul. Ratuszowa 11

Okładkę projektował

Edward Kostka

Redakcja i korekta

Danuta Ambrożewicz

© *Copyright by Instytut Języka Polskiego PAN, 2013*
Printed in Poland

Przedruk tekstu możliwy jest wyłącznie za zgodą Instytutu Języka Polskiego PAN.
Cytowanie oraz wykorzystywanie danych zawartych w artykułach hasłowych
dozwolone jest pod warunkiem podania źródła.

PL ISSN 0208-4074
ISBN 978-83-89425-86-7

Wydawnictwo LEXIS Spółka z o.o.
lexis@ijp-pan.krakow.pl

PRZEDMOWA

Czwarta seria „Nowego słownictwa polskiego. Materiały z prasy lat 2001–2005” ukaże się w kilku częściach. Jest ona kontynuacją wcześniejszych opracowań pod takim samym tytułem obejmujących materiał z lat 1972–1981 (skrót NS1), 1985–1992 (skrót NS2) oraz 1993–2000 (skrót NS3).

Dokładne dane na temat sposobu opracowania artykułów hasłowych podajemy w trzeciej serii (NS3) w części I: A–H. W czwartej serii (NS4) wprowadzamy nowy znak – Δ na wyróżnienie zestawień. Pozostałe zasady redakcyjne nie ulegają zmianie.

Przy doborze materiału kierujemy się wyłącznie leksykograficznym kryterium nowości. Oznacza to, że zamieszczamy jedynie wyrazy nienotowane w „Słowniku języka polskiego” pod red. W. Doroszewskiego (skrót WD) i w „Słowniku języka polskiego” pod red. M. Szymczaka (skrót MS).

Niektóre z wyrazów umieszczonych w naszym zbiorze można znaleźć w kilku słownikach wydanych w ostatnich dwóch dekadach, a mianowicie w „Innym słowniku języka polskiego” pod red. M. Bańki z 2000 roku (skrót MB), w „Praktycznym słowniku współczesnej polszczyzny” pod red. H. Zgólkowej z lat 1994–2005 (skrót HZ), w „Uniwersalnym słowniku języka polskiego” pod red. S. Dubisza z roku 2003 (skrót SD), w „Słowniku 100 tysięcy potrzebnych słów” pod red. Jerzego Bralczyka z roku 2005 (skrót JB) oraz w „Słowniku współczesnego języka polskiego” pod red. B. Dunaja z roku 2007 (skrót BD), także w Suplemencie do MS pod red. M. Bańki z 1992 roku (skrót MSB). Żaden z wymienionych wyżej słowników nie obejmuje jednak tylko nowego – co najmniej w sensie leksykograficznym – słownictwa polskiego należącego do różnych odmian leksyki. Występowanie danego wyrazu w tych słownikach odnotowujemy, umieszczając w kwadratowych nawiasach na końcu artykułu hasłowego lub – w wypadku wyrazów wieloznacznych – pod odpowiednim znaczeniem skróty BD, MB, HZ, SD, JB, MSB, będące inicjałami imion i nazwisk redaktorów naukowych tychże słowników, np. **becikowe** [JB], **antyalerbiczny 1.** ‘zwalczający alergię, stosowany w leczeniu uczuleń’ [HZ, SD, JB], **2.** ‘taki, który nie powoduje alergii’.

Alfabetyczny układ haseł nie znaczy, że nasz zbiór wyrazów jest słownikiem. Świadczy o tym drugi człon tytułu określający charakter tego opracowania, a mianowicie „Materiały z prasy lat...”. Są to bowiem wyłącznie informacje, które mogą być wyzyskane w granicach możliwości, jakie daje nasz materiał (bardzo dokładnie określamy je w „Przedmowie” na początku każdej kolejnej serii naszej publikacji).

Uznając, że zgromadzone przez nas słownictwo należy w znacznej większości do najnowszej warstwy leksykalnej (tj. powstałej w ostatnich dwóch, trzech dziesięcioleciach), tym samym przyznajemy, iż jakaś jego część nie należy do tej warstwy. Umieszczony w naszym opracowaniu zbiór wyrazów został jedynie wyekscerpowany z prasy wychodzącej w latach 1972–1981, 1985–1992, 1993–2000 oraz 2001–2005, a nie utworzony w tym okresie. Daty podanej przy źródle nie traktujemy więc jako daty powstania wyrazu. Przeciwnie, wręcz przestrzegamy przed taką interpretacją tych danych.

Każda seria naszej publikacji obejmuje tylko część nowszej warstwy leksykalnej. Wynika to z faktu, że ekscerpujemy – ze zrozumiałych względów – ograniczoną liczbę tytułów, oraz z tego, że nie preparujemy cytatów. Umieszczamy bowiem tylko te hasła, które mają poświadczenia w kartotece. Ograniczoną wartość mają dla nas także same spisy wyrazów niezależnie od ich charakteru (np. słowniki ortograficzne, wykazy umieszczane na elektronicznych nośnikach informacji itp.), ponieważ głównym celem naszej pracy jest nie tylko sama rejestracja nowego słownictwa, ale także obserwacja zachodzących w wyrazach zmian ich znaczeń i zakresów.

Czwarta seria „Nowego słownictwa polskiego. Materiały z prasy lat 2001–2005” jest serią ostatnią. Począwszy od litery N wprowadzamy kilka zmian wynikających przede wszystkim z tego, że była prowadzona ekscerpca prasy do piątej serii, która nie będzie opracowywana.

Po pierwsze, wprowadzamy nowe źródła, które wymieniamy w „Cytowanych czasopismach”. Wyzyskujemy także cytaty z Internetu, pochodzące głównie z zamieszczonej tam prasy.

Po drugie, wyzyskujemy źródła późniejsze niż pochodzące z lat 2001–2005 wtedy, gdy nowsze cytaty lepiej ilustrują znaczenie definiowanego wyrazu.

Po trzecie, informujemy, które z definicji podanych w tej części opracowania są zaczerpnięte z przywoływanych w serii trzeciej i czwartej słowników [HZ, MB, SD, JB, BD].

Wprowadzamy znak • określający homonimy. Pozostałe zasady redakcyjne nie ulegają zmianie.

Teresa Smólkowa

Objaśnienia skrótów i symboli

blm	– bez liczby mnogiej	rzecz.	– rzeczownik
cyt.	– cytata	specj.	– specjalistyczny
indyw.	– indywidualizm	środ.	– środowiskowy
iron.	– ironicznie	wulg.	– wulgarnie
lm	– liczba mnoga	zdrob.	– zdrobnienie
lp	– liczba pojedyncza	zn.	– znaczenie
ndm	– nieodmienny	żart.	– żartobliwie
okazj.	– okazjonalny	*	– neosemantyzm
p.	– porównaj	**	– zmiana zakresu
(p.)	– patrz	◊	– frazeologizmy
pogard.	– pogardliwie	Δ	– zestawienia
pot.	– potoczny	•	– homonim
przym.	– przymiotnik		
przysł.	– przysłówek		

Cytowane czasopisma

AutoŚ	– Auto Świat	PCWorld	– PC World
Angora	– Angora	Polit	– Polityka
Bravo	– Bravo	Przekr	– Przekrój
Claudia	– Claudia	Rzeczp	– Rzeczpospolita
CzasWar	– Czas Warszawski	RzeczpMag	– Rzeczpospolita Magazyn
DGP	– Dziennik Gazeta Prawna	Sukces	– Sukces
Dziennik	– Dziennik	ŚwiatKob	– Świat Kobiety
DzieńD	– Dzień Dobry	TeleTydz	– Tele Tydzień
Elle	– Elle	TS	– Twój Styl
Focus	– Focus	Viva	– Viva!
Forum	– Forum	Wprost	– Wprost
Gala	– Gala	Zwier	– Zwierciadło
Glamour	– Glamour	ŻW	– Życie Warszawy
GW	– Gazeta Wyborcza	ŻWMag	– Życie Warszawy Magazyn
GWWysOb	– Gazeta Wyborcza Wysokie Obcasy	gazeta.pl	
Jestem	– Jestem	gazetaprawna.pl	
Look	– Look	poradnik-stomatologiczny.pl	
Metro	– Metro	rp.pl	
Metropol	– Metropol	studente.pl	
Newsweek	– Newsweek		

Skróty słowników

- BD – Słownik współczesnego języka polskiego, red. B. Dunaj, Warszawa 2007.
HZ – Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny, red. H. Zgólkowa, t. I–L, Poznań 1994–2005.
JB – Słownik 100 000 potrzebnych słów, red. J. Bralczyk, Warszawa 2005.
MB – Inny słownik języka polskiego, red. M. Bańko, Warszawa 2000.
MS – Słownik języka polskiego, red. M. Szymczak, t. I–III, wyd. VII, Warszawa 1978.
MSB – Słownik języka polskiego, red. M. Szymczak, Suplement, red. M. Bańko, M. Krajewska, E. Sobol, Warszawa 1992.
SD – Uniwersalny słownik języka polskiego, red. S. Dubisz, t. I–IV, Warszawa 2003.
WD – Słownik języka polskiego, red. W. Doroszewski, t. I–XI, Warszawa 1958–1969.

Skróty serii „Nowego słownictwa polskiego...”

- NS1 – Nowe słownictwo polskie. Materiały z prasy lat 1972–1981, red. D. Tekiel, cz. I: A–O, cz. II: P–Ż, Wrocław 1988–1989.
NS2 – Nowe słownictwo polskie. Materiały z prasy lat 1985–1992, red. T. Smółkowa, cz. I: A–O, cz. II: P–Ż, Kraków 1998–1999.
NS3 – Nowe słownictwo polskie. Materiały z prasy lat 1993–2000, red. T. Smółkowa, cz. I: A–H, cz. II: I–O, Kraków 2004; cz. III: P–Ś, Kraków 2005, cz. IV: T–Ż, Suplement do cz. I–III, Kraków 2006.
NS4 – Nowe słownictwo polskie. Materiały z prasy lat 2001–2005, red. T. Smółkowa, cz. I: A–D, cz. II: E–J, Kraków 2010, cz. III: K–M, Kraków 2013.

N

na alfika *środ.* ‘o fryzurze: z długą grzywką zaczesaną na bok, opadającą na oko’: „Plastikami” w środowisku klubowym nazywa się dziewczyny przesadnie dbające o urodę, w dodatku na sposób prowincjonalny. Ich typowe cechy to: sztuczna opalenizna, tlenione włosy, złota biżuteria, szpilki i fryzura na alfika (od Alfa z planety Melmac, bohatera serialu telewizyjnego). „Plastiki” uważane są za zjawisko groźniejsze od samych „dresiarzy”. GWWysOb 35/2002.

nabojka *środ.*: Wojowników nobilituje walka z cwelami, czyli kibicami wrogiej drużyny. Na pierwszej linii walczy tzw. nabojka, czyli osoby najbardziej zaprawione w bojach. Wprost 15/2003.

nabój Δ nabój gumowy *środ.* ‘nabój niepenetrujący (p.) zrobiony z gumy’: Niestandardowe było to, że wśród naboji gumowych znalazły się breneki, czyli pociski ostre. Wystrzelono ich tylko sześć. Polit 21/2004. [BD]

Δ nabój niepenetrujący *środ.* ‘nabój, który nie powoduje uszkodzenia ciała’: Zaczęli strzelać nabojami gumowymi tzw. niepenetrującymi z karabinów gładkolufowych. To standardowe działanie, zgodne z przepisami o stosowaniu przymusu bezpośredniego. Polit 21/2004.

naciągacki ‘oszukujący, wykorzystujący kogoś dla osiągnięcia własnych korzyści’: Na starówkach całego świata knajpy są podejrzane i naciągackie, ale nie było wielkiego wyboru, a ciemnozielone markizy obwieszczały patronat mego ulubionego Pilsnera Urquella. RzeczpMag 5/2002.

naciągactwo ‘nabieranie kogoś, wyludzenie’: Kursów nikt nie kontroluje, dlatego część z nich to zwykłe „naciągactwo”: – Chodziłem na kurs z polskiego (ok. 1200 zł za 60 godzin). Prowadzący wchodził na salę ze stertą testów, rozdawał je, a po godzinie czytał poprawne odpowiedzi. Bez słowa wyjaśnienia. GW 265/2004.

nacjonalka *środ.* ‘ubezpieczenie socjalne w Wielkiej Brytanii’: – A będą chcieli ode mnie national insurance – pytam. – Nie, raczej nie – odpowiada. – A jak będą pytali, to mów, że masz. I tak nikt nie będzie chciał tego oglądać. Znajomy znajomego pracuje tu już od dwóch lat i nigdy nikt nie chciał od niego nacjonalki. RzeczpMag 21/2001.

nadajnik Δ nadajnik GPS ‘urządzenie radionawigacyjne określające położenie geograficzne danego obiektu’: Skruszony gangster jest objęty programem ochrony

świadka koronnego. Otrzymuje 900 zł na członka rodziny. Jeżeli gdziekolwiek udaje się bez ochrony, nadajniki GPS informują o miejscu, w jakim się znajduje. Wprost 30/2003.

nadawca Δ nadawca prywatny *środ.* ‘stacja telewizyjna lub radiowa, której właścicielem jest osoba prywatna’: O formacjach radiowych zaczęło się u nas mówić po 1993 r., czyli po rozdaniu pierwszych koncesji dla nadawców prywatnych, bo właśnie stacje komercyjne utrzymujące się ze sprzedaży czasu antenowego reklamodawcom muszą trafić w target atrakcyjny dla owych reklamodawców. Polit 10/2004. [HZ nadawca 2.]

nadgłupota *okazj.* ‘tępota, bezmyślność posunięta do granic możliwości’: Kiepcy bowiem nie urodzili się wczoraj. Ferdynand Kiepski ma licznych przodków i krewnych – niektórych z herbami, niektórych ze słomą w cholewach, a i niektórych w garniturach i pod krawatem. Jego głupota nie jest zwykłą głupotą, to – jak czasem nazywa to sam Grabowski – „nadgłupota”, głupota metafizyczna, ucieleśniająca wszystkie najpaskudniejsze cechy sarmackiego charakteru. GW 21/2001. [BD]

nadliteratura *okazj.*: Nadliteratura to taka literatura, która swój budulec czerpie z innej, gotowej literatury. [...] Każde zdanie budujące Gombrowiczowską nadliteraturę jest parodią zastanych form i znaczeń. GW 104/2002.

nadpowaga *okazj.* ‘przesadne okazywanie własnego dostojeństwa, pompatyczność’: Jak ona potrafi tych swoich chłopów z AWS za uzdę trzymać? Poza tym to jest takie moje reżyserskie zboczenie zawodowe. Na Senat patrzę jak na spektakl, a na nią jak na aktorkę. I jakoś ją podziwiam. To jest postać. Bardzo dobre aktorstwo. Chętnie bym ją obsadził w roli dojrzałej amantki. A biorąc pod uwagę jej nadpowagę, świetnie mogłaby funkcjonować w roli komediowej. [o Alicji Grześkowiak] Polit 5/2001.

nadprezydent *okazj.* ‘osoba mająca nieformalną władzę w państwie’: W odróżnieniu od Jelcyna Aleksander Kwaśniewski nie wycofa się do zacisza dacz, klinik i sanatoriów. Pozostając w cieniu, będzie tworzył ze swym następcą coś w rodzaju prezydenckiego duumwiratu. Twierdzono, że Kwaśniewski osiągnął w polskiej polityce wszystko, co było można. Nie przypuszczano, że przed nim jeszcze jeden awans – na nadprezydenta. Wprost 27/2004.

nadświadomy ‘wykraczający poza zwykłą zdolność poznania i percypowania świata’: Nie sposób nie wspomnieć też inż. Stefana Ossowieckiego. Najprościej weryfikują go ludzie, którzy albo otrzymali pomoc, albo nie. Z moją działalnością jest podobnie. Natura tego zjawiska polega na bycie nadświadomym, do którego praktycznie każdy z nas może sięgnąć. To tylko kwestia wrażliwości, uruchomienia receptorów, jakby anten, dzięki którym odebrać będziemy mogli sygnały wywołane mentalnym pytaniem o coś lub kogoś. GW 34/2001.

NS2 **nadświadomość** ‘stan, który pozwala zdawać sobie sprawę z własnej świadomości, wpływać na nią’

nagrzmocony *pot.* ‘pijany’: Obserwacje posła Zbigniewa Nowaka z Polskiej Racji Stanu są inne: – Widuję czasem nagrzmoczonych na korytarzu. Sejm jest miejscem pracy, a w pracy się nie pije. Polit 42/2003.

najt rower: Absolutną nowością na rynku dyscyplin ekstremalnych jest najt rower. Zasady najt roweru są proste jak drut kolczasty. Dyscyplina ta polega na jeździe rowerem w nocy bez oświetlenia. Od zawodników wymaga się jedynie zimnej krwi, sokolego wzroku i absolutnego braku instynktu samozachowawczego. Wprost 36/2003.

najtrowerowiec ‘osoba jeżdżąca najt rowerem (p.)’: Są tacy, co twierdzą, że cały ten najt rower to jedna wielka lipa. Naród na prowincji jest biedny i kasy nie ma na lampkę za trzy zety. Woli ryzykować czołową z pędzącym autem, niż sztachnąć się na światelko. Inna teoria głosi, że ci, co zapieprzają po drodze na ślebaka, to nowa sekta religijna, bo skoro są zielonoświątkowcy, mogą być i najtrowerowcy. Wprost 36/2003.

najwyższy \diamond **najwyższa półka** ‘najwyższa pozycja w jakiejś hierarchii; także: najwyższa wartość czegoś’: Jedno nie ulega wątpliwości, najwyższa półka, szczyty elit sterujących naszą rzeczywistością, zna się świetnie. Jeśli ktoś nowy zostanie wpuszczony do tego salonu, rozplynie się pomiędzy starymi bywalcami i nic się nie zmieni. Trzeba by zmienić większość nazwisk na liście zaproszonych na raut gości. Metropol 35/2004.

NS3 z górnej półki

namiotowiec ‘namiotowicz (p.)’: Gościna jest na ogół w stodołach. Tu również rysują się dwie frakcje: namiotowcy i stodołowcy. Damian jest zwolennikiem spania w stodole. Nie trzeba rozkładać i składać. Polit 31/2003.

NS3 **namiotowicz** ‘turysta spędzający urlop pod namiotem; ten, kto mieszka w namiocie’

nandrolon specj. ‘rodzaj sterydu, lek o działaniu anabolicznym, w sporcie stosowany jako środek dopingujący’: Dziewięciu piłkarzy, przyłapanych w ubiegłym sezonie na używaniu nandrolonu, znowu jest na boisku – na czele z Holendrem Edgarem Davidsem z Juventusu, któremu pięciomiesięczną dyskwalifikację skrócono w drugiej instancji do czterech miesięcy. Newsweek 10/2002.

NS2 **anabolik, anabol**

nano-, pierwsza część wyrazów złożonych informująca, że obiekty nazwane w drugim członie wyrazu mają rozmiary miliard razy mniejsze od podstawowych jednostek miary dotąd stosowanych, a przywoływana rzeczywistość opisywana jest na podstawie struktur mających rozmiar atomu węgla: [HZ, SD, JB]

nanobakteria, nanocząsteczka, nanodrucik, nanokryształ, nanomilimetr, nanoobwód, nanoogniwo, nanopocisk, nanoproszek.

nanoinżynier ‘specjalista w dziedzinie nauki i techniki zajmującej się nanocząsteczkami (p.)’: – Co powinniśmy zrobić, aby zwiększyć nasze szanse stworzenia takiej przyszłości, w której warto żyć? – pyta Drexler i jak większość nanoinżynierów poszukuje rozwiązania w samej technice. Polit 1/2003.

nanosom: Wkładasz bikini, a tu siniak. Nie wpadaj w panikę, tylko pędź do apteki po żel Auriderm. Zawiera witaminę K, która uszczelnia naczynka krwionośne i przyspiesza wchłanianie rozlanej pod skórą krwi. Aby w jak najkrótszym czasie wchłonęło się jak najwięcej, witaminę zamknięto w mikroskopijnych kulkach, na-

nosomach, które wnikają głęboko do tkanek i dopiero tam uwalniają swoją zawartość. TS 7/2002.

nanotechnolog ‘specjalista w dziedzinie nanotechnologii (p.), nauki zajmującej się wytwarzaniem i zastosowaniem zminiaturyzowanych urządzeń’: Nanotechnolodzy mogą stworzyć nową generację broni, której siła niszczenia przewyższa wszystko, co znamy. Polit 1/2003.

NS3 **nanotechnologia** ‘nauka zajmująca się wytwarzaniem i zastosowaniem zminiaturyzowanych urządzeń’

naoczniak *środ.*: Prócz policjantów laweciarze opłacają też taksówkarzy, postronnych świadków zdarzenia. Taksówkarz za informację o wypadku dostaje od 50 do 80 złotych, tzw. naoczniak, czyli świadek ok. 30 złotych. Wielu laweciarzy zawiera też znajomości z mieszkańcami bloków przy niebezpiecznych skrzyżowaniach. DzieńD 8/2002.

napęd* *środ.*: Na chętnych czekają kanistry z benzyną i napędem. Napęd to popularna nazwa paliwa do silników dieslowskich, czyli oleju napędowego. Polit 7/2001. WD 1., MS **napęd** *tech.* ‘wprawianie w ruch maszyny; napędzanie; energia powodująca ten ruch; urządzenie przenoszące ruch z silnika na maszynę roboczą’, WD 2. *daw.* ‘ściganie kogoś, pogoń, natarcie’

nara *środ.* ‘na razie’: – Obecnie takie modne niedawno skrótów jak „wporzo”, „nara”, „spoko” czy „pozdro” są już obiektem kpin – jako zabytki językowe i przejawy obciachu – mówi Jacek Palka, nauczyciel w gimnazjum, pisarz, autor m.in. bloga „badmofuker”. Wprost 19/2005.

narkomanizacja ‘szerzenie się narkomanii’: Harcerze powiedzieli „stanowcze nie naromanizacji” – cokolwiek miałyby to słowo znaczyć, zaś stowarzyszenie Koliber podniosło kwestię wolności i odpowiedzialności. Polit 7/2005.

narta **Δ narty taliowane** ‘narty carwingowe (p.)’: W grupie tej znajdują się narty uniwersalne o różnej geometrii. Od nart radykalnie taliowanych do nieco bardziej tradycyjnych. GW 295/2002.

NS3 **Δ narty carwingowe, carwingi** ‘specjalnie wyprofilowane narty, zwężone w środku, o szerokich przodkach i tyłach, co ułatwia wykonywanie skrętów’

nastorośli *rzecz. okazj.*: Pokolenie francuskich trzydziestolatków doczekało się własnej nazwy. Nastorośli. Dorośli, którzy nie dają się wygnać z rajów dzieciństwa. Prowadzą dorosłe życie zawodowe. Zdradzają ich drobiazgi: telefon komórkowy z obudową w kształcie pieska, słodki misiaczek wesoło dyndający przy kluczach. Zegarek Swatch z barwną papugą na tarczy, patyk od lizaka w kąciku ust. TS 10/2003.

natrzaskany *pot.* ‘nagrzmocony (p.)’: Ale po kolei: pamiętacie państwo, jak kilka lat temu Bronisław Cieślak (SLD) natrzaskany jak karp pędził w Wigilię autem pod prąd i po chodniku? Policjantom wybełkotał, że po choinkę się spieszył. Wprost 1/2005.

naturopatia ‘leczenie metodami naturalnym’: Medycyna konwencjonalna w większości przypadków jest skuteczna w walce z uczuleniami, ale czasem warto skorzystać z uzupełniających terapii: akupresury i aromaterapii, homeopatii, naturopatii i m. krobiotyki, jogi i medytacji, refleksologii i wizualizacji, masażu i ziołolecznictwa. Jestem 8/2001. [JB]

NS3 **naturopata**

naturoterapeutka ‘osoba stosująca naturopatię (p.)’: Oto cała tajemnica, twierdzi Mary Staggs, brytyjska naturoterapeutka, która wynalazła aparat. Jej zdaniem każda choroba zaczyna się od zmian potencjału w błonie komórkowej. Komórki zdrowego człowieka mają potencjał ujemny, od 70 do 90 miliwoltów. Wtedy toksyny są szybko wydalane z organizmu. TS 5/2005.

nawalanka* *pot.* ‘utarczka słowna lub bijatyka’: W nadawanym w Polsce programie „Czarny pies czy biały kot” Skowron pełni funkcję sędziego na ringu bokserkim. Nie angażuje się w dyskusje, tylko startuje walczące strony i pilnuje czasu. Na swych gości patrzy tak, jakby miał ich głęboko w dupie i tylko bawił się ich pyskówkami. Taka nawalanka zaproszonych gości sprawdza się pod warunkiem umiejętnego doboru zawodników. W jednym z ostatnich programów Skowrońskiego Andrzej Lepper w pięknym stylu rozgniół polemicznie Stefana Niesiołowskiego. Wprost 12/2004. [HZ 2. bójka, bicie kogoś, SD b) bójka, bijatyka, JB 2. bójka] WD, MS **nawalanka** *posp.* ‘niedbała praca, niewywiązanie się z jakiegoś zadania, niedotrzymanie słowa, obietnicy’

nawigacja Δ **nawigacja GPS** (global positioning system) ‘radionawigacyjny system określania położenia geograficznego’: Uczni są bezradni wobec trzęsień ziemi – potrafią co prawda wskazać miejsca, w których ryzyko kataklizmu rośnie, ale nie potrafią przewidzieć, kiedy niszczyielska energia zostanie uwolniona. Potrafią za to w ciągu kilkunastu minut od wystąpienia podwodnego wstrząsu obliczyć kierunek, wielkość i prędkość tsunami. Posługują się danymi zbieranymi przez sensory sejsmiczne ukryte w ziemi, boje monitorujące poziom oceanu za pomocą podwodnych czujników ciśnienia wody, a nawet urządzenia satelitarne wykorzystujące nawigację GPS, które mierzą przemieszczanie się masywów górskich i lądów. Taki system funkcjonuje od ponad półwiecza na Pacyfiku z inicjatywy USA, a korzysta z niego 26 państw. Wprost 1/2005. [HZ]

NS3 Δ **nawigacja satelitarna, GPS**

nawilżacz* ‘kosmetyk nawilżający skórę’: Na wszelki wypadek serię Skin Supplies for Men przepakował do stalowych tubek, a swój popisowy nawilżacz M-lotion sprzedaje w dwóch superlekkich konsystencjach – wodnisto-kremowej i jako żel. RzeczpMag 10/2005.

MS 1. **nawilżacz** ‘naczynie ceramiczne do napełniania wodą, zawieszane na grzejnikach...’ 2. ‘aparat do rozpylania wody w pomieszczeniu zamkniętym w celu zwiększenia wilgotności powietrza’; NS1 ‘urządzenie w żelazku zwilżające prasowaną bieliznę’

naziposeł okazj. ‘poseł Ligi Polskich Rodzin, prawicowej partii o narodowych i nacjonalistycznych przekonaniach’: Inna sprawa dopiero nabiera rozpędu. Posłowie LPR Bogusław Sobczak i Szymon Pawłowski poczuli się zniesławieni przez dziennik „Fakt”. Opublikował on ich zdjęcia z uniesionymi prawymi dłońmi – według gazety „w nazistowskim pozdrowieniu”. Dziennik nazwał ich też „naziposłami”. Metropol 222/2005.

nazi-skinhead ‘naziskin (p.)’: Środowisko olsztyńskich nazi-skinheadów uchodzi za jedno z najaktywniejszych w kraju. Jan Adamowicz (rzecznik prasowy olsztyń-

skiej delegatury UOP) wiąże to z zapaścią cywilizacyjną regionu. Bezrobotni rodzice nie są autorytetem, za to są nim silni koledzy. Polit 28/2001.

NS3 **naziskin, nazi-skin** ‘członek subkultury młodzieżowej odwołującej się do faszyzmu i charakteryzującej się kultem przemocy’

nebulizator ‘przyrząd służący do rozpraszania płynu na bardzo drobne cząsteczki do wytwarzania mgły, wykorzystywany przede wszystkim w medycynie; inhalator’: Urządzenie o nazwie nebulizator zamienia płyn w tzw. suchą parę, której kropelki mają rozmiar poniżej mikrona. TS 7/2005. [HZ, JB]

negatywka* ‘coś, co ma negatywny charakter, negatywne oddziaływanie’: Ojciec dyrektor zapewnia: „Będzie to pozytywna telewizja”. A któżby śmiał przypuszczać, że będzie ona negatywką? Przecież poczłapią do niej ci z hierarchów, których do tej pory rzadziej zapraszano do publicznej i komercyjnej. Polit 1/2003.

WD **negatywka daw.** ‘zdr. od negatywa – czarna gałka przy głosowaniu’

nekroafera ‘afery związana z nieudzielaniem przez lekarzy pogotowia pomocy pacjentom, uśmiercanie ich i informowanie zakładów pogrzebowych o zwłokach w zamian za określone wynagrodzenie’: Tomasz S. – organizator procedury „handlu skórami” w łódzkim pogotowiu nie wróci do pracy. Sąd najwyższy uchylił wyrok Sądu Okręgowego w Łodzi, który nakazał przywrócenie do pracy Tomasza S. Jest podejrzany o wzięcie co najmniej 60 tys. zł w zamian za informacje o zgonach pacjentów. Prokuratura bada też, czy – będąc dyspozytorem – nie opóźniał wyjazdów karettek do ciężko chorych. Dyrektor pogotowia Bogusław Tyka wyrzucił Tomasza S. z pogotowia pod koniec 2002 r. Bohater nekroafery wygrał proces o przywrócenie do pracy – bo zwolniono go mimo sprzeciwu związku zawodowego, któremu S. szejfuje. GW 54/2005.

nekrotikon ‘emotikon (p.) wyrażający smutek po czyjejś śmierci’: Przede wszystkim jednak sieć wytworzyła własny obrządek żegnania zmarłych. Jak do elektronicznego alfabetu należą znaczniki wyrażające uczucia (tzw. emotikony), tak też pamięć o zmarłych wyraża się w Internecie w postaci nekrotikonów. „Zapalmy im świeczkę” – pisali internauci po tragicznej śmierci trzech siatkarki Avii Świdnik. I zaraz pojawiły się znaczki :[i],[*], [‘]. Często wpisy te przypominają nowoczesne księgi kondolencyjne. Polit 44/2004.

nemomania okazj. ‘fascynacja bohaterami filmu „Gdzie jest Nemo?”’: Dzieci na całym świecie opanowała nemomania. Za kilka dni ten szal ogarnie także Polskę. Na ekrany wchodzi animowana bajka „Gdzie jest Nemo?”. DzieńD 47/2003.

nenufarnia ‘miejsce, w którym hodowane są nenufary’: W skromniejszych niż Wersal rezydencjach magnackich konstrukcje wypełnione szkłem stanowiły początkowo po prostu ochronę dla sprowadzanych z krajów egzotycznych roślin. Powstały więc palmiarnie, kaktusiarnie, paprociarnie, a także storczykarnie czy nenufarnie. Wprost 12/2004.

neococonning: Socjologowie próbują rozszyfrować pierwsze zmiany w naszych zachowaniach. Po kilku tygodniach obserwacji i badań zauważyli, że chętniej wracamy do rodziny, przyjaciół. Znaleźli już nawet odpowiedni termin: „neococonning”,

czyli ponowne zamknięcie się w domu, w otoczeniu najbliższych, skupienie na rzeczach najistotniejszych. Elle 88/2002.

neodym* ‘urządzenie używane do nielegalnego blokowania wodomierzy i liczników elektrycznych w celu uniknięcia płacenia rachunków’: O tym, że zainteresowanie neodymami jest spore, świadczy liczba ofert sprzedaży w internecie. Oficjalnie sprzedawcy ostrzegają lojalnie potencjalnego nabywcę: „Uwaga! Magnes wpływa niekorzystnie na pracę wodo- i prądomierza”. Metropol 44/2005.

WD, MS **neodym chem.** ‘pierwiotek chemiczny z rodziny lantanowców, liczba atomowa 60, srebrzysto-żółty metal ziem rzadkich, stosowany przy wyrobie szkieł optycznych’

neofeudalny ‘dotyczący hierarchicznej struktury danej partii, ugrupowania politycznego itp.; także: dotyczący całkowitego podporządkowania osób stojących niżej w hierarchii osobom stojącym wyżej’: Gdy się czyta ich biogramy, uderza jedno: niemal wszyscy wywodzą się z aparatu pezetpeerowskiego lat 70. i 80. Niezwykle rzadko pojawiają się ludzie młodzi. Ich idolami są Edward Gierek, a przede wszystkim Wojciech Jaruzelski, owacyjnie witany na zjeździe partii. Ich tożsamość i styl uprawiania polityki wyznaczają neofeudalne reguły gry stworzone w latach 70. Arogancja łączy się tu ze skrajnym oportunistycznym dążeniem do zachowania pozycji, wpływów, pieniędzy. Są nastawieni wyłącznie na kariery i jedyne, z czym zdają się liczyć, to krytyka mediów. Wprost 36/2003.

neogaraż ‘muzyka nawiązująca w stylistyce do garażowego rocka (p.)’: Britpop był brytyjską reakcją na amerykański grunge – zwrotem w stronę rodzimej, beatlesowskiej tradycji. Fala zainaugurowana przez Franza Ferdinanda także jest ripostą – tym razem na amerykański neogaraż i nowojorski art-punk. Wprost 9/2005.

neoplemienny ‘dotyczący organizowania się w określonych grupach środowiskowych’: Uczestników festiwalu – jak zauważa dr Jacek Kurzępa, socjolog badający ich od kilku lat – cechuje „neoplemienna potrzeba identyfikowania się z osobami mającymi podobne blokady rozwojowe. Młodzież małomiasteczkowa jest sfrustrowana rzeczywistością i pozbawiona szans na ekspresję niepokojów w lokalnych społecznościach, więc uczestniczy w przystanku”. Wprost 31/2004.

neops: Ci młodzi ludzie mają już swoje wymyślone przez socjologów nazwy. Curbys (creative urban people), czyli kreatywni ludzie z wielkich miast, neops (kupują rzeczy ręcznie robione), hi-los łączy to, że odrzucają zachłanną konsumpcję i marki. TS 3/2004.

neoszamanizm ‘przekonanie o posiadaniu duszy przez zwierzęta, rzeczy lub zjawiska przyrody’: Są lata 90., lalkarze boso celebryją Nową Erę Wodnika, która w Ameryce nazywa się New Age. W Nowej Erze lalkarzy nie ma kościoła, tylko mieszanka buddyzmu z neoszamanizmem, kultem uduchowionej przyrody. Nie ma telewizji, zakupów mięsa w geesie. Dziewczyny uprawiają jogę zamiast areobiku i noszą tylko przyjazne ciało ciuchy z naturalnych tkanin. Polit 11/2003.

nerkobiznes ‘nielegalny handel nerkami ludzkimi’: U nas wszystko dziś można sprzedać. Ciało i duszę – skarży się Tanasi. – Każdy, kto chce kupić nerkę z Mołdawii, jedzie do Turcji. Turcja stała się mostem między bogatą Europą a nędzną

mołdawską prowincją – uzupełnia kolega Tanasiego. Nie chce być fotografowany. – Nerkobiznes to dochodowy interes. A gdzie chodzi o duże pieniądze, tam jest się czego bać. Wprost 25/2004.

nerola: Kremów Rectifiance możesz używać już po 35 roku życia. Jako silny odmładzacz debiutuje w nich esencja neroli, czyli kwiatu gorzkiej pomarańczy, do tej pory stosowana jedynie w aromaterapii. TS 10/2003.

nerwica Δ nerwica natręctw ‘choroba psychiczna charakteryzująca się występowaniem u chorego obsesyjnych, nawracających myśli oraz przymusem wykonywania jakichś czynności’: Każdemu z badanych kazali określić, czy miewa objawy typowe dla nerwicy natręctw (zwanej też zachowaniem obsesyjno-kompulsywnym): uporczywe myśli, nieuzasadniony niepokój czy uporczywa potrzeba powtarzania pewnych czynności (np. nieustannego mycia rąk czy liczenia w myślach). GW 126/2002. [HZ]

netKonto ‘rachunek w banku obsługiwany za pośrednictwem Internetu’: Właściciele netKonta w LG Petro mogą zakładać przez sieć n-Lokatę. Jest to trzymiesięczny depozyt o stałym oprocentowaniu, tworzony z pieniędzy zgromadzonych na netKoncie. Lokata jest automatycznie odnawiana, a odsetki przekazywane są na rachunek lub dopisywane do podstawowej sumy. Wprost 44/2001.

netowicz ‘użytkownik Internetu’: Większość opiniodawców tego artykułu to kompleksieni netowicze pologowani na randkowych portalach... bez skutku i stąd ta agresja... Metro 594/2005.

neurobik: Mózg wykorzystuje tylko jedną czwartą swoich możliwości. Spróbuj zrobić z niego większy użytek. Szare komórki zmusza do pracy neurobik, czyli gimnastyka mózgu. TS 1/2004.

neurobiochemiczny ‘związany z nauką o procesach chemicznych zachodzących w komórkach nerwowych’: Regulacyjna Teoria Temperamentu, która wieńczy dotychczasowy pański dorobek, opisuje strukturę temperamentu za pomocą cech uwarunkowanych mechanizmami neurobiochemicznymi. A podczas badania temperamentu posługuje się pan kwestionariuszem. Czy zjawisko uwarunkowane biologicznie można zbadać taką metodą? Polit 6/2001. [JB neurochemia]

neurochip: Sprzężenie ludzkiego mózgu z komputerem przestaje być jedynie mało realnym wymysłem autorów powieści fantastycznonaukowych. Niemiecki biofizyk opracował pierwszy neurochip: układ scalony zawierający komórki mózgu. Rzeczp 217/2001.

neurofarmakologia specj. ‘nauka o oddziaływaniu leków na układ nerwowy człowieka’: Fukuyama kreśli trzy scenariusze przyszłości ludzkości. W pierwszym najważniejszą rolę będzie odgrywała neurofarmakologia. Psycholodzy odkryli bowiem, że osobowość ludzka jest znacznie bardziej plastyczna, niż kiedyś sądzono. Takie leki, jak antydepresyjny prozac czy podawany nadaktywnym dzieciom ritalin, już dziś zmieniają zachowanie, samoocenę, zdolność do życia w społeczności. W przyszłości firmy farmaceutyczne ograniczą niepożądane skutki tych preparatów, dopasują leki do genetycznego profilu pacjentów, co umożliwi ich powszechne stosowanie. Osobowość będzie się przykrawać do potrzeb. Wprost 26/2002. [HZ]

NS3 neurofarmakolog

neurofeedback ‘różnego rodzaju techniki treningowe i terapeutyczne, które pozwalają pacjentowi panować nad stresem, bólem oraz innymi procesami’: Biofeedback, znany na Zachodzie jako neurofeedback powstał jako produkt uboczny badań NASA. Oczywiście jogini potrafią osiągnąć pożądane stany umysłu bez nowoczesnych technologii. Odpowiednim odżywianiem, medytacją, filozofią i stylem życia osiągają harmonię ciała i umysłu. RzeczpMag 9/2005.

NS3 **biofeedback**

neurogastrolog *specj.* ‘specjalista w dziedzinie neurogastrologii (p.)’: – Nie doceniamy władzy ciała nad duchem. Kolejne generacje neurologów zajmą się tym problemem, spróbują odpowiedzieć na pytanie, jaki jest wpływ jelitowego mózgu i innych impulsów płynących z ciała na nasze samopoczucie, a nawet na nasz rozum, inteligencję, zmęczenie czy witalność – przepowiada amerykański badacz. Te badania mogą przynieść wiele niespodzianek. Już teraz coraz mniej medyków śmieje się z neurogastrologów czy profesorów fizjologii badających włókienka nerwowe łączące mały i duży umysł i dochodzących do wniosku, że można czuć i decydować brzuchem. Sukces 4/2001.

neurogastrologia *specj.* ‘dział medycyny badający wpływ układu pokarmowego na układ nerwowy człowieka’: – W brzuchu istnieje drugi mózg: myślący, nowoczesny, przetwarzający dane, które otrzymuje. Ten mózg jest jedyny w swoim rodzaju, genialny – zachwyca się nim Micheal Gersohn, amerykański neurolog, szef wydziału anatomii i biologii komórkowej Uniwersytetu Columbia w Nowym Jorku. Według Gersohna i innych naukowców, świat stoi przed „brzuszną rewolucją”. Najnowsze badania wykazują, że procesy psychiczne zachodzące w ludzkim organizmie są zdecydowanie mocniej sprzężone z systemem trawiennym niż do tej pory przypuszczano. Mózg brzuszny, z którego istnienia długo nie zdawano sobie sprawy, ma olbrzymi wpływ na nasze przeżycia, radości i cierpienia. Michael Gersohn jest uważany przez wielu swych kolegów po fachu za genialnego odkrywcę, ale on sam podkreśla, że dziedzina, którą się zajmuje – neurogastrologia – ma już ponadstuletnią historię. Sukces 4/2001.

neurolingwista *specj.* ‘specjalista w dziedzinie neurolingwistyki (p.)’: Predyspozycje do nauki języków nie są związane ani z ilorazem inteligencji, ani ze zdolnościami do nauki przedmiotów ścisłych czy talentem artystycznym. – Wielu osobom trudno nauczyć się języka obcego głównie dlatego, że paraliżuje je lęk przed popełnianiem błędów w rozmowie z obcokrajowcem – mówi Agnieszka Cegiełkowska, neurolingwista z Kliniki Neurologii Samodzielnego Publicznego Szpitala Klinicznego nr 4 w Lublinie. Osoby głuchonieme posługujące się językiem migowym zwykle łatwo się uczą czytać i pisać w każdym języku używanym w kraju, w którym przebywają, bo nie mają żadnych barier psychicznych. Wprost 5/2005. [HZ]

NS3 **neurolingwistyka** ‘nauka badająca mechanizmy nerwowe w obrębie ludzkiego mózgu, które kontrolują rozumienie i tworzenie wypowiedzi’, NS2 **neurolingwistyczny**

neuralny Δ neuronalna droga ‘połączenie neuronów przewodzące impulsy nerwowe’: Dowiedziono także, że słuchanie muzyki we wczesnych latach życia pomaga

budować neuronalne drogi, które mają wpływ na rozwój języka, pamięci i poczucia przestrzeni. GW 113/2003.

neurorozwojowy ‘dotyczący nieprawidłowości w rozwoju ruchowym, intelektualnym i społecznym dziecka’: Rtęć gromadzi się w mózgu, gdzie aktywizuje szereg toksycznych reakcji biochemicznych, więc jest prawdopodobne, że u niektórych dzieci thimerosal wywołał zaburzenia neurorozwojowe. Polit 2/2003.

newage’owy ‘związany z New Age (p.)’: Najpopularniejszym z Pokemonów jest Pikachu. Stylizowany na ujmującą przytulankę futrzasty, grubiotki stworek o wyrazie twarzy zdumionego dziecka. To jego trenuje bohater filmów, Ash. Kreacja Pikachu przypomina zmodyfikowanego Prosiaczka widzianego przez pryzmat głośnego newage’owego komentarza do „Kubusia Puchatka”, „Tao Prosiaczka”. Ta drobna, nieporadna istotka dysponuje swoją ukrytą siłą, w opresji okazuje się, iż to ona potrafi uratować przyjaciół. Polit 8/2001. [JB]

NS3 **New Age** ‘ruch kulturowo-społeczny odwołujący się do nauki, filozofii, psychologii, medycyny i muzyki, głoszący nadejście nowej ery bez konfliktów i pełnej braterstwa, oparty na intuicji, łączący racjonalizm z irracjonalizmem, afirmujący okultyzm, filozofie i religie orientalne’

new wave ‘nurt muzyczny, wywodzący się z punk rocka, obejmujący m.in. łagodniejsze, bardziej popowe brzmienia’: Dzisiaj rozpocznie się w klubie Nobo nowy cykl Psycho Radio, którego pomysłodawcami są dwaj włoscy didżeje i producenci – Pat Legato i Daniele Tignino. Drugi z nich będzie gwiazdą wieczoru, podczas którego będzie można usłyszeć utwory inspirowane stylistyką lat osiemdziesiątych, niepozabawione domieszek punka, new wave czy elektro. Metropol 173/2004.

Nicea \diamond **Nicea albo śmierć**: Co tak naprawdę oznacza głośne w Polsce hasło „Nicea albo śmierć”? Gra toczy się m.in. o wpływ na procesy decyzyjne w organach unii. Wszystkie kraje unijne zgadzają się, że rada ma podejmować decyzje kwalifikowaną większością głosów, lecz nie są zgodne, w jaki sposób przyznawać głosy poszczególnym państwom oraz jak określić konieczny próg. Wprost 25/2004.

niedopitek* *okazj.* ‘osoba odczuwająca potrzebę kontynuowania picia alkoholu ze względu na odczuwany jego niedosyt’: Na Dworcu Głównym przy ulicy Towarowej bar czynny był całą dobę. Nad ranem ściągały tam niedopitki z całej Warszawy. Po Klubie Aktora, Melodii i Bristolu wylądowaliśmy na Głównym. Stoimy przy wysokim stoliku. GW 27/2001. [HZ 2. *pot.*]

WD *rzad.* zwykle w lm. ‘resztką napoju pozostała w naczyniu, z którego się piło’

niekawiorowy *okazj.* ‘odżegnujący się od praktyk kawiorowej lewicy (p.)’: Rolicki może krzepić się, że ukochanej Samoobronie wzrosło o 70 proc. poparcie. Z 10 proc. do 17. To jednak daleko do najniższego, 27-procentowego poparcia SLD obecnego w najśmielszych, dzisiejszych marzeniach Rolickiego. Najwyższego poziomu poparcia w historii „niekawiorowej” SdRP. GW 137/2002.

NS3 Δ **kawiorowa lewica** ‘ugrupowania lewicowe tylko z nazwy dbające o własne doraźne korzyści’

niemcożerca ‘nieprzejednany, zaciekły wróg Niemców’: Jesteśmy ponadto homofoby i antysemita (nikt jakoś nie zwrócił uwagi na antysemityzm rządu Belki, który chciał wprowadzić opłaty za obrzezanie z powodów religijnych; „GW” zaspęła?).

Niemcożery. Rusogryzy. Czechokopy. Ukraińcorezy. I tak dalej, dookoła globu. Wprost 25/2004.

NS2 **germanożerca**

niemierzalny ‘niedający się zmierzyć’: Nie chodzi tu tylko o siłę głosu mierzoną w decybelach ani o skalę mierzoną w oktawach. Chodzi o zupełnie niemierzalny talent interpretacyjny, który powoduje, że głos przenosi emocje i trafia wprost do serca. GWWysOb 50/2002.

nienawistnictwo ‘postawa polegająca na wrogim nastawieniu’: Nigdy też nie znalazły środowiska tej inteligencji [UW] porady na demagogię powstania warszawskiego, populistyczne nienawistnictwo Radia Maryja, haselka łatwego nacjonalizmu, antyrosyjskości, antyniemieckości etc. Polit 50/2005.

nieodpepniony ‘nieuwolniony od więzi z najbliższymi, zwłaszcza z matką’: Mylą się optymiści, utrzymując, że mężczyźni z bycia maminsynkami wyrastają. Nasz kraj aż się od nich roi. Są dorośli, ale nieodpepnieni. Wciąż związani z mamusiami psychicznie jak niemowlę pępowiną. Metro 602/2005.

niepaństwówka *środ.* ‘szkoła, uczelnia prywatna, niepubliczna’: Opublikowanie raportu UOKiK i pierwsze przypadki pozwów przeciwko uczelniom prywatnym podgrzały i tak już gorącą rywalizację między władzami państwówek i niepaństwówek. Pojawiły się zarzuty, że media w tej sprawie angażują się po jednej stronie, bo ulegają stereotypowi, że prywatne są gorsze. Polit 29/2005.

niesmaczyć ‘powodować niesmak, wstręt, odrazę’: W taki sposób dowiedziałem się, że oto kolejne słowo oderwało się od swojego rzeczywistego znaczenia (przymiotnik użyty przez młodego człowieka to pierwotnie wulgarnie określenie aktu seksualnego, w dodatku rusycyzm) i poszybowało w jakże odległe rejony znaczeń pozytywnych. A z tego należy wyciągnąć wniosek, że winna nas przestać niesmaczyć sytuacja, kiedy idol (według „Słownika wyrazów obcych” W. Kopalińskiego, idol to wyobrażenie, posąg, symbol bóstwa; bałwan pogański, bożyszcze) publiczności festiwalowej wykrzykuje to słowo na przemian z widownią. Po prostu między artystą a jego audytorium odbywa się wtedy wymiana uprzejmości. Wprost 24/2002.

niesort *środ.* ‘niesortowana odzież używana’: Koalicja handlowców, artystów i emerytów złożyła w Sejmie 200 tys. podpisów w obronie swobodnego dostępu do używanej odzieży. Zebrała je w całym kraju. – Stawką jest nie tylko wolny dostęp do niesortu, prawo do swobodnego sortowania, ale także 80 tys. miejsc pracy. Polit 20/2002.

nieświeżyzna *środ.* ‘nieświeża żywność’: Dziś za nieświeżyzną na półkach dostaje się najwyżej kilkaset złotych mandatu. A kara powinna być bardziej dotkliwa szczególnie dla tych, którzy sprzedają dużo. Polit 29/2005.

nieumoczony* ‘nieuwikłany w żadną podejrzaną, kompromitującą sytuację’: Lis wypełnia zapotrzebowanie na polityka „nieumoczonego”. Ale właśnie z tego powodu jest politykiem na kredyt. Jeśli wierzyć Lisowi, w Polsce jest 20 proc. prawdziwych beneficjentów przemian i około 40 proc. tych, którzy mają poczucie przegranej. Polit 22/2004.

NS2 **umoczyć**, NS3 **umoczenie** ‘poniesienie dużej straty finansowej, zainwestowanie w nieudane przedsięwzięcie’

niewrażliwiec ‘osoba nieczuła, niewrażliwa’: Ja mu tego nie powiem, bo jak kocha, to powinien się domyślić. Ale się nie domyśla, niewrażliwiec! Awantura w powietrzu, bo on nie widzi moich wysiłków. TS 12/2004. [HZ, BD]

niewyczerpalność ‘niemożność zużycia, wyczerpania’: Ten młody muzyk jest namacalnym dowodem niewyczerpalności amerykańskich zasobów ludzkich na odcinku wartościowego i niemodnego grania. Polit 7/2005.

niezaistnienie ‘nieobecność, niepojawienie się w czymś, gdzieś’: Ówczesny ambasador Jerzy Kościński zaprosił ich do łoża Senatu, aby mogli przyjrzeć się ostatniej dyskusji o rozszerzeniu NATO i głosowaniu. Oni zaś chcieli zaistnieć w moim felietonie na temat historycznego głosowania. – Panowie – tłumaczyłem – nie mogę w tej rozstrzygającej chwili pokazać panów, a pominąć w korespondencji z Waszyngtonu głosów amerykańskich senatorów... Byli tak oburzeni swoim niezaistnieniem w „Wiadomościach”, że następnego dnia w ambasadzie na bankiecie zaczęli mi robić publicznie awanturę. GW 57/2002.

nightclubbing ‘spędzanie wolnego czasu w nocnych klubach’: W ciągu roku od ukazania się albumu „Like A Virgin” sama stała się pop-kulturowym fenomenem [Madonna]: wzorem dla nastolatków i obiektem westchnień dorastających chłopców, powiewem światowego życia epoki nightclubbingu, a także drogowskazem dla aspirujących gwiazdek pop. Wprost 25/2004.

nigun ‘rodzaj żydowskiego melodyjnego śpiewu grupowego bez użycia słów’: Cymes to dwie realizacje Michaela Alperta (chasydzki stół, wokół którego tańczy się i śpiewa niguny i zmirosy oraz połączenie pieśni żydowskich, a także ukraińskich dumek). Wprost 27/2003.

nike ‘sportowe buty firmy Nike’: Na ulicach w odlotowych pumach, nike’ach czy adidasach chodzą nawet ci, którzy ostatni raz spocili się w szkole na wuefie. Ale nikt się do tego nie przyzna. Każdy chce być fit and chic, czyli sprawny i modny. TS 6/2005.

niskodawkowy ‘o leku: zawierający mało jakiegoś składnika’: Naukowcy szacują, że około 26 milionów Amerykanów regularnie przyjmuje aspirynę „na serce”. Jeszcze w 1997 roku było ich tylko 6,8 miliona. Wytwórcy aspiryny pospieszyli więc z tabletkami „niskodawkowymi” (80–100 mg kwasu acetylosalicylowego na tabletkę, czyli ćwierć tego, co zawierają zwykłe tabletki przeciwbólowe). Niskodawkowa aspiryna, nazywana w USA St. Joseph aspirin, jest reklamowana jako środek zapobiegający chorobie wieńcowej. Newsweek 23/2002.

niskohazardowy *środ.*: Wiąże się z ustawicznie powielaną tezą, że oto przyjęta 10 kwietnia 2003 r. ustawa legalizuje automaty o niskich wygranych (niskohazardowe). GW 13/2004.

niskoorbitowy ‘o satelicie: zawieszony nisko nad ziemią (na wysokości 600–2500 km)’: Pierwszą firmą, która zamierzała uruchomić system telefonii satelitarnej dla masowego odbiorcy, było Iridium. Przedsiębiorstwo stworzone przez amerykańską Motorolę już na początku lat 90. miało gotową koncepcję umieszczenia w prze-

strzeni kosmicznej 77 niewielkich niskoorbitowych satelitów telekomunikacyjnych. Plan zrealizowano w końcu roku 1998. System działał bez zarzutu, choć liczbę satelitów zmniejszono do 66. Szybko okazało się jednak, że przedsięwzięcie nie przynosi zakładanych zysków. Trzy miesiące po jego sfinalizowaniu Iridium było bliskie bankructwa. Wprost 5/2001.

niskopółkowy ‘mający niską pozycję w jakiejś hierarchii; także: mający małą wartość’: Toska jest mocno znerwicowana i bardzo inteligentna, a nawet czytana. Przypicie, że to miły akcent w epoce, gdy typowa bohaterka prozy kobiecej, jeśli nawet idiotką nie jest, to musi ją udawać. Jakby tego było mało, Toska ma całkiem poważne problemy egzystencjalne i intelektualne, a nie tylko sercowe. Chociaż sercowe posiada także, a i „momenty” są całkiem niezłe. Bo Toska lubi cudzych mężów – szczególnie docenia kuchnię ich żon. Jest i kariera – w prasie niskopółkowej z tendencją spadkową. GWWysOb 9/2002.

niskoreaktywny: Stresor, czyli wiadomość o planowanej redukcji, podziela na osoby wysokoreaktywne, czyli wyróżniające się dużą wrażliwością i małą odpornością emocjonalną znacznie silniej niż na osoby niskoreaktywne, czyli niewrażliwe i odporne. Polit 6/2001.

niszowość ‘rzecz. od niszowy (p.)’: To wszystko nie znaczy, że muzyka rockowa jest dziś z definicji skazana na niszowość. Polit 10/2003.

NS3 **nisza** 1. ‘wyodrębniona część jakiejś większej całości mająca jakieś wspólne cechy jej tylko właściwe’ 2. ‘luka do zapelnienia w różnych dziedzinach, w której można rozwijać jakąś działalność’

niszowy ‘przeznaczony dla wąskiego kręgu odbiorców’: Nadal zamierzamy być medium adresowanym do młodych ludzi, medium komercyjnym, choć nadającym muzykę o charakterze niszowym. DzieńD 45/2002. [JB]

nitka Δ nitka dentystyczna ‘nić służąca do czyszczenia przestrzeni między zębami w celu utrzymania higieny jamy ustnej’: Trzymadełko do nitki dentystycznej. Chroni dziąsła przed zranieniem, jeśli masz skłonności do zbyt silnego nitkowania. TS 9/2005.

NS3 **nić dentystyczna**

nitkowanie*: Odpowiednie nitkowanie usuwa płytkę nazębną i resztki pokarmowe z miejsc, które są trudno dostępne dla szczoteczki do zębów, tj. poniżej linii dziąseł i w przestrzeniach pomiędzy zębami. Wprost 27/2005. [HZ1 i BD nitkować]

WD **nitkowanie** forma rzeczownikowa czasownika nitkować ‘skręcać przędzę w nić, łączyć dwie lub więcej nitki w jedną’

nitrozoamina specj.: Po godzinie w zadymionym pubie masz w organizmie tyle nitrozaminy (pochodna nikotyny), jakbyś wypaliła 35 papierosów z filtrem. Trochę mniej innej trucizny, benzopirenu, jakbyś wypaliła cztery. TS 11/2004. [HZ]

niższy ◇ niższa półka ‘niska pozycja w jakiejś hierarchii; także: o czymś mającym niewielką wartość’: Będzie ciąg dalszy kina z biblioteki. Jerzy Hoffman, który sfilmował całą Trylogię Sienkiewicza, sięga teraz na niższą półkę, po Kraszewskiego. Właśnie ogłosił, że w końcu sierpnia br. rozpoczyna zdjęcia „Starej baśni”. Czy fantastyczna opowieść o początkach dziejów ojczystych to jest dzisiaj dobry temat na film dla szerokiej publiczności? Polit 26/2002.

◊ **z niższej półki** ‘mający niską pozycję w jakiejś hierarchii; także: o czymś mającym niewielką wartość’: Aresztowanie Słowika oznacza, że za kratami jest już cała wierzchołkowa ganga pruszkowskiego. Trwają jeszcze poszukiwania gangsterów z niższej półki: Roberta Bednarczyka, ps. Bedzio, Dariusza Bytniewskiego, ps. Bysiu, Roberta Frankowskiego, ps. Franek i Jerzego Maringa, ps. Jąkaty. Nadal poszukuje się też Ryszarda Niemczyka, zabójcy Pershinga, podejrzewanego o udział w zamordowaniu gen. Papawy. Polit 44/2001.

NS3 z górnej półki

no lejbel: Moda przyszła do Polski na początku lat 90. z Berlina i Londynu razem z muzyką techno. Dziś serwisy internetowe o klabingu wymieniają ponad 70 klubów w samej Warszawie. Nie licząc tych określanych jako no lejbel (bez nazwy), o których wiedzą wtajemniczeni. Jeśli coś wiąże dzisiejsze miejskie kluby z angielskimi klubami dżentelmenów, to właśnie wtajemniczenie, poczucie bywania w godnym siebie otoczeniu. Polit 48/2002.

nokturia specj.: On kilka razy w nocy wędruje do łazienki, a Ty zastanawiasz się, czy ma przeziębiony pęcherz. A to nokturia, bardzo powszechne schorzenie spowodowane łagodnym rozrostem prostaty. Nokturię trzeba leczyć. Częste oddawanie moczu może być groźniejsze, niż przypuszczamy. TS 12/2005.

no logo ‘bez firmowej nazwy, bez logo’: Drzwi się otwierają, wchodzi Mikołaj, trendsetter ważny w środowisku. Idzie prosto od Bartka-stylisty-artysty, który prowadzi salon w okolicach Chmielnej, oczywiście no logo. Podobno ma coś wspólnego z wizazem aktorów serialu „Na Wspólnej”, który jest trendsetterski. Polit 5/2005.

nori ‘glon morski o czerwonej, liściastej plesze, będący podstawowym składnikiem tradycyjnego sushi’: Kilka tygodni temu w moim osiedlowym sklepie spożywczym zauważyłem zielony chrzan wasabi oraz papier glonowy nori. Te podstawowe składniki sushi leżące na ladzie obok sera tyłczyckiego, są ostatecznym dowodem na to, że japońskie specjały zabłądziły pod warszawskie strzechy. GW 350/2004. [JB]

nos* środ.: Równie trudne jak stworzenie udanej mieszanki, jest utrzymanie nie zmienionego smaku przez stulecia. Jak to osiągnąć, wiedzą tylko mistrzowie kompozycji, którzy podobnie jak „nosy” – twórcy perfum, są najbardziej cenionymi fachowcami i... artystami w swej branży. Sukces 3/2002.

WD, MS **nos** 1. ‘narząd powonienia u kręgowców wyższych, także początek dróg oddechowych; u ludzi najbardziej wystająca część twarzy znajdująca się między oczami i czołem a ustami’ 2. *pot.* ‘dziób ptaków’ 3. *pot.* ‘wysunięta, wystająca część jakiegoś przedmiotu; zwężony, spiczasty koniec czegoś, zwłaszcza buta’

nose candy: Koko, coke, śnieg, księżniczka, Charlie, nose candy to tylko kilka określeń koki [tj. kokainy]. Przybywa ich tak samo, jak amatorów tego narkotyku. Stał się modny. W pewnych miejscach i na pewnych imprezach nie wypada już wyciągnąć amfetaminy. Liczy się tylko koka – komentuje dr Jędrzejko. Metro 476/2004.

nosicielka Δ nosicielka ciąży ‘kobieta, która przyjmuje do swojej macicy komórkę jajową, zapłodnioną metodą in vitro, kobiety, która nie może zająć w ciąży’: Już kilka zastępczych matek, zwanych niekiedy nosicielkami ciąży, urodziło w Pol-

sce dzieci. Od kilku tygodni bezdzietne małżeństwo z Gdańska chce poprzez prasowe ogłoszenia wynająć nosicielkę ciąży. Wprost 47/2005.

nosowanie *środ.*: Coraz częściej trafiają się pacjenci, którzy chcą pozbyć się re-
rania, czyli nieprawidłowej wymowy „r”, albo nosowania, czyli mówienia przez nos.
TS 12/2005.

nośnik Δ nośnik pamięci ‘środek techniczny służący do rejestrowania i przechowywania informacji, np. dysk magnetyczny, płyta CD’: Nośnik pamięci – to taka wirtualna klisza, na której przechowywane są zarejestrowane obrazy. Zazwyczaj ma ona postać wymiennych kart pamięci, niewiele większych od listka gumy do żucia. GW 292/2001.

nouse *środ.*: Komputerowa myszka ma konkurenta – w NRC Institute of Information Technology w Ottawie opracowano system zwany nouse (nose+mouse), który umożliwi korzystanie z komputera za pomocą nosa i oczu bez użycia rąk. [...] Nouse niewątpliwie ułatwia korzystanie z komputera osobom z niedowładem rąk. Polit 44/2004.

nowomaturzysta *okazj.* ‘maturzysta zdający nową maturę (p.)’: Nie ma się więc co dziwić, że w rekrutacyjnej konfrontacji walkę o indeksy nowomaturzyści geograficzni wygrywają z historycznymi. Ich egzamin był po prostu łatwiejszy. Rzeczp 173/2005.

nowosłowie *blm* ‘nowy wyraz; neologizm’: I nie chodzi mi nawet o rozgdakane partyjniactwo, obstrukcję, przepychanki, zwischenruffy na poziomie budki z piwem, niemal powszechne kaleczenie polszczyzny (z okropnym nowosłowiem „zagłosować” na czele), brak kompetencji... Polit 22/2003.

nowotechnologiczny ‘wprowadzający nowe technologie’: Jak twierdzi Mark Moore, sieć komputerowa to jeden z najbardziej udanych nowotechnologicznych projektów w Ugandzie. GW 82/2002.

nowy Δ nowa matura ‘matura uprawniająca do podjęcia studiów na podstawie określonej ilości punktów bez dodatkowych egzaminów (obowiązująca od 2002 r.)’: Już za kilka dni, na samym początku roku szkolnego, trzecioklasiści z polskich liceów będą musieli wybrać przedmioty do zdawania na maturze. Na nowej maturze. To ważne uzupełnienie. Niech nikogo nie zwiedzie podobieństwo tej nazwy do dotychczasowego egzaminu dojrzałości. Tak naprawdę zmieni się wszystko. Newsweek 36/2004.

nówka Δ nówka sztuka *pot.* ‘coś nowego, nowa rzecz, nowy przedmiot’: Słuchajcie, znalazłem zajefajne forum o bowlingu. Nówka sztuka. Polit 11/2005.

NS3 **nówka**

nu metal: *środ.*: Nu metal (new metal) – nowa postać ciężkiego rocka (muzyki metalowej) wykorzystująca doświadczenia punk, a także pewne elementy jazzu. Polit 10/2003.

numer Δ numer PESEL ‘numer identyfikacyjny obywatela umieszczony w dowodzie osobistym’: W całym kraju 1 proc. inwalidów wojennych zużywa 11 proc. sumy refundacji leków (wszyscy inwalidzi – 25 proc.). Na Śląsku wyliczono, że w ciągu roku recepty wystawione na inwalidów kosztują średnio 5 tys. zł – trzydzieści razy więcej niż w wypadku pozostałych osób! I to mimo wprowadzenia obowiązku

wpisywania na receptę dla inwalidów wojennych numeru PESEL, co spowodowało spadek wydatków dla tej grupy o jedną piątą. Wprost 27/2005.

nu school breaks ‘podgatunek muzyki breakbeat, gatunku muzyki elektronicznej’: W sobotę o godz. 21 zapraszamy do klubu Punkt na breakbeatową imprezę „Nie daj się, a połam się”, podczas której prezentowane będą wszystkie odmiany tej muzyki – od funky breaks przez bigbit, aż po nu school breaks. Metropol 207/2004.

Δ poufny numer identyfikacyjny ‘PIN (p.)’: Trzeba jednak pamiętać, że w każdej sytuacji, jeśli wraz z kartą zgubimy jej poufny numer identyfikacyjny (PIN), to my będziemy płacić za transakcje złodzieja. Rzeczp 279/2001.

NS3 **pesel**

nutriceutyk specj. ‘tabletką doustną stosowaną w kosmetologii poprawiająca stan skóry, wzmacniająca włosy i paznokcie’: Nawet dla sceptyków jest jasne, że endokosmetyki, zwane też nutriceutykami, to nie sezonowa ciekawostka. Idealnie wpisują się w tendencje lansowane przez kosmetologów: jak najdłużej odkładać lifting, wzmacniać skórę silnymi dermokosmetykami. TS 3/2004.

NS3 **nutraceutyk** ‘produkt żywnościowy wpływający leczniczo na organizm’

nutrigenomiczny ‘przym. od nutrigenomika (p.)’: „Rewolucja zbliża się szybciej, niż się tego spodziewano” – czytamy w opublikowanym niedawno raporcie „Przyszłość odżywiania”, przygotowanym przez Institute for the Future. „Już w 2003 r. naukowcy sporządzą mapę 500 genów człowieka odpowiedzialnych za choroby układu krążenia, co pomoże ustalić, jakie osoby są na nie bardziej podatne i powinny stosować odpowiednią dietę. W 2010 r. jedna trzecia dorosłych Amerykanów będzie kupować nutrigenomiczną żywność, przeznaczoną dla ludzi o określonym profilu genetycznym, a także korzystać z nutrigenomicznych porad” – przewidują autorzy raportu. Wprost 3/2002.

nutrigenomika ‘dział nauki zajmujący się uwarunkowanymi genetycznie różnicami w reakcji organizmu na składniki pokarmowe obecne w codziennej diecie i ich wpływem na stan zdrowia’: Poważni naukowcy przekonują, że choć nutrigenomika ma obiecującą przyszłość, na tworzenie nutrigenomicznych diet jest za wcześnie. O związkach między genami a żywieniem wiemy wciąż zbyt mało. TS 12/2005.

nutrikosmetolog specj.: Suplementacja witamin i minerałów korzystnych dla skóry jest na świecie tak popularna, że powstaje nowy zawód: nutrikosmetolog, specjalista w dziedzinie kosmetologii i żywienia. TS 3/2004.

O

oaza Δ oaza podatkowa ‘raj podatkowy (p.)’: Problemy z podatnikami oprócz Polski ma wiele rozwiniętych krajów. Powód jest prozaiczny: podatki nakładane na obywateli są za wysokie. Zamiast je obniżyć, państwa starają się zlikwidować konkurencję. – Pojęcie raju lub oazy podatkowej ma sens tylko w połączeniu z pustynią, która je otacza. Na tej pustyni strudzeni w bojach z fiskusami (nie tylko polskimi) mogą zaczerpnąć wody – żartuje Robert Gwiazdowski, ekspert Centrum im. Adama Smitha. Wprost 50/2002.

NS3 **Δ raj podatkowy** ‘państwo, w którym przepisy podatkowe są szczególnie korzystne dla podatników’,
Δ raj fiskalny

obciachowiec *pot.* ‘ktoś, kto naraża się na śmieszność, wstyd, kompromitację’: Daje to artystyczne alibi twórcom płyty – wszak „puszczają oko do widza”. Ten zabieg może ich jednak pozbawić masowej, czyli dancingowej, publiczności. Bo „obciachowcy” przeważnie zdają sobie sprawę ze swojego obciachu i bardzo nie lubią gdy ktoś się z tego śmieje. GW 46/2001.

NS2 **obciachowo**, NS3 **obciachowy**

obciachowo-kiczowaty ‘na bardzo niskim poziomie, kompromitujący’: Regeneracja to jeden z klubów specjalizujących się w obciachowo-kiczowatych imprezach à la lata 80. Metropol 106/2005.

obcinacz ‘metalowy przyrząd do obcinania paznokci’: Renesans popularności przeżywają właśnie eleganckie zestawy do pielęgnacji skóry i paznokci. Komplet Cardinal – zawierający m.in. nożyczki, pędzel, maszynkę i obcinacz – powstał tylko z naturalnych materiałów, a samo etui wykonano z prawdziwej garbowanej skóry. Wprost 30/2005. [MB, SD, JB]

obcinak** ‘obcinacz (p.)’: Nie pożyczaj i nie korzystaj z nie swoich obcinaków do paznokci, pilników, ubrań, obuwia. Rzeczp 119/2005.

WD, MS **obcinak** ‘narzędzie do obcinania rur’

obczaić *środ.* ‘obejrzeć’: Jedno jest pewne: zmyjesz garnki, potem coś jeszcze, a potem się zobaczy, może się prześpisz, a może zetrzesz z blatu, ale jazda, a w międzyczasie na pewno nowy rodzaj kału swojego dziecka obczaisz, jakiego jeszcze nie widziałaś, jazda bez trzymanki. [D. Masłowska] GWWysOb 20/2005.

oberszpieg ‘superszpieg’: Strażnik zakłada byłemu peruwiańskiemu oberszpiegowi kamizelkę kuloodporną. Forum 33/2003.

obieg Δ obieg pozamedialny ‘istnienie poza oficjalnym obiegiem’: Pozostał trzeci nurt – umownie nazwijmy go „jarocińskim” – który istniał w obiegu pozamedialnym: Dezerter, Brygada Kryzys, Armia, Voo Voo, Lech Janerka (z tych bardziej znanych). GW 179/2002.

obkolczykować ‘nosić dużo kolczyków w różnych miejscach’: Po konwencji SLD nas taka generalna uwaga naszała: na kongresach partii lewicowej na całym świecie zawsze kręca się jacyś malowniczy radykałowie: obkolczykowani antyglobaliści, trockiści, ekscentryczne feministki. Wprost 12/2004.

obligatariusz ‘właściciel obligacji’: Kiedy nadszedł termin wykupu obligacji, obligatariusze dowiedzieli się, że Elektrim wprawdzie nie ma pieniędzy, ale ma propozycję układu: zwróci 60 proc. pożyczonej kwoty, jeśli resztę wierzyciele umorzą. Polit 3/2002.

obmacywacz ‘osoba czerpiąca przyjemność z obmacywania innych’: Swojego czasu skandal wywołał „Dziennik obmacywacza”, sprzedany w 50 tys. egzemplarzy, który pod przykrywką literacką dawał wiele praktycznych rad, jak szukać tego typu przyjemności w zatłoczonych wagonach komunikacji. Polit 25/2005.

obmetkować ‘zaopatrzyć produkt w metkę zawierającą informacje o nim; ometkować (p.)’: Dziś znane firmy robią drogie obmetkowane spodnie albo tańsze drugie i trzecie linie. TS 11/2004.

obóz Δ obóz wypoczynkowo-formacyjny ‘obóz, na którym wypoczynek połączony jest z kształtowaniem postaw, poglądów itp.’: Co robi MW [Młodzież Wszechpolska]? Np. jeździ na obozy wypoczynkowo-formacyjne wykuwać właściwą postawę. Można z tego pokpiwać, ale w przeciwieństwie do analogicznych tekstów innych młodzieżówek tu padają konkrety: „W czasie trwania obozu nieustannie prowadziliśmy akcje promocyjne. Ulotkę MW otrzymywała niemal każda młoda osoba, która przechadzała się ulicami miasta. Odwiedziliśmy też miejscowe parafie, rozmawiając z księżmi o zaangażowaniu społecznym młodych katolików”. GW 213/2004.

obrandować ‘wyposażyć coś w znak firmowy, brand (p.)’: W bezosobowym labiryncie snują się sznury letargicznej młodzieży i klasy średniej ubranej w drogie obrandowane (firmowe) wdzianka. TS 2/2001.

obrobić** ‘o zdjęciu: nadać pożądaną formę, dopracować technicznie’: Potem każdy zostaje obfotografowany, „obrobiony” w photoshopie, wreszcie pomniejszony do wielkości kartki A4. Metropol 38/2005.

WD, MS **obrobić** 1. ‘nadać czemuś zamierzony kształt, wygląd przez ciosanie, gładzenie, szlifowanie itp.’

obsessive shopping ‘zakupoholizm (p.)’: Na zachodzie tzw. obsessive shopping traktuje się jak chorobę. Leczy się ją, stosując psychoterapię albo leki prozacopodobne. TS 8/2004.

NS3 **zakupoholizm** ‘nieustanna potrzeba robienia zakupów, niemożność powstrzymania się od ciągłego kupowania czegoś’, **shopoholizm**

obturacyjny specj. ‘dotyczący zwężenia dróg oddechowych powodującego zaburzenia przepływu powietrza podczas oddychania’: W nawiązaniu do artykułu dotyczącego leczenia przewlekłej i obturacyjnej choroby płuc – POCHP [...] wyjaśniam,

że chorzy z zaawansowaną POCHP powinni stosować tlenoterapię w domu przez 15–18 godzin w ciągu doby. Newsweek 10/2002.

ocena Δ ocena ratingowa ‘rating (p.)’: PZU SA i PZU Życie otrzymały wczoraj ocenę ratingową A– od agencji Standard & Poor’s. Jest to pierwsza ocena grupy. Dotyczy ona wiarygodności kredytowej i siły finansowej obu towarzystw. Perspektywa ratingu jest negatywna. Rzeczp 170/2004. [HZ, JB]

NS3 **rating** ‘ocena wiarygodności kredytowej danego kraju na podstawie analizy jego gospodarki, inwestycji, akcji itp.’, **ratingowy**

ochraniacz Δ ochraniacz na buty zwykle w lm ‘foliowe osłony z gumką zakładane na buty, aby nie brudzić podłogi’: Kiedy w 1996 r. wrócił do kraju, zauważył, że w polskich szpitalach ochraniacze na buty sprzedają szatniarze. A przecież można ich zastąpić maszyną. Polit 13/2005.

MS **ochraniacz** ‘osłona nakładana na coś w celu ochrony przed uszkodzeniem lub zniszczeniem’

ociekarka odsączarka (p.): – Mam naczynia w ociekarce i nie czuję potrzeby wytarcia ich i włożenia do szafki, co robi Andrzej. TS 5/2005.

NS 1 **odsączarka** ‘podstawa, stojak służące do ociekania wody z umytych naczyń i sztućców’

oczadzić* środ. ‘zwariować, zgłupieć’: Longin, czyś ty oczadział? Twoje książki czytać?! Wprost 27/2003. [HZ 2. i BD 2. ‘ulec oszołomieniu od nadmiaru wrażeń’]

WD **oczadzić** ‘ulec zaczadzeniu, otruć się czadem’, MS ‘ulec zaczadzeniu; także: ulec zamroczeniu wskutek przebywania w dusznym pomieszczeniu, wskutek silnego zmęczenia itp.’

odbierać ◊ odbierać na tych samych falach ‘doskonale się z kimś rozumieć’: Zagrała epizodyczną rolę w jego offowym filmie „Realistic”. Od początku odbierała na tych samych falach. TS 9/2003.

odbiornik Δ odbiornik GPS ‘urządzenie, które odbiera sygnał z satelitów GPS (p.) i na tej podstawie określa swoją aktualną pozycję’: W UE deklaracje składane przez rolników poddawane są wrywkowym inspekcjom. Za pomocą odbiorników GPS przeprowadza się pomiar gruntów, weryfikują zgodność informacji przekazywanych we wnioskach za stanem faktycznym. Wprost 47/2001.

NS3: **GPS** ‘radionawigacyjny system określania położenia geograficznego (global positioning system)’

oddychanie Δ oddychanie tkaniny: Utrzymują przy skórze suchość i odpowiednią temperaturę, a wilgoć odprowadzają na zewnątrz. To zjawisko nazywa się oddychaniem tkaniny. TS 6/2004.

odjazd* pot. ‘odlot (p.)’: Natomiast w Meksyku zrobili na mnie wrażenie Indianie, którzy jedzą grzyby halucynogenne i są na permanentnym „odjeździe”. Polit 9/2001 [HZ 3. ‘utrata świadomości pod wpływem środków odurzających, bycie pod działaniem narkotyków’, SD 2a), JB 2., BD 2.].

NS3 **odlot* pot.** 1. ‘stan odurzenia, błogości lub uniesienia po zażyciu narkotyków lub innych środków o podobnym działaniu’, **odlotowość**; NS2 **odlotowo**; WD, MS **odjazd** ‘wyjazd, ruszenie w drogę, w podróż, odejście pociągu, statku lub innego środka lokomocji’; NS3 **środ.** ‘stan uniesienia, fascynacja; coś wyjątkowego, podniecającego’; NS3 **odjechać*** ‘ulec fascynacji, popaść w stan euforii; stracić poczucie rzeczywistości’

odesemesować ‘odpisać na SMS-a (p.)’: Odesemesowała więc, że chyba pchnął wiadomość nie tam, gdzie trzeba. TS 10/2004.

NS3 **SMS** ‘krótka wiadomość tekstowa wysyłana lub odbierana przez telefon komórkowy’

odetatyzowanie ‘odchodzenie od etatyzacji (p.)’: Chyba tylko Andrzej Olechowski jest od lat zwolennikiem amerykanizacji Polski i Europy: odetatyzowania państwa, likwidacji socjalnego garbu, liberalizacji gospodarki i uproszczenia podatków. Inni chcieliby osiągać amerykańskie efekty, stosując europejskie metody. Wprost 36/2002.

NS2 **etatyzacja** ‘daleko posunięte uzależnienie od państwa’

odgrzewacz ‘ten, kto ponownie przywraca, przedstawia coś istniejącego wcześniej’: W przerwach – zdolny muzykant i wokalista. Ze względu na kłopoty z trzymaniem pionu, poziomu oraz jasności umysłu przez wspomnianego pana zespół STP przeszedł do historii. A szkoda, bo choć rockand-rollowi mądrale przyklepili jego członkom łatkę odgrzewaczy mody z Seattle, to band miał swój charakter i polot. Wprost 2/2004.

odgrzybiacz ‘środek do usuwania różnych pasożytujących grzybów’: Współczesne bio rzuciło kłutwę na modyfikacje genetyczne, nawozy sztuczne, pestycydy, środki owadobójcze, odgrzybiacze. RzeczMag 7/2002.

odklejony* *środ.* ‘zakręcony (p.)’: 40 proc. Amerykanów, jedna trzecia Francuzów i niewiele mniej Brytyjczyków żyje solo. Większość to wykształcone samodzielne kobiety. Francuzki nazywają się solistkami, w Ameryce są quirkyalone, czyli zakręcone, a według najnowszych trendów językowych: odklejone. TS 2/2005.

NS3 **zakręcony** ‘zwarłowany, nieprzeciętny, z fantazją’; WD, MS **odkleić** ‘oderwać, odłączyć to, co jest z czymś sklezione, przyklejone do czegoś; odlepić’

odkleszczowy Δ odkleszczowe zapalenie mózgu ‘odkleszczowe zapalenie opon mózgowych (p.)’: W Polsce zwierzęta i ludzie są bardziej odporni na działanie wirusa niż w USA, gdyż ten zarazek jest spokrewniony z występującym w Europie od wielu lat wirusem, który powoduje odkleszczowe zapalenie mózgu. Wprost 29/2004.

Δ odkleszczowe zapalenie opon mózgowych ‘ostra, wirusowa choroba zakaźna przenoszona przez kleszcze dotycząca głównie ośrodkowego układu nerwowego’: Sanepid radzi między innymi, by korzystać ze szczepionek zapobiegających odkleszczowemu zapaleniu opon mózgowych. Metro 59/2002.

odkomarzacz ‘środek zwalczający komary’: Mnie pomaga moskitiera i odkomarzacze, Sergiej ogania się bez większej nadziei. GW 208/2002.

odkorzeniony okazj. ‘nieczujący więzi z miejscem pochodzenia, pozbawiony własnych korzeni’: W Afryce spędziła w sumie półtora roku. Mówi o sobie, że jest „odkorzeniona”. Elle 88/2002.

odkrakować okazj. ‘oderwać od krakowskich korzeni, pozbawić krakowskiego charakteru’: Kiedy Grzegorz Turnau nagrywał pierwszą płytę, wytwórnia Pomaton chciała go „odkrakować”, „odpiwniczyć” i „odpoetycznić”. Wprost 29/2001.

odkurzacz* ‘ten, kto pochłania duże ilości jedzenia’: – Pirat to „odkurzacz” i mógł coś złapać z ziemi i zjeść. ŻWMag 277/2004.

WD, MS **odkurzacz** ‘przrząd elektryczny służący do odkurzania, wsysający powietrze wraz z kurzem’

odłupieżanie ‘zwalczanie łupieżu’: Teraz szamponów na półce więcej niż świerków w Tatrach. [...] Tylko na co się zdecydować? Ruchome falowanie, mokre nawilżanie, błyszczące szokowanie, trwałe kolor czy owocowe odłupieżanie? TS 4/2003.

odmienić \diamond **odmienić przez wszystkie przypadki** ‘użyć czegoś wielokrotnie w różnych kontekstach’: Trudno jednak uniknąć odniesienia się do dokumentu, który Romano Prodi, a za nim cała biurokracja brukselska, wychwała jako największe osiągnięcie współczesnej Europy. Prodi w czwartej słowo „eurokonstytucja” odmienił przez wszystkie przypadki. Wprost 29/2004.

odmiennopłciowy ‘przeciwnej płci’: Ostatnio przeczytałam gdzieś, że pisma kobiece, które próbowały serwować wzorem męskich swoim czytelniczkom nieco odmiennopłciowej golizny, musiały z tego zrezygnować – z braku zainteresowania. GWWysOb 6/2001.

odmładzacz ‘substancja o działaniu odmładzającym lub kosmetyk zawierający tę substancję’: Krem Rectifance możesz używać już po 35 roku życia. Jako silny odmładzacz debiutuje w nich esencja neroli, czyli kwiatu gorzkiej pomarańczy, do tej pory stosowana jedynie w aromaterapii. TS 10/2003.

odorologia ‘dział kryminalistyki zajmujący się identyfikacją osób na podstawie zapachu’ [def. SD i JB]: Odorologia to jedna z najmłodszych dziedzin kryminalistyki. Polega na wykorzystaniu specjalnie wytresowanych psów do identyfikacji osób na podstawie śladów zapachowych pozostawionych na różnorodnych podłożach i przedmiotach. [...] Policja francuska uważa odorologię za „jeden z elementów” pozwalających popchnąć śledztwo naprzód. Forum 34/2003. [HZ, SD, JB]

odpał *środ.* ‘odbicie (p.)’: Co ciekawe, lat temu, powiedzmy, dziesięć, u zarania mojej pracy w TS, uważałam teksty o operacjach plastycznych za kompletną nudę i odpał. Kogo to może obchodzić, myślałam. TS 3/2005.

NS3 **odbicie** ‘ktoś zachowuje się dziwnie, w sposób odbiegający od normy’

odpiwniczyć okazj. ‘pozbawić kolorytu, cech charakterystycznych „Piwnicy pod Baranami”’: Kiedy Grzegorz Turnau nagrywał pierwszą płytę, wytwórnia Pomaton chciała go „odkrakowić”, „odpiwniczyć” i „odpoetycznić”. Wprost 29/2001.

odplamiacz* ‘kosmetyk służący do wyrównywania koloru skóry, maskowania jej mankamentów’: Szanujące się firmy kosmetyczne już na początku nowego wieku przygotowały artylerię „odplamiaczy”, które wyrównują kolor skóry wyłącznie naturalnymi środkami: witaminami i/lub wyciągami z roślin. RzeczpMag 9/2005.

NS2 ‘środek chemiczny przeznaczony do usuwania plam’

odponurzyć okazj. ‘pozbawić smutku, przygnębienia’: „Zbrodnia i kara” też śmieszny kawałek. Wystarczy odponurzyć studenta Raskolnikowa, dodać taniec z siekierą – zabawa gwarantowana. Polit 19/2002.

odpowiadacz ‘osoba, do której należy odpowiadanie na listy, maile itp.’: Odpowiadacz na listy to redaktor szczęściarz. Jest niezależny. Bo jaki szef chce zrozumieć dramat wołków zbożowych? Albo duszę kobiety, która kocha męża i kochanka? TS 4/2002.

odrobić \diamond **odrobić lekcje*** *pot.* ‘wyciągnąć właściwe wnioski z czegoś, przygotować się zawnazu do jakichś sytuacji’: Warto wszystkie te unijne lekcje odrobić, chociaż żadne proste przeniesienie cudzych doświadczeń na grunt polski nie jest możliwe. GW 244/2002.

WD, MS **odrobić lekcje, zadanie, ćwiczenia itp.** ‘nauczyć się zadanych lekcji itp.’

odseksualizowanie ‘wyliminowanie z życia seksu, pozbawienie czegoś charakteru seksualnego’: „Seksualizacja naszego otoczenia doprowadziła do odseksualizowania naszego życia – pisze Illies. – Jedyny seks tej generacji to kopulacja z muzyką”. Polit 21/2001.

odsłona* ‘rejestrowane wejście na określoną stronę internetową’: Sławomir Bugajny, pomysłodawca i wykonawca witryny Nimfomanka.pl, szacuje, że w Internecie znajduje się około dwustu polskich stron erotycznych. Polacy lubią na nie zaglądać. Tylko jedna witryna odnotowała przez rok prawie 5 mln odsłon! Wprost 10/2001.

WD 1., MS ‘część sztuki teatralnej, po której zapada kurtyna; obraz, scena’ 2. sport. a) ‘w szachach: odsłonięcie figury’ b) ‘w szermierce: część pola trafienia nie chroniona zasłoną’, MS *przen.* ‘część widowiska, meczu itp.’

odstępniak *środ.* ‘zapłata za odstąpienie czegoś, zrzeczenie się praw do czegoś; odstępné’: Żeby wydzierzawić budkę na bazarze, poprzedniemu właścicielowi trzeba zapłacić 15 tys. zł odstępnika. GW 66/2001.

odstresowiacz ‘odstresowywacz (p.)’: Takie maleństwo to prawdziwa pigułka radości i najlepszy odstresowiacz. Jestem przekonana, że młodzi ludzie nie powinni spieszyć się z dziećmi. Bo nie wiedzą, co tym dzieciom dać. To się wie dopiero, kiedy się ma 30 lat i więcej. Kiedy ma się złotą cierpliwość. TS 6/2005.

odstresowywacz ‘coś, co powoduje zmniejszenie napięcia nerwowego’: Seks jest czymś innym niż miłość, bliskość, ciepło i intymność. Dla mnie jest znakomitym „odstresowywaczem” i nie ma zbyt wiele wspólnego z tym, że czasem brakuje mi ciepła. Ja odróżniam, czy brak mi miłości, czy seksu. gazeta.pl/2003.

odszywnić *środ.* ‘zmniejszyć wydatki sztywne, czyli takie których nie można zmienić’: No i wreszcie po czwarte, można zrobić to, co się zrobić powinno na prawdę. Przeprowadzić serię głębokich reform, zmianami ustawowymi odszywniając wydatki, wprowadzając mechanizmy wzrostu efektywności wydatków i tworząc podstawy trwałego zrównoważenia finansów publicznych. Polit 7/2010.

odtwarcacz Δ **odtwarcacz empetrójkowy** ‘niewielkie urządzenie służące do zapisywania i odsłuchiwanie plików dźwiękowych głównie w formacie MP3 (p.)’: Na całym świecie BlackBerry to fenomen. W kręgach menedżerskich urządzenie tak samo kultowe jak empetrójkowy odtwarcacz iPod wśród nastolatków. Polit 9/2009.

NS3 **format MP3** ‘cyfrowy sposób zapisu dźwięku z zastosowaniem kompresji zmniejszającej rozmiar pliku kosztem nieznacznej utraty jakości nagrania’, **empetrójka**

Δ **odtwarcacz mp3** ‘odtwarcacz empetrojkowy (p.): iQue [palmtop] 3600 ma wbudowaną książkę adresową, kalkulator, notatnik, listę zadań, dyktafon oraz odtwarcacz MP3. Wprost 19/2004.

odwiesić się ‘o ubraniach: powiesić jakiś czas w szafie przed założeniem’: – Przecież ja mam jeszcze całkiem dobre palto. Bo „normalny mąż” nie lubi nowych rzeczy. Muszą się odwiesić, wtedy nabiorą wartości. TS 9/2003.

odwrażliwić ‘uczynić obojętnym, nieczułym na coś’: Jak z potulnego rekruta uczynić zabójcę? Na początek odwrażliwić. Ogolić na łyso, ubrać w mundur, oddać pod władzę sierżanta. Polit 52–53/2005.

odzwiązkanie ‘uwolnienie się od związków zawodowych, zmniejszenie ich roli’: Cięcia programów socjalnych, zapoczątkowane przez administrację Reagana, a kontynuowane także w latach 90., i „odzwiązkanie” gospodarki spowodowały, że realne płace nie rosły mimo gospodarczego boomu. GW 29/2001.

OFE, ofe ‘otwarty fundusz emerytalny (p.)’: To, co najtrudniejsze jest ciągle przed nami i nie ogranicza się wcale do osiągnięcia pełnej sprawności przez system informatyczny. Ale o tym nawet się nie dyskutuje, całą społeczną uwagę pochłania bowiem drugi filar, czyli otwarte fundusze emerytalne OFE. Polit 48/2003. Dla młodszych uczestnictwo w ofe jest obligatoryjne. Aż 4 mln 260 tys. z tych 6,6 milionów zaryzykowało i wstąpiło do ofe. Polit 1/2007.

off rzecz. ‘sztuka niezależna, niekomercyjna, pozostająca poza obrębem dominującego, głównego nurtu artystycznego’: – Nie chodzi nam o miejsce na podium. Przyjeżdżamy dla krytyk, dyskusji i by zobaczyć innych. Wszystko, co jest ważne w offie, pojawia się właśnie na tym festiwalu. [...] – Bronię szaleństwa offu z Łódzkich Spotkań Teatralnych przed zwolennikami rzemiosła – mówi Ewa Wójciak, Dyrektor Teatru Ósmego Dnia, od lat juror konkursu. GW 280/2004. Najłatwiej zatem definiować off negatywnie, zwracając uwagę, czym nie jest. Oczywiście, wyróżnikiem alternatywy wciąż pozostaje jej niekomercyjność, chociaż offowcy nie wstydzą się zarabiać, kiedy mają okazję. Polit 32/2006. [JB ‘nurt teatrów niekomercyjnych, awangardowych i eksperymentalnych’]

off przym. ‘offowy (p.)’: W dyskusji o polskich niezależnych, jaka odbyła się kilka miesięcy temu w warszawskim kinie Kultura, Jacek Borcuch zasugerował, że celniejsze byłoby określenie „off”. Off, czyli coś z boku, z flanki, nieidące głównym nurtem. Polit 17/2010.

NS3 **off** ‘o teatrze, filmie, wydawnictwach itp.: niezależny, awangardowy, związany z kulturą alternatywną’

offowy ‘niemieszczący się w oficjalnym nurcie, wychodzący poza obowiązujące konwencje’: Offowy, czyli taki, który nie mieści się w głównym nurcie. Polit 46/2002. [JB]

Δ **film offowy**: Zagrała epizodyczną rolę w jego offowym filmie „Realistic”. Od początku odbierali na tych samych falach. TS 9/2003.

Δ **kino offowe**: Znamienne, że tak dojrzałe scenariusze przysły z kręgu kina europejskiego i ambitnego środowiska festiwalu w Sundance, gdzie promuje się kino offowe. Polit 51–52/2002.

Δ **kultura offowa** ‘kultura niezależna, niewymagająca dużych nakładów finansowych, powstająca w naturalnej przestrzeni, wychodząca wprost do widza’: Zabytkowa fabryka przy Ząbkowskiej jest idealnym miejscem do działań artystycznych. Niekon-

wencjonalni twórcy i bezetatowi aktorzy mogliby tu stworzyć ważny ośrodek kultury offowej. Potrzeba tylko zgody ministra skarbu, w którego gestii znajduje się zakład. GW 32/2004.

Δ muzyka offowa: Kuba, masz zespół z kolegami z architektury, gracie muzykę offową, progresywnego rocka. Całkiem nie popowo-estradową. Viva 22/2007.

Δ scena off-owa: Młodzi są bardzo zajęci. Z teatru pędzą do telewizji lub na plan filmowy. Występują w reklamach, grają na off-owych scenach. Nie mają czasu. Polit 13/2001.

Δ teatr offowy ‘teatr off’ (p.): Roman w sukni, Nicole w fartuchu. Roman Woźniak, dziś wykładowca na Wydziale Rzeźby i szef offowego teatru Academia na warszawskiej Pradze, obserwował przemianę Nicole z niedoszłej aptekarki w muze awangardowych plastyków. GWWysOb 3/2002.

NS3 teatr off

offgolf, off-golf ‘gra prowadzona poza polem golfowym z wykorzystaniem kijów i piłek golfowych, umieszczanych w ustalonych przez graczy miejscach, według przyjętych przez nich zasad’: Trzeba tylko spróbować offgolfa, czyli golfa poza polem golfowym. Taką zabawę już od kilku lat uprawia grupka zapaleńców w Polsce. Największe ośrodki offgolfa to Warszawa i Trójmiasto. Metropol 51/2005. – Turbogolf to najbardziej energetyczna wersja off-golfa. – Terenem gry są opuszczone fabryki, tereny przemysłowe i inne podobne obiekty. Generalnie nie ma żadnej filozofii. Chodzi przede wszystkim o dobrą zabawę. Metropol 51/2005.

offgolfers ‘osoba grająca w offgolfa (p.)’: W Polsce offgolfersi mają już za sobą pierwszą poważną imprezę. Metropol 51/2005.

off piste: W sumie na lodowcu wyznaczono 32 km tras, choć są też fantastyczne miejsca do jazdy pozaszlakowej. Trzeba jednak uważać, bowiem te tzw. off piste, zgodnie z nazwą nie są oznaczone, nikt ich nie przygotowuje i nie kontroluje. GW 58/2002.

off-road środ. ‘jazda samochodem terenowym po nieutwardzonych drogach’: Za miesiąc ruszy w Bieszczadach TROPHY OF POLAND 2001, być może jeden z najtrudniejszych rajdów off-road na świecie. Dla Macieja Majchrzaka, mistrza of-roadu, dobranie terenu, [...] skomponowanie wszystkiego w piekielny koktajl terenowy jest kolejnym wyzwaniem. Sukces 5/2001.

offroader ‘samochód terenowy’: Legendarny Jeep, czyli auto, od którego zdaniem motoryzacyjnych historyków zaczęła się era offroaderów, wcale nie miał imponujących rozmiarów. Focus 12/2004.

offroadowy środ. przym. od off-road (p.): W Dwerniczku pod Otrytem, w ulubionym miejscu Jeep Klub Polska „Autotraper”, powstaje offroadowe miasteczko. Sukces 5/2001.

offset ‘system kompensacji wydatków ponoszonych przez kraj dokonujący zakupów za granicą, zgodnie z którym kraj sprzedający lokuje zamówienia w kraju, do którego skierowany jest produkt’: Amerykanie muszą uzupełnić swoją ofertę offse-

tu o 3,8 mld dol., a więc o różnicę między tym, co nam wstępnie deklarowali, a tym co zaliczyła im komisja przetargowa. Polit 1/2003. Nasz prezydent zabiega dziś o rozszerzenie offsetu w dziedzinie nauki, badań i wdrożeń. Polit 4/2003. [SD 2., JB 3., BD II1.]

WD **offset** *poligr.*, MS 1. *druk.* ‘technika druku płaskiego polegająca na przeniesieniu rysunku z cienkiej płyty cynkowej na cylinder obciągnięty gumą, a z niego na papier; druk offsetowy’, MS 2. *druk.* ‘maszyna drukująca tą techniką’

offsetowy* przym. od offset (p.): Tetra jest największym projektem offsetowym związanym z zakupem samolotów F-16 od koncernu Lockheed Martin. GW 93/2005. [SD 2., JB 3., BD b)]

WD **offsetowy** ‘wykonany metodą offsetu, stosowany w offsecie’

Δ umowa offsetowa ‘umowa zawarta na zasadzie offsetu (p.): Ministerstwo Pracy połączono z Ministerstwem Gospodarki i umowę offsetową będzie już podpisywał minister Jerzy Hausner. Polit 7/2003.

offshore, off-shore ‘o spółce, firmie itp.: działająca poza prawodawstwem kraju, z którego pochodzi inwestor’: Najbogatsi płacą podatki za granicą. Już dziś na Cyprze (podatek dla firm z zagranicy, czyli offshore, wynosi tam 4,25 proc.) siedzi-by ma przynajmniej tysiąc firm należących do Polaków. Wprost 50/2002. Najprostsza metoda prania pieniędzy polega na otwarciu spółki off-shore, czyli poza prawodawstwem kraju stałego zamieszkania, w wybranym rajku podatkowym, i zadeklarowaniu, że dobra, którymi firma zarządza, są własnością jej anonimowego klienta. Wprost 1/2001.

ofidiofobia: Ofidiofobia – lęk przed węzami. TS 8/2001.

oflagować* ‘wywiesić flagi z okazji jakiejś uroczystości, z powodu strajku itp.’: Związkowcy zamierzają na razie oflagować obiekty TP SA i zwołać wiece. GW 292/2001. Jeśli osobiście nie będę czuł doniosłości rocznicy przypadającej w danym dniu – nikt mnie do tego nie zmusi. A wieszanie flagi wszędzie, „bo trzeba”, „bo ustawa” albo „bo u sąsiada też wisi”? To chyba nie o to chodzi. A może mamy już tak mało patriotów, że trzeba Polskę ustawowo oflagować? Metro 1525/2009. [MB, SD 1., JB 1., BD 1.]

WD, MS **oflagować** *leśn.* ‘rozwiesić flagi sygnałowe na obwodnicy drzewostanu przeznaczonego do opylania z samolotów środkami chemicznymi’

ognisty ♦ **ognisty pierścień** *środ.*: Trzęsienia ziemi wywołujące tsunami są częstym zjawiskiem w rejonie Oceanu Spokojnego, którego aktywne sejsmiczne brzegi sejsmologdy nazywają ognistym pierścieniem”. Na tym obszarze funkcjonuje od ponad półwiecza sprawny system wczesnego ostrzegania o zagrożeniu niszczycielskimi falami. Wprost 1/2005.

ogólnounijny ‘dotyczący całej Unii Europejskiej’: Na szczeblu ogólnounijnym afery korupcyjne – wbrew pozorom – nie są tak wielkie jak w krajach członkowskich. Wprost 6/2002.

ogródkowicz ‘osoba chętnie spędzająca czas w ogrodzie’: Sądząc po ilości sprzedawanych na stacjach benzynowych karkówek, kielbas, węgla oraz sześciopaków

piwa, ten właśnie sposób spędzania czasu w ogrodzie stał się dla dużej części ogródkowiczów eleganckim stylem bycia. RzeczpMag 20/2002.

ojciec-założyciel, ojciec założyciel ‘osoba tworząca, inicjująca coś; inicjator’: Zamyśl powojennych „ojców-założycieli” zjednoczonej Europy był gospodarczy nade wszystko, ale też był to zamyśl antyniemiecki. Rzeczp 261/2002. Wyrok SN nie dziwi. Ojcowie założyciele III RP świadomie nie przeprowadzili weryfikacji wśród sędziów po zmianie systemu w 1989 r. Wprost 24/2008.

okasowanie okazj. ‘wyposażenie czegoś w kasy’: Genialny pomysł „okasowania” miejskich toalet jest także doskonałym sposobem na walkę z bezrobociem. Polit 36/2003.

okej przysł. ‘w porządku, zgoda, jak należy’: Wszystko jest okej, niczego nie żałuje. TS 9/2004. Udawanie, że wszystko gra, i uleganie opiniom innych wbrew sobie to najniebezpieczniejsza odmiana konformizmu, twierdzi psycholog Katarzyna Kwiatkowska. Skazuje nas na życie w swoistej schizofrenii: na zewnątrz wszystko wydaje się okej, ale wewnątrz odczuwamy bunt i niezgodę. TS 1/2007. [HZ także: okay, MB także: OK, SD także: okay, OK, JB także: okay, OK, O.K.]

oko Δ oko tajfunu ‘obszar w centrum tajfunu tropikalnego’: Durango leży obok tego geograficznego „oka tajfunu” i jest z największych małych miast Ameryki! Wprost 27/2005.

około-: pierwsza część wyrazów złożonych wskazująca na bliski związek z tym, co nazywa druga część wyrazu lub dotyczy tego, co nazywa druga część wyrazu: okołofolkowy (dziedzina), okołokongresowy (usługa), okołokościelny (środowisko), okołokredytowy (koszty), okołomuzyczny (klimat, alternatywa), okołopapieski (literatura, publikacja, szczyt), okołopolityczny (działalność), okołoprezydencki (książka), okołoradiomaryjny (zastęp), okołorolniczy (instytucja) [NS3: **okołorolny** (biznes)] [MB 2., SD, BD b)]

MS **około-** ‘pierwszy człon przymiotników złożonych oznaczający bliskie położenie czegoś, występowanie, ruch dookoła tego, co nazywa drugi człon złożenia, np. okołobiegunowy, okołorównikowy, okołosłoneczny’

okrągłostołowiec ‘uczestnik obrad przy „okrągłym stole” (p.)’: Rozżaleni okrągłostołowcy zauważają, że to dzięki nim powstał wolny kraj, wolne słowo, normalne życie polityczne, a teraz „odnowiciele” chcą zanegować źródło tych swobód, dzięki którym mogą mówić, co chcą. Polit 11/2005.

NS2 **okrągły stół** ‘obrad strony rządowej i opozycji w 1989 roku; także porozumienie, które doprowadziło do zmian ustrojowych w Polsce’, **okrągłostołowy** ‘dotyczący rozmów lub będący rezultatem rozmów przy okrągłym stole (p.)’

okres Δ okres łaski ‘łaska (p.)’: Czas od początku każdego okresu rozliczeniowego do terminu wymaganej spłaty to tzw. grace period, okres łaski. Łaskę świadczy bank, a polega ona na tym, że w tym okresie kredyt zaciągnięty w transakcjach bezgotówkowych w ogóle nie jest oprocentowany. TS 2/2005.

oksford środ. ‘żłobek (p.)’: Królową wśród wszystkich możliwych izb jest izba wytrzeźwień. Wytrzeźwiałki słodko nazywane też żłobkami (utulą cię do snu), mar-

riottami (wygoda i luksus) lub oksfordami (szkoła życia) to wymysł krajów, w których spożycie wódki jest większe niż zużycie wody. Wprost 2/2004.

NS2 **żłobek*** ‘zartobliwie o izbie wytrzeźwień’, NS3 **wytrzeźwiałka**

oksytocyna ‘hormon kobiecy powodujący skurcze mięśni gładkich pęcherza moczowego, jelit, macicy, gruczołów mlecznych w czasie laktacji, będący fizjologicznym bodźcem do rozpoczęcia porodu’: Na siłowni zamiast sterydów ampułka oksytocyny – kobiecego hormonu macierzyństwa wydzielającego się podczas karmienia piersią. TS 2/2003. [HZ, SD, JB]

oktopus środ. ‘dodatkowy ustnik do automatu tlenowego pletwonurka’: Oktopus, zapasowy ustnik, umożliwia oddychanie w razie awarii głównego ustnika. Przez oktopus można pożyczyć powietrze partnerowi. TS 8/2001.

oldschool ‘nawiązywanie do przeszłości w modzie, stylu życia itp.’: Oldschool to nie tylko przedmioty, ale cały styl życia, który kilka sezonów temu opanował Europę i Stany. Oldschoolowa jest więc nie tylko torebka z lumpeksu i rower z różową ramą, ale też studenci, którzy z zapartym tchem oglądają perypetie porucznika Borewicza, grając w domino na stole przykrytym ceratą. studente.pl/2008.

oldschoolowo przysł. od **oldschoolowy** (p.): Oldschoolowo ma być z kolei w sobotę, kiedy to za deskami stanie didżej Koala. Metropol 106/2005.

oldschoolowy, oldskulowy przym. od **oldschool** (p.): Kajaki to sport wręcz wymarzony dla Ciebie. Na Zachodzie cieszą się opinią dyscypliny oldschoolowej, ale u nas od lat mają wiernych zwolenników, a dzięki temu ogromną sieć wypożyczalni i opisanych tras. TS 7/2005. Obok tekstów niezłe wrażenie robią nieco „oldskulowe” elektroniczne brzmienia wykorzystywane przez niejakiego DMF-a. GW 102/2004.

oldtimer, oldtimers ‘coś starego, zabytkowego, zwykle samochód’: Co wybrać? Najlepiej łódź z dobrej, bo znanej, stoczni: Bayliner, Sea Ray, Baja. Najlepiej nową. Jeśli jednak kochamy oldtimery, zdecydowanie polecam poszukiwania włoskiej Rivy. Sukces 5/2002.

olejowany ‘nasycony, konserwowany olejem’: Do tego posadzki z betonu pociągnięte szarą farbą na korytarzach i olejowany ciemny parkiet w pokojach. GW 142/2004.

WD, MS **olejony**

olestra ‘substytut tłuszczu, syntetyczny tłuszcz niewchłaniany przez organizm’: Pod koniec lat 90. koncern Procter&Gamble wprowadził substytut tłuszczu, olestrę. TS 6/2004. [HZ, BD]

olewacz ‘osoba, która kogoś lub coś olewa (p.)’: Środowisko sportowe ponoć już sporządza listę olewaczy [posłów] tej debaty. Skoro oni olewają sport, sport będzie olewał ich. Po pierwsze nie będzie się ich wpuszczać na trybunę VIP [...]. Metropol 199/2004.

NS2 **olać, olewać** ‘zlekceważyć coś lub kogoś’

oliwić* *okazj.* ‘usprawniać funkcjonowanie czegoś’: Turyści, zgrzytając zębami, kupują euro potrzebne na zagraniczne zimowe wakacje, a sąsiedzi ze wschodu – dolary oliwiące przygraniczny handel. Polit 9/2004.

WD, MS **oliwić** ‘smarować coś oliwą; naoliwiać’

ołówkowy ‘o spódnicy, spodniach: dopasowane w biodrach i proste lub zwężające się w dole’: Większość projektantów proponuje ołówkowe spódnice, które podkreślają dobrą figurę. *ŻWMag 277/2004.*

WD 1, MS 1. ‘odnoszący się do ołówka’, WD 2., MS 2. ‘wykonany ołówkiem’, WD 3. *rzad. iron.*

omega środ.: Cukierki i lizaki zazwyczaj zawierają ecstazy lub UFO (połączenie amfetaminy i ecstazy). Kolorowe lizaki i naklejki z ecstazy, LSD czy UFO nazywają się mitsubishi, omega, a nawet Saddam Husajn. *Wprost 12/2004.*

WD 1., MS 1. **omega** ‘ostatnia litera alfabetu greckiego’, Alfa i omega; być, stać się dla kogoś alfą i omegą ‘początek i koniec, absolutny autorytet w jakiejś dziedzinie, wyrocznia; być, stać się dla kogoś autorytetem, wyrocznią’, MS 2. Omega ‘nazwa firmy produkującej zegarki’, WD 2., MS 3. *pot.* ‘zegarek tej firmy’, MS 4. Omega ‘klasa turystycznego śródlądowego jachtu żaglowego, o jednym maszcie oraz o załodze składającej się z dwu (do sześciu) osób’, MS 5. ‘jacht tej klasy’

omerta środ.: Obowiązujące kiedyś zasady wynikające z grypsery – lojalność, omerta (przestępcza zмова milczenia), kanon, że człowiek nigdy nie zdradzi człowieka – to już wyłącznie sentymentalne wspomnienia. *Polit 22/2005.* [SD, JB]

ometkować ‘obmetkować (p.)’: Zostały nam trzy czy cztery egzemplarze tej książki. Nie wiedzieliśmy, co z nimi zrobić, więc zostały ometkowane i sprzedane. *GW 138/2004.*

omka środ. ‘steryd anaboliczny o nazwie omnadren’: Jarek: Jestem w drugim tygodniu brania omki. Cholernie spuchła mi twarz, dosłownie jak piłka. Czy jak do następnego cyklu dołożę mietka, to ryj spuchnie mi jeszcze bardziej? *Polit 16/2001.*

onanista ‘osoba uprawiająca onanizm (p.)’: Istotnym powodem zastrzeżeń handlowców była jedna z antywalentynkowych pocztówek – widniało na niej karykaturalne oblicze i napis: „Onanisto! Czy wręczyłeś już sobie kartkę walentynkową?”. *Polit 10/2004.* [HZ, SD, JB]

WD, MS **onanizm** ‘zaspokajanie popędu płciowego bez udziału partnera przez drażnienie własnych narządów płciowych; samogwałt, masturbacja, ipsacja’

oneliner: Dziesiątki dialogów w „Shreku” to tzw. onelinery – zdania, które wzbudzają na widowni huragany śmiechu i błyskawicznie wchodzą do języka potocznego. Spora część popularności filmu w Polsce jest zasługą tłumacza Bartosza Wierzbęty, który często odważnie oddalał się od literalnego przekładu. *Wprost 27/2004.*

oni** *tylko w lm* ‘pogardliwie o ludziach należących do aparatu władzy po 1989 r.’: Rzecznicy IV RP uznają, że przezwycięzenie tego stanu rzeczy wymaga całościowej reformy państwa. W jej efekcie ma nastąpić kres podziału na „nas” – bezsilną większość – i „onych”, czyli nie kontrolowaną przez nikogo władzę; podziału, który w nowe czasy powrócił z PRL. Innymi słowy, przełom IV RP ma przywrócić Polakom ich państwo. *Wprost 38/2005.* [HZ w okresie PRL, BD]

NS3 **oni** ‘pogardliwie o ludziach należących do aparatu władzy w okresie PRL’

onizm ‘postawa polegająca na widzeniu świata w kategoriach „my” i „oni”, wyrażająca dezaprobatę dla decyzji rządu i innych podmiotów decyzyjnych, zarzucając im brak dbałości o dobro obywateli’: Onizm zdaje się być już stałym składnikiem zbiorowej i indywidualnej psychiki Polaków i jeśli nawet słabnie – w porównaniu

choćby z epoką PRL, gdy załęgł się na dobre – to cofa się bardzo powoli, zasilany przez nowe społeczne doświadczenia i przeświadczenia. Konstrukcja jest prosta. Oni są wszystkiemu winni, Oni nam urządzili świat, w którym nie jest nam dobrze, a sami mają się świetnie, zdecydowanie lepiej niż My. [...] W sztuce Onizmu zaczęły specjalizować się wszelkiego rodzaju populizmy polityczne, które szukały i szukają nadal popularności wskazując nazwiska i instytucje zaludniające świat Onych i propagując proste recepty na szczęście i dobrobyt w stylu „Balcerowicz musi odejść”. Polit 45/2003.

on-line’owy, on-linowy ‘dostępny, dokonywany, prowadzony online (p.)’: eBay to największy internetowy „komis” lub jak wołają jego twórcy „pierwsza, największa i najlepsza on-line’owa społeczność handlu bezpośredniego. Sukces 1/2001. Pisarz wpadł na pomysł rozpisania wielkiego tematu – niechęci do kobiet w kulturze europejskiej – na internetowe dialogi z udziałem swoim i on-linowych dyskutantek. Polit 35/2003.

NS3 **online, on line** ‘taki, który jest dostępny, dokonywany, prowadzony za pośrednictwem Internetu’

onomatofobia: Boimy się również: mowy (lalofobia), podnoszenia się z łóżka (stasofobia), pożywienia (cibofobia), snu (hipnofobia), słów (onomatofobia), a nawet... wszystkiego (pantafobia)! niektóre fobie powoli ustępują innym. Sukces 10/2002.

opakowanie Δ opakowanie wielomateriałowe ‘opakowanie wyprodukowane z różnych materiałów, np. papieru, folii, aluminium’: Kontrowersje budzą zwłaszcza dwie propozycje rządowe: by z ustawy wykreślić obowiązek odzysku i recyklingu opakowań wielomateriałowych oraz by recyklingiem objąć ulotki reklamowe. GW 269/2004.

opał środ.: Kiedyś mówiono ropa, ale dziś konieczne jest precyzyjne odróżnienie napędu od opału, czyli oleju opałowego. Polit 7/2001.

opcja* ‘propozycja, możliwość’: Kilka dni wcześniej miałam opcję pracy dla francuskiego „Vogue’age”, ale cały czas się zastanawiali. Po tym pokazie od razu mnie zatrudnili. TS 11/2005.

WD 1. **opcja mors.** ‘umowa o przewozie drogą morską zastrzegająca możliwość zmiany ładunku lub portu przeznaczenia’, MS 1. ‘prawo wyboru portu załadowania lub wyładowania, rodzaju towaru i ustalenia jego ilości zastrzeżone w umowie przewozu towarów morzem’, WD 2. *daw.* ‘możność wyboru między wielu rzeczami przedstawionymi do wybierania’, MS 2. *praw.* ‘prawo swobodnego wyboru obywatelstwa, wynikające najczęściej z międzynarodowych umów cesnych’, MS 3. *praw.* ‘w prawie autorskim: zastrzeżone prawo wydawnictwa do publikowania jakiegoś dzieła’

operator Δ operator alternatywny ‘firma telekomunikacyjna konkurencyjna wobec innych firm obecnych na rynku, oferująca swoje usługi w takim samym zakresie’: Telekomunikacja Polska musi wstrzymać podwyżki cen połączeń międzynarodowych z numerami rozpoczynającymi się od 0-708-1 zdecydował Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Za pomocą numerów 0-708-1 są realizowane m.in. połączenia międzystrefowe i międzynarodowe przez operatorów alternatywnych, takich jak Netia, Energis i Onet.pl. Wprost 42/2005.

operka ‘au pair (p.)’: Dla operki odejście z pracy oznacza utratę dachu nad głową. Gosia miała zaledwie tydzień na znalezienie jakiegoś kąta. TS 7/2005. [BD ‘opiekunka do dziecka za granicą’]

operoman ‘miłośnik opery’: Środowisko operomanów jest bardziej zinstytucjonalizowane. Ogólnopolski Klub Miłośników Opery Trubadur powstał osiem lat temu pod patronatem radiowej Dwójki. Polit 30/2004. [HZ]

opieka specj. Δ opieka paliatywna ‘dział medycyny zajmujący się opieką nad nieuleczalnie chorymi i ich pielęgnacją polegającą na uśmierzaniu bólu oraz podawaniu środków farmakologicznych’: Mimo wszystko ruch hospicyjny rozwija się dość pręźnie. W 1999 r. Polska jako drugi po Wielkiej Brytanii kraj w Europie wpisała opiekę paliatywną na listę specjalizacji medycznych. Polit 41/2003.

NS3 **medycyna paliatywna** ‘dział medycyny zajmujący się uśmierzaniem lub zmniejszaniem bólu, zwykle w chorobach nieuleczalnych, polegającym na podawaniu środków farmakologicznych, stosowaniu zabiegów lub wykonywaniu operacji’, MS **paliatywny med.** ‘przynoszący chwilową ulgę, ale nie leczący; mający charakter półśrodka’

opiekunek ‘męska opiekunka (p.)’: Męska niania, „opiekunek”, przedszkolank, czyli facet do dziecka. [...] 26 lat, student socjologii; pracuje dorywczo jako malarz ścienny i przy remontach mieszkań, od roku dorabia jako „opiekunek”. Metro 231/2003.

opiekunka Δ męska opiekunka ‘mężczyzna zatrudniony do opieki nad dziećmi’: Na forach internetowych trwa dyskusja o męskich opiekunkach. „Ciepło, cierpliwość i pomysłowość” – to najbardziej doceniane przez kobiety cechy męskich niań. Metro 231/2003.

opiofobia: [medycyna paliatywna] Przełamuje także opiofobię – irracjonalny lęk przed morfiną. Polit 41/2003.

opłakatowywać ‘oklejać plakatami’: Najwierniejsi są najmłodsi wielbiciele, choć bywa, że co kilka miesięcy zmienia się obiekt zainteresowań. To oni napędzają maszynę fanbiznesu wykupując setki gadżetów. Mania oplakatowywania ścian przechodzi im zwykle w wieku lat kilkunastu. Sukces 10/2001. [MB oplakatować]

NS2 **opłakatowany** ‘oklejony plakatami’

opłata Δ opłata adiacencka: Ratusz wzorem innych gmin planuje wprowadzenie tzw. jednorazowej opłaty adiacenckiej, którą płaci się za wzrost wartości nieruchomości (np. gdy w jej pobliżu powstanie ulica). Metro 543/2005. Jeszcze głębiej gminy sięgają do kieszeni właścicieli gruntów przy ustalaniu tzw. opłat adiacenckich. Nalicza się je po doprowadzeniu przez gminę drogi, wyposażeniu terenu w wodociąg i inne media, a także przy scaleniach i podziałach ziemi. Polit 4/2005.

opona Δ opona letnia ‘opona dostosowana do jazdy przy temperaturze powyżej 7° C’: Nie masz jeszcze „zimówek”? Nie wahaj się, już w temperaturze poniżej 7 stopni jazda na oponach letnich nie jest bezpieczna. TS 12/2005. [HZ 1. przykład użycia]

Δ opona zimowa ‘opona samochodowa przystosowana do jazdy zimą, w trudnych warunkach drogowych’: Postowie PO Beata Małeczka-Libera i Mariusz Grad domagają się od ministra infrastruktury wprowadzenia w Polsce obowiązku jazdy na oponach zimowych, ale resort mówi nie. Polit 8/2011. [HZ 1. przykład użycia]

opresyjny ‘nieprzyjazny, wrogi’: [Rodzice] Uwagi nauczyciela odbierają jako złą ocenę swojego rodzicielstwa i starają się obiecać poprawę. A dom nie może stać się przedłużeniem szkoły, nie może być dla dziecka kolejną opresyjną instytucją. GWWysOb 35/2002.

orbitrek *środ.* ‘przyrząd treningowy, imitujący naturalne ruchy zbliżone do chodzenia czy biegania’: Wśród urządzeń do treningu spotykamy: trenażery eliptyczne tzw. orbitreki służące do treningu tylko kończyn dolnych lub obciążające łącznie zarówno kończyny dolne, jak i górne. DzieńD 2/2002.

orchidalia ‘wystawa storczyków’: Orchidalia. Storczykarze całej Warszawy, łączcie się! W weekend w zabytkowej oranżerii przy ul. Boboli zagospodarują najpiękniejszą orchidee i ich profesjonalni hodowcy. GW 113/2004.

orexin *specj.*: Masashi Yanagisawa z Howard Hughes Medical Center w Teksasie doniósł o odkryciu takiej właśnie, wywołującej odczucie głodu, substancji, którą nazwał orexin (od gr. orexis oznaczającego głód). Ma on nadzieję znaleźć sposób na neutralizację jego działania. Polit 13/2002.

organizacja Δ organizacja pozarządowa ‘organizacja założona przez obywateli, niezwiązana z żadną władzą państwową, działająca w określonym interesie publicznym’: Trzeba zmienić prawo o stowarzyszeniach – uważają działacze organizacji pozarządowych. Tylko w ten sposób można, ich zdaniem, przeszkodzić pseudoorganizacjom społecznym, które za pomocą szantażu wyłudniają pieniądze od inwestorów. Rzeczp 171/2004.

Δ organizacja pożytku publicznego ‘instytucja pożytku publicznego (p.)’: Dobroczynność nie jest jeszcze traktowana jako stały element życia społecznego. Najlepszy dowód to możliwość odpisania 1 proc. dochodu od podatku na instytucje pożytku publicznego, o co tak zabiegały organizacje pozarządowe; w ubiegłym roku wpłynęło z tego tytułu kilkadziesiąt milionów złotych, parokrotnie mniej, niż można było przekazać. Polit 2/2005.

orgazmotron: Amerykański chirurg chce wszczepić kobietom stymulator rdzenia kręgowego powodujący orgazmy [...] Gotowy orgazmotron ma postać elektrod wszczepianych pod skórę. Wkrótce ma się pojawić wersja z bezprzewodowym pilotem. Metro 233/2003.

orientalizm* ‘perfumy złożone z substancji zapachowych typowych dla krajów Wschodu (Azja i Afryka Północno-Wschodnia)’: Nadchodzi era szczęśliwych zapachów. Zupełne przeciwieństwo lansowanych jeszcze kilka miesięcy temu orientalizmów, erotycznych i ciepłych perfum z orchideą, lotosem i imbirem, które w nazwach miały słowa: sexy, envy i provocative. TS 3/2005.

WD, MS **orientalizm** 1. ‘to, co wschodnie, charakterystyczne dla ludzi Wschodu, ich kultury, obyczajów itp.; charakter orientalny, cecha orientalna’

orlengate ‘afery Orlenu (p.)’: Czy przypadkiem „Orlengate” nie jest pana [W. Kaczmarka] zemstą na premierze? Z całą pewnością nie. Ja tylko bronię swojego imienia. Polit 16/2004.

orteza ‘proteza ortopedyczna stabilizująca stawy, zastępująca gips’: Ile siły mogą mieć zakute w ciężkie ortezy wykrzywione stopy jedenastolatka, który tak bardzo chce postać w kącie jak zwyczajne dziecko? TS 12/2003.

ortofotomapa specj.: Bezpośrednie dopłaty dla polskich rolników skończą się w 2005 r. – stracimy 1,5 mld euro rocznie. Powód: beztraska urzędników Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, którzy wymazali nas z ortofotomapy Europy, czyli cyfrowej mapy wykonywanej na podstawie zdjęć satelitarnych i lotniczych. Wprost 5/2004.

ortoreksja ‘obsesyjne przywiązywanie wagi do tzw. zdrowej żywności (p.)’: Możliwe, że jesteś ortorektykiem. Steven Bratman, który odkrył ortoreksję, doświadczył jej na własnej skórze. [...] Antyalergiczna dieta spowodowała, że coraz bardziej bał się i nie dotykał jedzenia, które mogłoby mu zaszkodzić. Z czasem jego jadłospis stawał się coraz bardziej ograniczony. Przygotowywaniu posiłków poświęcał większość czasu. Metro 495/2004.

ortoreksyjny ‘przym. od ortoreksja (p.)’: A na horyzoncie jest już trzecia siostra – ortoreksja: obsesyjne i równie niszczące przestrzeganie surowej diety. Ona też może łączyć się z bulimią, kiedy ortoreksyjne dni przeplatają się z bulimicznymi nocami, podczas których kobiety napychają się wszystkim tym, czego normalnie sobie odmawiają. Polit 40/2006.

ortorektyk ‘osoba cierpiąca na ortoreksję (p.)’: cyt. p. **ortoreksja**

ortosoczewka ‘specjalna soczewka zakładana na noc do korygowania krótkowzroczności i astygmatyzmu’: Najnowsza metoda leczenia krótkowzroczności to terapia ortosoczewkami. Modelują rogówkę i zmieniają jej kształt tak, że oko odbiera obraz ostro i bez zniekształceń. Zakładasz je tylko na noc, a w dzień widzisz doskonale. TS 8/2004.

orwellizacja: Po stworzeniu enklawy bezprawia w Guantanamo i ograniczeniu przez rząd USA (po raz pierwszy od 60 lat) praw obywatelskich Amerykanów „porządek” w al Falludży jest kolejnym krokiem w kierunku orwellizacji Ameryki. Imperium Oceanii z „Roku 1984” Orwella manipuluje społeczeństwem dzięki utrzymywaniu permanentnego stanu wojny i poczucia zagrożenia oraz użyciu wyrafinowanego języka, który słowom nadaje znaczenie odwrotne do ich treści: ministerstwo prawdy zajmuje się cenzurą i propagandą, ministerstwo pokoju – wojną, ministerstwo miłości to siedziba bezpieki... GW 290/2004.

NS3 **orwellowski** ‘taki, jak u Orwella, przedstawiony w utworach Orwella’

orzechowiec* pot. ‘ciasto orzechowe’: Można wpaść posłuchać Grzegorza i jego gości, zjeść orzechowiec. TS 5/2005.

WD *zool.* ‘mały chrząszcz z rodziny ryjkowców, mający głowę wyciągniętą w długi ryjek; niszczy orzechy laskowe’

orzecznik Δ orzecznik sądowy ‘specjalista w jakiejś dziedzinie wyznaczony przez sąd do przedstawiania swojej opinii; rzeczoznawca, ekspert’: Uzyskanie zaświadczenia o niezdolności do pracy z powodu alergii lub astmy alergicznej jest bardzo trudne: – Dostają je wyłącznie osoby, które biorą sterydy. Konieczne są też zaświadc-

czenia z pogotowia lub szpitala, potwierdzające, że pacjenta nie dało się wyleczyć w poradni – mówi alergolog orzecznik sądowy z Zabrze. Świadczenia z powodu alergii skórnej to także rzadkość. Polit 16/2004.

osadzony rzecz. ‘przestępca odsiadujący karę więzienia; więzień’: Po trzech latach półotwarty kryminal rozkwita zgodnie z dyrektywami europejskimi, według których więzienie powinno zbliżyć osadzonego do cywilizowanego świata, nie powinno go oddalać. Polit 1/2003. [MB, SD]

osestwo żart. ‘okres bycia niemowlęciem’: Tematem tego tomu jest przecież sentymentalna podróż amerykańskiego, a urodzonego w Niemczech pisarza do stron rodzinnych, powrót po dziesięcioleciach do krainy dzieciństwa, a raczej krainy osestwa. Polit 22/2001.

oshibori: Tym bardziej że zgodnie z japońską tradycją przed posiłkiem podadzą nam oshibori, zwinięty w rulon, wilgotny, gorący mały ręczniczek. GW 350/2004.

osmoregulator specj.: Dzięki Dermika Spa [skóra] zachowuje się jak kaktus. To wcale nie żart. Krem zawiera tzw. osmoregulator z pustynnych roślin. Sprawia, że komórki wchłaniają i zatrzymują wodę, za nic mając święte prawa natury. TS 8/2001.

osoba \diamond osoba z pierwszych stron gazet ‘bardzo znana osoba ze świata polityki, sztuki, sportu itp.’: Goście [M. Domagalik] to osoby z pierwszych stron gazet – politycy, dziennikarze, biznesmeni, aktorzy. GW 226/2002.

osobodniówka ‘koszt całodziennego wyżywienia jednej osoby lub wynagrodzenie za jeden dzień pracy’: Chodzi o pieniądze. Uzysk na tzw. osobodniówkach jest znacznie większy, jeśli zwolni się warunkowo skazanego na długą karę (np. za pobicie ze skutkiem śmiertelnym), niż gdy zwolni się skazanego na krótką karę (przypuśćmy za włamanie). GW 100/2001.

osseointegracja specj.: Implant to wszczep będący substytutem korzenia brakującego zęba. Materiał to tytan – jako jedyny ma zdolność tzw. osseointegracji, czyli trwałego zrostu z tkanką kostną pod obciążeniem uzupełnieniem protetycznym. RzeczpMag 1/2004. [JB]

ostalgik ‘osoba cierpiąca na ostalgię (p.)’: Po kupieniu mieszkania na Prenzlauer Berg szanujący się ostalgik powinien kupić sobie taki właśnie motocykl. Trabant jako symbol jest zbyt oklepany. GW 4/2004.

NS3 **ostalgi** ‘tęsknota za życiem w byłej NRD’

osteofit specj.: Wystarczą bardzo małe dawki tej substancji, aby zablokować tworzenie się osteofitów – wyrostków kostnych na kończynach. ŻWMag 277/2004.

osteointegracja ‘osseointegracja (p.)’: Najnowocześniejsze implanty zakłada się podczas jednego zabiegu, ale wszystkie wymagają osteointegracji, czyli trwałego zrośnięcia się wszczepu z kością. Focus 12/2004. [JB]

osteoporotyczny ‘spowodowany osteoporozą (p.)’: Jedna osoba na trzy narażona jest na ryzyko przedwczesnej śmierci spowodowanej osteoporotycznym złamaniem. TS 2/2003.

WD **osteoporoza med.** ‘odwapnienie kości powodujące zmniejszenie jej wytrzymałości i przez to zwiększenie jej łamliwości; może występować po urazach kości’

ostrzykiwać się ‘wykonywać mezoterapię (p.)’: Stwardnienia szpecą. Ratunkiem są sterydy, którymi ostrzykuje się zwłóknienia. Nieraz nie ma jednak innego wyjścia jak usunąć wstrzyknięty preparat skalpelem. TS 3/2002.

ostrzykiwanie

NS3 **mezoterapia** ‘przeciwdziałanie powstawaniu zmarszczek i wiotczeniu skóry przez wstrzykiwanie do skóry aktywnego preparatu powodującego wzmożoną produkcję kolagenu’

oś Δ oś zła ‘państwa dążące do wyprodukowania broni masowej zagłady oraz wspierające międzynarodowy terroryzm (Irak, Iran i Korea Północna, później także Kuba, Libia i Syria): Jakkolwiek zostanie rozwiązana sprawa broni masowego rażenia, którą dysponują rządy tzw. osi zła, długofalowym celem musi się stać znalezienie sposobu na przeciwdziałanie zabiegom innych państw, dążących do zdobycia broni jądrowej, biologicznej i chemicznej. Wprost 11/2002.

ośmielacz okazji: Sposób najbardziej rozpowszechniony, chociaż najbardziej niebezpieczny, jako że ośmielacze to przede wszystkim alkohol i inne środki psychoaktywne (leki, narkotyki). Znoszą one chwilowo lęk i działają rozluźniająco, ale osłabiają mechanizmy kontrolne. TS 12/2001.

ośmiornica* ‘zorganizowana grupa przestępcza, także: sieć mafijnych powiązań’: Gdybyśmy nie rozbili obu ośmiornic, nie wykryli afery korupcyjnej wysokich urzędników miejskich lub nie ruszyli sprawy handlowania zwłokami, to czy w Łodzi byłoby bezpieczniej? [...] Olejnik zasłynął rozbiciem ośmiornicy – zorganizowanej grupy przestępczej zajmującej się haraczami, porwaniami, okupami, handlem narkotykami, ale głównie przestępstwami gospodarczymi na gigantyczną skalę. Wprost 7/2002. [HZ 4., BD 2.]

WD, MS 1. **ośmiornica** ‘Octopus, głowonóg z rzędu o tej samej nazwie, występujący w wielu gatunkach, z których najbardziej znana jest ośmiornica pospolita’, MS 2. **zool. ośmiornice** ‘Octopoda, rząd z podgromady głowonogów dwuskrzelnych, obejmujący mięczaki o ośmiu ramionach, mające gruczoł atramentowy, którego wydzielina tworzy w wodzie ciemną zasłonę chroniącą zwierzynę przed napastnikiem, żyją we wszystkich morzach pełnosłonnych; drapieżne, niektóre gatunki jadalne’

Δ ubezpieczeniowa ośmiornica ‘ośmiornica (p.) działająca w obrębie sektora ubezpieczeniowego’: Tymczasem całkiem niedawno, w listopadzie 2004 r., policjanci trafili w Bielsku-Białej „na ślad ubezpieczeniowej ośmiornicy, w której zamieszani są urzędnicy ZUS, pielęgniarki i lekarze” („Dziennik Zachodni”). Polit 8/2005.

ośmiorniczka środ.: Najpopularniejszym jest użycie tzw. ośmiorniczki. – To urządzenie wykonywane chałupniczo, najczęściej przez samych właścicieli stacji. Pozwala na równoczesne przepompowywanie gazu z kilku butli wprost do zbiornika na stacji. Łatwo je zdemontować w przypadku kontroli. [...] To właśnie rozszczelnienie takiej ośmiorniczki spowodowało wybuch gazu w Radomiu. Polit 42/2005.

oświadczenie Δ oświadczenie lustracyjne ‘pisemne oświadczenie obywatela dotyczące współpracy lub jej braku ze służbami bezpieczeństwa’: Dwaj kandydaci na prezydenta złożyli prawdziwe oświadczenia lustracyjne. Potwierdził to wczoraj sąd. Rzeczp 163/2005. [HZ 2.]

Δ oświadczenie majątkowe ‘deklaracja majątkowa (p.)’: Zaostrzono przepisy dotyczące osób sprawujących funkcje publiczne, wprowadzono jawne oświadczenia majątkowe i rejestry korzyści, uchwalono wreszcie ustawę o lobbingu. Polit 13/2009.

otwarciowy ‘związany z otwarciem czegoś, przygotowany na otwarcie’: Otwarciowa sadzonka. Dziś otwarte zostanie Centrum Ogrodowe – Jagram polska przy ul. Płochocińskiej 14. Z tej okazji każdy, kto odwiedzi Centrum, otrzyma w prezencie sadzonkę surfinii. GW 109/2002. „Magia najniższych cen”, „Oferta otwarciowa” – same hasła, choć coraz wymyślniejsze, nie dają już takiego efektu jak kiedyś. Dziś właściwie każdy towar sprzedaje się tylko po „okazyjnej” cenie. ŻWMag 265/2004.

otwarty Δ otwarty fundusz emerytalny ‘obowiązkowe ubezpieczenie emerytalne w jednym z funduszy emerytalnych (p.)’: To, co najtrudniejsze jest ciągle przed nami i nie ogranicza się wcale do osiągnięcia pełnej sprawności przez system informatyczny. Ale o tym nawet się nie dyskutuje, całą społeczną uwagę pochłania bowiem drugi filar, czyli otwarte fundusze emerytalne OFE. Polit 48/2003.

NS3 ♦ **fundusz emerytalny** ‘instytucja finansowa inwestująca składki przyszłych emerytów w intratne przedsięwzięcia w celu zwiększenia kapitału’

outlet 1. ‘sklep, w którym sprzedaje się markową odzież znanej firmy po obniżonych cenach’: Tanio i markowo można również kupować w outletach. [...] – Zakupy w outlecie to najlepsza oferta dla osób ceniących markowy asortyment, który nabyć mogą w bardzo atrakcyjnych cenach. Metro 1290/2008.

2. ‘centrum handlowe, w którym znajdują się outlety (p.)’: Centrum wyprzedaży (tzw. outlet) powstaje także na terenie dawnych zakładów Zelosu, naprzeciwko dawnej zajezdni trolejbusowej w Piasecznie. GW 88/2005. [JB]

outletowy przym. od **outlet** (p.): Dla Nowego Jorku outletowym zagłębieniem jest położone nad rzeką Hudson wybrzeże New Jersey. Newsweek 5/2003.

Δ centrum outletowe ‘outlet (p.)’: Centra outletowe są zdominowane przez marki odzieżowe. Analitycy rynku z firmy Cushman & Wakefield policzyli, że na koniec ubiegłego roku wśród ich najemców były 273 sklepy z ubraniami, 54 sportowe i 50 obuwniczych. Metro 1823/2010.

outsider* ‘osoba nieuznawana przez jakąś społeczność lub świadomie stroniąca od niej’: Na wolności uczynił z tego sposób na życie. Można go było spotkać w Krakowie, jak na ulicy wyśpiewuje własne, trochę bluesowe, trochę folkowe piosenki ozdobione oryginalnymi tekstami zaludnionymi przez galerię dziwaków, życiowych rozbitków i outsiderów. GW 88/2005. [HZ 1., MB, SD b), JB 1., BD]

WD1., MS 1. **outsider** ‘osoba nie biorąca w czymś udziału, nie zaangażowana’ 2. *ekon.* ‘przedsiębiorca kapitalistyczny nie należący do monopolistycznego zjednoczenia przedsiębiorstw danej gałęzi przemysłu’, WD 2.a), MS 3. *sport.* ‘drużyna, zawodnik zajmujący ostatnie miejsce w tabeli mistrzowskiej, w rozgrywkach, w zawodach, w wyścigu itp.’, WD 2.b), MS 4. *sport.* ‘koń wyścigowy nie należący do faworytów, mający małe szanse zwycięstwa’; NS2 **outsiderka** NS2 1. ‘kobieta nie biorąca w czymś udziału, nie zaangażowana, stojąca z boku’, **outsiderski**

outsiderstwo ‘bycie autsajderem (p.)’: Moje outsiderstwo w ogóle nie polegało na poczuciu wyższości. Miałem alergiczną niechęć do funkcjonowania w stadzie. Angora 47/2004.

WD 1., MS **outsider** 1. ‘osoba nie biorąca w czymś udziału, nie zaangażowana’

outsideryzm ‘nieangażowanie się w coś, pozostawanie z boku’: Na czym polega ów Pański outsideryzm? – Wydaje mi się, że w moim przypadku opór materii,

czyli tych, którzy zawiadują podmiotami uprawnionymi do finansowania filmów, jest podwójny. Podwójny, jeśli założyć oczywiście, że umiem ocenić, jakie kłopoty mają moi koledzy robiący kino komercyjne. GW 251/2001.

outsourcing specj.: – Polskie firmy zaczęły stosować outsourcing, czyli obniżanie kosztów poprzez wydzielanie pewnych segmentów działalności na rzecz zewnętrznych wykonawców – wyjaśnia Litosława Bytner, dyrektor generalny agencji konsultingowej Turnaround. [...] – Tam, gdzie to możliwe, likwiduje się etaty, zlecając prowadzenie całych działów, na przykład księgowości, wyspecjalizowanym firmom. Zleceniodawca oszczędza na urlopach macierzyńskich i wychowawczych własnych pracowników, nie płaci 80 proc. wynagrodzenia ludziom, którzy siedzą w domach na zwolnieniu chorobowym do 35 dni. Wprost 5/2002. [JB ‘wyłączanie ze struktury organizacyjnej przedsiębiorstwa pewnych funkcji i przekazanie ich do realizacji wyspecjalizowanym firmom’]

outsourcingowy przym. od **outsorcing** (p.): Należąca m.in do Elektrimu spółka eCeneter SA, oferująca usługi outsourcingowe (korzystanie z zewnętrznych usług) dla e-biznesu, zwalnia kilkanaście osób spośród 60 zatrudnionych oraz chce pozyskać nowych inwestorów. Życie 29–30/2001. [JB]

overbooking ‘praktyka rezerwacji, sprzedaży przez linie lotnicze, hotele itp. większej ilości miejsc, niż posiadają’: Towarzystwom lotniczym sprzedającym więcej biletów, niż jest miejsc w samolotach (overbooking), grożą wysokie kary. Rzecz 261/2002.

owatować okazj. ‘obciążyć podatkiem VAT’: Gdyby polski Kodeks Karny zawierał przepis o podanej wyżej treści, to do więzienia zamiast pana Romana Kluski (byłego właściciela firmy „Optimus”), trafiliby ci wszyscy dywersanci gospodarczy, którzy do polskiego prawa „przemycili” przepis mówiący, że komputery zakupione za granicą są zwolnione od podatku VAT, zaś kupione w Polsce „owatowano” stawką 22%! Wprost 15/2003.

owąsienie okazj. ‘posiadanie wąsów?': Typy owąsienia i owłosienia. MODEL „ENERDOWIEC”, [...] MODEL „WAŁĘSA” [...] GW 98/2002.

owowegetarianin ‘osoba odżywiająca się zgodnie z zasadami owowegetarianizmu (p.)’: Owowegetarianie obok owoców, warzyw i zbóż mają w swym jadłospisie jaja. Nie jedzą jednak mleka i jego przetworów. ŚwiatKob 15/2001. [HZ]

NS3 **owowegetarianizm** ‘rodzaj wegetarianizmu, w którym dopuszcza się spożywanie jajek’

P

package: Na zdjęciach w albumie obok Celine z niemowlętami jest jeszcze inny symbol życia: kwiat. Tak powstał package, czyli zestaw: płyta, album, kalendarz, jest też DVD. Wszystko pod tytułem: Miracle. TS 12/2004.

paella ‘narodowa potrawa hiszpańska z ryżu przyprawionego szafranem, podsmażanego z różnymi dodatkami, np. z mięsem królika lub kurczaka, ślimakami, fasolą, pomidorami, także z owocami morza, mięsem, grzybami i warzywami, przyrządzana i podawana w dużej płaskiej patelni z dwoma uchwytyami’ [def. SD]: Podobnie rozczarowała mnie paella. Panie Al Chalabi, ja tu pana chwale, a tu taka wpadka! Tak być nie może. Ta tradycyjna zapiekanka z ryżu, warzyw, drobiu i owoców morza była rozmemłana i rozgotowana. GW 152/2004. [HZ, SD, JB]

paintball** ‘pistolet lub karabin do paintballu (p.)’: W Warszawie zaczęła się przygoda: nigdy nie strzelała z paintballu, nigdy nie widziała z bliska quada, bieg w skafandrze strażackim na 120 metrów przegrała, bo od połowy drogi nie miała czym oddychać. TS 9/2001. [HZ, SD, JB]

NS3 **paintball, painballing** ‘gra polegająca na strzelaniu pociskami napelnionymi różnokolorowymi farbami’

paintbolowy przym. od **paintball**** (p.): Organizuje rajdy samochodowe i zawody paintballowe; teraz często dla pracowników TVN. Polit 10/2001. [HZ, JB]

Δ paintbolowy pistolet ‘paintball** (p.)’: Niektóre biura, choćby Kompas (www.kompas.gda.pl), organizują tygodniowe letnie ekspedycje, gdzie każdego dnia robi się co innego: strzela się z paintbolowych pistoletów, uczestniczy w zawodach na orientację, penetruje i nocuje w jaskini, wspina na jurajskie skałki. Polit 14/2002.

pakiet Δ pakiet socjalny ‘zestaw gwarantowanych praw pracowniczych’: W nieformalnym związkowym rankingu pakietów socjalnych najwyżej oceniany jest pakiet wynegocjowany w 2000 r. w Elektrowni Połaniec z belgijskim koncernem Tractabel. [...] Mamy m.in. dziesięcioletnie gwarancje zatrudnienia, ale równocześnie wysokie odpłaty za dobrowolne odejście z pracy. Polit 3/2003.

Δ pakiet startowy ‘oferta kierowana do klientów w postaci określonych przedmiotów, usług itp., zachęcająca do skorzystania z niej’: Wiele państw tuż przed datą krytyczną wypuściło do sprzedaży tzw. pakiety startowe – zestaw monet i banknotów, z którymi można się było zapoznać jeszcze przed oficjalnym pojawieniem się ich na rynku. Sukces 2/2002.

pakowacz* *środ.* ‘anaboli (p.)’: Według dr Izabeli Tilszer z Instytutu Medycyny Estetycznej w Warszawie, kompleks braku odpowiedniej muskulatury powoduje, że coraz więcej nastolatków sięga po różnego rodzaju pakowacze: – Ci zaś, którzy są na tyle rozsądni, że nie chcą przyjmować anaboli, ćwiczą na siłowni i zgłaszają się, żeby zapisać im odpowiednie odżywki, ustawić dietę. Polit 13/2002.

NS2 **anaboli** ‘lek, steryd anaboliczny, w sporcie stosowany jako środek dopingujący’, **anaboli**; WD, MS **pakowacz** ‘robotnik zatrudniony przy pakowaniu towarów’

palacz Δ palacz z drugiej ręki ‘osoba niepaląca narażona na bierne palenie (p.)’: Bierne palenie jest tak ważnym problemem zdrowotnym, że doczekało się angielskiego terminu naukowego „second hand smoker”, czyli „palacz z drugiej ręki”. – Osoby, które nigdy nie paliły papierosów, coraz częściej zapadają na choroby do niedawna jeszcze przypisywane głównie palaczom. TS 11/2004.

NS3 **bierne palenie** ‘wdychanie przez osoby niepalące dymu nikotynowego w czasie przebywania w jednym pomieszczeniu z osobami palącymi’

palczatka ‘skarpetka z pięcioma palcami’: Kupcy ze Stadionu Dziesięciolecia mają do zaoferowania zarówno klasyczne skarpetki, jak również palczatki, dzięki którym będzie nam ciepło w każdy palec, nawet w najmroźniejsze dni. ŻWMag 277/2004.

palenie *środ.* ♦ **palenie gumy**: W urządzonym w Białymstoku nocnym rajdzie samochodowym po mieście jedną z konkurencji było „palenie gumy”, czyli taka jazda, że opony aż dymią. Sukces 9/2002.

paliwo Δ paliwo alternatywne ‘paliwo niepozyskiwane z przetwórstwa ropy naftowej, lecz wytwarzane z odpadów posiadających wartość opałową, stosowane do napędu samochodów i ogrzewania domów’: Polska ustawa o biokomponentach kompletnie zaskoczyła producentów i importerów samochodów. Wszyscy wprawdzie prowadzą intensywne prace nad paliwami alternatywnymi i przygotowują się też do spełnienia wymagań stawianych przez Unię Europejską. Polit 49/2002.

NS3 **biopaliwo** ‘paliwo wytwarzane z surowców pochodzenia organicznego, np. z rzepaku, kukurydzy lub biomasy’

palm* ‘palmtop (p.)’: Okazało się też, że rynek e-booków ograniczony jest przyzwyczajeniami czytelników. Po takie książki sięgają bowiem dwie wąskie grupy: najmłodsze pokolenie uznające internet za główne źródło informacji i inwestorzy chętni do eksperymentów z przenośnymi czytnikami e-booków, palmami, a nawet – zjawisko popularne w Japonii – telefonami komórkowymi. GW 256/2004.

NS3 **palmtop** ‘bardzo mały komputer osobisty, z ekranem dotykowym, po którym pisze się rysikiem, pełniący funkcję kalendarza, notatnika, terminarza, kalkulatora itp.’

pała* zwykle w *lm* *środ.*: Świta, koniec imprezy. – To były lajtowe (łagodne) rejsy (wyciągi). Nie było wysokich stawek, nie przyjechały pały (policja) i nie trzeba było pitać (uciekać) – wyjaśnia Tomek. Polit 38/2002.

WD, MS **pała** 1. ‘gruby, duży kij; pałka, laska’ 2. *pot.* ‘jedyńka jako ocena szkolna (gorsza niż dwójka)’ 3. *posp.* ‘pogardliwie o głowie ludzkiej’ 4. *posp.* ‘głupiec, dureń, tępak’

pamięć** ‘urządzenie w komputerze służące do przyjmowania, przechowywania i udostępniania programów i danych’ [def. SD i JB]: Pozwala odtwarzać i na-

grywać filmy z TV lub kamery na płyty DVD. Jest wyposażony w pamięć (tzw. twarde dyski), która przechowuje interesujący nas program lub film do czasu zanim zdecydujemy się go nagrać (popularnie mówiąc „wypalić”) na płycie DVD. Cena 2100 zł. Claudia 2/2005. [HZ 3., MB 10., SD 3. *inform.*, JB 3. BD II2.]

MS 3. *techn.* ‘urządzenie służące do przyjmowania informacji, przechowywania ich (zapamiętywania) i udostępniania w odpowiednim czasie w postaci nie zmienionej; stosowane np. w maszynach matematycznych’
Δ pamięć fleszowa specj. ‘rodzaj pamięci obejmującej utrwalone i stale obecne bardzo szczegółowe wspomnienia dotyczące silnych przeżyć psychicznych związanych ze szczególnie ważnymi wydarzeniami publicznymi lub osobistymi (np. wybory, egzamin, wypadek, ślub): Autorki książki „Techniki zapamiętywania” Ewa Czerniawska i Maria Ledzińska piszą, że najlepiej zapamiętuje się rzeczy, z którymi wiąże się emocje. Podobno większość Amerykanów pamięta, co robiło w dniu, gdy zabito prezydenta Johna F. Kennedy’ego, a Polacy, czym się zajmowali, gdy papieżem został Jan Paweł II. Nazywa się to pamięcią fleszową. GW 251/2001.

pancake house ‘restauracja, w której podawane są pancake – rodzaj delikatnych, puszystych placków’: Mam wrażenie, że można by zrobić wspaniały interes, otwierając restaurację pod szyldem „Dom pierogów” czy „Pierogowy raj”, tak jak są pizzerie, włoskie spaghetti i amerykańskie pancake house. Wprost 9/2002.

panel Δ panel fotowoltaniczny ‘urządzenie w postaci specjalnych płyt, które przetwarza energię słoneczną na energię elektryczną’: W USA już realizowany jest program pokrycia milionów dachów systemami paneli fotowoltaicznych, które przetwarzają światło na energię elektryczną i ciepło. Wprost 47/2001.

Δ panel słoneczny ‘panel fotowoltaniczny (p.)’: Panele słoneczne są drogie, kruche, mało wydajne – aby wyprodukować megawat energii, potrzebują ponad 40 tys. m kw. powierzchni. Umieszczenie ich w jednym miejscu kompletnie rujnuje miejscowy ekosystem. Tak stało się na pustyni Mojave, gdzie ofiarą baterii słonecznych padły będące pod ochroną kalifornijskie żółwie pustynne. Wprost 29/2005.

pantafobia: Boimy się również: mowy (lalofobia), podnoszenia się z łóżka (stasofobia), pożywienia (cibofobia), snu (hipnofobia), słów (onomatofobia), a nawet... wszystkiego (pantafobia)! niektóre fobie powoli ustępują innym. Sukces 10/2002.

państwo Δ państwo hultajskie ‘państwo, które nie przestrzega międzynarodowych konwencji, wspiera międzynarodowy terroryzm, łamie prawa człowieka, np. Korea Północna’: W 1998 r. przewodniczył specjalnej komisji Kongresu (nazwanej zresztą jego imieniem), powołanej do zbadania zagrożeń związanych z rozwojem technologii rakietowej. Końcowy raport tej komisji był szokiem dla wielu „gołębi” w administracji Billa Clintona, przekonanych, że po zakończeniu zimnej wojny nic poważnego nie grozi USA. Okazało się, że „Stany Zjednoczone są wystawione na poważne zagrożenie ze strony zdumiewająco tanich i skutecznych systemów przenoszenia broni masowej zagłady”, nad którymi pracują tzw. państwa hultajskie. Wprost 3/2002.

Δ państwo prawa ‘państwo, w którym jest przestrzegane prawo’: Czy pan osobiście czuje się zagrożony? Już padł wniosek orlenowskiej komisji o Trybunał Stanu dla

pana. To jest tak absurdalne, że nie potrafię uwierzyć, że w Polsce jakiś trybunał czy sąd może uznać takie argumenty. Nie sądzę, byśmy tak daleko wyszli poza granice państwa prawa. Polit 39/2005. [HZ, MB, SD, JB]

Δ państwo upadłe ‘państwo, które przestało spełniać swoje podstawowe funkcje, istniejące tylko formalnie’: W XXI wieku cywilizowany świat boi się krajów, które istnieją już tylko na mapach, bo ich struktury społeczne, gospodarcze i polityczne się zawaliły. To tzw. państwa upadłe będą stanowić największe zagrożenie dla bezpieczeństwa na świecie. Wprost 36/2005. Państwa upadłe zagrażają światu. [...] Wczoraj o państwach upadłych rozmawiali w Brukseli szefowie dyplomacji Unii Europejskiej. Zdaniem ekspertów Zachód, aby być skutecznym w swojej polityce pomocowej, musi na nowo przemyśleć filozofię wobec najuboższych regionów świata. DGP 17/2010.

papacjonalia okazj. ‘dewocjonalia związane z papieżem Janem Pawłem II’: Nowością podczas pielgrzymki Jana Pawła II będą też plastikowe podkładki do klęczenia oraz inne – do siedzenia podczas mszy. Zarobić na obecnej papieskiej pielgrzymce chcą tysiące producentów i sprzedawców papacjonalistów. Wprost 31/2002.

papier Δ papier elektroniczny ‘e-papier (p.)’: Analitycy podkreślają też, że jako e-booki lepiej sprawdzają się książki narzędziowe, m.in. poradniki czy podręczniki, a nie literatura piękna. Wiosną 2004 roku wróciły jednak optymistyczne prognozy wywołane wprowadzeniem na rynek „elektronicznego papieru”. Bije on na głowę dotychczasowe ekrany, bo jest cienki, lekki i wymaga zasilania tylko wtedy, gdy zmienia się wyświetlany obraz. Czytać można z niego pod dowolnym kątem, nawet w pełnym świetle słońca. GW 256/2004.

Δ papier glonowy ‘nori (p.)’: Kilka tygodni temu w moim osiedlowym sklepie spożywczym zauważyłem zielony chrzan wasabi oraz papier glonowy nori. Te podstawowe składniki sushi leżące na ladzie obok sera tylżyckiego, są ostatecznym dowodem na to, że japońskie specjały zabłądziły pod warszawskie strzechy. GW 350/2004. NS3 **sushi** ‘japońska potrawa złożona z ryżu, często owiniętego morskimi algami, i surowej ryby lub owoców morza’

papież Δ papież przejściowy ‘papież wybierany na krótki okres z powodu zaawansowanego wieku’: Przez lata najpoważniejszym kandydatem na następcę Jana Pawła II był jezuita Carlo Maria Martini (?). Dziś jednak jest on już emerytem [...]. Mógłby mieć pewne szanse, gdyby elektorzy postawili na tzw. papieża przejściowego, co dość często następowało po szczególnie długich pontyfikatach. Wprost 15/2005.

papieżomania ‘fascynacja osobą papieża’: Dzieci na całym świecie ogarnia papieżomania. Metro 541/2005.

papolatria: Papolatria – windowanie papieża na poziom boski, a już szczególnie wysuwanie papieża przed Założyciela chrześcijaństwa – musiałaby być uznana przez Kościół za grzech obrazy majestatu Boga. Mam jednak nadzieję, że pokolenie Jana Pawła II takiego błędu nie popełni, oddając sprawiedliwość temu co papieskie i temu co Boskie. Polit 16/2005.

paprociarnia ‘ogród, szklarnia, miejsce, w którym hodowane są paprocie’: W skromniejszych niż Wersal rezydencjach magnackich konstrukcje wypełnione szkłem stanowiły początkowo po prostu ochronę dla sprowadzanych z krajów egzotycznych roślin. Powstawały więc palmiarnie, kaktusiarne, paprociarnie, a także storczykarnie czy nenufarnie. Wprost 12/2004.

papryczka Δ papryczka chipotle ‘rodzaj ostrej papryki’: Szeff kuchni poleca również kawałki piersi kurczaka w meksykańskim sosie mole ze świeżą kolendrą oraz nasionami sezamu i meksykański placek faszerowany kwiatami dyni i serem cheddar z dodatkiem musu z awokado, świeżą fasolą oraz papryczką chipotle. GW 113/2003.

papugoryba ‘ryba z rzędu okoniokształtnych, zamieszkująca rafy koralowe, u której zrosnięte zęby tworzą charakterystyczny dziób jak u papugi’: W tym ogromnym akwarium zwracają uwagę okazy, które ze względu na podobieństwo do innych zwierząt nazywa się papugorybą, rybą kuszą, rybą chirurgiem, nietoperzem, jaszczurką, błaznem, żmiją czy jednorożcem. Wprost 34/2004.

paraben zwykle w *lm specj.* ‘konserwant o działaniu bakteriobójczym i grzybobójczym, używany do produkcji kosmetyków i preparatów farmaceutycznych’: Parabeny, związki stosowane jako konserwanty między innymi w dezodorantach, są obecne w próbkach pobieranych z ludzkich guzów piersi – donoszą naukowcy brytyjscy. Przekr 5/2004.

paraliż Δ paraliż przysenny: W środku nocy budzisz się z uczuciem, że jesteś całkowicie sparaliżowana. [...] – Paraliż przysenny to jedno z łagodniejszych zaburzeń snu. Jest ono jakby przeciwieństwem RBD. Tutaj mózg wyłącza napięcie mięśniowe w fazie marzeń sennych tak skutecznie, że zasypiając lub budząc się, pacjent ma wrażenie, że nie może poruszać kończynami – mówi dr Skalski. Paraliżowi towarzyszyć może ból głowy lub kłopoty z oddychaniem. TS 12/2005.

paramedykament ‘preparat o właściwościach profilaktycznych i leczniczych zwykle pochodzenia roślinnego, dostępny bez recepty; parafarmaceutyk’: Małgorzata Maier (I edycja „BB”) założyła w Warszawie własną firmę zajmującą się aranżacją wnętrz. Manuela Michalak rozwija z powodzeniem handel paramedykami i ma zamiar otworzyć internetową witrynę własnej firmy, Basia Knapp (II edycja „BB”) z poważnej bizneswoman szefującej bankowi przeistoczyła się we właścicielkę naleśnikarni w Warszawie. Polit 4/2004.

paranoizować ‘czynić coś absurdalnym, niedorzecznym; także popadać w paranoję’: Jak każda porządna polska rodzina zaraz po kościele pobieглиśmy do centrum handlowego. Żona poszła na zakupy, aby wreszcie kupić sobie ten sweter, o którym obsesyjnie paranoizowała od tygodni, a ja z synkiem zostaliśmy na placu zabaw. Metro 714/2005.

parapeciarz środ. ‘osoba jeżdżąca na parapecie (p.)’: Ja kiedyś nienawidziłam „parapeciarzy”. Głównie za to, że zsuwając się „zwożą” śnieg, że jeżdżą szybko i nieostrożnie i stresują tych, którzy grzecznie, spokojnie ćwiczą narty klasyczne. GW 22/2002.

parapet* *środ.* ‘deska śniegowa (p.)’: Poznała pod Nosalem warszawiaków. Nauczyli ją jeździć na parapecie, jak mówili o snowboardzie w odróżnieniu od nart, czyli boazerii. I moja Jagna zakochała się w desce – opowiada mama. TS 2/2004. WD 2., MS **parapet** 1. ‘poziome pokrycie muru podokiennego ograniczającego od dołu otwór okienny’, WD 1., MS 2. ‘deska lub płyta umieszczone poziomo poniżej dolnej części oprawy okiennej od strony wnętrza’, WD 3., MS 3. ‘blacha ochronna umieszczona na zewnątrz okna’

park Δ park biznesu ‘biznespark (p.)’: Anna Giza nazywa mokotowski park biznesu bublek nowoczesności, forpoczta zmian, jakie nas czekają. Bo na Zachodzie tak zorganizowana i tak wydajna praca, jak w tym biznesparku, jest czymś normalnym i powszechnym. RzeczMag 20/2002.

Δ park biznesowy ‘park biznesu (p.)’: Skupisko biurowców nie czyni jednak biznesparku, nawet jeśli w jego obrębie jest kantyna, sklepik, pralnia czy tym podobne usługi. Nie mówiąc już o pojedynczym biurowcu, gdzie nikt nie jest w stanie zapewnić restauracji, sklepów, usług czy hotelu w pobliżu. Natomiast park biznesowy oferuje te wszystkie udogodnienia i znacznie więcej, bo również powierzchwie o przeznaczeniu innym niż konwencjonalne biuro, których kombinacja może być dobrana na miarę, pod konkretne potrzeby najemcy. rp.pl/2008.

Δ park biurowy ‘park biznesu (p.)’: Aleja Żwirki i Wigury ma szansę stać się zagłębiem biurowym o dużej skali. Do istniejących już dwóch parków biurowych, na wysokości ul. 1 Sierpnia dołączy kolejny. DGP 20/2010.

parka *środ.*: W jego ocenie największe zapotrzebowanie występuje obecnie ze strony obcokrajowców na polskie paszporty. Podrobiony dokument kosztuje 1–1,5 tys. zł. Karta stałego pobytu w Polsce, legalna, załatwiona w urzędzie, kosztuje 2,5 tys. dol. Dla polskich klientów numerem jeden jest parka, czyli dowód osobisty i prawo jazdy. Oba dokumenty są potrzebne do wyludzenia kredytów konsumpcyjnych. Z tzw. kaligrafia i prawdziwymi danymi parka kosztuje od 1 tys. zł. Numer dwa na krajowym rynku to dyplom licencyjki lub wyższej uczelni. Polit 8/2005.

parkiet Δ parkiet lamelowy: Parkiety układa się z deszczułek zwanych klepkami. Zależnie od ich rodzaju można ułożyć: parkiet tradycyjny (deszczułka z jednego gatunku drewna, łączone na wpust i wypust; układane w różne wzory, np. jodełka, cegiełka, lub kwadraty), parkiet dekoracyjny (deszczułka z różnych gatunków drewna, o różnej kolorystyce i kształtach) czy też parkiet lamelowy (klepki takiego parkietu mają gładkie krawędzie, układa się je na styk i podobnie jak zwykły parkiet, przykleja do podłoża. Metropol 70/2005.

paroozonator ‘aparatus wytwarzający parę wodną z dodatkiem ozonu, działającą dezynfekująco, używany w gabinetach kosmetycznych’: To mercedes pielęgnacji: pobudza system obronny skóry, dotlenia ją, odżywia i ujędrnia. Kosmetyczka nakłada mi ten niezwykle preparat na twarz i przez kwadrans delikatnie masuje ją okrężnymi ruchami. Z aparatu o nazwie paroozonator na moją twarz leci strumień pary. W rozszerzone ciepłem pory kawior wnika szybciej. TS 1/2004.

partiokracja ‘ustrój, w którym członków władzy ustawodawczej wskazują partie polityczne’: Obywatel, owszem, może dziś wybrać między kilkoma partiami: jedną –

zwołującą się okrzykiem „Precz z komuną!” i demonstrującą oddanie wobec Kościoła, drugą – pieczętującą się antyklerykalizmem i afirmacją „zdobyczy socjalizmu”, trzecią – zapewniającą (do niedawna) swym wyborcom poczucie przynależności do intelektualnej elity. Ale w sprawie najważniejszej: kto konkretnie zasiądzie w sejmowych ławkach i co będzie tam robił poza „reprezentowaniem”, wyborca nadal nie ma nic do powiedzenia. Wszystko zależy od decyzji partyjnej centrali. To nie jest demokracja, to partiokracja. Wprost 11/2001.

partwork ‘dzieło wydawane w częściach, w osobnych zeszytach, tomach, na płytach kompaktowych (p.)’: Stosowany przez nas w tym przypadku rabat był przeciętny i nie odbiegał od średniej – powiedziała Elżbieta Szafrąńska, rzecznik prasowy Ruchu. Co do tytułów Amer.Com („Almanach XX wieku”, „Encyklopedia zdrowia dziecka”, „Encyklopedia medycyny naturalnej” i „Bestsellery literatury”) – to były wydawnictwa segregowane, czyli tzw. partworki, które – według Ruchu – tracą popularność. GW 299/2002.

NS2 **plyta kompaktowa** ‘plyta, na której dźwięk jest nagrywany cyfrowo i odtwarzany za pomocą lasera’

partyworker ‘osoba zajmująca się partyworkingiem (p.)’: Ministerstwo Zdrowia sporządziło i obecnie wprowadza w życie Narodowy Program Ochrony Zdrowia. Przewiduje on tworzenie grup tzw. partyworkerów. Są to przeszkoleni wolontariusze, których zadaniem jest szeroko rozumiana profilaktyka w modnych obecnie, wielkich dyskotekach. Partyworker powinien nabyć od dilerów syntetyczny narkotyk, w podręcznym laboratorium sprawdzić jego skład, natychmiast wydrukować w setach egzemplarzy ulotkę i rozprowadzić ją między hulającymi małolatami. Ale partyworker nabywając drogi w świetle nowej ustawy także jest przestępcą. Tak więc Narodowy Program Ochrony Zdrowia jest sprzeczny z ustawą o zapobieganiu narkomanii. gazeta.pl/2002.

party-workerka forma żeńska od **partyworker** (p.): Monika Bielińska jest stałą bywalczynią klubów techno. Miejsc, gdzie młodzi ludzie często po raz pierwszy stykają się z narkotykami. Dlatego postanowiła napisać o tym pracę magisterską na resocjalizacji. Zbierając materiały, trafiła do Monaru. I już została. Od września jest party-workerką. Do klubów chodzi ze znaczkiem organizacji. TS 10/2002.

partyworking: Partyworking to nowa forma pracy społecznej. Działacze regularnie odwiedzają kluby i dyskoteki, gdzie informują uczestników zabawy o szkodliwym działaniu narkotyków oraz skutkach przypadkowego seksu. Czasem partyworkerzy rozdają prezerwatywy i testy na obecność środków odurzających w drinkach. Przekazują też informacje, gdzie szukać pomocy, jeśli się jest uzależnionym. gazeta.pl/2009.

pasek* ‘wydruk na pasku papieru zawierający sumę wynagrodzenia, składki odprowadzone do ZUS i podatek, otrzymywany co miesiąc przez pracownika’: Miał szczęście. Jeszcze jako student czwartego roku polonistyki na Uniwersytecie Wrocławskim zdecydował – z całą świadomością – łączyć nędzę uposażeń uczelnianych z próbami zarabiania poza uniwersytetem. Taka świadomość pomaga, bo rozczarowanie wynikające z lektury paska odbieranego w uczelnianej kasie, gdzie czarno na

białym wypisane jest miesiąc w miesiąc 956 zł netto, jest trochę mniejsze. Polit 26/2001. [MB 1.5.]

WD, MS 1. **pasek** ‘mały wąski pas noszony na ubraniu (zwykle w talii)’ 2. ‘mały pas do łączenia, podtrzymywania, spinania czegoś’ 3. ‘wąski pas czegoś (jakiejś powierzchni); cienka linia, smuga na czymś, prążek’

Δ pasek magnetyczny ‘nośnik danych (zapis określonych informacji) zawartych na karcie magnetycznej (p.)’: W sumie będzie aż 45 rodzajów biletów z paskiem magnetycznym. Taka liczba wynika z wprowadzenia nowej ulgi 48-procentowej. GW 228/2001.

NS2 **karta magnetyczna** ‘prostokątny kawałek plastiku z naniesioną informacją w postaci nośnika magnetycznego, wykorzystywany w różnego rodzaju urządzeniach automatycznych, np. bankomatach, aparatach telefonicznych itp.’

password ‘ciąg znaków umożliwiających wykonanie określonej operacji, np. wejście do jakiegoś komputera, skorzystanie z bankomatu’: Wchodzę w Moje allegro, wrzucam nick (mój pseudonim) i password (hasło dostępu). Wyskakują mi aukcje, które obserwuję (podglądam, jak rozwija się licytacja), które licytuję (daję cenę i czekam na rozwój wypadków). TS 6/2005.

pasta Δ pasta cukrowa: Depilacja cukrowa jest nowością na polskim rynku Depilacja za pomocą pasty cukrowej jest ponoć najbardziej naturalna z dostępnych metod. Jest to nowoczesna wersja stosowanej od stuleci przez kobiety Bliskiego Wschodu substancji, w której skład wchodzi m.in. cukier, sok cytrynowy i zioła. GW 231/2003.

paszporcik* ‘certyfikat jakości soczewek, w którym znajdują się informacje takie jak: rodzaj szkielek, powłok itp.’: Inne okulary są potrzebne w góry, inne nad morze, jeszcze inne do jazdy samochodem. W „paszporciku” powinny się znaleźć na ten temat stosowne informacje. GW 154/2003.

WD zdr. od **paszport** ‘dokument uprawniający posiadacza do wyjazdu poza granice państwa i przebywania tam (dawniej także: dowód osobisty)’

paszport Δ paszport biometryczny ‘paszport zawierający zapis cyfrowy cech biometrycznych danej osoby umożliwiający jej identyfikację na podstawie tęczy oka, linii papilarnych, geometrii twarzy i dłoni, zapachu lub głosu’: Bardzo ważny jest też punkt, w którym Polska zobowiązuje się do „możliwie najwcześniejszego” wprowadzenia paszportów biometrycznych (z zapisanymi elektronicznie danymi takimi jak np. odciski palców). GW 35/2005.

patchwork ‘całość składająca się z różnorodnych części, często niepasujących do siebie, będąca połączeniem różnorodnych cech, właściwości itp.; zlepek, mieszanina’: Indonezja jest patchworkiem utkany z grup etnicznych, języków, religii i kultur. Polit 10/2001.

patiseria ‘lokal gastronomiczny połączony z cukiernią’: W Polsce firma określająca się „aromamarketingową” – BM Factus Polska wystartowała dwa lata temu. W ofercie firmy jest około 50 różnych kompozycji, które rozprowadzane są ze specjalnego urządzenia zasilanego prądem. Zamówić można m.in. urządzenia o zapachu łąki (odbiorcami są butiki odzieżowe), kawy (kawiarnie), bagietki (piekarnie, patiserie), drewna (sklepy meblowe) czy piwa (puby). Urządzenia kupują sklepy, ho-

tele, restauracje, apteki, gabinety lekarskie (z myślą o nich stworzono kompozycje odprężające) oraz firmy zainteresowane kompozycjami podwyższającymi kreatywność czy usuwającymi zmęczenie swoich pracowników. GW 51/2002. [JB ‘francuski lokal gastronomiczny i jednocześnie sklep, w którym sprzedaje się pieczywo i ciastka’]

patol *środ.* ‘wariat, szaleniec, postrzeleniec’: No, ale ja mieszkam od roku na Pradze, tam są trochę inne klimaty, to wieś w wielkim mieście. Ludzie stoją, gadają, nigdzie się nie spieszą, bo nie mają gdzie. Miejscami naprawdę duże patole. Kiedyś jechałam wieczorem zimą rowerem i leżał w błocie jakiś facet. No to zsiadłam, daję mu łapę i mówię, żeby wstał, bo chcę być taka dobra i miła. A on mnie jeszcze przegonił, bo wcale nie chciał wstawać. GWWysOb 20/2005.

patologizować ‘uświadczać istnienie różnych patologii, stawać się powodem patologii’: Najbardziej radykalni księża twierdzą wręcz, że psychologia w programie nauczania seminariów patologizuje: pokazuje klerikom odmiany ludzkiej słabości, o których nie mieli pojęcia, podczas gdy wiadomo, że to, co nienazwane, nie istnieje. Polit 36/2004.

patrolog: Marek, ksiądz prałat, jest najmłodszym z braci. [...] Zapalony bibliofil, poliglota, podróżnik. Naukowiec patrolog, specjalista od starożytnej literatury chrześcijańskiej. TS 3/2002.

patyczak* *środ.* ‘boazeria (p.)’: Bo ich (snowboarderów) wykwintny slang wspierany ekspresyjnymi gestami wystarczająco zniechęca szusujące na boazerii patyczaki do nawiązywania bliższych kontaktów. [...] Patyczaki – narciarze (od kijów). Sukces 3/2002.

NS3 **boazeria** ‘zartobliwie lub pogardliwie o narciarzu’; WD zwykle w lm **patyczaki**, MS **patyczak** *zool.* patyczaki ‘Cheleutoptera, rząd tropikalnych, roślinożernych owadów o ciele przypominającym pręt lub gałązkę, ochronnie ubarwionym; zamieszkują kraje zwrotnikowe i podzwrotnikowe’

paulaner ‘gatunek bawarskiego pszenicznego piwa’: Świetne miejsce spotkań, dobra kawa i pszeniczny paulaner z beczki, rzecz nad Wisłą nader rzadka, a przecież pyszna. RzeczpMag 48/2001.

pavulon *specj.*: W zaawansowanym stadium choroba ta [tyfus] powoduje również postępujący paraliż całego ciała: drętwieją najpierw stopy, a potem całe kończyny, wiotczeją mięśnie, w końcu dochodzi do porażenia układu oddechowego i uduszenia (podobnie jak po podaniu pavuloniu – leku paraliżującego mięśnie oddechowe). Wprost 7/2002.

p-boot: Po godzinach pływał na jachtach. W klasie p-bootów (jachtach dwuosobowych) i r-bootów (trzyosobowych) w sumie dziesięć razy zdobywał mistrzostwo Niemiec. W 1992 r. został mistrzem świata w bojerach – żeglarstwie na lodzie. Wprost 36/2002.

pedalizm ‘homoseksualizm’: Od czasu do czasu trzeba jednak podejmować decyzje, co przychodzi łatwo, ponieważ Czop nie zamierza ukrywać, że ma na wszystko dobry pomysł: wie, jak szybko rozwiązać problem przestępczości, gdzie zatrudnić bezrobotnych i co zrobić z „pedalizmem”. Polit 48/2003.

pediatrka ‘kobieta pediatra’: Po zgorzknieniu i załamaniu, śpieszę donieść, że w 1954 roku, jako czterdziestoletni mężczyzna, Peter ożenił się z ładną i zdolną pediatrką, Agnieszką Rovnanek. TS 12/2001.

pedofilska Δ pedofilska ośmiornica ‘zorganizowana grupa przestępcza w środowisku pedofilów’: Śledztwa przeciwko pedofilom z międzynarodowej siatki wszczęto już w Belgii i Francji. Prokuratura Okręgowa w Warszawie przekazała polskiemu oddziałowi Interpolu materiały ze śledztwa w sprawie pedofilskiej ośmiornicy. Trafiły one już do organów ścigania. Wprost 44/2002.

pedometr: Niedawno w pewnym poważnym tygodniku społeczno-politycznym przeczytałam, iż za jedyne 50 złotych mogę zostać szczęśliwą posiadaczką pedometru. Nie, nie ma to związku z molestowaniem nieletnich ani z jakąś obraźliwą terminologią dotyczącą homoseksualistów. Nie chodzi tu zatem o pedofila lub pedała z metra, ale o małe elektroniczne urządzenie, które jest licznikiem kroków i kalorii. TS 2/2003.

pedzio ‘obraźliwie o homoseksualiście; pedał’: – Tylko lojalnie pana ostrzegam, że razem z panem będą mieszkwały dwa pedzie. Pokoje macie osobne, ale łazienka jest jedna. – Jakie znowu pedzie? – pytam zaskoczony. – Normalne. Grzeczne i czyste, zawsze w białych koszulkach, ale pedzie. RzeczMag 6/2002. [HZ]

peeling-krem ‘gommage (p.)’: Do cer cienkich, starszych, wiotczących, trądzikowych, słowem – delikatnych, raz–dwa razy w tygodniu dobry będzie gommage, czyli peeling-krem. Nie zawiera on elementów ściernych. Kontakt preparatu ze skórą powoduje rozpuszczanie keratyny i wchłonięcie martwych komórek. GW WysOb 14/2003.

NS3 **gommage** ‘preparat kosmetyczny zawierający enzymy, usuwający martwy naskórek i zanieczyszczenia skóry’

peelingować, pilingować ‘usuwać martwy naskórek’: Peelingującą stronę płatka Clean O’Peel, pokrytą niebieskimi mikrogranulkami nasącz swoim ulubionym kosmetykiem do oczyszczenia twarzy. TS 9/2005.

Zamiast w ostatniej chwili wygładzać ciało balsamem, zadbaj o regularne zmiękczenie skóry pilingami. Apetycznymi, z grubymi ziarnami, jak Estee Lauder czy L’Oreal, delikatnymi, z enzymami jak Gommage Biologique YSL, albo żelami pilingującymi, których można używać pod prysznicem. TS 4/2003.

NS3 **peeling** ‘zabieg kosmetyczny polegający na złuszczeniu obumarłej tkanki naskórka’

peerelonostalgik okazj. ‘osoba, która z nostalgią wspomina czasy PRL-u, tęskni za okresem PRL-u’: Poza tym [w numerze]: Erenst Skalski przypomina peerelonostalgikom prawdziwą twarz epoki Gierka; Adam Michnik rozmawia z przywódcą baskijskich nacjonalistów o ETA, Hiszpanii, przemocy i przyszłości; Piotr Lipiński obraca swoimi pieniędzmi w przestrzeni wirtualnej. GW 181/2001.

pegeerzak środ. ‘dziecko pracownika PGR-u (Państwowego Gospodarstwa Rolnego)’: Bronisława rodziła dzieci. Halina przyszła na świat w 1976 roku jako szósta z rodzeństwa. Siedem lat później poszła do podstawówki w Myślizoszczy. Wspomina: – Po siedmiorgo dzieci w klasie i silny podział na „indywidualnych” i „pegeerza-

ków”. Tych ostatnich się nie lubiło, bo dostawali codziennie za darmo bułkę i mleko. Byli niechlujnie ubrani, mówiło się, że są zawszeni. GW WysOb 17/2001.

pelet ‘granulat drzewny z odpadów’: Zdaniem ekspertów, ekonomicznym rozwiązaniem mogą być też tzw. pelety, czyli brykiety drewniane wytwarzane z odpadów drzewnych. Metropol 178/2005.

pelikany* *środ.* ‘motylki (p.)’: Widoczne rezultaty daje ostrzykiwanie tzw. pelikanów, zwisów po wewnętrznej stronie ramion. Zastrzyki nie zmieniają wagi, ale mogą zmienić obwody. Po sześciu zabiegach można spodziewać się, że w udach ubędną 2–3 cm. TS 2/2004.

WD, MS **pelikan** ‘Pelecanus, ptak pływający z rodziny o tej samej nazwie, obejmującej 6 gatunków, o upierzeniu białym, brązowym lub szarym i dużym dziobie ze skórzastym workiem; żywi się rybami; w lm rodzina tych ptaków’

pełnogębny okazj. ‘o uśmiechu: szeroki’: Po dwugodzinnej wizycie została mi złota karta Roszka (dopłaty za ploteczki, za herbatę, za dodanie cukru, za słuchanie, za uważne słuchanie, za przykręcenie telewizora) i drogi kozuch pani Roszko (dopłaty za informację, który ręcznik jest dla gości, za dwa uśmiechy pełnogębne najlepszej z żon, za słodzik do herbaty, za odprowadzenie do drzwi, za zamknięcie za nią drzwi.) GW 44/2002.

penetrator specj. ‘rdzeń pocisku przeciwpancernego do przebijania lekkich panczerzy; także taki pocisk’: Obecnie prawie każdy nowoczesny czołg wyposażony jest w rdzeniowe pociski przeciwpancerne z uranowym penetratorem, czyli małymi uskrzydłonymi igłami o sporej masie, przenikającymi przez każdą osłonę wrogiego pojazdu. [...] Do niedawna penetratory pocisków przeciwpancernych konstruowano z wolframu lub spiekanych węglików. Okazało się, że kombinacja masy, gęstości i twardości zubożonego uranu czyni go jeszcze lepszym, niemal idealnym materiałem na penetratory, czy też według polskiej nomenklatury wojskowej – pociski z rdzeniem. Polit 3/2001.

pentapeptyd specj.: Odmładzający krem na noc firmy Sza Cosmetics sprawia, że skóra twarzy staje się bardziej jędrna i miękka. Umożliwia to zawarty w kremie pentapeptyd – związek pięciu aminokwasów, który pobudza komórki do wytwarzania protein, między innymi kolagenu i elastyny. Składnik ten przyczynia się także do wzmocnienia włókien skóry odpowiedzialnych za jej elastyczność. Wprost 50/2002.

penthouse ‘luksusowy apartament na ostatnim piętrze wieżowca zwykle z dużym tarasem widokowym lub ogrodem’: Oprócz kilkunastu pięter przeznaczonych na siedziby firm, wieżowiec będzie również mieścił luksusowy hotel apartamentowy dla biznesowych partnerów spoza Warszawy. Natomiast na dwóch ostatnich kondygnacjach zaprojektowaliśmy luksusowe penthouse’y. Sukces 5/2003. [HZ, MB, JB, BD]

pep (skrót angielskiej nazwy Personal Efficiency Program): Potrzebny jest ci pep, osobisty program efektywnej pracy. W ramach warszawskich dni kariery zorganizowanych przez Międzynarodowe Stowarzyszenie Studentów Aiesec odbyły się warsztaty „Twojego Stylu” pod hasłem: „Jak osiągnąć więcej mniejszym wysiłkiem?” TS 9/2004.

performerka forma żeńska od performer (p.): Pijąc pierwszy karnawałowy toast, komentowali dzieło gospodyni. Ania, performerka, koleżanka Maliny, chwaliła jego niespotykany kolor i orzeźwiający zapach. TS 2/2002.

NS2 **performer** ‘artysta uprawiający performance (p.)’

performing arts ‘performance (p.)’: Wotever ma być prawdziwą republiką wolności dla wszystkich miłośników świetnej zabawy: gejów, lesbijek, drag kings, drag queens, transseksualistów i transwestytów, heteroseksualistów, ludzi związanych z performing arts. Metropol 34/2005.

NS2 **performance** ‘jedna z form sztuki współczesnej, działania artystyczne w obecności i z udziałem widzów’, NS3 **performans, performance**

perfumiarz* ‘nos* (p.)’: Tygodnik „New Yorker” stworzył niedawno „portret pamięciowy” prawdziwego perfumiarza. Tzw. nos ma około 50 lat, pracuje w Grasse na Lazurowym Wybrzeżu, ale mieszka w XVI dzielnicy Paryża i ma dyplom prestiżowej uczelni. Najczęściej z poezji, dlatego o swojej pracy mówi językiem profesora literatury. Przeważnie zadziera przy tym nosa. Wierzy w swój wyjątkowy talent, który musi rozmieniać na drobne, bo zleceniodawcy najlepsze pomysły zawsze mu ocenzurują i wyrócą do góry nogami. RzeczMag 12/2005.

WD **perfumiarz** daw. ‘fabrykant perfum; sprzedawca perfum i kosmetyków; właściciel perfumerii’

perimenopauza ‘okres w życiu kobiety kilka lat przed i kilka lat po ostatniej miesiączce’: Urodzenie dziecka, na które się czeka tyle miesięcy, powinno być szczęściem, a u co piątej kobiety lekarze rozpoznają depresję. I kolejny trudny czas dla kobiety – menopauza, a szczególnie poprzedzająca ją perimenopauza. TS 2/2001.

periodontolog ‘specjalista w dziedzinie periodontologii (p.)’: Dysponujemy np. biomateriałami i błonami regeneracyjnymi, łączącymi się z własnymi tkankami organizmu, dzięki czemu można odbudować tzw. aparat zawieszeniowy zębów. Najlepiej, gdy całą kurację prowadzi lekarz – periodontolog, do którego powinien skierować pacjenta jego stały dentysta. TeleTydz 10/2003.

periodontologia ‘nauka zajmująca się leczeniem chorób przyzębia’: Pomiędzy ortodoncją a periodontologią istnieją liczne wzajemne powiązania – każdy ortodontyczny ruch zęba opiera się na czynnikach biologicznych tkanek przyzębia. poradnik-stomatologiczny.pl/2010.

periodontologiczny przym. od periodontologia (p.): Niestety technologia implantologiczna jest dziedziną trudną i dostępną tylko dla wyspecjalizowanych klinik stomatologicznych. Często wymaga skojarzonego leczenia ortodontycznego i periodontologicznego. GW 280/2001.

perkusjonalia ‘etniczne instrumenty perkusyjne’: W piątek usłyszeć będzie można Auto Da Fe. Ich muzyka to etniczne brzmienie perkusjonalii, djemble i kongo, a przede wszystkim wokół Karoliny Urbańskiej. Metropol 25/2005.

perlane *specj.* ‘preparat kosmetyczny do korygowania głębokich zmarszczek’: Zastrzyki z perlane’u – syntetyczny kwas hialuronowy, ale o innej gęstości niż restylan. TS 3/2002.

perlator ‘końcówka kranu, prysznic itp. zwiększająca strumień wody poprzez znaczne jej napowietrzenie’: Na końcu wlewki znajduje się zwykle perlator, czyli specjalne sitko, które powoduje zawirowanie i napowietrzenie wody. W niektórych bateriach perlator jest ruchomy. *Metropol* 52/2004. [JB]

personal banking ‘bankowość osobista (p.)’: Dla mniej zamożnych, ale też niebiednych, jest personal banking. Z tym już bywa różnie, a koszty obsługi nierzadko przewyższają płynące z niej korzyści. *TS* 2/2004.

personalizacja ‘nadanie czemuś charakteru osobistego’ [def. JB]: Osobom mającym dostęp do Internetu firma udostępniła moduł do personalizacji otrzymywanych informacji znajdujący się pod adresem www.infokorek.pl. Po zalogowaniu do systemu istnieje możliwość określenia dowolnych tras przejazdu, co umożliwi wysyłanie zapytań dotyczących wyłącznie interesujących kierowcę w danej chwili odcinków ulic. Infokorek oferuje także możliwość zamówienia informacji w formie 30-dniowej prenumeraty. *Rzeczp* 295/2001. [HZ, SD ‘podkreślanie znaczenia jednostki, zwrócenie uwagi na szczególną rolę i wartość człowieka’, JB]

perspektywa \diamond **ptasia perspektywa** ‘patrząc z góry, z lotu ptaka’: Całość ma nie małą siłę wizualnej sugestii – subiektywna kamera pokazuje Mękę Pańską „od środka”, oczami Chrystusa albo z ptasiej perspektywy podkreślającej epokowość wydarzenia. Obrazy Kalwarii urzekają pięknem, przypominając, zgodnie z zamiarem Gibsona, biblijne płótna Caravaggia. Odtwarzający postać Chrystusa James Caviezel stoi na wysokości zadania, chociaż największe wrażenie robi Maia Morgenstern w roli Matki Boskiej. Reżyser specjalnie zrezygnował z wielkich gwiazd, aby skupić uwagę widza na realizmie opowieści. Wrażenie jej wiarygodności potęguje język – postacie mówią po łacinie i po aramejsku jak mieszkańcy starożytnego Rzymu i Judei 2 tys. lat temu. *Polit* 10/2004. [HZ z perspektywy ptaka ‘w sposób szeroki, patrząc z góry’]

perteks, pertex ‘lekka, nylonowa tkanina termoaktywna (p.) używana do szycia odzieży i śpiworów’: Warto też zwrócić uwagę na tkaninę, z której kurtka jest uszyta. Powinna być oddychająca (umożliwiająca odparowanie potu) i w miarę nieprzemakalna (mokry puch nie grzeje). Najpopularniejszy materiał tego typu to perteks, ale można już kupić kurtki pokryte goretexem i innymi nieprzepuszczającymi wody membranami. *GW* 8/2003. Tzw. termoaktywnych tkanin jest w tej chwili na rynku mnóstwo. Do wyboru są m.in. hydrotex (też wodoodporny i oddychający, ale inaczej skonstruowany), sympatex, pertex i wiele innych. *Polit* 9/2002.

NS3 **termoaktywny** ‘o tkaninie: chroniący przed utratą ciepła, pozwalający skórze swobodnie oddychać’

perwers ‘osoba naruszająca obowiązujące reguły, konwencje, przełamująca tabu obyczajowe’: Didżejka Derwiszka jest na Manifach od samego początku i zawsze w pierwszym rzędzie. Bywa także na marszach alterglobalistycznych z anarchofeministyczną grupą koleżanek o nazwie Radykalne Cheerliderki. Cheerlideryzm polega na takim przerysowaniu dziewczęcości, aby wyglądać jak w japońskim komiksie dla ostrych perwersów. Gościnnie są wożone na platformie, tańczą, przykuwają uwagę i zapodają przekaz o maksymalnym uproszczeniu. *Polit* 9/2005.

peskowegetarianin: Peskowegetarianie oprócz nabiału jadają ryby. ŚK 15/2001.

peszmerg: W czasie ostatniej wojny z Irakiem obawa, że Kurdowie przejmą kontrolę nad złożami ropy, kazała Turcji zażądać wycofania peszmergów, bojowników kurdyjskich, z Kirkuku zdobytego przez antysaddamowską koalicję. Wprost 17/2003.

PET (skrót angielskiej nazwy Positron Emission Tomography) ‘nieinwazyjna metoda diagnostyczna wykorzystująca techniki radioizotopowe do wykrywania komórek nowotworowych; tomografia pozytonowa’: PET pozwala dokładnie określić, gdzie znajduje się guz nowotworowy i czy daje przerzuty. Pacjent musi jedynie przed badaniem pościć co najmniej przez cztery godziny. Potem otrzymuje środek radioaktywny w zastrzyku dożylnym. [...] Dopiero wtedy rozpoczyna się skanowanie – badana osoba kładzie się na leżance, która wjeżdża w otwór znajdujący się pośrodku skanera. [...] W tym czasie urządzenie rejestruje, jak tkanki badanej osoby absorbują m.in. składniki pokarmowe. U chorego, któremu podano glukozę zawierającą radioaktywny fluor, komórki rakowe zaczynają intensywnie wydzielać niewidzialne promieniowanie gamma. To zjawisko występuje praktycznie we wszystkich typach nowotworów. Wprost 25/2004.

petanka, pentaque ‘boule (p.)’: Najmodniejsza rozrywka? Gra w kule, czyli petanka (z francuskiego la petanque). Wystarczy kawałek równego terenu i zaczynasz partyjkę. Rzucasz metalową kulą w pobliże piłeczki zwanej świnką. Wygrywa ten, czyja kula wyląduje najbliżej niej. Nuda? Widać jeszcze nie grałeś. Ćwiczysz taktykę, opanowanie i koncentrację. Możesz precyzyjnie rzucać w kierunku świnki albo zbijać kulę przeciwnika. Petanka to najbardziej towarzyska gra świata: każdy rzut jest żywo komentowany, a po meczu gracze często idą na wspólny posiłek. TS 9/2005. Jeden z warszawskich klubów właśnie skończył urządzenie krytej hali do gry w pentaque przy Al. Jerozolimskich. Niedługo będzie ona dostępna dla wszystkich miłośników boule. Dziennik 84/2008.

pępkologia okazj. ‘wiedza o pępku’: Obejrzałem, by odkryć, że w pępkologii jestem zielony, nigdy nie zastanawiałem się nad pępkiem. Byłem już niepokojąco dorosły, gdy uświadomiłem sobie, że pępek to najbardziej niezwykła blizna naszego życia. TS 10/2001.

pętla Δ pętla diatermiczna specj.: Pacjentowi (przebranemu w jednorazowe majtki z dziurką) przez odbyt wprowadza się kolonoskop – długie, cienkie i giętkie urządzenie, zakończone kamerą i tzw. pętlą diatermiczną. Dzięki kamerze operator namierza polip wewnątrz jelita grubego, zakłada na niego pętlę, ta rozgrzewa się i ucina przedrakową zmianę. Polit 15/2005.

phishing: Fałszywe e-maile wzywające do podania danych osobowych trafiają na konta pocztowe klientów banków w Polsce. Phishing – bo tak nazywa się ten rodzaj elektronicznego oszustwa – staje się plagą Internetu. Phishing, który pochodzi od terminów „fishing” i „personal data” (czyli „wędkowanie” i „dane osobowe”), po raz pierwszy pojawił się w sieci na początku 2003 r. Jego mechanizm nie jest zbyt skomplikowany: fałszywy e-mail pod pozorem „dodatkowych zabezpieczeń

w trosce o ochronę konta” bądź „prac przy systemie IT” lub po prostu „weryfikacji danych” wzywa klienta banku do podania swoich danych osobowych, teled adresowych, numeru konta oraz numeru karty (czasem nawet PIN do niej!) w specjalnym formularzu na stronie, do której link podany jest w liście. E-mail opatrzony jest logo banku, w którym adresat ma konto, pisany jest językiem oficjalnych dokumentów bankowych, zawiera adres zwrotny, przypominający prawdziwy adres firmy, grafikę i adresy internetowe firm, pod które podszywa się oszust, i zawiera w podpisie nazwiska osób, które rzeczywiście odpowiedzialne są np. za kontakty z klientem, bezpieczeństwo czy IT. Rzeczp 230/2004.

photoshop, fotoshop ‘program komputerowy do graficznej obróbki zdjęć’: Po tem każdy zostaje obfotografowany, „obrobiony” w photoshopie, wreszcie pomniejszony do wielkości kartki A4. Metropol 38/2005. Jest na pierwszym roku. Kiedy zaproponowała, że swój semestralny projekt przyniesie w fotoshopie, panowie w marynarkach zrobili pogadankę na temat współczesnej płytkiej młodzieży. Polit 34/2011.

pianka Δ pianka neoprenowa ‘pianka (p.)’: Wyposażenie raftingowe to pontony czeskie „Gumotex”, kaski, kamizelki ratunkowe, pianki neoprenowe, kurtki i buty. Sukces 7/2002.

NS3 **pianka**: Do obowiązkowego stroju żeglarza pływającego na desce (szczególnie w naszej strefie klimatycznej) należy pianka. Jest to ściśle przylegający kostium z tworzywa porowatego – gumy neoprenowej – zapewniający dodatkową pływerność oraz ochronę od zimna.

piar, pijar* ‘public relations (p.)’: Gromadziło się wizytówki, numery telefonów, stare kalendarzyki z adresami ludzi, którzy „mogą się przydać”. Znam piękne kobiety z branży piar, jak Ela Łebkowska czy Agata Janicka, które znają wszystkich (i które każdy chciałby poznać), bo to jest w ich branży warunek sine qua non. Polit 6/2004. Każdy z dziennikarzy styka się z „pijarem” i „pijarowcami, ludźmi służb, którzy chętnie służą pomocą, informacją, dokumentami, opracowaniami. Załatwią spotkanie, kontakt. Metropol 219/2005.

NS3 **Δ public relations** ‘działalność mająca na celu kształtowanie wizerunku firmy; dział firmy lub firma zajmująca się taką działalnością; także: zawód, profesja’; WD **pijar** ‘członek zakonu katolickiego, zajmującego się działalnością oświatową, założonego w Rzymie przez św. Józefa Kalasantego w 1597 r.; lm. nazwa tego zakonu’

piarowiec, pijarowiec ‘osoba zajmująca się piarem (p.)’: „Nasza agencja nie stosuje i nigdy nie stosowała czarnego PR” – zapewnia każdy piarowiec, jeszcze zanim zdąży się go o to zapytać. Bo czarny PR to oczernianie konkurencji, wyciąganie jej kompromitujących faktów, a często także ich preparowanie. Ale deklaracje o uczciwości branży brzmią mało wiarygodnie. – 40 proc. moich potencjalnych klientów oczekiwano ode mnie czarnego PR – przyznaje Piotr Czarnowski. Polit 34/2004 [JB] Każdy z dziennikarzy styka się z „pijarem” i „pijarowcami, ludźmi służb, którzy chętnie służą pomocą, informacją, dokumentami, opracowaniami. Załatwią spotkanie, kontakt. Metropol 219/2005.

piarowski, pijarowski ‘piarowy (p.)’: Pietrzak – artysta obdarzony wieloma talentami, w tym organizacyjnymi, marketingowymi oraz piarowskimi, miał – jak każ-

dy – swoje słabostki. Polit 17–18/2007. Bezlitośnie obnażona zostaje prawda o żmudnym wielomiesięcznym dziennikarskim śledztwie. Ile nagrodzonych tekstów było podanych na tacy? Wiele. A ta kwestia powinna wreszcie wyjść na powierzchnię świata mediów, bo za wieloma tekstami stoją osoby lub firmy „pijarowskie”, przedstawiciele służb: policji, wojska, ABW, WSI, które w tekście zastępuje się sformułowaniem-wytrychem – „nasze śledztwo dziennikarskie ustaliło, wykryło, doprowadziło do wniosków”. Metropol 219/2005.

piarowy przym. od piar (p.): Wystąpienie Kaczyńskiego na Westerplatte jest dla Polski piarowym strzałem w brzuch. Angora 37/2009.

piątkować okazj. ‘podejmować gości w każdy piątek, ucztować w każdy piątek’: – Wiem, że bardzo dobrze gotuję i sprawia mi to frajdę, gdy moim przyjaciołom smakuje to, co dla nich wymyślę. Temat wieczoru nigdy się nie powtórzył. Ani żadna potrawa. A Wellmanowie piątkują tak przynajmniej dwa razy w miesiącu. Co na to przyjaciele? – Bez przerwy się wpraszają, pytają: robisz coś, możemy wpaść? – śmieje się Dorota. TS 12/2003.

pictorial ‘fotografia artystyczna przedstawiająca nagą postać’: Fala seksopu jak na razie omija Polskę. Owszem, swoje pictoriale w „Playboyu” miały Kora, Kayah, Anita Lipnicka, ale trudno byłoby te przypadki porównywać z przykładami podanymi powyżej. Polit 48/2002.

pieczywopodobny okazj. ‘przypominający pieczywo’: Na ów wyrób pieczywopodobny z wyrobem mięsopodobnym w towarzystwie wyrobów ziemniakopodobnych Amerykanie wydają rocznie więcej niż na komputery, samochody, rozrywkę i szkołę razem wzięte. GW 38/2003.

piercer ‘osoba wykonująca piercing (p.)’: Kiedy piercer ustali z klientem, które dokładnie miejsce ma zostać przekłute, łapie je szczypcami, następnie przebija je igłą, w którą po przebicciu wkłada bezpośrednio kolczyk. Czasem zamiast igły i szczypiec używa się specjalnego pistoletu do piercingu. Polit 45/2003.

piercerka forma żeńska od piercer (p.): Jeśli ranka źle się goi, piercerka ogląda ją i – w razie potrzeby – wysyła delikwenta do lekarza. Powikłania zdarzają się jednak rzadko. Dla Ewy kolczykowanie jest hobby. GW 38/2003.

piercing: Piercing – przekłuwanie ciała w najdziwniejszych miejscach jest jednym z najmodniejszych sposobów ozdabiania ciała. Kolczyki zakłada się w uszach, nosie, na języku, brwiach, sutkach, pępku oraz w miejscach intymnych. Tę oryginalną biżuterię (kółka lub sztyfty) wykonuje się ze stali chirurgicznej, tytanu i złota. Sukces 1/2002. [HZ, JB]

pierdyknąć pot. ‘uderzyć, rzucić czymś w coś’: Niedawne badania w USA wykazały, że spora część Amerykanów nie słyszała o takim państwie jak Irak. Jest to o tyle ciekawe, że prezydent George Bush prawdopodobnie wkrótce zrzuci coś śmierdzącego ze swoich samolotów na terytorium Niziny Mezopotamskiej. Jak chłopaکی trochę nie trafią, to nie ma co robić awantury. W tamtym regionie nikt nie jest bez winy i pierdykną coś pomyłkowo na Teheran zamiast na Bagdad, to różnicy wiel-

kiej nie będzie. Może przejmie się tym jakiś specreporter z CNN, ale nikt więcej. Wprost 50/2002.

pierogarnia ‘bar, w którym podawane są pierogi’: Pierogarnia działa w ramach Caritas Archidiecezji Warszawskiej, jej cały dochód przeznaczony jest na cele charytatywne. Można tu zjeść kilkanaście rodzajów pierogów (10 zł porcja), są zupy, chleb razowy ze smalcem, kaszanka z cebulą, biała kielbasa z wody. GW 132/2004.

pierozki Δ **pierozki shumai**: Zamówienia na zupę miso z wodorostami, porem i tofu, pierozki shumai lub zestawy sushi można od niedawna składać np. w japońskiej restauracji So-An z ul. Koszykowej. Metropol 50/2005.

pierwszozoligowiec* ‘osoba najlepsza w jakiejś dziedzinie’: Klubami Europy rządzi teraz trance, czyli dynamiczna, cięższa odmiana [house], bardziej zbliżona do techno. A jedynym istotnym przyczółkiem transowej awangardy w Polsce jest raczej mało poważany w środowisku klub Ekwador w Manieczkach, goszczący regularnie zachodnich pierwszozoligowców. Polit 36/2004.

pierwszy \diamond **pierwsi między pierwszymi** ‘o osobach lub grupach osób zajmujących uprzywilejowaną pozycję społeczną lub najlepszych w jakiejś konkretnej dziedzinie’: Niemcy wierzą w funkcjonowanie państwa prawa, lecz nie w odniesieniu do prominentnych polityków. Gdy ujawniono skandal finansowy CDU, nie znalazł się ani jeden szermierz w todze, który odważyłby się wystąpić przeciw pierwszym między pierwszymi. Wprost 47/2001.

pierwszy \diamond **pierwsza liga*** ‘o grupie osób najlepszych, najaktywniejszych w jakiejś dziedzinie’: Przecież wszyscy czekaliśmy na tę nową Polskę. Marzyliśmy o niej. Pierwsza liga po zmianie ustroju poszła do parlamentu. Druga liga – do samorządów. GWWysOb 48/2003.

WD 5., MS 4. **pierwsza liga** jako przykład użycia *sport*. Pierwsza liga ‘w grach zespołowych: wydzielona grupa drużyn o najwyższym poziomie sportowym, rozgrywająca mecze o mistrzostwo systemem spotkań każdy z każdym’

WD, MS **pierwszozoligowiec** ‘zawodnik lub drużyna biorąca udział w rozgrywkach pierwszej ligi’

pierwszy \diamond **pierwszy filar** ‘część obowiązkowego ubezpieczenia społecznego gromadzona przez ZUS’: Marek Góra jest pewien, że będą one [koszty] wyższe niż waloryzacja składek w pierwszym filarze. Polit 48/2002.

\diamond **pierwszy raz** ‘o pierwszym stosunku seksualnym’: W numerze jest jeszcze konkurs na wspomnienia ze spotkań z Ojcem świętym. Świetny pomysł – zamiast wspomnień z wakacji czy z pierwszego razu czytelnicy i czytelniczki pism kobiecych snują opowieści o pontyfikalnych wzruszeniach. GW 226/2002. [BD]

pierzynka* ‘wierzchnia warstwa różnych potraw, zwykle ze śmietany i żółtego sera’: Jajka wyglądały pięknie, dokładnie jak trzeba – ugotowane w koszulkach, ułożone na grzankach, zalane sosem holenderskim i lekko zapieczone. Gdy jednak zaatakowałem tę piękną konstrukcję widelcem, okazało się, że pod żółtą holenderską pierzynką brak czegoś niezwykle ważnego: na grzance nie położono szynki. Wprost 4/2002.

WD, MS **pierzynka** zdr. od pierzyna ‘część pościeli, wyspa napełniona pierzem służąca do przykrywania się’

pies ◊ **pies elektroniczny** *środ.*: W dyspozycji ratowników znajdują się tak zwane psy elektroniczne, czyli urządzenia wykrywające obecność ludzi pod gruzami. Ale tym razem rząd Iranu wyraźnie poprosił o psy prawdziwe. Polit 6/2004.

pietruszka* *środ.*: Obok pośredników – których, podobnie jak kast, formalnie nie ma, bo ich być nie może – po korytarzach ministerstw indyjskich, ambasad, ministerstw w państwach eksportujących „pietruszkę” (tak piloci samolotów nazywają przewożoną broń) oraz po siedzibach producentów kręci się chmara hochsztaplerów, którzy są jakoby jedynymi zorientowanymi i jedynymi wpływowymi biznesmenami w branży. Polit 30/2002.

WD, MS **pietruszka** ‘Petroselinum sativum, roślina dwuletnia z rodziny baldaszkowatych, zawierająca witaminy A i C oraz olejek eteryczny o specyficznym zapachu i właściwościach leczniczych; uprawiana w wielu odmianach jako cenna roślina warzywna i lecznicza; także nać albo korzeń tej rośliny’

piguła* *środ.* ‘syntetyczny narkotyk w pigułce’: Dużo łatwiej jest dziś łyknąć w klubie pigułę albo pociągnąć kreskę w łazience, niż cokolwiek zapalić. Polit 7/2005.

WD, MS **piguła** ‘kula ulepiona z czegoś’

pigułka Δ **pigułka długowieczności** ‘tabletką mogąca przedłużyć życie pacjentom chorującym na określone choroby’: Jedynie w Wielkiej Brytanii pigułka długowieczności pozwoli co roku uratować życie co najmniej 200 tys. osób, które umierają w wyniku chorób układu krążenia. Wprost 47/2005.

Δ **pigułka dzień po** ‘tabletką będącą formą antykoncepcji, zażywana po stosunku, powodująca zagęszczenie śluzu w szyjce macicy i niedopuszczenie do zagnieżdżenia zapłodnionej komórki jajowej w macicy’: Francuscy rodzice wolą profilaktykę niż ciężę w młodym wieku lub AIDS. Ministerstwo Zdrowia promuje używanie prezerwatyw, są one dostępne w miejscach spotkań młodzieży. Istnieją ośrodki, gdzie dziewczyny mogą dostać bez recepty pigułki „dzień po”. Za darmo i bez powiadamiania rodziców. TS 11/2003. [HZ pigułka po]

Δ **pigułka młodości**: Kilka milionów ludzi regularnie połyka „pigułkę młodości”, czyli melatoninę lub hormon DHEA. Prawie 300 tys. osób codziennie wstrzykuje sobie syntetyczny hormon wzrostu, choć za miesięczną kurację trzeba zapłacić co najmniej tysiąc dolarów. Wprost 50/2002.

Δ **pigułka śmierci** ‘pigułka wczesnoporonna (p.)’: Lewicowe i liberalne deputowane do Parlamentu Europejskiego wystosowały wspólny list, w którym oskarżały rząd włoski o to, że zablokował wprowadzenie na rynek tzw. pigułki śmierci RU-486. NaszDz 293/2005.

Δ **pigułka wczesnoporonna** ‘tabletką pozwalająca na przerwanie rozwoju ciąży w bardzo wczesnym okresie (do 7–9 tygodnia), powodująca poronienie’: Aborcja jest tymczasem problemem społecznym. Mają do niej dostęp osoby dobrze sytuowane. W gabinetach bez problemu można dokonać aborcji, są pigułki wczesnoporonne, mamy otwarte granice, za którymi aborcja jest dozwolona itp. TS 10/2004.

NS2 **wczesnoporonny** ‘o środku antykoncepcyjnym: powodujący poronienie we wczesnym okresie ciąży’

pigwówka ‘nalewka z pigwy’: Siedzimy na dywanie w salonie, pijemy aromatyczną pigwówkę roboty Ewy i oglądamy albumy. TS 10/2003.

pijalnia Δ pijalnia czekolady ‘lokal, w którym podawana jest czekolada do picia’: W sobotnie popołudnie przemykałem ulicami Śródmieścia, wcale niemając zamiaru zajść do jednej z licznych knajp, które serwują sztandarowe polskie danie. Aż tu w okolicach pijalni czekolady Wedla zobaczyłem witrynę Salonik Pierogowy. *Metropol* 25/2005.

pijar p. piar

pijarka ‘kobieta zajmująca się pijarem (p.)’: Wiedziałaś już wcześniej, że mnie rzucił! Dlaczego mnie nie uprzedziłaś? Odszedł z pijarką z naszej firmy! *TS* 2/2002.

pijarowiec p. piarowiec

pijarowski p. piarowski

pikolitr ‘jednostka używana do określenia objętości kropli atramentu zużywanego w drukarkach; miliardowa część litra’: Najnowsze dziecko firmy Canon – drukarka Buble Jet i450 – pozwala na drukowanie dokumentów w rozdzielczości 4800x1200 dpi. Taka rozdzielczość umożliwi umieszczenie na papierze większej ilości atramentu, co powoduje, że kolory są żywsze i głębsze. Malutkie krople atramentu o średnicy zaledwie dwóch pikolitrów służą zmniejszeniu ziarnistości fotografii. *Wprost* 17/2003.

pilates ‘system ćwiczeń fizycznych opracowany przez Josepha Pilatesa poprawiających zarówno wygląd sylwetki przez rozciągnięcie i uelastycznienie wszystkich mięśni, jak i poprawę samopoczucia’: Forma fitnessu rodem z USA, cieszy się w Polsce popularnością. Pilates łączy elementy jogi, tańca, stretchingu i rehabilitacji. Są to powtarzane wiele razy ćwiczenia, podczas których mocno napina się mięśnie i kontroluje oddech. *Tina* 17–18/2003.

pilingować ‘robić piling (p.)’: A jakie kosmetyki wybierać pod prysznic? Najlepiej te, które myjąc, jednocześnie pilingują ciało: od delikatnego Vichy przez wyszczuplający Body Creator z laboratoriów Shiseido po bajeczny imbirowy Sabon. *TS* 11/2005.

NS3 **peeling, piling** ‘zabieg kosmetyczny polegający na złuszczeniu obumarłej tkanki naskórka; także: preparat służący do tego zabiegu’

pilot** ‘osoba wytyczająca kierunek jakichś działań, sprawująca kontrolę nad ich przebiegiem’: Na konsultacje z ekspertami Ministerstwa Kultury chadza, ponoć w imieniu KRRiTV, sekretarz Rady Włodzimierz Czarzasty z SLD, powszechnie postrzegany jako pomysłodawca i pilot nowelizacji. *GW* 44/2003.

NS1 **pilot** ‘zapowiedź filmu, który ma wejść na ekrany (migawki lub jedna część serialu wyświetlana przed emisją całości)’, NS3 **pilot** ‘urządzenie elektroniczne do zdalnego sterowania telewizorem, magnetofonem, do otwierania bramy z pewnej odległości itp.’

piłsudczana ‘dokumenty, rękopisy, pamiątki dotyczące marszałka Józefa Piłsudskiego’: Pałac [Belweder] oficjalnie zostanie otwarty 15 sierpnia. Muzeum Wojska Polskiego urządzi w nim Gabinet Virtuti Militari, a w części pomieszczeń będzie stała ekspozycja piłsudczanów. Jedną z większych atrakcji będzie kopytko Kasztanki. Wypchana kobyła stała w otwartym tu po śmierci marszałka muzeum Józefa Piłsudskiego. *Polit* 28/2001.

PIN, pin, PINcode ‘numer identyfikacyjny użytkownika umożliwiający np. pobranie pieniędzy z bankomatu, wejście do strzeżonego budynku, korzystanie z telefo-

nu komórkowego itp.): Proszę nie podawać mojego nazwiska, bo rozmowy o PIN-ach są równie tajne jak same PIN-y – mówią pracownicy działu kart kredytowych Pekao SA. GW 251/2001. [HZ, MB, SD, JB] Znają numery pinów, e-mailowe adresy, a kto to był Piłsudski, często już nie wiedzą. Rzeczp 303/2001. [HZ] Bank zaczął wydawać klientom karty magnetyczne. Nie dają one co prawda dostępu do własnych pieniędzy o każdej porze dnia i nocy, bo PeKao SA nie ma ani jednego bankomatu. Pierwsza próba podjęcia pieniędzy w oddziale przy ul. Czackiego okazała się nieudana. Nikt nie powiedział mi, że poza posiadaniem karty i zapamiętaniem PINcode trzeba też nauczyć się na pamięć swojego ośmiocyfrowego numeru konta. GW 251/2001.

pindol żart. ‘penis’: Po upadku komuny krasnoludek – wesoły symbol wolności – został w postaci gipsowego odlewu wywieziony na roboty do Niemiec. Masowo zatrudniano polskie krasnale w niemieckich ogródkach jako ozdoby ohydnych kłombów i równo przyszyżonych trawników. Pojawiły się nawet wersje pornograficzne, czyli krasnoludek z pindołem lub krasnalicą. Wprost 30/2004.

pin-up ‘plakat z seksownymi dziewczynami przypinany do ściany’: Zauważona przez fotografa wojskowego magazynu pozowała do pin-upów, na których rozkosznie prężyła piersi i przeginała się w biodrach. Wystąpiła też nago w serii erotycznych zdjęć. TS 12/2003.

pielowzlot specj.: Pierwsze prace nad pionowzlotem, bo tak się określa hybrydę samolotu i śmigłowca, prowadzili niemieccy konstruktorzy podczas II wojny światowej. Powstał wówczas prototyp Focke-Achgelis Fa 269, który w skrzydłach miał zainstalowane dwa śmigła o dużej średnicy, zmieniające swoją oś obrotu przy starcie i lądowaniu. O tym jednak, czy Fa 269 mógłby rzeczywiście latać, nigdy się nie dowiemy, gdyż prototyp został zniszczony podczas jednego z alianckich bombardowań. Polit 8/2002. [SD, JB]

piosenkowiec okazj. ‘ironicznie o nieprofesjonalnym wykonawcy piosenek’: Rozstanie Szpilmana z radiem było gorzkie. Nie odbyło się to tak prosto, jak opisują publicyści, że nagle zapragnął realizować się jako wykonawca i dlatego porzucił stanowisko. – Naprawdę podgryźli go prymitywni piosenkowcy, którzy nie znajdowali u niego zrozumienia – twierdzi Pałasz. – On chciał, żeby utwór miał ręce i nogi, żeby był dobrze zharmonizowany. Nie znosił niefachowości i bez litości odprawiał z kwitkiem ignorantów muzycznych. Polit 35/2002.

piramida Δ piramida żywieniowa ‘graficzny model odżywiania w postaci piramidy obrazujący jakie produkty należy jadać i w jakich ilościach’: Szukamy wskazówek, co jeść, by długo cieszyć się zdrowiem. Dotąd wzorem była piramida żywieniowa: dużo warzyw i węglowodanów, mało tłuszczów i słodczy. TS 9/2004.

Δ piramida zdrowego żywienia ‘piramida żywieniowa (p.)’: Otyłość i głód współlistnieją w najuboższych rejonach planety, ale bogate kraje uprzemysłowione również borykają się z kłopotami dietetycznymi. Starannie opracowane plany żywieniowe zalecają, by spożywać codziennie ściśle określoną ilość mięsa, nabiału, owoców i warzyw. Mimo to zmodyfikowaną przed kilkoma laty „piramidę zdrowego żywienia” niektórzy specjaliści już krytykują jako nieaktualną. ŚN 10/2007.

pirania* *środ.*: W wydawnictwie, w którym 32-letni Piotr Kania pracuje na stanowisku kierownika marketingu, pracownicy młodzi to tzw. piranie. Siedzą cicho i nie wiadomo, kiedy uderzą, a robią to zawsze stadem. Ogołacają ze wszystkiego: z nowych projektów i z twoich opinii. Potrafią wysyłać pisma do dyrekcji z własnymi utopijnymi pomysłami z pominięciem całej drogi służbowej, jakby chcieli się za wszelką cenę wykazać. Na początku przesiadywali przed komputerami do nocy, udając, że ciężko pracują, chociaż wcale nie było takiej potrzeby. Tworzyli chorą sytuację, w której każdy bał się wyjść do domu, bo mogłoby to źle wyglądać. Glamour 3/2003.

WD, MS **pirania zool.** ‘Serrasalmus, niewielka drapieżna ryba z podrzędu kęszacy, o ciele spłaszczonym, pysku krótkim, tęym, uzbrojonym w bardzo ostre stożkowate zęby, napadająca gromadnie na większe ryby, ssaki, a nawet na ludzi; występuje w kilkunastu gatunkach w dorzeczu Amazonki i La Platy’

pirat** ‘nielegalny program komputerowy’: Jeden z pomysłodawców antypirackiej kampanii, salwatorianin brat Leszek Szura, zdaje sobie sprawę, że przesadny radykalizm może odstraszyć od akcji. – Nie zamierzamy wzywać, by z dnia na dzień każdy komputerowiec wyrzucił wszystkie „piraty”. Chcemy raczej pokazać alternatywę w postaci bezpłatnych programów komputerowych, którymi można zastąpić płatny software – tłumaczy zakonnik. Część oprogramowania można już ściągnąć z katolickiego portalu www.katolik.pl. W ramach akcji krakowscy salwatorianie organizują też Klub Uczciwego Użytkownika Komputera. Wprost 1/2005.

WD, MS **pirat** ‘członek załogi okrętu lub samolotu uprawiającego piractwo; także: przestępca porwijący samolot po sterroryzowaniu załogi; rozbójnik’, MS *przen.* ‘o kimś gwałcącym przepisy (np. drogowe) i zagrażającym swym postępowaniem zdrowiu i życiu innych’, WD *przen.* ‘rozbójnik’, WD 2. rzad. ‘statek piracki’

pirofobia: Pirofobia to lęk przed ogniem. TS 8/2001. [SD, JB]

piroliza specj. ‘rozkład substancji pod wpływem wysokiej temperatury’: Piekarniki marki Siemens wiedzą jak przyrządzić wyśmienite mięso, rybę czy upiec ciasto. Po wybraniu programu i dodaniu wagi potrawy, same dobiorą najlepszy rodzaj grzania i temperaturę. Istotnym udogodnieniem jest samooczyszczanie piekarnika w procesie pirolizy, podczas którego wszelkie pozostałości pieczenia zamieniają się w łątwy do usunięcia popiół. Wprost 17/2003. [HZ, SD, JB]

piśniak ‘z lekceważeniem o członku Prawa i Sprawiedliwości’: – Andrzej N., ówczesny naczelnik wydziału architektury, będąc w stanie nietrzeźwości – opowiada jeden z radnych, który początkowo zgadza się na opublikowanie nazwiska, jednak podczas autoryzacji swoich wypowiedzi zmienia zdanie – potrafił człowieka na przejściu dla pieszych i uciekł z miejsca wypadku. Policja go dorwała, ale dwa dni później za poręczeniem prezydenta Jurgieła został zwolniony. Teraz kandyduje na stanowisko wojewódzkiego konserwatora zabytków. Gazeta może kłamać – jak mówią pisiacy – za norweskie pieniądze, ale ja, radny? Polit 10/2006.

pisior ‘pisiak (p.)’: Samo grzebanie w życiorysach przodków, wynajdywanie (nie mówiąc o preparowaniu) w tych życiorysach czarnych kart i białych plam jest plugawe. PiS to wie. Sugerowanie, że ktoś wziął po przodkach ciemne geny i złe skłonności, jest podłością. PiS to również wie. Pisiory nie są w ciemę bite. One wiedzą. I są konsekwentne. Polit 47/2005.

piskorczyk: Zdaniem posła PO Łukasza Abgarowicza, ówczesnego szefa klubu radnych Unii Wolności, Róża Thun nigdy nie była blisko spraw warszawskich. Na pewno nie była blisko „piskorczyków” – ludzi związanych z byłym prezydentem miasta, obecnie posłem PO Pawłem Piskorskim – którzy zdominowali warszawską Unię Wolności. Polit 8/2004.

pisowiec ‘członek lub zwolennik Prawa i Sprawiedliwości’: Polityczny dinozaur Andrzej Urbański odżył po raz kolejny. [...] W macierzystej partii kandydata nominacja ta [promowanie Lecha Kaczyńskiego na prezydenta Warszawy] nie wzbudza entuzjazmu. Podobną funkcję Urbański pełnił wszak u boku znieawidzonego Buzka. Dla szarego pisowca jest więc postacią skompromitowaną. Wprost 36/2002.

pistol bag ‘torba na broń’: Torba na kije [golfowe] nie powinna być duża. Dla 3–4 kijów wystarczy torba typu halfset albo wąski tzw. pistol bag. Metropol 51/2005.

pistolet Δ pistolet hukowy ‘pistolet służący do zastraszania ludzi, odstraszenia zwierząt, także do wszczynania alarmu’: W czwartek policjanci zatrzymali czterech mieszkańców Piaseczna, którzy są podejrzewani o udział w napaści. W ich mieszkaniach znaleziono m.in. kominiarki, tłumik do pistoletu i pistolet hukowy. GW 228/2001.

PIT (skrót angielskiej nazwy personal income tax) ‘podatek od dochodów osobistych; także formularz, na którym składa się zeznanie podatkowe’: Jako ekonomista wybrałabym obniżkę stawki składki rentowej, natomiast dla polityków ważniejsze jest obniżanie stawek PIT. Tak czy inaczej, jeśli wszystko pójdzie dobrze, podatki staną się prostsze i powinny być również trochę niższe. Wprost 3/2006. Jeżeli swobodnie posługujesz się komputerem, najwygodniej będzie ci rozliczyć się z fiskusem, korzystając ze specjalnego programu do wypełniania PIT-ów. Claudia 3/2005. [HZ, MB, SD, JB, BD]

pita ‘placek z mąki jęczmiennej lub pszennej wywodzący się z krajów Bliskiego Wschodu’: Ogłosiliśmy pierwszy sondaż poświęcony warszawskim kebabom. Jak dotąd prowadzą smakosze, którzy preferują cienki placek (pitę) pozwalający pełniej delektować się kebabową zawartością – mięsem, surówką i sosami. GW 195/2003. [HZ1., JB także: pitta]

pitching: Zależało mu również na zorganizowaniu pitchingu – coraz popularniejszej na świecie formy zdobywania pieniędzy na nowe projekty. Rzecz polega na tym, że młodzi reżyserzy w ciągu kilku minut mają przedstawić swój projekt grupie producentów z różnych krajów. Po zakończeniu prezentacji natychmiast informuje się, czyj projekt został kupiony i skierowany do produkcji. Polit 23/2001.

pitta: Pitta steruje przemianą materii, wata oddychaniem, krążeniem krwi, przewodzeniem impulsów nerwowych. Każdy ma w sobie te trzy energie, tylko ich proporcje są różne. Zależnie od tego, która dosha w organizmie dominuje, inna będzie budowa, temperament, możliwości i skłonności człowieka. TS 8/2005.

plajtowicz ‘plajciarz (p.)’: Film podejmuje – pisze Stroheim – temat organizacji koncertu gazowego przez Kane’a, jego kandydaturę na prezydenta USA oraz

lansowanie nieudanej kariery żony, śpiewaczki. We wszystkich tych akcjach Kene okazuje się partaczem. Jest to więc film o plajtowiczu. Polit 14/2002.

WD **plajciarz** 'ten, kto robi plajtę, bankrutuje (zwłaszcza umyślnie)'

plankton* *środ.* 'o grupach ludzi zrzeszonych w małych partiach politycznych, organizacjach pozarządowych itp.': Dietetycy to posłowie maleńkich kół i niezrzeszeni. Mówiono na nich plankton, ale dziś, z racji konsekwencji w podtrzymywaniu bytu obecnego Sejmu, raczej należałoby powiedzieć – ławica. Choć nie biorą udziału w podziale politycznych łupów, poselska dieta to dla nich wystarczający powód, by ten Sejm trwał. Polit 20/2005.

WD, MS **plankton** 'ogół drobnych organizmów roślinnych i zwierzęcych unoszących się biernie w toni wodnej mórz i wód słodkich'

Δ plankton polityczny 'mało liczebna partia polityczna o niewielkim znaczeniu': Może powinien poszukać miejsca w którejś z większych partii. Tak zrobiła Bożena Kozłowska, z zawodu położna, z zamiłowania rolnik, która wzmocniła szeregi Sojuszu. – Przez dwa lata przyglądałam się uważnie scenie politycznej i doszłam do wniosku, że SLD to najuczciwszy klub w Sejmie – tłumaczy. – Nie chciałam być planktonem politycznym. Poza tym posłowie niezrzeszeni nie mają żadnych przywilejów. Polit 20/2005.

plaster Δ plaster (plasterek) antykoncepcyjny 'środek antykoncepcyjny w postaci plastra': Od kilku tygodni w miejscach publicznych znane kobiety, m.in. aktorka Katarzyna Skrzynecka i piosenkarka Reni Jusis, paradują z plastrami antykoncepcyjnymi na ramieniu. To akcja promocyjna jednej z dużych firm farmaceutycznych, której prawo zabrania otwartego reklamowania leków na receptę. Polit 35/2005. Prawdziwą nowością na rynku są też plasterki antykoncepcyjne, zawierające dwa hormony: etynyloestradiol (typowy składnik pigułek antykoncepcyjnych) i korzystnie wpływający na cerę norgestimat (w Polsce można kupić tylko jeden lek z nim). Środki te przenikają przez skórę do organizmu i dalej działają jak klasyczne pigułki. Wprost 11/2002.

plastiki 1. tylko w lm 'okna wykonane z plastiku': Miałem rację, że wymieniałem okna już parę lat temu. Mówiłem Frankowi, stary, montuj plastiki z Austrii, bo zaraz poszerzą ul. Jana Pawła II na dwukierunkową trzypasmówkę, a ulgi remontowe pokasują. TS 10/2003.

2. zwykle w lm *środ.*: Są cztery zasadnicze grupy osób niewpuszczanych do klubów: „dresiarze”, „plastiki” (dziewczyny dresiarzy), „krawaciarze” i „studenci” – mówi Olga, niegdyś selekcjonerka w warszawskiej Piekarni, dziś w klubie Trasa, z zawodu charakteryzatorka. GWWysOb 35/2002.

plastikowy* 'nijaki, bez wyrazu': Kółko się zamyka, bo dla nowych śpiewających twarzy telewizji wzorem okazują się opatrzone twarze popestrady i w tej sytuacji nawet młody wiek wykonawcy nie gwarantuje jakiegokolwiek nowej jakości. Nowi są jak starzy, tyle że jeszcze bardziej plastikowi. Polit 39/2003.

WD **plastikowy** 'wykonany z plastiku', MS 1. przym. od plastik 1. 'tworzywo sztuczne'

Δ plastikowa dobroczynność: Pomaganie kartą affinity jest szybkie, łatwe i automatyczne. Czy aby nie za łatwe? Pojawił się już nawet termin plastikowa dobroczyn-

ność, która – podobnie jak plastikowe jedzenie z fast foodu – jest przypadkowa i powierzchniowa. Polit 8/2004.

◊ **plastikowe jedzenie** ‘szybkie dania typu hamburger, pizza, pieczone kurczaki’: cyt. p. wyżej.

platforma* ‘zespół urządzeń elektronicznych umożliwiających odbiór programów telewizyjnych lub radiowych emitowanych za pośrednictwem satelity; także pakiet tych programów’: W sobotę przed południem Ferenz zamierza bowiem wydać zezwolenie umożliwiające legalne funkcjonowanie platformy, gdyż właściciel Polsatu Zygmunt Solorz dostarczył wszystkie niezbędne dokumenty i zapewnił, że od soboty z jego platformy znikną dwa programy TVP. Rzeczp 303/2001.

WD, MS **platforma** 1. ‘nadwozie ciężarowe pojazdu z pomostem ładunkowym bez ścian; pojazd o takim nadwoziu’ 2. ‘przednia lub tylna część wagonu osobowego lub tramwajowego, w której nie ma miejsc siedzących; pomost’ 3. ‘płaszczyzna, płaska powierzchnia czegoś’ 4. *geol.* ‘duża część skorupy ziemskiej składająca się ze sfałdowanego podłoża i osadzonej na nim pokrywy osadowej’

Δ **platforma cyfrowa** ‘platforma (p.)’: Prezes Urzędu Regulacji Telekomunikacji wydał w piątek decyzję o zamknięciu platformy cyfrowej Polsatu. Rzeczp 303/2001.

Δ **platforma e-learningowa**: Szkoły wyższe coraz częściej myślą także o wykorzystaniu nowych technologii w dydaktyce. Wiele szkół zarówno państwowych jak i prywatnych ma własne platformy e-learningowe do uczenia za pomocą sieci. Metoda ta nie ma nic wspólnego z cieszącymi się niedobrą sławą i znanymi z przeszłości kursami korespondencyjnymi. – Sieć zmusza do interakcji, szybkiego rozwiązywania zadań, aktywności, która jest rejestrowana przez koordynującego wszystko wykładowcę – mówi specjalista od tej metody edukacyjnej. Dodaje też, że, co wielu dziwi, więzi nawiązywane elektronicznie są następnie podtrzymywane i prowadzą do osobistych kontaktów. Polit 25/2005.

platformers ‘członek Platformy Obywatelskiej’: Szef klubu parlamentarnego SLD Krzysztof Janik jest populistą. I nie orzekli tego politycy PiS, platformersi czy inny LPR, tylko jego klubowi koledzy. Newsweek 36/2004.

platformerski przym. od platformers (p.): Właściciel dekadentkiej bródki, Michał Kamiński, wytknął telewizji publicznej, że po macoszemu potraktowała konwencję wyborczą Lecha Kaczyńskiego. Za to wciąż trąbi o politykach PO, co może mieć związek z platformerskimi skłonnościami prezesa Dworaka. Wprost 36/2005.

platformista ‘platformers (p.)’: W czwartki rotacyjnym prezydentem byłby Lech Kaczyński. Do Sejmu niedawno strażnik służbista nie chciał go wpuścić, bo nie miał wejściówki. Za to do pałacu na Krakowskim wkroczy bez szarpaniny: ma legitymację do rządu. Zajmowałyby się dekomunizowaniem komuchów, czyszczeniem Platformy. Jedyna niedogodność prezydentury Lecha K.: we czwartki dawałby się odczuć ogólny brak środków czystości, tak skwapliwie czyściliby się platformiści. Polit 6/2004.

playboystwo ‘bycie playboyem’: Co sprawia, że życie towarzyskie jest intensywne i niebanalne? Postacie, istniejące w jednym egzemplarzu. Opatentowanym przez

Stwórcę. Właśnie reżyser filmowy i telewizyjny, nestor swojskiego playboystwa, Jerzy Gruza wydał w Czytelniku książkę „40 lat minęło jak jeden dzień”. Polit 9/2001.

playlista, play-lista ‘oficjalna lista piosenek emitowanych przez daną stację muzyczną w ciągu tygodnia’: Z anteny zniknęły sztandarowe programy, zwolniono znanych didżejów, wycięto pasma nocne, które zastąpiono graniem z komputerowej playlisty. Znikły też najbardziej awangardowe gatunki muzyczne. DzieńD 45/2002. Bo, jak mówi Quint Davis: „Kiedy Ameryka zhomogenizowała się w dziedzinie przemysłu rozrywkowego, radiowych play-list i fast foodów, Nowy Orlean ze swą wyższą kulturą gastronomiczną i wyższą kulturą muzyczną pozostał jakby trochę na uboczu i dlatego też zachował swoje tradycje”. Wprost 27/2005.

playmaker *środ.* ‘w niektórych grach zespołowych: rozgrywający’: 28-letni obecnie rozgrywający Nets – na pierwszy rzut oka – właściwie nie robi niczego aż tak bardzo inaczej niż dotychczasowy playmaker New Jersey Stephon Mabury. A jednak kiedy Kidd znalazł się w Nets, wyniki zespołu z New Jersey stały się od razu lepsze. GW 294/2001.

playmate ‘modelka, której zdjęcia ukazują się na rozkładówkach (p.) czasopism’: Wydawcy polskiej edycji „Playboya” na 10-lecie istnienia pisma na naszym rynku zaprosili do klubu „Labyrinth”. Imprezę uświetniły gwiazdy, które miały sesje zdjęciowe na łamach „Playboya”, m.in. Anna Korcz, Kasia Skrzynecka, Renata Gabryjelska, Martyna Wojciechowska i Joanna Brodzik. Wystąpiło także 10 najpiękniejszych playmate w specjalnie zaprojektowanej na tę okazję seksbieliznie Palmers i fartuchach z zakładu kuśnierskiego „Andrzej Jedynak”. Sukces 2/2003.

NS3 **rozkładówka** ‘dwie środkowe stronicze czasopisma (często rozkładane i tworzące rodzaj plakatu), na których prezentowane są głównie zdjęcia, fotoreportaże itp.’

playoff, play off ‘w grach zespołowych: system rozgrywek finałowych, w którym wygranie z przeciwnikiem określonej liczby spotkań pozwala przejść do następnej rundy lub daje zwycięstwo’: Cezary Trybański koszykówkę zaczął uprawiać mając dopiero 17 lat. Na początku wycierał parkiety różnych klubów. Nie chcieli go w warszawskiej Legii. W pruszkowskim Zniczu kolejni trenerzy wpuszczali na boisko dopiero wtedy, gdy za osobiste przewinienia spadali z boiska Murzyni importowani z USA. „Zaczynały się playoffy i były naciski, aby Czarek nie grał w pierwszym składzie. Liczył się przede wszystkim wynik” – tłumaczył potem szkoleniowiec Znicza Jacek Gembal. Sukces 10/2002. W szeregach pierwszo- i drugoligowców przed przedostatnią kolejką wciąż jeszcze były takie drużyny, które zachowały szanse na udział w play off. Nic też dziwnego, że mecze z ich udziałem należały często do najciekawszych i najbardziej zaciętych. gazeta.pl/2010. [JB, BD]

plazma* ‘telewizor plazmowy (p.)’: Ponieważ nie mam jeszcze kina domowego ani plazmy (plazma jest to płaski wiszący telewizor dla osób, które nie lubią obrazów), przeczytałam trzymomową kolubrynę pióra Józefa Sigalina pt. „Warszawa 1944–1980. Z archiwum architekta” TS 3/2004.

WD 1a), MS 1. **plazma** biol. ‘substancja żywa komórek roślinnych i zwierzęcych; złożony układ koloidalowy, którego głównym składnikiem są białka związane z wodą, stanowiący podłoże wszelkich procesów życiowych; protoplazma’, WD 1.b), MS 2. *biol.* ‘płynny składnik krwi, w którym zawieszane są krwinki,

złożony roztwór wodny substancji organicznych, głównie białek, i nieorganicznych, np. soli mineralnych; osocze krwi', WD 2., MS 3. *fiz.* 'silnie zjonizowany gaz, w którym liczba elektronów w jednostce objętości jest równa liczbie jonów dodatnich; powstaje wskutek jonizacji termicznej w bardzo wysokich temperaturach oraz podczas wyładowań elektrycznych w rozrzedzonych gazach przy dużych napięciach', MS 4. *miner.* 'minerał, ciemnozielona odmiana chalcedonu, kamień półszlachetny'

plazmowy Δ telewizor plazmowy 'telewizor z płaskim ekranem o dużej przekątnej wyposażony w wyświetlacz plazmowy': Panasonic wybudował właśnie w Japonii największą na świecie fabrykę telewizorów plazmowych. Polit 43/2005.

pląsacz środ. 'osoba chora na pląsawicę Huntingtona – chorobę genetyczną atakującą ośrodkowy układ nerwowy': Kiedy uda się rozwikłać wszystkie tajemnice choroby Huntingtona? To dramatyczne schorzenie dziedziczne atakuje umysł i ciało. Nadal nikt nie wie, jak je leczyć. Jestem pląsaczem – mówi o sobie bez cienia zażenowania Wojciech Królikiewicz, były aktor, obecnie nauczyciel języka angielskiego. Przez cały czas jego ciało wije się we wszystkie strony. Pan Wojtek nieustannie wykręca ręce, nie może opanować ruchu tułowia. Zachowuje się tak, jakby pląsał w tańcu. [...] Mam chwiejny krok, więc ludzie sądzą, że jestem pijany – opisuje swoje pięcioletnie doświadczenia ze stale postępującą chorobą, która nie dość że jest nieuleczalna, to ze względu na dramatyczne objawy upokarza chorych i separuje od otoczenia. Polit 28/2003.

plik Δ plik dźwiękowy 'zbiór zapisany na nośniku elektronicznym w postaci cyfrowej, zawierający zakodowaną informację dźwiękową': Algorytm MP3 (oficjalnie znany jako MPEG Layer 3) z zapisanego w postaci cyfrowej utworu eliminuje dźwięki niesłyszalne dla ludzkiego ucha oraz oszczędnie koduje pozostały materiał. W ten sposób wielokrotnie redukuje objętość plików dźwiękowych, co ogromnie ułatwia ich zapis i przesyłanie. Nie potrzeba już megabajtów pamięci i nie czeka się godzinami na zakończenie transmisji. Polit 8/2001.

Δ plik muzyczny 'plik dźwiękowy (p.)': W Internecie przoduje portal Napster, główny pośrednik między 30 mln użytkowników wymieniających się plikami muzycznymi. I na nim skupiła się furia przemysłu fonograficznego, który zaczął tracić grunt pod nogami i zaciągnął Napstera do sądu. Padały ciężkie zarzuty: naruszanie własności intelektualnej, kradzież, piractwo. Polit 8/2001.

plomba Δ plomba kompozytowa 'plomba wykonana z materiału światłoutwardzalnego (p.)': „Dobrze założona plomba powinna wytrzymać piętnaście lat” – twierdzi prof. Sheiham. Nie trzeba też wstawiać plomb kompozytowych nowszej generacji zamiast plomb amalgamatowych (nie ma żadnych dowodów, że zawarta w nich rtęć zatruwa organizm). Wprost 44/2002.

NS2 **światłoutwardzalny** 'utwardzony za pomocą wiązki światła'

pluskwa Δ pluskwa milenijna 'potencjalne problemy, których pojawienie się w komputerach przewidywano w związku ze zmianą daty z 1999 roku na rok 2000': Niby nic nadzwyczajnego się nie stało na przełomie wieków. Nie było pluskwy milenijnej ani nawet obiecanego końca świata. TS 1/2002.

płatniczy Δ płatnicza karta affinity 'karta affinity (p.)': Bank pomimo że wspiera dobroczynność, wciąż pozostaje instytucją twardo stąpającą po ziemi. W Polsce tylko Inteligo proponuje płatniczą kartę affinity, której utrzymanie jest darmowe.

Pozostałe banki wydają jako dobroczynne jedynie karty kredytowe, bo jak wiadomo, przynoszą one największy zysk. Polit 8/2004.

płatnik Δ płatnik netto ‘kraj członkowski Unii Europejskiej, który do budżetu ogólnego wpłaca więcej, niż z niego otrzymuje (np. w postaci dopłat, funduszy strukturalnych)’: Co więcej, jeśli nie wykorzystamy tych pieniędzy, może się okazać, że – jak krakali eurosceptycy – w pierwszym roku w UE Polska będzie tzw. płatnikiem netto, czyli więcej wpłaci do budżetu Unii, niż dostanie. GW 166/2003.

płyta Δ płyta premium: Sprzedaż płyt zmniejszyła się z 39,7 mln w 1999 r. do 13,7 mln w 2002 r. Dane ubiegłoroczne nie są jeszcze znane, ale wiadomo, że w pierwszym półroczu 2003 r. spadek wyniósł kolejne 15 procent. Nie znaczy to jednak, że Polacy przestali gromadzić płyty. Wręcz przeciwnie, znacznie większa ich liczba trafiła do naszych kolekcji. Działo się tak za sprawą tzw. płyt premium, bonusowych krążków dołączanych do gazet, rozprowadzanych na stacjach benzynowych czy przez firmy odzieżowe, telefoniczne, banki itd. Wprost 5/2005.

PMS (skrót angielskiej nazwy) ‘zaburzenia emocjonalne, bóle głowy, bezsenność, obrzmienie piersi, przejściowe zwiększenie masy ciała występujące u kobiet w drugiej fazie cyklu miesięczkowego; zespół napięcia przedmiesiączkowego (p.)’: [kobiety] Mają ataki migreny, zarówno nudności, ale także napady płaczu lub agresji – wylicza dr Andrzej Wincewicz, ginekolog i endokrynolog, specjalizujący się w leczeniu PMS. TS 11/2005.

po-, pierwsza część wyrazów złożonych w połączeniu z przymiotnikami wskazująca na:

1. następstwo w czasie, występowanie, istnienie po tym, co nazywa podstawa drugiej części wyrazu: poakcesyjny (szok), pobożonarodzeniowa (wiadomość), pomagisterski (edukacja), poweekendowy (kac), popeerelowski (państwo);
2. pozostałość po tym, co nazywa podstawa drugiej części wyrazu lub po czymś, co nazywa podstawa drugiej części wyrazu: poblokowy (teren), pohutniczy (bezrobocie), popeerelowski (państwo)

pobranie Δ pobranie wielonarządowe środ.: Teoretycznie od każdego dawcy można pobrać serce, wątrobę, trzustkę, dwa płuca oraz dwie nerki. W Polsce od większości zmarłych pobiera się jedynie te ostatnie. Pobrania wielonarządowe, gdzie prócz nerek pozyskuje się choć jeden inny narząd, stanowią 38 proc. wszystkich. W Hiszpanii 80–95 proc. Polit 48/2004.

pobudzacz 1. ‘energizer (p.)’: Energy drink stał się fragmentem codzienności – mówi Michał Woliński, redaktor naczelny zajmującego się nowoczesnymi trendami miesięcznika „Fluid” – choć do niedawna, podobnie jak komórka, traktowany był przez dzieciaki jako element szpanu. On sam woli celebrycę picia kawy. – Osobiście traktuję pobudzacze w puszcze jako rodzaj fastfoodu, coś, co przyswaja się szybko, w biegu między jednym spotkaniem a drugim. Coś, co ma niewiele wspólnego ze smakiem, ale za to ma konkretne walory użytkowe. Polit 24/2003.

2. środ. ‘coś, co wywołuje lub wzmaga jakiejś reakcję, uczucia’: Lubisz jaskrawe kolory? – To zależy. W tej kolekcji podzieliłam barwy, na które oko nie reaguje ja-

kimś specjalnym pobudzeniem, czyli szarość, czerń, grafit. Ale wpuszczam w nie mocną kropelkę koloru, pobudzacza. Np. cytrynowożółtą. Szarość i mocna żółć to bardzo smaczne, wyrafinowane zestawienie. [...] Zależy mi na reakcji typu: Nigdy nie sądziłam, że ten odcień zieleni tak dobrze wygląda z tym fioletem. Powstaje nowy typ harmonii. Look 3/2004.

pochlastać się *środ.* ‘podciąć sobie żyły’: Ale to kwestia wyboru – czy woli się muzykę, przy której wypada się pochlastać w gorącej kąpieli, czy witalną, przy której można się cieszyć gitarowym rockiem i pozytywnym przesłaniem – tak jak za czasów młodości The Beatles, Stonesów czy The Kinks. Wprost 42/2005. [HZ ‘wielokrotnie boleśnie i gwałtownie uderzyć siebie samego czymś ostrym, raniąc się bardzo mocno, przecinając ciało’, SD c) i JB 3. pochlastać]

po ciemniacku ‘bez znajomości czegoś, nie rozumiejąc problemu, tematu itp.’: Jeśli weźmiemy pod uwagę fakt, że spora rzesza konsumentów mediów (czyli elektoratu) nie jest zbyt dobrze wyedukowana, nie powinniśmy oczekiwać zbyt wysokich lotów od naszych gazet i telewizji. W wersji zwulgaryzowanej wizja ta może na pewno przyprawić o dreszcze: oto ciemny lud kupuje ciemne gazety i po ciemniacku głośuje. Polit 14/2005.

pocieszacz* ‘coś, co wpływa na poprawę naszego samopoczucia’: Trzeba zachować wyjątkową czujność. Dla wielu jedzenie jest najlepszym pocieszaczem. Łatwo stracić nad nim kontrolę i w krótkim czasie utyć nawet parę kilogramów. TS 3/2004. WD **pocieszacz** *rzad., iron.* ‘ten, kto pociesza, kto narzuca się z pocieszaniem kogo’

pocisk Δ pocisk podkalibrowy ‘pocisk do niszczenia pojazdów pancernych, który razi je odłamkami i rdzeniem ze zubożonego uranu lub wolframu’: Na wojnę w Zatoce Perskiej, a potem do operacji bałkańskich amerykańskie Abramsy zaopatrzone w rodzinę podkalibrowych pocisków przeciwpancernych M829 z rdzeniami uranowymi. Polit 3/2001.

Δ pocisk zadymiający: Pociski zadymiające – zwykle są wystrzeliwane ze 120-mm moździerz. Dym jest niezbędnym składnikiem działań taktycznych w walkach miejskich. Ładunek wybuchowy rozrywa powłokę pocisku. Dym wydobywa się z kawałków filcu nasączonych fosforem. Metropol 206/2005. [HZ pocisk dymny] MS **pocisk dymny** jako przykład użycia

pocket book: Być może ten stosunek do książki sprawia, że z trudem przebijają się u nas pocket booki – kieszonkowe wydania w miękkich okładkach, o których Malcolm Cowley, klasyk amerykańskiej socjologii literatury, pisał, że są kupowane przez gospodynie domowe wraz z tuzinem jajek i funtem mięsa, a także sprzedawane w kasynach Reno czy Las Vegas. Polit 34/2005.

podatek Δ podatek Belki ‘belkowe (p.)’: W 2001 r. wprowadzono u nas podatek od odsetek z lokat (tzw. podatek Belki), założono także, że wszystkie podwyżki składki na ochronę zdrowia (w tym 0,25 proc. dochodu) będziemy finansować bezpośrednio z własnej kieszeni. Wprost 15/2003.

Δ podatek CIT ‘CIT (p.)’: Wbrew ugrupowaniu braci Kaczyńskich, PO proponuje wprowadzenie piętnastoprocentowego podatku liniowego od dochodów osobistych, a także CIT i VAT. Wprost 26/2005.

Δ podatek katastralny ‘podatek od nieruchomości, którego wysokość jest uzależniona od wartości nieruchomości’: Pracujemy właśnie nad tym, aby podatek katastralny był jak najbardziej obiektywny, a jak najmniej uznaniowy. [...] Przy pracach nad nim korzystamy z bogatych doświadczeń krajów, w których już obowiązuje. Jest on bliższy zasadzie sprawiedliwości podatkowej. Płaci się wyższy podatek od większych dochodów. Zasada ta powinna zatem obowiązywać w przypadku większej wartości nieruchomości. Podatku nie można wprowadzić od razu, bo brakuje nam danych na temat wartości nieruchomości. Ale już w 2007 roku planujemy wprowadzenie programu pilotażowego, a wejście w życie powszechnego podatku katastralnego nastąpi najwcześniej w roku 2010. Metro 316/2004.

Δ podatek PIT (skrót angielskiej nazwy personal income tax) ‘podatek od dochodów osobistych’: 24 proc. wyniesie najwyższa stawka podatku PIT w Bułgarii. Jeszcze dwa lata temu wynosiła ona 38 proc., a w tym roku – 29 proc. Wprost 48/2004.

podczepić się ‘podhaczyć się (p.)’: Kiedyś zapytałam Izabelę Jarugę-Nowacką, jak najskuteczniej robić karierę w polityce. Powiedziała, że trzeba podczepić się pod ważnego mężczyznę. Sfera polityki jest stworzona dla mężczyzn, kobiety postępują tak jak oni. Polit 1/2005. Uderzająca jest mobilizacja środowisk, które uznały, że jedyną szansą przetrwania jest dla nich zwycięstwo Tuska. Znamienne jest to w pokazywaniu przez dominujące media kampanii prezydenckiej, gdzie Tusk jest absolutnym i nie ukrywanym faworytem. Trudno winić lidera PO o to, że stary układ próbuje się pod niego podczepić, ale sytuacja ta może niepokoić, zwłaszcza jeśli pamiętamy o wpisaniu części środowisk PO w system III RP. Wprost 42/2005. [HZ, MB 3.]

NS2 **podhaczyć się** ‘wiązać się z kimś ze względu na jego wyższą pozycję, wpływy, możliwości itp. – dla własnej korzyści’

poddziadziusiały ‘mający cechy pana w starszym wieku’: Nadmiar przeżyć powoduje u poddziadziusiałego kochanka bóle w klatce piersiowej i konieczność wizyty w szpitalu. Przekr 12/2004.

podglądacz* ‘pirat telewizyjny (p.)’: Telewizyjne platformy cyfrowe skarżą się na podglądaczy, czyli piratów telewizyjnych korzystających bezprawnie z kanałów kodowanych. [...] Niektóre stacje twierdzą, że rzesza podglądaczy przekracza połowę legalnej widowni, która zapłaciła za korzystanie z platformy. Metropol 103/2005. WD, MS **podglądacz pot.** ‘ten, kto podpatruje, podgląda’

podjadacz: Nocni wyjadacze lodówkowi, telewizyjni chrupacze, podjadacze międzyposiłkowi, talerzowi wylizacze, kanapowi wyżeracze, słodyczozależni i gołonkoni odporni – to wszystko są przedstawiciele tego samego gatunku miłośników wielkiego żarcia. Polit 34/2001.

podkaszarka ‘rodzaj niewielkiej kosiarki elektrycznej lub spalinowej służącej do koszenia miejsc trudno dostępnych’: Podstawową zaletą podkaszarek jest możliwość koszenia terenów spadzistych, czyli pagórków, rowów lub dołków. [...] Podkaszarki najlepiej sprawdzają się przy wykańczaniu koszonych powierzchni. Stosujemy do skracania trawy przy krawężnikach, słupkach, parkanach, płotach lub drzewach. GW 109/2001. [HZ]

Δ podkaszarka żyłkowa ‘podkaszarka, której część tnącą stanowi żyłka nylonowa’: Wszystkie podkaszarki żyłkowe mają przy głowicy specjalny nożyk do obcinania zużytej części żyłki. GW 109/2001.

Δ podkaszarka spalinowa ‘podkaszarka zasilana mieszanką benzyną i olejem’: Dużych podkaszarek spalinowych o mocy do 1,5 KM, których używają służby miejskie przy porządkowaniu ulic, możemy używać do większych terenów, nawet powyżej 1000 m kw. GW 109/2001.

podkręcać* ‘powodować wzmożone zainteresowanie czymś, korzystnie wpływać na coś, ożywiać kogoś, coś, wzmóc działanie czegoś’: Tym, którzy sobie odpuścili zamiast albumu „live” polecam jednak koncert. Muzyczne wpadki, które w sali klubowej podkręcają atmosferę i dodają smaku, podczas prywatnej płytowej lektury zazwyczaj razić. Metro 203/2003. [HZ 3.]

podkręcenie

WD, MS **podkręcać** 1. kręcać, obracając jakiś mechanizm, podnieść coś w górę, sprawić, że coś się nawinie, nadciągnie; kręcać coś, zagiąć w górę; podwinąć’ 2. *pot.* ‘przynaglać kogoś do szybszego działania, do lepszej pracy, udzielając mu napomnienia, okazując swoje niezadowolenie’

podlizuchowaty ‘zachowujący się jak podlizuch’: Podlizuchowaty i ewidentnie mało przemyślany komentarz agentki tak mnie zniesmaczył, że już nigdy do niej w sprawie tego mieszkania nie zadzwoniłam. TS 3/2002.

podmamusiały ‘o kobietach niedbających o wygląd, niezbyt młodych’: Jest wiele listów od kobiet, które przyjaźnią się z gejami, co potwierdza obiegową opinię, że gej jest najlepszym przyjacielem kobiety. Czytelniczka opowiada, jak do tej pracy przybył nowy kolega, „brylant na tle podmamusiałego i podtatusiałego koleżeństwa”. TS 11/2001.

podnóżkowatość ‘bycie kimś nadmiernie usłużnym, służalczym wobec kogoś’: Jedno z nich, najczęściej żona, zamienia się w świętą żonę. Podsuwa codziennie prasowane koszule, podaje przysmaki. On lubi chude – ona chudnie. Przy kości? Opycha się kluskami. Zawsze usłużnie gotowa do seksu. Podnóżek. On do tego przywyka, traktując podnóżkowatość jako coś oczywistego. Gdybyż to ulubione danie podała mu tylko czasem i znienacka. Ale ona jest jak taśma produkcyjna do wytwarzania dobroci. Im dalej w związek, tym ta dobroć jest dla niego mniej dobrocią, ponieważ – taka jest prawidłowość – czas umniejsza naszą umiejętność przeżywania przyjemności. Polit 30/2005.

podolog ‘specjalista w dziedzinie podologii (p.)’: Podolog koncentruje się na pracy nad nogami za pomocą własnych rąk. I tak, na przykład, u małych dzieci będzie to korygowanie płaskostopia oraz wad postawy. – Zadaniem podologów jest zachęcanie ludzi, by dbali o nogi. Rzeczp 119/2005.

podologia ‘dziedzina medycyny zajmująca się diagnozowaniem i leczeniem chorób stóp’: W Polsce raczkuje dziedzina nazywana podologią, która wyrosła z połączenia dermatologii, ortopedii, diabetologii i flebologii (nauka zajmująca się leczeniem niewydolności żył). Rzeczp 119/2005.

podśluchiwanie ‘podśluchiwanie’: Przepraszam, że usiłując odtworzyć procesy myślowo-decyzyjne, naruszyłem prywatność. Wdałem się w podglądactwo i podslu-

chiwactwo. Usprawiedliwia mnie moda na podobne działania. Nie chcę pisać o Wielkim Bracie. Wszyscy o tym pisali, piszą, będą pisać. Ale zdumiewa mnie swojskie zainteresowanie tym, co w społeczeństwach mieszczańskich jest złamaniem zasady – mój dom jest moją twierdzą. Polit 10/2001.

podstrona ‘strona internetowa połączona tematycznie ze stroną główną, do której można dotrzeć za pomocą linków (p.)’: Gdyby ktoś chciał poznać poglądy ludowców, spotkałby go srogi zawód, bo podstrona „Nasze poglądy” nie działa. GW 213/2004.

podwiązać się ‘podczepić się (p.)’: Socjolog Siakantaris ocenia, że w kraju istnieje tak wielkie rozczarowanie polityką, że każdy polityk, który zechce się podwiązać pod zwycięstwo piłkarzy, będzie przegrany. Dało się to dostrzec podczas powitania piłkarzy na ateńskim stadionie Kallimarmaro: politycy przemawiali, ale ludzie chcieli słuchać tylko tego, co mówią piłkarze. Polit 30/2004.

podwitryna ‘jedna ze stron serwisu internetowego tj. grupy stron internetowych powiązanych ze sobą’: Postanowiliśmy podjąć walkę o sławę, zgodnie z panującymi obecnie trendami, globalną: do eksperymentu wybraliśmy dziennik wprawdzie lokalny, ale o zasięgu ogólnosiwiatowym – „The New York Times”. Wydanie internetowe tego pisma ma podwitrynę „forum” – nie są to talk-backi w naszym rozumieniu, czyli nie muszą odnosić się do konkretnego tekstu. Polit 2/2001.

NS3 **witryna, internetowa witryna, strona internetowa**

podzielnik* ‘urządzenie wykazujące ilość pobranego ciepła w pomieszczeniu’: Po artykule „Wprost” sądy zalało kilka tysięcy pozwów. Nie wszyscy chcieli jednak czekać na wyroki po latach. W łódzkiej spółdzielni Lokator mieszkańcy, którzy sześć lat walczyli o powrót do starego, ryczałtowego systemu rozliczania, po prostu zdemontowali podzielniki. Potem zanieśli je do gabinetu prezesa spółdzielni. Przez najbliższe dwa lata będą płacić ryczałtowo za ogrzewanie. Wprost 47/2005. [HZ 2. ‘niewielkie urządzenie ze szklaną rurką o niewielkiej średnicy, w środku wypełnione cieczą pomiarową i milimetrową skalą, montowane na grzejnikach w celu określenia stopnia zużycia energii cieplnej’]

WD, MS **podzielnik mat.** ‘liczba mieszcząca się w drugiej liczbie bez reszty’

pogięty ‘porąbany (p.)’: Potem słowo to stało się naturalne, zaś obecnie znowu nabiera pejoratywnego znaczenia: o kimś niespełna rozumu mówi się „pogięty” Wprost 27/2004.

NS3 **porąbany** ‘niezupełnie normalny, dziwny’

pogoda-żyłeta ‘bardzo piękna pogoda, pogoda jak drut’: Po kilku przerażająco ponurych letnich tygodniach nad Bałtykiem od dzisiaj świeci piękne słońce. Pogoda-żyłeta. GW 166/2003.

pogotowie Δ pogotowie antywirusowe: Pogotowie antywirusowe świadczy bezpłatną pomoc wszystkim użytkownikom komputerów, którzy mają problemy z wirusami. Pogotowie udostępnia Encyklopedię Wirusów oraz skaner antywirusowy online, umożliwiającą usunięcie wirusów z komputera. Polit 44/2004.

pogryzki tylko w lm ‘przekąska w postaci czipsów, orzeszków, słonych paluszków itp.’: I oto w jednym ze spotów Chio na balangę mocno spóźnieni przychodzą chłopcy z paczkami chipsów, co dziewczyny witają dyskretnym, choć bezczelnym ko-

mentarzem: „O chipsy przysły”. Wszystko tu jest ładne – to, że chłopcy przynoszą nie butelki, lecz tzw. pogryzki, i to, że w krótkim ujęciu tak wyraźnie widać porozumienie, jakie panuje pomiędzy dziewczynami w kwestii spleenu, chłopców oraz w kwestii „co by tu jeszcze”. GW 49/2003.

pojechać \diamond **pojechać po kimś** ‘ostro skrytykować kogoś, zarzucić coś komuś’: Wcześniej lider Ich Troje powiedział o swoim programie: – Nie chciałbym po kimś pojechać w moim programie. Wręcz przeciwnie, chciałbym porozmawiać, zadać fajne pytania. TeleTydz 12/2004.

Pokemon 1. ‘japońska gra komputerowa lub film animowany o stworkach Pokemonach’: Pokemony są ostatnio najbardziej chyba atakowaną kreskówką w Polsce. Pokemonom zarzuca się wszystko – że są brutalne, oglupiające, wzmagają żądzę posiadania i prowadzą do epilepsji. Innymi słowy, Pokemony to największe zło, jakie może spotkać nasze dzieci. Ale czy na pewno? Polit 12/2001.

2. zwykle w lm ‘stworki, bohaterowie gry komputerowej lub filmu animowanego, także: figurki lub gadzety związane z tymi postaciami’: Do siebie zapraszają rzadko i tylko najbliższych przyjaciół. Ma tu swoje miejsce syn Mariusza, który w dzieciństwie bawił się pokemonami, a dziś staje się świetnym kompanem wypadów do teatru i poważnych rozmów. TS 12/2002. Jeden z bliźniaków zabrał drugiemu kapsle z pokemonami. Brat w odwecie przyłożył mu w ucho. TS 11/2005.

3.: Pokemon musi być młody, świeżo po studiach albo jeszcze w trakcie. Pojawia się w firmie z tzw. klucza, bez przechodzenia ze szczebla na szczebel. Jest jak japońska kreskówka: modny, kreatywny, a także głupi. Zamiast doświadczenia ma wizję, która wystarczy do zrobienia kariery, nawet po trupach nieco starszych kolegów. Glamour 3/2003.

pokemonowy przym. od **pokemon** (p. zn. 2.): Jeśli nie masz czasu chodzić po sklepach i wybrać komunijnego prezentu dla dziecka, możesz odwiedzić sklep internetowy. Można tu znaleźć przedmioty, które od lat należą do repertuaru prezentów komunijnych. Są też zupełnie nowe propozycje, np. modne pokemonowe gadzety albo hulajnogi. GW 109/2001.

pokolenie Δ **pokolenie bruLionu**, Δ **pokolenie Brulionu** ‘poeci i prozaicy, przeważnie urodzeni w latach 60., związani z czasopiśmem „bruLion”, którzy buntowali się przeciw romantycznie pojmowanemu posłannictwu literatury, wzniosłości poezji obywatelskiej i przeciwstawiali im anarchizm, banalność, prowokację i codzienność’: Mam wrażenie, że Wandachowicz, wypominając dawną ideowość, bezpodstawnie pochlebia pokoleniu swoich starszych braci, do którego się zaliczam. Chodzi mi o tych urodzonych w latach 60. często nazywanych w kontekście literackim tzw. pokoleniem „bruLionu”. GW 232/2002. Wyrosłam z anarchizującego „pokolenia Brulionu”, partrzącego jak strajki paralizują totalitarne państwo. Wprost 20/2002.

pokolenie Δ **pokolenie @** ‘generacja @ (p.)’: Pokolenie @ prawie nie korzysta z tradycyjnych słowników czy leksykonów. Im wystarczy kilka kliknięć, by sprawdzić znaczenie lub tłumaczenie słowa. Pod ręką mają bazy danych z niemal całym intelektualnym dorobkiem ludzkości. Wprost 51–52/2002.

Δ pokolenie always on ‘generacja always on (p.)’: Gdy pokolenie always on zbliży się do czterdziestki, na rynku pojawiają się kolejne nowości. Technologia umożliwi jeszcze szybszy i bardziej perfekcyjny kontakt z cyberprzestrzenią. Możliwe będzie bezpośrednie podłączenie mózgu do komputerów i Internetu. Ludzka myśl będzie z prędkością światła przeszukiwać miliardy dysków wpiętych do sieci i nawiązywać bezpośredni kontakt z mózgami innych ludzi. Pozostaje problem, czy naprawdę tego chcemy. Wprost 1/2002.

Δ pokolenie CV ‘o przedstawicielach młodej inteligencji, kierującą całą swoją aktywność na poszerzanie CV, które ma im zapewnić lepszą pozycję na rynku pracy’: Golański, członek Młodych Demokratów, młodzieżówki Platformy Obywatelskiej, należy do wyjątków: jest bardziej znany za granicą niż w kraju. Ich biogramy są jak pierwsze strony książki, która czeka na dopisanie dalszych rozdziałów. Linijka po linijce wypełnione pełnionymi funkcjami, jak przystało na „pokolenie CV”. Polit 17/2005.

Δ pokolenie instant: Dwudziestoparolatki przeganiają pokolenie swoich rodziców. Są zdeterminowani, nie boją się ryzykować. Odporniejsi psychicznie, bo od dziecka byli uczeni walki i umiejętności radzenia sobie w rynkowej rzeczywistości. Pokolenie instant. Szybko i skutecznie. Świat należy do odważnych. TS 9/2005.

Δ pokolenie internetowe ‘pokolenie @’: Dla pokolenia internetowego równie pustymi hasłami będą urząd pocztowy, okienko w banku czy urna wyborcza. Już dziś większość codziennych spraw nastolatki z generacji @ załatwiają przez sieć. Wprost 1/2002.

Δ pokolenie nic ‘generacja nic (p.)’: Dla przeciętnego licealisty czy studenta ważniejsza jest kwestia, czy Ken zaliczył Frytkę, czy też Frytka Kena. Nie zgadzam się z Kubą Wandachowiczem, że to nowa Polska nie pozwoliła zaistnieć „pokoleniu nic”. To pokolenie nie istnieje z własnej winy. GW 220/2002.

Δ pokolenie power: Niezależne kobiety coraz częściej przyciągają uwagę mediów i koncernów. Próbuje się je nawet określać jako nową generację, tzw. pokolenie power. [...] Istotną kwestią jest to, że określenie pokolenie power dotyczy wyłącznie kobiet. Metropol 47/2005.

Δ pokolenie tsunami: W Indonezji ponad 40 tysięcy dzieci straciło oboje i matkę i ojca. Mówi się już o „pokoleniu tsunami”, które wychowa się bez rodziców i będzie nękanie traumatycznymi wspomnieniami. W pierwszej fazie szoku najważniejsze jest zapewnienie im poczucia bezpieczeństwa, dachu nad głową, jedzenia. Claudia 3/2005.

pokrzywówka: Wszystko to można popić kieliszkiem uroczej domowej nalewki na pokrzywach, wiśniach lub cytrynowej. Kieliszeczką pokrzywówki piję wasze zdrowie. RzeczMag 48/2001.

Polactwo ‘zespół negatywnych cech przypisywanych Polakom’: Choć Polactwo jest wśród nas, tonu już nie nadaje. Nie jesteśmy królami, ale też nie jesteśmy nieudacznikami Europy – w tej roli obsadzają nas ci, którzy nie widzą w Polsce niczego prócz Polactwa. Polit 45/2003.

polaroidy ‘okulary z filtrem polaryzacyjnym’: Jednak wybór okularów powinien zależeć przede wszystkim od tego, gdzie chcemy ich używać. W góry i na plażę naj-

lepsze będą okulary z wysokimi filtrami i bardzo ciemnymi szklami. Kierowcy powinni raczej korzystać z tzw. blue-blokerów do jazdy w ciemnościach. Z kolei tzw. polaroidy to oferta dla wędkarzy, ponieważ likwidują odbłaski. GW 108/2002.

polarowy przym. od polar (p.): Mamy też dziesięć wyróżnień. Bluzy polarowe otrzymują: Wojciech Posiad z Warszawy, Maciej Zabiegaj z Krakowa [...]. GW 40/2002. [HZ, JB]

NS3 **polar** 'ciepła, miękka tkanina, z której szyje się ubrania sportowe; także bluza uszyta z takiego materiału'

polecenie Δ polecenie zapłaty 'usługa bankowa, stałe zlecenie płatnicze upoważniające wierzyciela do pobierania odpowiednich kwot z rachunku bankowego dłużnika': Polska daleko w tyle za Europą. W 2004 roku poleceniem zapłaty zostało zrealizowanych mniej niż 2 procent płatności. Metropol 213/2005.

polerka* 'przyrząd z papierem ściernym do usuwania zrogowaciałego naskórka z pięt lub do wygładzania paznokci': Tradycyjne pumeksy i metalowe tarki się nie sprawdzają. Te ostatnie szarpią i uszkadzają skórę, w pumeksach zaś rozwijają się bakterie i grzyby. Rozwiązaniem są specjalne polerki z papierem ściernym o ziarnie różnej grubości. Nie tylko usuwają one stwardniały naskórek, ale też znakomicie go wygładzają. Claudia 3/2005.

WD **polerka** a) 'obrabiarka polerująca b) 'polerowanie', MS 'obrabiarka skrawająca do polerowania za pomocą tarcz polerskich, taśm lub sznurów'

polichemioterapia 'leczenie nowotworów za pomocą odpowiednio dobranych zestawów cytostatyków (p.)': Ta gruźlicopodobna choroba identyfikowana jest dopiero wtedy, gdy pojawią się zmiany na skórze. Chorzy nie znają prawdziwej przyczyny swych dolegliwości i bagatelizują pierwsze symptomy. Później ukrywają trąd ze wstydu. Szczepionki przeciw Mycobacterium jeszcze nie wynaleziono. Bakterie zwalczą się polichemioterapią. Według Światowej Organizacji Zdrowia, na trąd choruje ponad 3 mln ludzi, głównie w Indiach, Indonezji, Birmie, ale można ich spotkać w amerykańskiej Luizjanie, Teksasie, na Hawajach, w Afryce i Turcji. Wprost 12/2004.

NS1 **cytostatyk** 'lek powstrzymujący rozwój komórek, stosowany w leczeniu nowotworów'

policja Δ policja internetowa 'cybertajniak (p.)': Budowana z mozołem struktura politycznej policji internetowej zaczęła przynosić pożądane efekty. [...] Czuwając przy komputerach zastępy cybertajniaków przekazywały władzy coraz pełniejsze i bardziej drobiazgowo raporty o tym, czym interesują się poszczególni obywatele. GW 138/2003.

polifenol zwykle w lm: 'związek chemiczny z grupy fenoli, występujący w roślinach, jeden z antyoksydantów (p.)': Uчени z University of Wisconsin-Madison zaobserwowali, że sok z owoców żurawiny najskuteczniej poprawia funkcjonowanie tętnic u świń cierpiących na chorobę podobną do ludzkiej miażdżycy. Prawdopodobnie jest to zasługa dużej ilości naturalnych przeciwutleniaczy. Szczególnie cenne są tzw. polifenole, występujące także w czerwonym winie i warzywach o ciemnych liściach. Wprost 15/2005.

NS1 **antyoksydant** 'substancja hamująca procesy utleniania się pierwiastków; przeciwutleniacz'

polifenolowy przym. od polifenol (p.): Najwięcej związków polifenolowych zawierają winogrona. Działają m.in. przeciwzapalnie, odtruwająco i przeciwnowotworowo. Polit 34/2002.

poligenowo: Ludzkie i zwierzęce zachowania są zdeterminowane poligenowo, tzn. zespołem genów. Geny odpowiadają za indywidualne różnice inteligencji w polowie, co – jak wiele innych badań – potwierdza arystotelesowski złoty środek. Polit 6/2001.

polipektomia specj. ‘zabieg polegający na usunięciu polipów z przewodu pokarmowego lub dróg oddechowych’: – Polipektomia (usunięcie polipów) to duszenie raka w zarodku – wyjaśnia dr hab. Jarosław Reguła z Centrum Onkologii w Warszawie. Zabieg trwa zwykle nie dłużej niż godzinę. Sama polipektomia jest bezbolesna, aczkolwiek dla wielu osób dość krępująca. Polit 15/2005.

polisa Δ polisa lokacyjna: Zdaniem Mielcarka ciekawe są też tzw. polisy lokacyjne (zwane też polisolokatami). Jest to ubezpieczenie na życie, które działa identycznie jak lokata bankowa. Ale ponieważ formalnie jest ubezpieczeniem, zysk z takiej polisy jest zwolniony z podatku Belki. Taką ofertę ma obecnie 10 banków. Polit 43/2005.

polish dream ‘marzenie Polaków o sukcesie, karierze i osiągnięciu poziomu społeczeństw Zachodu’: Na ulicy Piotrkowskiej w Łodzi pojawili się pucybuci. Za wyczyszczenie pary obuwia trzeba zapłacić 2 zł. U pucybuta można również kupić sznurowadła, pasty i szczotki. Początek spełnionego polish dream? Wprost 50/2002.

polish-english ‘język angielski używany przez Polaków z charakterystycznymi błędami w leksyce, wymowie i gramatyce’: W pewnym momencie Nikoś rozwijając swoją karierę postanawia nauczyć się języka obcego, ale możliwości intelektualne mu na to nie pozwalają i stąd piosenka „Leasing” napisana w polish-english, która puentuje scenę z nauczycielem języka angielskiego. TeleTydz 12/2002.

polisolokata ‘polisa lokacyjna (p.)’: Lokata nie tylko ochroni oszczędności, ale też pozwoli je powiększyć. Są wprawdzie „polisolokaty”, czyli lokaty związane z polisą ubezpieczenia, które chronią przed podatkiem – ale ich oprocentowanie bywa odpowiednio pomniejszone. TS 2/2009.

politthriller, polit-thriller ‘film przedstawiający nieetyczne działania klasy politycznej, thriller o tematyce politycznej’: Jagiełło z Sobotką też mogliby, zamiast jeździć na rozprawie zrobić film „Stars of Starachowice”. Nie wątpię, że gdyby Rywin wziął się za kręcenie obrazu „Oni trzymali władzę”, Aleksandra Jakubowska z radością odegrałaby rolę gwiazdy u boku pierwszego amanta Czarzastego. Byłby to pierwszy w dziejach kinematografii film recenzowany na pierwszej stronie „Gazety Wyborczej”. A „Reanimacja” w reżyserii Marka Borowskiego, politthriller, to dopiero byłby gwóźdź programu. A nawet dwóch programów – filmowego i politycznego. Rzeczp 170/2004. Nie ma u nas inicjatywy twórczej. Jak się nie da przerobić na ekran jakiegoś klasyka albo dorobić dalszego ciągu do serialu z czasów PRL, to twórczość filmowa leży. Najwyżej ktoś nakręci z własnych doświadczeń życiowych obraz o zbieraniu butelek i skupie złomu. W Ameryce już dziś zespół scenarzystów

pisałby serial sensacyjny, polit-thriller z modnego cyklu „24 godziny” zatytułowany „Wszyscy ludzie premiera”. Wprost 15/2004.

polityczne \diamond **polityczne wahadło** ‘zmieniające się cyklicznie sympatie, preferencje polityczne wyborców’: Triumfotorem wyborów są ugrupowania określające się jako prawicowe, co potwierdziło fakt, że polityczne wahadło, zgodnie z wcześniejszymi cyklicznymi zmianami, wychyliło się w drugą stronę. Czy jednak można mówić o zwycięstwie prawicy, jeżeli sukces odniosły tak bardzo różne ugrupowania? Sprawdzenie wiarygodności poparcia dla poszczególnych partii przyniosło potwierdzenie wysokiej pozycji Platformy Obywatelskiej, która została niekwestionowanym zwycięzcą wyborów, choć skala tego zwycięstwa nie oszałamia. Polit 25/2004.

polityczno-biznesowo-medialny ‘dotyczący świata polityki, biznesu oraz środków masowego przekazu’: Sprawa Belki stała się rzeczywiście probierzem, na ile dominujące w III RP polityczno-biznesowo-medialne towarzystwo może stać ponad prawem. Nawet jeśli jest to prawo do śmieszności. Wprost 26/2005.

polityk Δ **polityk teflonowy**: Czy Kwaśniewska wyjdzie bez szwanku z takiego prześwietlania życiorysu? Jej mąż uchodzi za „polityka teflonowego”, do którego nie się nie przylepia. Z prezydentową może być podobnie, ale zagrożenie leży w jej psychice. Po prawie 10 latach ciągłych pochwał i głąskania trudno nagle zacząć stawiać czoło bezpardonowym atakom. Skoro lekka tylko próbka normalnej politycznej walki i satyry okazała się dla Kwaśniewskiej ciężką próbą, „otwarte serce” może okazać się zbyt słabe na to starcie. Newsweek 1/2004.

polityka \diamond **polityka trzeciej drogi** ‘polityka oparta na doktrynie trzeciej drogi (p.)’: Wykorzystując powojenny popyt na argentyńskie mięso, [Peron] prowadził politykę „trzeciej drogi” między kapitalizmem i komunizmem, politykę nacjonalizacji gospodarki i korporacjonizmu, wysokich świadczeń, emerytur od 55. roku życia. Wprost 42/2005.

politykierka 1. ‘kobieta uprawiająca politykierstwo’: Otóż pani Komisarz, politykierka w pewnym wieku, niegdyś zamierzała być aktorką, ale jej się nie udało. TS 12/2003.

2. ‘politykierstwo’: Zgodziłem się na ten wywiad tylko i wyłącznie dlatego, że mogłem pogadać z Magdą, bo nie uprawia politykierki i w jej oczach widziałem szczerłość i wiarę w swoją misję. gazetaprawna.pl/2012.

politykus ‘z dezaprobatą o polityku’: Gdyby teraz każda z 2,5 mln zarejestrowanych w Polsce firm zatrudniła po jednym pracowniku, to zniknąłby problem bezrobocia. Tylko czy politykusy posłuchają liberałów? Pewnie znowu usłyszymy, że to nie takie proste. Metropol 31/2005.

polniak *środ.* ‘kamień zbierany na polu’: Przystępując do układania kamieni, pamiętajmy o ich doborze. [...] Równie dobrze można wykorzystać zwykłe polne kamienie – są najtańsze. Tona polniaka to wydatek 150–200 zł. Metro 375/2004.

polonomianiak ‘osoba przesadnie manifestująca swoją sympatię wobec Polski, przejawiająca zainteresowanie wszystkim co polskie, idealizująca Polaków’: Gdyby ktokolwiek przepowiedział taką przyszłość dla Polski 10 lat wcześniej, czyli w latach

80., uznano by go za nieszkodliwego wariata, polonomaniaka. A gdyby tenże wizjoner przepowiedział, że oddziały polskiego wojska u boku amerykańskiej armii wprowadzać będą demokrację w Iraku, to znalazłby się w więzieniu na Rakowieckiej szybciej niż Józef Oleksy w telewizji. Wprost 1/2005.

NS2 **polonomania**

polpunk ‘punk (p.) odwołujący się w tekstach piosenek do polskiej tradycji, historii itp.’: Doczekaliśmy się nawet swoistej mutacji – polpunku, fantastyki odwołującej się do polskiej historii i eksploatującej alternatywne warianty (np. co by było, gdybyśmy sprzymierzeni z Czechami rozbili Hitlera?). GW 306/2005.

NS2 **punk** ‘odmiana rocka, charakteryzująca się głośną, agresywną muzyką o prymitywnym brzmieniu i buntowniczymi tekstami’

polpunkowy przym. od polpunk (p.): W polpunkowych utworach Andrzeja Ziemiańskiego Polska jest globalnym imperium takim jak dzisiejsza Ameryka. GW 306/2005.

polski \diamond **polski tygrys** ‘Polska jako dynamicznie rozwijający się kraj’: Szansa Polski – przy tej ekipie również – wiąże się z poprawą koniunktury poza nią. Jeśli sytuacja ekonomiczna polepszy się w USA, potem w Europie Zachodniej – nastąpi to i w Polsce. Ale nie dlatego, że premier Miller czy wicepremier Kołodko świetnie rządzą, tylko dlatego, że jesteśmy, na szczęście, elementem dużego rynku zachodnioeuropejskiego. A członkostwo w UE zwielokrotni nasze szanse na cywilizacyjny i gospodarczy awans. Co nie zmienia faktu, że „polski tygrys” traci atuty... Sukces 10/2002.

polsko-katolicki ‘uznający katolicyzm za fundament historyczny, obyczajowy itp. polskości’: Krajowi eksperci ostrożnie szacują liczbę nieśmiałych Polaków na 60 proc. Daje tu o sobie znać spadek epoki socjalizmu – nieumiejętność brania odpowiedzialności za własny los. Dziś w naszym społeczeństwie szczególnie widoczny jest konflikt między importowanym amerykańskim stylem życia a polsko-katolickim etosem, który zaleca pokorę. Wprost 36/2002.

polsko-unijny ‘dotyczący Polski i Unii Europejskiej’: Skuteczne negocjacje to poruszanie się po bardzo wąskim marginesie ustępstw, jaki negocjatorzy mają określony w ściśle tajnych instrukcjach. Niekiedy wymaga to fortelu, niekiedy żelaznej twardości, a niekiedy wstawania od stołu i trzaskania drzwiami. I jeszcze jedno – siła nawet najlepszych negocjacji to pochodna siły jego państwa czy organizacji. Dlatego sowieccy dyplomaci mogli sobie pozwolić na brutalność w negocjacjach, dlatego negocjacje polsko-unijne są rozmowami nierównych partnerów. Wprost 50/2002.

polypill ‘lek mający zredukować ryzyko wystąpienia chorób serca i udaru’: Pierwszym eliksirem młodości XXI wieku może być multipigułka polypill, która pojawia się w sprzedaży już za dwa, najpóźniej za trzy lata. Osobom w wieku powyżej 55 lat może ona przedłużyć życie o 12–20 lat, w zależności od ich ogólnego stanu zdrowia [...]. Jedynie w Wielkiej Brytanii pigułka długowieczności pozwoli co roku uratować życie co najmniej 200 tys. osób, które umierają w wyniku chorób układu krążenia. Wprost 47/2005.

pomander: W miejscu najbardziej reprezentacyjnym, czyli salonie, lub najbardziej intymnym, czyli sypialni, rozłóż ozdobny pomander marki L'Occitane. Ta metalowa kula składa się z czterech części, z których przez perforowane ścianki powoli wydobywa się intensywny aromat włożonych doń perfumowanych kostek, perełek lub kamyków. Look 12/2003.

pomarańczowy* 'związany z pomarańczową rewolucją (p.): Podczas gdy Fischer był w pomarańczowym Kijowie razem z polskim ministrem spraw zagranicznych Adamem Rotfeldem, kanclerz znów obejmował się z Putinem w Hanowerze, przyklepując sprzedaż 150 wagonów do Rosji. Polit 17/2005

WD, MS **pomarańczowy** 1. 'odnoszący się do pomarańczy – drzewa' 2. 'odnoszący się do pomarańczy – owocu, zrobiony z tych owoców' 3. 'mający barwę owoców pomarańczy, żółty z czerwonym zabarwieniem'

Δ pomarańczowa rewolucja 'wystąpienia społeczne na Ukrainie w 2004 r., które bez użycia siły doprowadziły do obalenia ustroju socjalistycznego i przejścia władzy przez opozycję demokratyczną': Czy Wiktor Juszczenko zmarnował historyczną szansę Ukrainy, dopuszczając, by pomarańczowa rewolucja rozlała się w szwach? Forum 51–52/2005.

pomarańczowy rzecz.: 'przedstawiciel opozycji ukraińskiej, która doprowadziła do pomarańczowej rewolucji (p.): Przewidywaliśmy też, że żadnych rozliczeń nie będzie – a już szczególnie w sprawie morderstwa Gongadzego. Następnie, że po serii skandali w obozie pomarańczowych Ukraińcy zatęsknią już nie tylko za Kuczmą, ale nawet za Chruszczowem. Wprost 27/2005.

pomelo: Pomelo wywodzi się z Malezji. Są największymi owocami cytrusowymi, mają mało pestek, soczysty, orzeźwiający miąższ i żółtozieloną bardzo grubą skórkę, która chroni owoce przed utratą wilgotności, więc można je długo przechowywać. TS 3/2002. [HZ]

pomostówka 'emerytura pomostowa (p.): Słowo „pomostówka” elektryzuje 50–60-latków. Określa się nim zwykle: świadczenia przedemerytalne, wcześniejsze emerytury, emerytury pomostowe – pojawiają się dopiero w 2007 r. GW 159/2004.

pompiarka środ. 'pracownica stacji pomp (punktu, w którym znajdują się urządzenia czerpiące wodę spod ziemi)': Michał Popadynec całe życie – 52 lata – przepracował w „melioracji”. Teraz młodsza o dziesięć lat Helenka jest pompiarką w pobliskiej stacji. Codziennie chodzi tam z psami, sprawdza wskazania i przez radiostację przekazuje dane do centrali. Rzeczp 9/2002.

pompiarz środ. 'ten, kto buduje studnie wyposażone w pompę czerpiącą wodę': Dom Popadynecowie kupili od Horsta Helwiga, Niemca, którego ojciec był długie lata pompierzem w Nowym Dolnie. Rzeczp 9/2002. [HZ]

pompować* pot. 'pakować* (p.): W modzie jest więc intensywne pompowanie. Strongmeni ostro pompują swoje mięśnie na siłowniach. Wprost 15/2004.

pompowanie

NS3 **pakować*** 'ćwiczyć na siłowni w celu zwiększenia masy mięśniowej'; WD, MS **pompować** 'podnosić ciecz z poziomu niższego na wyższy lub przetłaczać ją z obszaru o ciśnieniu niższym do obszaru o ciśnieniu wyższym, napełniać jakiś zbiornik cieczą lub gazem'

pompować Δ pompować pieniądze pot. 'wydawać, przekazywać, duże ilości pieniędzy na jakieś przedsięwzięcie, bez należytego uzasadnienia': Mon ami Jacques,

przy poparciu większości z was, suszy mi głowę, żebym dał UE więcej pieniędzy, i odmawia ustąpienia choćby o cal czy nawet centymetr w kwestii Wspólnej Polityki Rolnej – programu, w którym nieefektywnie pompuje się pieniądze podatników dla bogatych francuskich farmerów i w efekcie winduje się ceny żywności w Europie, co – z kolei – wywołuje nędzę w Afryce. GW 288/2005. [MB 5., SD 3., JB 2.]

Δ pompowanie pieniędzy [MB 5. przykład użycia]

ponad-, pierwsza część złożonych przymiotników wskazująca na:

1. przekroczenie liczby, wielkości, rozmiaru tego, co nazywa druga część wyrazu złożonego lub jego podstawa: ponaddwukolumnowy (artykuł), ponadpółtorakilometry (odcinek), ponadpółwieczny (pokój);
2. rozszerzenie zakresu, zasięgu czegoś poza obszar, dziedzinę, zbiorowość wskazaną w podstawie drugiej części wyrazu złożonego [HZ 1., MB, SD, JB]: ponadmiędzynarodowy (struktura biurokratyczna), ponadpraktyczny (naddatek), ponadreligijny (ruch obywatelski), ponadużytkowy (wartość), ponadzawodowy (interes).

poparzeniówka *środ.* ‘oddział w szpitalu, na którym leczy się oparzenia’: Siła eksplozji była tak duża, że wyrzuciła z budynku na ulicę kobietę i jej 3-letnie dziecko. Ich stan jest ciężki, zostali helikopterem odwiezieni do poparzeniówki w Siemianowicach. Metropol 97/2002.

popestrada ‘wszelkiego rodzaju działalność rozrywkowa, głównie występy kabaretowe i koncerty prezentujące muzykę pop* (p.)’: Kółko się zamyka, bo dla nowych śpiewających twarzy telewizji wzorem okazują się opatrzone twarze popestrady i w tej sytuacji nawet młody wiek wykonawcy nie gwarantuje jakiegokolwiek nowej jakości. Nowi są jak starzy, tyle że jeszcze bardziej plastikowi. Na tym tle do rangi wydarzenia urasta reaktywacja zespołu Kombi, kiedyś traktowanego przez młodszą publiczność jako symbol muzycznego obciachu, dziś jednak kreowanego przez media na pierwszorzędną przykład artystycznej solidności. Polit 39/2003.

NS2 **pop*** ‘nowoczesna muzyka popularna’

POPiS: Gdyby z Donalda Tuska i Lecha Kaczyńskiego udało się stworzyć jednego prezydenta – Lecha Tuska lub Donalda Kaczyńskiego – a z Platformy Obywatelskiej oraz Prawa i Sprawiedliwości POPiS, uszczęśliwiłoby się wielu wyborców – tych wystraszonych socjalistycznym obliczem PiS i tych przestraszonych liberalną twarzą PO. Dwuskrzydłowy POPiS byłby dla wielu z nich w sam raz, oczywiście pod warunkiem że potrafiłby latać. Wprost 41/2005.

popkulturyzacja ‘nadmierne rozprzestrzenianie się popkultury (p.)’: Popkulturyzacja amerykańskiej polityki ułatwia to, że wyborcom zawsze towarzyszą skrajne oskarżenia. W Europie, gdy o władze rywalizują np. CDU i SPD, obie strony rzadko oskarżają się nawzajem o chęć całkowitego unicestwienia Niemiec. W USA tymczasem wyborcze oskarżenia zawsze są najcięższego kalibru. GW 256/2004.

NS1 **popkultura** ‘kultura popularna, przeznaczona dla szerokiego kręgu odbiorców’

popmagazyn ‘czasopismo poświęcone muzyce pop* (p.)’: Nic dziwnego jej [Aaliyah] trzy studyjne albumy, łącznie z debiutanckim „Age Ain’t Nothing But

a Number”, który nagrała w wieku lat 14 (!), osiągnęły status multiplatyny, a jej zdjęcia zdobiły okładki niemal wszystkich kolorowych popmagazynów. Polit 7/2003. NS2 **pop*** ‘nowoczesna muzyka popularna’

porąbać \diamond **porąbało kogoś** *pot.* ‘ktoś zachowuje się absurdalnie, bezsensownie, idiotycznie’: Stój, ty taka twoja mać – ryknęłam w jego języku – spróbuj ją dotknąć, ty gnoju, to ci nogi z... powyrywam razem z... – wrzeszczałam wniebogłosy. Chłopak stanął z wytrzeszczonymi ze zdumienia oczami, dziewczyna przestała chichotać. – Chodź, Darek – powiedziała – porąbało cię? Będziesz się bił ze starymi babami? TS 10/2002.

NS3 **odbiło komuś** ‘ktoś zachowuje się dziwnie, w sposób odbiegający od normy’

porfiriatyk *specj.* ‘osoba chora na porfirię (grupa wrodzonych lub nabytych schorzeń wynikających z zaburzenia działania enzymów)’: Liczni potomkowie Jerzego III byli porfiriatykami, również próbka moczu pobrana od ojca Ernsta Augusta wykazywała lekkie ślady choroby. TS 3/2001.

NS2 **porfiria** ‘wrodzona nieprawidłowość przemiany barwników, objawiająca się m.in. uczuleniem na światło, powiększeniem śledziona i niedokrwistością’

porno-, pierwszy człon wyrazów złożonych wskazujący na ich związek z pornografią [MB, SD, JB]: pornofotografia, pornokolekcja, pornoparty, pornopocztówka, pornoprzemysł, pornosensacja, pornosieczka, pornoulotka, pornozdjęcie [SD]

(Niektóre wyrazy z częstką porno- umieszczono jako osobne hasła.)

porno Δ porno chic *środ.*: Epatujący seksem i obsceną czterdziestolatek o umyśle dziewięciolatka zawładnął emocjami haute couture. W kąciku, wśród pięknych albumów i kolorowych książek, kolejna osoba z wypiekami na twarzy przerzuca kartki z fotografiami. To częsty widok w naszych salonach Empiku. Wypieki wywołują fotografie Terry’ego Richardsona. Jest on twórcą tak zwanego porno chic – gatunku fotografii, która epatuje seksem i nagością. Richardson prowokuje, oburza, niektórych śmieszy, a fanów pornografii zdecydowanie rozczarowuje. Wprost 27/2005.

pornogrupa ‘grupa przestępcza zajmująca się rozpowszechnianiem pornografii, organizująca pornograficzne sesje fotograficzne’: Zdaniem prokuratorów, część pornogrupy nadal znajduje się na wolności. A chłopcy w wieku 10–12 lat nadal przepadają na kilka dni. Forum 21/2002.

pornol *pot.* ‘pornos (p.)’: Zimą dyżurnym tematem w mediach są zasypane śniegiem drogi, zaspani drogowcy, oblodzone jezdnie i przymarzający do ławek bezdomni. Propagandziści obozów politycznych rozgrywają nawet swoisty mecz pod hasłem wziętym z eskimoskiego pornola („Komu więcej zamarznie?”). Kiedy prawica była u władzy, zamarzający na ulicach osobnicy byli „ofiarami bezdusznych reform wprowadzanych nieudolnie przez władzę”. Gdy rządzi lewica, zbiorowo siniejąca z zimna biedota stała się nagle „smutnym efektem cięć budżetowych rządu”. Wprost 1/2002. [HZ]

NS2 **pornos, pornus** ‘czasopismo lub film pornograficzny’

porozumienie Δ ponadpartyjne porozumienie ‘jednomyślność w jakiejś kwestii, zgoda np. w przyjęciu uchwały, podjęciu działań w określonej sprawie bez względu na przynależność partyjną’: Takiemu rządowi parlament nie jest specjalnie potrzeb-

ny, wyjąwszy kwestię służby zdrowia. Ponieważ widać, że w tej sprawie nie będzie ponadpartyjnego porozumienia, a przynajmniej porozumienia znaczącej większości, więc wszystko, co uda się uchwalić, to rodzaj prowizorium, aby system mógł działać od 1 stycznia. Polit 24/2004.

portfel Δ portfel finansowy specj. ‘połączenie aktywnego doradztwa finansowego z profesjonalnym wsparciem merytorycznym w zakresie inwestowania w akcje, obligacje itp. niedostępne na giełdach papierów wartościowych’: Teoria gier stosowana jest również w finansach, inwestowaniu kapitału, międzynarodowych rokowaniach handlowych. Menedżerowie tzw. portfeli finansowych wykorzystują teorię gier do kalkulacji inwestycji giełdowych: oceniają, czy akcje kupiono we właściwym czasie, po właściwej cenie. Teoria gier znajduje też zastosowanie przy opracowaniu strategii przedsiębiorstw, wykorzystywana jest nawet w negocjacjach płacowych. Wprost 42/2005.

Δ portfel inwestycyjny specj. ‘zasób papierów wartościowych jakie posiada inwestor’: Zaleta systemów systematycznego inwestowania polega na tym, że Alicja sama może zbudować swój portfel inwestycyjny. Może ona wносить oszczędności do wybranego funduszu, może też dzielić je pomiędzy dwa lub więcej funduszy o różnym profilu. TS 10/2003. [HZ 4., MB 2., SD 3.b), JB]

porządek ◊ porządek dziobania środ.: – Należący do olimpu politycznego ludzie są afrodyzjakiem dla innych, którzy czują się zaczadzeni ich prawdziwą czy wyimaginowaną siłą. To dlatego osoby wpływowe nie mają problemu z dostępem do partnerek seksualnych. I odwrotnie – sami czują się bardziej pobudzeni seksualnie, a ich strach przed seksem zdecydowanie znika – uważa prof. Zbigniew Lew-Starowicz, seksuolog. Jego zdaniem, obowiązuje tu ewolucyjne prawo zwane „porządkiem dziobania”: im wyżej w hierarchii stoi samiec, tym większe ma prawo do atrakcyjnych samic. Wprost 7/2002.

poseł Δ poseł dietetyczny żart.: Scena polityczna przebudowuje się w sposób żywołowy, a poparcie społeczne na pstrym koniu jeździ. Coraz trudniej przewidywać układ polityczny po wyborach, które nie wiadomo zresztą, kiedy nastąpią. [...] Tak zwani posłowie dietetyczni, czyli ci, którym zależy głównie na tym, by jak najdłużej pobierać diety, zablokują jakąkolwiek możliwość wcześniejszego rozwiązania parlamentu. GW 114/2004.

posłać ◊ posłać kogoś na drzewo pot. ‘odprawić kogoś, zlekceważyć, nie zająć się czyjąś sprawą’: W styczniu w czasie prac nad budżetem grupa jego [Janusza Piechocińskiego] posłów zagłosowała wbrew stanowisku rządu. Poseł Piotr Gadzinowski z SLD ujawnił wówczas, że Jagieliński przedstawił listę stanowisk, które mają objąć ludzie z jego ugrupowania w zamian za poparcie dla budżetu i planu Hausnera. Krzysztof Janik posłał wówczas Jagielińskiego „na drzewo”. Dwa miesiące później musiał jednak ściągnąć go z drzewa, przeprosić i podpisać z jego klubem umowę koalicyjną. Teraz Jagieliński ją zerwał. Polit 21/2004.

post środ. ‘wiadomość, list na forum (p.)’: Piotr Rubik podczas rekonwalescencji po wypadku motocyklowym na swojej stronie internetowej założył forum. Wielbi-

ciele tylko na to czekali. Forum zaczęło puchnąć od postów. Tym bardziej że na każde pytanie internautów starał się odpowiedzieć. – To jedno z niewielu miejsc w internecie, gdzie wchodzi ludzie, którzy chcą pogadać o czymś ważnym – zapewnia. TS 11/2005. [JB II]

NS3 **post** ‘o czymś, co następuje po czymś, jest kontynuacją czegoś istniejącego, funkcjonującego wcześniej lub jest późniejszą formą czegoś’

post-doc, post-dok *środ.*: Po doktoracie zaś musi wyjechać na posadę tzw. post-doca. Musi, bo chodzi o płodozmian, nowe doświadczenia, bez których nie ma rozwoju. [...] Według zamysłu Instytutu post-doc na obcym uniwersytecie powinien zostać dwa–trzy lata. GW 220/2003. Po obronie chciał pojechać za granicę, na kontrakt naukowy zwany w środowisku post-dokiem. Uważa, że każdy doktor powinien jechać na post-dok, żeby zbadać swoją wartość. Polit 10/2001.

posypać się* *pot.* ‘nie udać się, skończyć się niepowodzeniem’: Żeby uniknąć rutyny, stosuję na własny użytek taką sztuczkę: wybieram sobie po lewej i po prawej stronie po jednej damie i do nich śpiewam – w zależności od tego, na którym końcu sceny się znajduję. Dzięki temu mam wrażenie, że rozmawiam z kimś konkretnym, a nie „zaliczam” jeszcze jednego występu w mieście, gdzie nigdy wcześniej nie byłem i nigdy więcej nie będę. I tak sobie kalkuluję: jeżeli te dwie damy słuchają i się nie nudzą, to i reszta widowni pewnie reaguje podobnie. Jeżeli one okazują małe zainteresowanie, zapala się czerwone światelko: „Uwaga, koncert może się posypać”. Wprost 2/2001. [SD 3., JB 3.]

WD, MS **posypać się** ‘o czymś sypkim, drobnym, występującym w dużej ilości: spaść, polecieć, rozsypać się’

posznytowany *pot.* ‘mający cięcia na ciele’: Był cały w tatuażach, posznytowany, dzieliła nas „tygrysówka”, krata, którą mocuje się w celach dla niebezpiecznych osadzonych. TS 1/2004.

poszturchiwanka ‘uszczypliwe, złośliwe komentarze’: – Jako minister finansów nie powinienem się wypowiadać na ten temat. Nie chcę, by wykorzystano to jako pretekst do kolejnej poszturchiwanki. Ale wysokość stóp mogłaby być przedmiotem dyskusji między mną a Radą. Myślę, że właśnie takiej dyskusji brakuje. Niestety, my łatwiej klócimy się, niż rozmawiamy. Jak na razie bez większych konsekwencji dla naszych osobistych relacji – znamy się od wielu lat – i myślę, że tak dalej zostanie. Newsweek 10/2002.

pościelówka *pot.* ‘pościelówka (p.)’: Można sądzić, że większą niż gdzie indziej popularnością cieszy się tam nurt zwany pościelówką. Tylko nie wiadomo, czy pościelówka grana w takim miejscu nie zostałaby czasem potraktowana jako nakłanianie do niezrządu, co jest – jak wiadomo – w Polsce karane. GW 263/2001. [HZ, SD, JB, BD]

NS3 **pościelówka** ‘spokojny, liryczny, nastrojowy utwór muzyczny’

potencjałka *środ.*: Kolejnym elementem terapii jest picie wody bogatej w radon, tzw. potencjałki, która sączy się ze skał w wyrobisku uranowym. Jak głosi legenda, jest to dar wygnańca z Olimpu, bożka płodności Priapa, który przez pewien czas pracował pod ziemią wraz z kowarskimi górnikiemami. Gdy musiał wrócić na Olimp, pozostawił im szczególny dar – wodę, która według legendy „męską niemoc w siłę zmienia i niewiasty czyni szczęśliwymi”. Sukces 9/2002.

potterowiec ‘miłośnik książek J.K. Rowling, pasjonujący się ich głównym bohaterem Harrym Potterem’: Potterowcy w warszawskiej Stodole. Polit 6/2001.

potterowy ‘potterowski (p.)’: Kiedy na skalę wręcz przemysłową ruszyła sprzedaż potterowych gadżetów – od gier komputerowych po karty, maskotki, klocki lego i słodczyce – dochody Joanne Rowling jeszcze wzrosły. Wprost 3/2002.

NS3 **potterowski** ‘związany z książkami J.K. Rowling o Harrym Potterze’, **potteromania**

powieść Δ powieść dresiarzka ‘powieść, której akcja rozgrywa się w środowisku dresiarzy (p.)’: Na spotkanie z Dorotą Masłowską – autorką sensacyjnego debiutu literackiego okrzykniętego „pierwszą polską powieścią dresiarzką” – przybył kwiat inteligencji polskiej z rozmaitych szeregów: od feministek po skrzydło feminizmowi nie do końca przychylnie. Polit 39/2002.

NS3 **dresiarz** ‘członek młodzieżowej subkultury prymitywnej, agresywny, często naruszający normy prawne, społeczne, wyróżniający się ogoloną głową, zazwyczaj ubrany w dres’

Δ powieść kampusowa ‘powieść należąca do literatury kampusowej (p.)’: Wszystkie powieści Lodge’a, autora słynnej uniwersyteckiej trylogii „Zmiana”, „Mały świat”, „Fajna robota”, stały się u nas bestsellerami. Podobnie było z powieściami Amisa, który debiutował obrazoburczym „Jimem Szczęściarzem” – parodią życia akademików. W Polsce powieść kampusowa praktycznie nie istnieje, bo nikt nie potrafi zabawnie i zajmująco pisać o tym środowisku. Wprost 2/2004.

powtarzacz* *środ.*: Najważniejsza zmiana dotyczy zasady przejeżdżania przez skrzyżowania z sygnalizacją świetlną, na których zainstalowano dodatkowe sygnalizatory, fachowo zwane powtarzaczami. Można je spotkać na dużych i ruchliwych skrzyżowaniach, zwykle z wyspą centralną, lub na rondach. Stoją bezpośrednio za nimi (patrząc z punktu widzenia jadącego kierowcy) i dotychczas miały funkcje informacyjno-ostrzegawcze. Instalowano je przede wszystkim z myślą o skręcających w lewo. Kodeks drogowy zezwalał skręcającym na zjazd ze skrzyżowania, mimo że dla kierunku, w którym będą jechać, pali się jeszcze światło czerwone. Powtarzacze informowały, w jakiej fazie znajduje się sygnalizacja, a także przypominały o obowiązku ustąpienia pierwszeństwa jadącym ulicą poprzeczną oraz pieszym na przejściu. Polit 2/2001. [HZ 1.]

WD **powtarzacz** 1. *techn., morski* ‘przełącznik elektryczny, przenoszący wskazania żyrokompasu na pomost nawigacyjny i do innych miejsc na statku; repetytor’ 2. *przestarz.* dziś *żart.* ‘ten, kto powtarza’

powtórka Δ powtórka z rozrywki *pot.* ‘powielanie wcześniejszych błędnych rozwiązań, niewłaściwych zachowań itp.’: Tego typu zachowania znamy już z czasów premiera Pawlaka, kiedy członkowie PSL-u głosowali przeciw stanowisku własnego rządu. Obecnie przeżywamy powtórkę z rozrywki – PSL w wielu kwestiach ma stanowisko diametralnie odmienne od rządu, którego wicepremierem jest Jarosław Kaczyński, lider Stronnictwa. Newsweek 10/2002.

NS3 **powtórka z czegoś** ‘powtórzenie czegoś, co już kiedyś zostało zrobione lub czegoś, co już kiedyś wydarzyło się’

poza-, pierwsza część przymiotników złożonych wskazująca na wyłączenie z zakresu, niemieszczenie się w obrębie tego, co nazywa druga część wyrazu złożonego lub jego podstawa [HZ, SD]:

pozaadwokacki (forma pomocy), pozaapteczny (preparat), pozaduszpasterski (cel), pozagenowy (poziom informacji), pozaklanowy (więzi), pozaleczniczy (zastosowanie czegoś), pozanarciarski (atrakcje), pozapanikowy (czynnik), pozapowieściowy (życie), pozapracowy (spotkanie), pozarockowy (gatunek muzyczny), pozarozrywkowy (wymiar), pozaserialowy (działalność), pozaskładkowy (dochody), pozaszlakowy (jazda), pozaślubny (córka), pozaterapeutyczny (relacje), pozawierszówkowy (korzyść).

(Niektóre wyrazy z częstką *poza-* umieszczono jako osobne hasła.)

pozarządowiec ‘osoba niebędąca członkiem rządu; członek organizacji pozarządowych’: Pozarządowcy chcą, aby wszelkie formalności przy wpłacie darowizny ułatwiały urzędy skarbowe. Rzeczp 116/2005.

pozawyspiarski ‘niewywodzący się z Wysp Brytyjskich’: Na Wyspach Brytyjskich wciąż utrzymują się znaczne regionalne różnice, wciąż ludzie rozpoznają po akcencie, skąd geograficznie, a nawet społecznie, wywodzi się ich rozmówca, dotyczy to także akcentów pozawyspiarskich. Największym problemem przy uczeniu się angielskiego jest, jak wiadomo, stres związany z wymową: czy mnie zrozumieją? Nie martwmy się: nawet jeśli nie rozumieją, wprost nam tego nie powiedzą (Amerykanie owszem, ale przyjaźnie). Jak świat światem, cudzoziemcy świeżo nauczeni angielskiego rozumieją tylko innych cudzoziemców świeżo nauczonych angielskiego, a nie native speakers. Na dodatek niewykluczone, że nawet ci ostatni nie rozumieją się w swej planetarnej anglojęzycznej rodzinie, choć takie kłopoty pojawiły się stosunkowo niedawno. Polit 30/2002.

pozycjonować się ‘zyskiwać określoną pozycję, zwykle wysoką’: Zadowolone klientki są z reguły wierne swojemu fryzjerowi. – Naszym celem jest, aby tę więź pogłębiać. Poprzez sprzedaż kosmetyków pielęgnacyjnych fryzjer pozycjonuje się jako zaufany doradca, a przy okazji zapewnia sobie dodatkowy zysk (nawet do 25 proc. obrotów). Polit 1/2003.

pozycjonowany *środ.* ‘zajmujący bardzo wysoką pozycję w rankingach, wyróżniający się, mający renomę’: Oprócz Burberry’ego w naszym kraju własne firmowe salony mają m.in. Ermenegildo Zegna, Hugo Boss, Escada i MaxMara, lecz tylko Zegna jest pozycjonowany podobnie do Burberry’ego. Pozostałe są z nieco niższej półki. Wprawdzie w Polsce sprzedawane są również produkty marek Trussardi Jeans, Versace, Dolce & Gabbana, Moschino, Joop, Just Cavalli, czy Armani Jeans, ale na ogół w jednym sklepie, ledwie po kilka sztuk ubrań z kolekcji. Wprost 38/2005.

po żabojadzkę *pot.* ‘po francusku’: Piotr Moszyński we „Wprost” opowiada, jaką to sensacyjną i paradoksalną tezę znalazł w wywiadzie udzielonym paryskiemu „L’Express” przez panią profesor Henriette Walter. Stwierdza ona otóż, że gdyby za przyczyną Joanny d’Arc nie przepędzono z Francji Anglików i oba kraje połączyły się pod berłem króla tych ostatnich – Henryka V, Anglia zostałaby sfrankofonizowana (w tym czasie elity angielskie już i tak posługiwały się językiem francuskim i wpatrzone były w wyższą, kontynentalną cywilizację), a w konsekwencji w dzisiejszych Stanach Zjednoczonych szwargotano by po żabojadzkę. Polit 12/2001.

pożeracz Δ pożeracz kości środ.: Dwa nowe gatunki morskich robaków, które żywią się kośćmi martwych wielorybów, odkryli badacze z MBARI w zatoce Monterey u wybrzeży Kalifornii. Nazwano je osedax – „pożeracze kości”. Robaki mają zielone wypustki, za pomocą których „wwiercają się” w kość walenia. Wszystkie zbadane osobniki były samicami. Dopiero pod mikroskopem uczeni dostrzegli, że we wnętrzu każdej samicy żyje 100 małych samców, które po osiągnięciu dojrzałości płciowej nie opuszczają partnerki i spędzają w jej organizmie całe życie. Newsweek 36/2004.

pożyczalski ‘ten, kto pożycza coś od kogoś’: Czasami dla podtrzymania znajomości postępuje się wbrew własnym zasadom. Sami musicie zdecydować, czy pożyczać, irtować się i przypominać o zwrocie, czy skończyć z pożyczaniem raz na zawsze. Jeśli pożyczalskim też zależy na dobrych kontaktach, przełkną odmowę bez obrażania się. TS 9/2005.

pół-, pierwsza część wyrazów złożonych wskazująca na niepełność, częściowość, mniejszy wymiar, skalę lub występowanie tylko pewnych cech tego, co nazywa druga część wyrazu złożonego: [HZ, MB 2., BD]

rzeczowniki: półbdura, półkonflikt, półprzyjaźń, półszok, półtotalitaryzm, półwolność, **przymiotniki:** półaktywny (świadek czegoś), półgębkowy (uśmiech), półkonspiracyjny (warunki), półniezależny (film), półtotalitarny (państwo), półwykształcony (młodzież).

(Niektóre wyrazy z częstką *pół-* umieszczono jako osobne hasła.)

półbiustonosz ‘biustonosz, którego miseczki są niepełne, odkrywające całe piersi, podnoszący i uwydatniający biust’: Na zakończonych właśnie w Lyonie najważniejszych w Europie targach przemysłu bieliznianego zaproponowano nisko wycięte stringi i półbiustonosze w sportowym stylu, najlepiej pasujące do dobrze wyrzeźbionego ciała. Twórcy tej bielizny twierdzą, że w najbliższych sezonach – tak jak wielokrotnie w przeszłości – kobiety dostosują swoją sylwetkę do nowych modeli bielizny. Historia mody dowodzi, że to projektanci bielizny kreują ideał kobiecej sylwetki. Wprost 40/2004.

półka* środ.: Na stronie www.bookcrossing.pl są adresy półek, czyli miejsc, gdzie zostawia się książki. W Warszawie są one m.in. w pubie in-Side i w XVII LO im. Frycza-Modrzewskiego. Jest lista spontaniczna, np. przystanek tramwajowy przy teatrze Na Woli, hol Teatru Małego, a nawet fontanna w Galerii Mokotów. Są też adresy półek w innych miastach, np. w Teatrze Polskim w Bydgoszczy. Półka znajduje się tam w starej szafie z lat 30. stojącej w foyer. TS 6/2005.

WD, MS **półka** 1. ‘pozioma deska lub płyta umieszczona w szafie lub przytwierdzona do ściany, przeznaczona do układania na niej książek, naczyń, bielizny itp. 2. ‘wąski występ skalny lub trawiasty, biegnący poziomo lub ukośnie w poprzek ściany górskiej’

półprzyjaciel środ.: Według psychologów te najtrwalsze związki zaczynają się w szkole albo wczesnej młodości. Ale jeśli o przyjaciół zapytać współczesne 8–10-latki, odpowiedź często brzmi: Furby (maskotka) albo Roszpunka (nowy rodzaj lalki Barbie). Psycholog Barbara Szmigielska na łamach pisma „Charaktery” zwraca uwagę, że nie może być inaczej, skoro za pośrednictwem telewizji dzieciaki fasze-

ruje się fałszywymi wzorcami: słowo „przyjaciół” pada w reklamach w kontekście zabawek, ale też napojów, czasopism i gier komputerowych. 11-letni Patryk i 9-letnia Martyna Gralakowie z Kartuz uważają, że najważniejszy w ich życiu jest teraz półprzyjaciół. To taki ktoś, kto czasem z Ciebie zażartuje, dokuczy, ale w ciężkiej chwili obroni przed wrogiem ze starszej klasy, który chciałby wyzwać albo zabrać pieniądze. No, ale zważywszy na to dokuczanie, pełnym przyjacielem nazwać go nie można. Co ciekawe, o półprzyjaciołach mówi też 36-letni Marcin Kozera, ten od Axis Mundi. Ale on tak nazywa grupę osób, które co roku zaprasza na swoje urodziny. – Półprzyjaciół wcale nie oznacza: gorszy – dodaje. – Półprzyjaciół to więcej niż znajomy. Polit 26/2004.

PPM środ.: PPM (Portable People Meter) to najnowszy system badania gustu odbiorców. [...] Pozwala mierzyć oglądalność i słuchalność nie tylko w domach. Zdziała w pubach, gdzie przesiadujemy wieczorami i gdzie non stop gra radio. U fryzjera i kosmetyczki. Albo w supermarkecie, gdzie widok skaczącego Małysza na ekranie TV przyciąga tłumy klientów. [...] Już działa w Kanadzie i Singapurze. Testowany jest w USA, Australii i kilku krajach europejskich. U nas PPM zamierza wypróbować ośrodek badania opinii TNS OBOP. – To najdoskonalszy jak dotąd sposób, by poznać upodobania widzów i słuchaczy – mówi Jarosław Pawłowski, wiceprezes OBOP. Newsweek 5/2003.

praca Δ praca czasowa ‘zatrudnienie przez pracodawcę pracownika na podstawie umowy na czas wykonania określonej pracy, za określone wynagrodzenie’: Praca czasowa (zwana niekiedy tzw. leasingiem pracowniczym) jako forma zatrudnienia pojawiła się w latach 60. w USA. Najpełniej rozwinęła się jednak we Francji, gdzie już w 1972 r. została ujęta w prawie. Obecne w większości francuskich miast agencje – zwane interimami – zatrudniają już 2,7 proc. wszystkich pracowników na rynku. Jak jest w Polsce? Dopiero od tego roku pojęcie pracy czasowej pojawiło się w kodeksie pracy. GW 214/2002.

Δ praca licencjacka ‘rozprawa, projekt itp. wykonane w celu uzyskania stopnia licencjata (p.)’: Jakub Wilamek, brunet w pomarańczowym podkoszulku, pracę licencjacką pisał z komunikacji społecznej i nowych mediów. Próbował sił w lokalnym radiu Parada, trzy razy startował do lokalnego oddziału „Gazety Wyborczej”. Polit 22/2004. NS3 **licencjat 1.** ‘wyższe trzyletnie studia zawodowe kończące się uzyskaniem stopnia licencjata’; **licencjat 2.** ‘stopień przyznawany osobom, które ukończyły licencjat’

pracować Δ pracować na legalu ‘pracować oficjalnie, zgodnie z obowiązującym prawem’: – To nie jest tak, że ja bym nie chciał pracować na legalu. Proszę bardzo niech miasto wyznaczy miejsca, nie musi to być Marszałkowska, ale też nie Tarchomin. Wtedy możemy płacić placowe i estetycznie dekorować stoiska. GW 66/2001.

pracownik Δ pracownik czasowy: Kim jest tzw. pracownik czasowy? To osoba zatrudniona przez agencję pracy czasowej i oddelegowana do pracy w innej firmie. Agencja rekrutuje pracownika i płaci mu wynagrodzenie oraz rozlicza się z firmą, w której pracuje jej pracownik. Firmy korzystające z takich usług nie potrzebują z reguły dodatkowych stałych pracowników, raz na jakiś czas szukają za to ludzi do

wykonania jednorazowego zlecenia. Agencje pracy czasowej załatwiają za niego procedury rekrutacji, selekcji i podpisywania umów. Gdy praca w firmie się kończy, pracownik po prostu wraca pod skrzydła agencji. GW 214/2002.

pranajama *środ.*: Widocznie była to dobra motywacja, bo Barbara Mistowska-Dragan już trzy lata uprawia jogę, systematycznie praktykuje pranajamę (ćwiczenia oddechowe zalecane w jodze) oraz medytuje. TS 12/2003.

prasowalnica *środ.* ‘prostownica (p.)’: Wypracowana niedbałość na głowie. Pasma włosów różnej długości najlepiej wyprostować elektryczną prasowalnicą, spryskując każde z osobna lakierem. TS 1/2002.

prazorba *środ.*: Na pomysł zbudowania kuli o dziwnym przeznaczeniu wpadło siedem lat temu dwóch pracowników tajnego laboratorium brytyjskiego wywiadu DSIR. Skonstruowane przez Andrew Akersa i Dwane Zorbsa kule służyły do przemieszczania się po wodzie. Z początku była to metrowej wielkości prazorba, zrobiona z plastiku. Sukces 10/2002.

predator *środ.* ‘bezzałogowy amerykański samolot’: Gdy predatory patrolowały przestrzeń powietrzną Afganistanu, próbny lot nad Hawajami odbył samolot Helios (rozpiętość skrzydeł 76 m) poruszający się dzięki energii słonecznej. Taki „szpieg” będzie w stanie utrzymywać się w powietrzu przez cały dzień. GW 214/2002.

PR disaster, public relations disaster: Według Wandy Kopaczyńskiej, prezes Agory SA, nowelizacja ustawy o radiofonii i telewizji jest dla rządu, jak powiada się w Ameryce, „PR disaster”, czyli katastrofą w kształtowaniu publicznego wizerunku. Jakubowskiej nie udało się przekonać opinii publicznej, że rząd broni demokracji i wolnej konkurencji, zaś prywatnym mediom chodzi tylko o szmal i władzę nad duszami. GW 44/2003. Gafa jest tym widoczniejsza, że w przypadku wizyty cesarskiej cała rzecz polega właśnie na pokazaniu się, na prezencji. To zresztą ciekawe studium praktyki dyplomatycznej. Wizyty Cesarskich Mości nie mają żadnej substancji politycznej; cesarz ani jego dwór – z powodów konstytucyjnych – nie prowadzą żadnych konkretnych rozmów. Tak jak w przypadku monarchini brytyjskiej, cesarz ma jedynie sprawiać jak najlepsze wrażenie. Jest więc tylko forma i tylko ona ma wyrazić jakąś głębszą treść. Po stronie polskiej nastąpiło więc public relations disaster, klęska w dziedzinie reklamy, jak to określił pewien dyplomata, który przy tej okazji zwrócił też złośliwie uwagę, że w kraju tak przywiązanim do tradycji napisy na sukience powinny być albo po polsku, albo, dla grzeczności, po japońsku. Polit 29/2002.

prefiks* ‘ciąg określonych cyfr lub liter poprzedzający, np. numery kierunkowe, tańsze usługi telefoniczne, numer dostępu do sieci’: – Firmową centralę można tak zaprogramować, że każdy typ połączenia jest realizowany przez innego operatora. Osoba dzwoniąca nawet o tym nie wie, bo o dodawaniu odpowiednich prefiksów pamięta urządzenie – wyjaśnia wiceprezes Telesoniki Zbigniew Staniszewski. Polit 17/2005. [HZ 2., SD 2., JB 2.]

WD, MS **prefiks** ‘częstka wyrazu znajdująca się przed jego rdzeniem lub jedna z paru części poprzedzających rdzeń wyrazu; przedrostek’

preimplantacyjny Δ preimplantacyjna diagnostyka prenatalna specj.: To właśnie dzięki m.in. tym badaniom stosuje się dziś tzw. preimplantacyjną diagnostykę prenatalną. Pozwala ona na pobieranie pojedynczych komórek z zarodków uzyskanych in vitro i sprawdzenie, czy w ich DNA nie kryją się groźne mutacje. GW 292/2001.

prekwalifikacja środ.: Pani Józwick powiedziała nam jedynie, że najpierw odbyła się tzw. prekwalifikacja, czyli pierwszy odsiew firm. Swoich sił spróbowało bowiem aż 14 firm i konsorcjów. Do drugiego etapu przeszła połowa. GW 4/2001.

premia Δ premia herodowa środ.: Ale politycy i rolnicy na podiach rozmawiali o czymś zupełnie innym, o setkach tysięcy szalonych krów wiezionych do rzeźni i palonych na stosach, o świniach faszeryowanych antybiotykami, o ziemi trutej sztucznymi nawozami, o pożeraniu małych gospodarstw przez wielkich producentów oraz o premii herodowej – wypłacanej przez UE za wyrzynanie cieląt. Polit 7/2001.

premium* ‘typ samochodów klasy średniej bardzo dobrze wyposażonych zarówno pod względem wygody, jak i techniki, produkowanych przez ekskluzywne marki typu: BMW, Audi, Mercedes’: Pograżona w stagnacji europejska gospodarka wymusza na producentach samochodów, by sprzedawali jak najwięcej aut typu premium. Wprost 38/2005.

WD, MS *przest.* **premium** ‘premia’

pre-paid ‘telefon komórkowy (p.) na kartę’: Między operatorami sieci telefonii komórkowej a MSWiA nadal toczy się wojna o obowiązkową rejestrację danych osobowych właścicieli, tzw. pre-paidów. Polit 38/2002. [HZ]

NS2 **telefon komórkowy** ‘mały przenośny telefon działający dzięki specjalnym łączom radiowym w ramach sieci telefonii komórkowej (p.)’

preparat Δ preparat probiotyczny ‘produkt zawierający żywe bakterie niezbędne do prawidłowego funkcjonowania układu trawiennego a także całego organizmu; probiotyk (p.): LaciBios jest preparatem probiotycznym (zawierającym „przyjazne” bakterie), który po kuracji antybiotykowej pomaga przywrócić prawidłową florę bakteryjną w jelitach. Claudia 1/2005.

Δ preparat slim-fast ‘niskokaloryczny produkt, w postaci proszku, tabletek, batonika itp., stosowany w celu odchudzenia się’: Dla dziewięcioletniej Brytyjki ważącej 94 kilogramy leptyna była ocaleniem. Ale w przypadku milionów pozostałych grubasów, stosujących dietę niskowęglowodanową, niskotłuszczową czy preparaty slim-fast – okazała się totalną kląpą. Newsweek 36/2004.

preparty ‘before party (p.): Wy dzisiaj robicie prywatki? – Nie, na to niepotrzebnie idzie kolosalna energia. Chodzi się w miasto. Najpierw na preparty, czyli piwo w pubie, a potem o jedenastej, dwunastej idziemy w czterdzieści osób szukać fajnej knajpy. TS 10/2003.

prequel: Jarosław Żamojda w swoim filmie „Młode wilki” (1995) wprowadził wystrzelą głównych bohaterów, ale nie przeszkodziło mu to w nakręceniu kolejnego z tymi samymi postaciami. Rozwiązaniem okazał się prequel – czyli film o tym, co działo się z martwymi już bohaterami przed pierwszą częścią. Nakręcone w 1997 r.

„Młode wilki 1/2”, podobnie jak „Psy 2”, zarobiły więcej niż filmy wyjściowe. Zdarzyły się także porażki – „Kilerów dwóch” obejrzało niecałe milion dwieście tysięcy widzów, czyli połowa tych, którzy kupili bilety na pierwszą część filmu. Newsweek 5/2001. [JB]

presleyterianin: Czasem jednak uwielbienie idoli prowadzi, nazywając rzecz po imieniu, do aberracji. Trudno bowiem inaczej odnosić się do założonego w Stanach Zjednoczonych Kościoła Wyznawców Elvisa Presleya. Twórca tej osobliwej instytucji niejaki doktor Edwards obwieszcza światu na stosownych stronach w Internecie, że „Król żyje”, bo przecież bogowie nie umierają. Przedstawia tam też stosowny obrządek. Presleyterianie zaczynają świętować 8 grudnia, na miesiąc przed urodzinami Elvisa. [...] Jednak najważniejszy dla presleyterianów jest okres wakacji – nieustającej balangi, podczas której należy obdarowywać prezentami nieznanym. Bo tak czynił Elvis. Polit 15/2001.

NS3 **presleyomania**

pret-a-porter *środ.*: Pret-a-porter z franc. „gotowe do noszenia” lub „odzież gotowa”. Terminem tym określa się dostępne w sklepach kolekcje ubrań (produkowane w małych lub dużych seriach) znanych projektantów. Pokazy kolekcji pret-a-porter odbywają się dwa razy w roku w Nowym Jorku, Paryżu, Londynie i Mediolanie podczas tzw. tygodni mody. Claudia 11/2005.

prezentacja* ‘ustna część egzaminu maturalnego z języka polskiego, w trakcie której abiturient wygłasza krótką wypowiedź na przygotowany wcześniej temat i odpowiada na pytania dotyczące prezentowanego tematu’: Tzw. prezentacja, czyli ustna część egzaminu, to karykatura idei egzaminacyjnej w ogóle. Prezentacje niczego nie sprawdzają, często są kupowane, przygotowywane na korepetycjach. Rzecz 173/2005.

WD, MS **prezentacja** 1. ‘zapoznanie kogoś z kimś, przedstawienie kogoś komuś’ 2. ‘wystawienie czegoś na widok publiczny; prezentowanie, zaprezentowanie, pokaz’

prime time *środ.* ‘czas, w którym dana stacja telewizyjna lub radiowa osiąga największą oglądalność lub słyszalność’: Nie sposób policzyć, do ilu widzów i słuchaczy dotarły telewizyjne i radiowe wzmianki o Jedwabnem. Biorąc pod uwagę, że pojawiały się głównie w serwisach informacyjnych i rozmowach dnia nadawanych w prime time, można przyjąć, że trafiły do każdej pary uszu. Wprost 11/2001.

print *środ.*: Print to w języku stylistów nadruk. Najlepiej, jeśli zrobisz go sama. Na koszulkach, spodniach, sukienkach, jest tej wiosny motywem najmocniej akcentującym Twoją osobowość. TS 4/2003.

private banking ‘bankowość prywatna (p.)’: Wybrani klienci korzystają z usługi nazwanej private banking. Często łączy ona w sobie elementy tradycyjnej bankowości z ofertą inwestycyjną i doradztwem. TS 2/2004.

private shopping: Coraz częściej ekskluzywne salony oferują więc swym klientom tzw. private shopping – zakupy w odosobnieniu, poza oficjalnymi godzinami otwarcia sklepu. Zaproszony gość sam wybiera odpowiednią dla siebie porę. W ciągu kilkugodzinnej wizyty ekspedienci pomagają mu przymierzyć nawet kilkadziesiąt ubrań. W międzyczasie podają mu na przemian kawę i niezbędne dawki informacji o naj-

nowszych trendach panujących w modzie. Wybrany przez klienta strój idealnie dopasowują do jego sylwetki firmowi krawcy i dostarczają go pod wskazany adres. Oferta zakupów po godzinach trafia przede wszystkim do stałych klientów salonów mody, ale także do nowo mianowanych członków rządu, posłów i innych VIP-ów. Polit 14/2002.

probiotyki ‘preparat probiotyczny (p.)’: Actimel to probiotyk (od greckiego „pro” i „bios”, co oznacza „dla życia”), a jego szczególną właściwością jest udowodniony korzystny wpływ na wzmocnienie odporności ludzkiego organizmu. GW 46/2002. [JB]

probrukselski ‘sprzyjający Unii Europejskiej, popierający politykę prowadzoną przez władze Unii Europejskiej’: Jego [Kwaśniewskiego] domeną pozostają też pisma kobiece, tak zapatrzona w jego żonę. Także część poważnych periodyków może uznać rządu Marka Belki za najlepsze rozwiązanie dla Polski. Ot, choćby z powodu jego probrukselskiej polityki, rzekomo górującej nad antybrukselskimi koncepcjami Donalda Tuska czy Lecha Kaczyńskiego, o Lepperze czy Giertychu nie wspominając. Wprost 27/2004.

proch Δ proch hukowy ‘proch stosowany w pistolecie hukowym (p.), powodujący hałas i zapalający się w trakcie wybuchu’: Boisz się wracać wieczorem z pracy, przeraża cię, że sama musisz stać na pustym przystanku czy wsiąść do windy z nieznanym. Możesz zdobyć pozwolenie na broń, ale posiadanie jej to wielka odpowiedzialność. Lepiej wybrać łagodniejszy wariant, czyli pomyśleć o gazie obezwładniającym lub o straszaku, czyli pistolecie, na który nie trzeba mieć pozwolenia. Jak ten ostatni działa? Zamiast prawdziwymi kulami, ładuje się go, nabojami z tzw. prochem hukowym. Huk wystrzału i wydobywający się ogień z lufy na pewno wystraszy napastnika. Claudia 2/2005.

pro-choice przym. ‘o organizacjach i ruchach społecznych opowiadających się m.in. za legalizacją aborcji’: – Każdego dnia dostajemy listy z pogróżkami od wielu organizacji, które obiecują, że zrobią wszystko, by zakłócić przebieg igrzysk – wyznaje Robert Flowers, szef ds. bezpieczeństwa publicznego w stanie Utah. – Nie brakuje nikogo: grup występujących w obronie bezdomnych, aktywistek z ugrupowań pro-life i pro-choice, homoseksualistów, organizacji walczących o prawa zwierząt, wrogów rodeo. Protesty zapowiedzieli także członkowie wypędzonej z Chin sekty religijnej. Wydzielimy dla nich miejsca. Ale grupy, które nie otrzymają zgody miasta na wyrażanie swoich opinii lub mają zamiar demonstrować poza wskazanymi sektorami, powinny być przygotowane na szybką i zdecydowaną reakcję – zapowiada Flowers. Największe obawy budzi Citizen Activist. Wprost 6/2002.

product manager: Product manager ściga bankiera. Obok bankierów, znakomicie zarabiającą grupą są product managerowie, czyli zarządzający produktem. Product manager odpowiada za wprowadzenie na rynek nowych towarów, tworzenie ich wizerunku oraz nadzór nad konkretnym produktem w całej firmie. Metropol 120/2005.

product placement ‘umieszczanie w filmie produktów z widoczną etykietą czy logo (p.), np. wyrobu spożywczego, sklepu, firmy, tzw. lokowanie produktu’: Na trendsetterów, z których przykład chce brać młoda polska klasa średnia, wyrosli tak-

że aktorzy wcielający się w tytułowe postaci serialu „Kasia i Tomek” – Joanna Brodzik i Paweł Wilczak. Okazało się, że te same zabiegane trzydziestolatki, do których trudno reklamodawcom dotrzeć przez telewizję, znajdują jednak trochę czasu na obejrzenie przed snem perypetii pary sympatycznych yuppies. Po sukcesie serialu do TVN zaczęły dobijać się firmy zabiegając o tzw. product placement. Dlatego właśnie Kasia i Tomek mieszkają w apartamentowcach Skanska i robią zakupy w IKEI. Polit 35/2005.

NS3 logo ‘znak graficzny firmy, instytucji, zespołu muzycznego, akcji itp. (z reguły zastrzeżony prawnie), który umieszcza się na wyrobach, drukach reklamowych itp.’

produkt Δ produkt probiotyczny ‘preparat probiotyczny (p.)’: Jednymi bakteriami jesteśmy straszeni, innymi kuszeni. Te mające służyć naszemu zdrowiu zawarte są w produktach probiotycznych, takich jak Actimel. Jednak – ostrzegają specjaliści – nie każdy produkt reklamowany jako probiotyczny jest takim w rzeczywistości, a zawarte w nim szczepy bakterii nie zawsze przysłużą się naszemu zdrowiu. Poszczególni producenci hodują i patentują własne szczepy nie zawsze decydując się na ich niezależną ocenę, taką jaką uzyskał Danone. Polit 8/2004.

profesor Δ profesor podwórkowy *środ.*: Profesorowie w Polsce dzielą się na tytularnych, nazywanych belwederskimi (ceremonia wręczenia tytułu odbywa się u prezydenta) i mianowanych, inaczej akademickich lub potocznie podwórkowych, bo pochodzących z nadania własnego podwórka. Tytularnych mamy 12 594, mianowanych – 5660. Aby zostać profesorem tytularnym, trzeba pomyślnie przejść procedurę kandydowania przed Centralną Komisją do spraw Tytułu Naukowego i Stopni Naukowych. Polit 29/2003.

Δ profesor walizkowy *środ.*: Kierowniczkę biblioteki rektor pobił i wyrzucił z pracy, kiedy ta odmówiła wstąpienia z nim w związek małżeński: Jarosz ma ambicję zostania senatorem (a następnie ministrem edukacji) i z powodów obyczajowych potrzebna mu małżonka. Kobieta bała się zgłosić na policję, bo w szkole pracowało kilka osób z jej bliskiej rodziny. – Ci, którzy mieli dokąd pójść – odeszli. Wyjechali z miasta, zmienili numery telefonów i chcą zapomnieć o przykrym epizodzie. Ich miejsce zajęli wychowankowie Jarosza oraz profesorowie walizkowi, czyli pracujący w kilkunastu uczelniach – dodaje jeden z byłych pracowników szkoły. Polit 13/2005.

program Δ program minimum ‘plan działania ograniczający się o tego, co konieczne, niezbędne’: Potrzebny jest więc program minimum i zgoda na wniesienie uchwały o samorozwiązaniu Sejmu w stosownym, uzgodnionym terminie. To jest właściwie wszystko, co można dziś zrobić, by uniknąć scenariusza sierpniowych wyborów. Polit 24/2004.

Δ program misyjny ‘program telewizyjny, radiowy spełniający określoną misję, np. społeczną, kulturalną’: Jak zwykle wlokąca się w ogonie za stacjami komercyjnymi telewizja publiczna także nosi się z zamiarem zbudowania co najmniej trzech kanałów tematycznych: kultury, informacyjnego i dziecięcego. Najbliższy realizacji jest kanał wysokiej kultury. Dobrze, jeśli będzie uzupełnieniem programu dla bardziej wyrafinowanych widzów. Gorzej, jeśli stanie się kanałem do spychania programów misyjnych, koncertów muzyki poważnej, programów dla mniejszości, o książkach

czy operze, a uwolnione od misji pasma będą mogły wreszcie, pozbawione zbędnego balastu, oddać się czystej komercji i zarabianiu pieniędzy na reklamach. Polit 26/2004.

Δ program pomocowy ‘zorganizowana forma pomocy, regulowana aktami prawnymi (np. ustawami albo rozporządzeniami), dla przedsiębiorców realizujących określone przedsięwzięcia, dla regionów zacofanych pod jakimś względem itp.’: Jednocześnie Niemcy pozostają największym płatnikiem netto do kasy Wspólnoty. Mówią zatem: skoro sami zaciskamy pasa i nadal finansujemy znaczną część programów pomocowych, to trudno patrzeć obojętnie, jak nowi członkowie Unii, m.in. dzięki znacznym obniżkom podatków korporacyjnych, wysysają z naszego kraju inwestycje i kapitał. To przecież nic innego jak podatkowy dumping, prowadzony za pieniądze podatników największych i najbogatszych krajów Wspólnoty. Takiej argumentacji Schrödera i mocno popierającego go prezydenta Francji Jacques’a Chiraca trudno nawet się dziwić. Mają gospodarcze kłopoty i chcą się z nich wydobyć możliwie najmniejszym kosztem. Rzecz w tym, że gdyby nawet zharmonizować podatki (czyli tak naprawdę je zwiększyć), niewiele by to niemieckiej gospodarce pomogło, a wielu mniejszym zaszkodziło. Polit 22/2004.

Δ program probacyjny: W 1989 r. w polskich zakładach karnych przebywało prawie 40 tys. skazanych. Obecnie liczba ta sięga 80 tys. Jak wynika z badań International Centre for Prison Studies w Londynie, w Polsce na 100 tys. mieszkańców przypada 209 więźniów, co plasuje nas na ósmym miejscu w Europie. Ekspert z CPT proponują, by tłok w więzieniach rozładować, rozszerzając tzw. programy probacyjne, czyli umożliwić więźniom odbywanie części kary na wolności. Wprost 5/2005.

Δ program wojen gwiazdnych: Reagan szybko znalazł sposób na zniwelowanie sowieckiej przewagi nuklearnej. Ogłosił w tym celu tzw. inicjatywę obrony strategicznej (SDI), zwaną też programem wojen gwiazdnych. Przewidywała ona zestrzeliwanie w kosmosie sowieckich rakiet atomowych przez rakiety amerykańskie. Programu SDI nigdy nie ukończono ze względu na gigantyczne koszty i bariery technologiczne; niektórzy uważali nawet SDI za zręczny blef Reagana. Ogłoszenie programu wojen gwiazdnych przeraziło jednak Rosjan, którzy nie mieli możliwości finansowych ani technologicznych, by się przeciwstawić Ameryce. Wprost 27/2003.

pro-life przym. ‘o organizacjach i ruchach społecznych prowadzących działalność edukacyjną, wychowawczą i naukową służącą obronie życia człowieka od poczucia do naturalnej śmierci’: cyt. p. wyżej.

promos *środ.* ‘reklama w radiu i telewizji; krótki film reklamowy lub dźwiękowa zapowiedź jakiejś audycji’: Kiedy przychodzi czas reklam w radiu czy w telewizji, odruchowo wyciszam dźwięk. Pewnie nie ja jedna. Do tej pory nawyk ten powodowany był różnicami w poziomie głosu między normalnymi audycjami a dźwiękami promosów. DzieńD 19/2004.

prompter *środ.* ‘ekran, niewidoczny dla widza, z którego czytany jest tekst przez osobę znajdującą się przed kamerą’: Na pulpicie prezentera monitor i klawiatura, przed Anitą prompter, czyli ekran wyświetlający tekst, pod nogami dwa przyciski:

jeden do uruchomienia promptera, drugi zmienia plansze w przeglądzie prasy. TS 9/2004. [HZ, JB]

NS3 teleprompter

prostownica** ‘urządzenie prostujące kręcone włosy’: Niewolnica prostownicy codziennie rano wstaje dwie godziny wcześniej, żeby wyprostować fryzurę żelazkiem. Wydaje fortunę na kosmetyki prostujące. – Codzienne traktowanie włosów żelazkiem potwornie je przesusza. Po drugie proste włosy są już niemodne. Dlatego kobietom z podatnymi włosami polecam dla odmiany spróbować nie prostować, ale podkreślić. TS 11/2005.

WD **prostownica** ‘urządzenie, przyrząd służące do zamiany prądu zmiennego na prąd jednokierunkowy; prostownik’, MS *techn.* ‘maszyna do prostowania taśm, prętów, rur, kształtowników lub blach’

prosty \diamond **prosty jak kij baseballowy** ‘o czymś niewymagającym objaśnienia, prostym, oczywistym’: Dlaczego Churchill nie wystąpił w reklamie cygar, choć palił je namiętnie? Dlaczego Clinton nie dał się skusić do występu w reklamie saksofonów, choć lubi na nich grać? Dlaczego Wałęsa olał producentów żyletek, choć dawali mu wagony pieniędzy za zgolenie przed kamerą swojego wąsa? Odpowiedź jest prosta jak kij baseballowy. Dlatego, że jest pewien niepisany kodeks. Zapis w tym kodeksie brzmi: głowy państw, byłe czy aktualne, właśnie dlatego, że były lub są głowami organizmów państwowych, w reklamach nie występują. Wprost 5/2002.

prostytyt ‘mężczyzna uprawiający nierząd’: Jest w Warszawie kilka agencji z ofertą dla pań. Prostytucji pracują w nich od południa do rana. W agencji przy ul. Świętokrzyskiej zatrudnieni są bardzo młodzi. Nie muszą przychodzić do pracy w garniturach, mogą w dżinsach. Polit 36/2003.

prostyutka Δ **męska prostytutka** ‘prostytut (p.)’: Jakiś czas temu Nikola opamiętał strach, że się seksualnie wypstryka. Udał się z tym do seksuologa. – Rezerwuwar seksualny mężczyzny nie jest zagrożony wyczerpaniem – uspokaja Kazimierz Szczerba. – Jeśli zajęcie to nie wytwarza obciążenia psychicznego, nie powoduje odczucia pewnego zbrukania, wystawienia się jako towar, przyszłość seksualna męskich prostytutek nie jest zagrożona. Polit 36/2003. [HZ, SD, BD przykład użycia]

prosument: Współczesny klient jest nie tylko konsumentem, ale [...] prosumentem. Przez określenie to rozumie takiego nabywcę, który nie zadowolą się standardowym towarem oferowanym przez producenta, lecz aktywnie oddziałuje na produkcję i ofertę handlową. Przykładem może być firma komputerowa Dell. Jej klienci niejako tworzą swoje własne komputery, tzn. firma wykonuje je na konkretne zamówienia, projektuje i wyposaża dokładnie tak, jak sobie tego klient życzy. Rzeczp 74/2001.

protekcja Δ **płatna protekcja** ‘poparcie, pomoc okazywane komuś przez wpływową osobę w zamian za korzyść finansową’: Z aresztu na Rakowieckiej do zakładu karnego przy ul. Ciupagi na warszawskiej Białoleśce przeniesiony został Lew Rywin odsiadujący karę dwóch lat więzienia za pomoc w płatnej protekcji na szkodę Agory. GW 288/2005. [HZ przykład użycia]

PR-owiec ‘piarowiec (p.)’: Alicja Bachleđa-Curuś: Kiedyś zajmująca się moimi sprawami agencja kontrolowała nawet to, co mówię o mojej płycie, o muzyce, jak

wyglądam. Ta presja była powodem naszego rozstania, czułam, że mój wizerunek stworzony przez PR-owców jest sztuczny. TS 12/2003.

prowirus specj.: Przeszczepy odzwierzęce budzą jednak wiele zastrzeżeń i są powody do obaw. W genom świń, podobnie jak w genom innych ssaków, wpisane są tzw. prowirusy, czyli sekwencje genetyczne kodujące zakaźne cząstki wirusa dziedziczone z pokolenia na pokolenie. Prowirusy z upływem czasu stały się nieszkodliwe dla gospodarza, jednak mogą być zdolne do wywołania choroby u osobników innego gatunku, w tym wypadku człowieka. Wprost 7/2002.

próg Δ próg ostrożnościowy specj. ‘w finansach publicznych: ustalona, graniczna wartość relacji kwoty państwowego długu publicznego do produktu krajowego brutto (PKB): Zasadniczym czynnikiem determinującym tegoroczny budżet jest fakt, że w 2004 r. relacja długu publicznego do PKB była wyższa niż 50 proc. Zgodnie z ustawą o finansach publicznych, oznacza to przekroczenie tzw. pierwszego progu ostrożnościowego oraz nakaz uchwalenia budżetu. Wprost 27/2005.

Δ próg spowalniający ‘poprzeczna wąska przeszkoda na jezdni zmuszająca kierowców do ograniczenia szybkości’: Pytałem w zarządzie Terenów Publicznych o podstawę prawną do zamontowania progów spowalniających na ścieżce rowerowej. GW 134/2001. [HZ]

przechwytywacz *środ.* ‘urządzenie służące do niszczenia nadlatujących rakiet’: Reaganowski projekt „tarczy kosmicznej”, który spowodował reakcje Moskwy, przewidywał rozmieszczenie w przestrzeni kosmicznej setek laserowych „przechwytywaczy”, które byłyby w stanie rozpoznać i zniszczyć nadlatującą rakietę przeciwnika. Wprost 3/2001.

przecierka *środ.* ‘technika malowania dająca wrażenie chropowatej faktury i, w zależności od kolorów użytych farb i grubości nałożenia, sprawiająca wrażenie trójwymiarowej, pofałdowanej powierzchni lub płaskiego różnobarwnego tła’: Wbrew pozorom malowanie ścian metodą tzw. przecierki nie jest trudne – poradziła sobie z tym nawet siedemnastoletnia licealistka. DD 47/2003.

przeciwskok *środ.* ‘miejsce na skoczni narciarskiej, za zeskokiem, gdzie skoczkowie wyhamowują po wylądowaniu’: Najgorszym pomysłem było umiejscowienie wyjścia dla skoczków na samym szczycie przeciwskołu. Zawodnicy wyhamowują w Innsbrucku pod górę i na samym szczycie, przy dwóch olimpijskich zniczach, ustawiono żółtą bramkę wyjściową – za nią doskonale widoczne są z każdego miejsca symbole reklamowe sponsorów. Aby skoczkowie nie tracili równowagi, tarczowymi piłami wycięto rowy, do których wpadali zawodnicy. Niektórym się nie udało i zjeżdżali na dół. GW 281/2001.

przedmanifowy ‘w okresie kiedy nie organizowano manif (p.)’: Oprócz tego, że kontrkulturowy, polski feminizm jest także miejski i elitarny. Didżejka Derwiszka widziała to już na swoich przedmanifowych marszach pod koniec lat 90., kiedy protestowała przeciw przemocy seksualnej wobec kobiet. Polit 9/2005.

przedmiot Δ przedmiot kultowy: Według przyjętej przez nas definicji, przedmioty kultowe to „światowe” rzeczy, powstałe w różnych krajach w XX wieku, które dzie-

ki swej uniwersalności, jakości czy stylowi nie zakończyły wraz z jego zmierzchem swojej egzystencji. Sukces 4/2001.

NS3 **kultowy**

przednarzeczeństwo ‘w znajomości kobiet i mężczyzn etap wcześniejszy niż narzeczeństwo’: To chłopak naszej córki. Zakłada się, że nie są to wybory ostateczne, ale coś jakby przednarzeczeństwo. Zmieniło się też tyle, że dziewczyna potrafi chodzić z kilkoma partnerami: ten jest głównie od nauki, tamten od chodzenia na tańce, żongluje się nimi bez skrępułów. Chodzi się na zasadzie kolejnych przypasowań (kto pasuje lepiej jako antidotum na nudę, samotność, brak kontaktu z rodzicami, nowe środowisko). Polit 19/2001.

przedogródek ‘część ogrodu widoczna z ulicy, ogródek usytuowany z przodu domu’: Zwykle jest niewielki, ale to właśnie on, a nie ogród, jest widziany od strony ulicy i stanowi wizytówkę domu. W przedogródkach nie należy jednak sadzić roślin zbyt dużych, które będą zasłaniały budynek. Metro 174/2003.

przedokrągłostołowy ‘mający miejsce przed okrągłym stołem (p.)’: To, że nazwiska opozycjonisty lub pracownika tajnych służb nie ma w kartotece, nie znaczy, że nie ma go nigdzie. Kartoteka jest niekompletna, tak samo jak większość informacji o służbach PRL. (Wysoki Oficer służb specjalnych z doświadczeniem przedokrągłostołowym podkreśla, że jeśli komuś bezpieka nie założyła teczeki, to tylko mu się wydaje, że był w opozycji). Polit 5/2004.

NS2 **okrągły stół** ‘obrazy strony rządowej i opozycji w 1989 roku; także porozumienie, które doprowadziło do zmian ustrojowych w Polsce’

przedrynkowy ‘wcześniejszy niż okres funkcjonowania wolnego rynku’: Kryzys festiwalu trwał długo i przeżył nawet zmianę systemu. Nie pomogły nagrody Grand Prix dla Ewy Demarczyk w 1990 r., dla Ireny Santor w 1991 r. i Maryli Rodowicz w 1992 r. Festiwal w 1992 r. upłynął pod znakiem tak zwanej piosenki chodnikowej, czyli protoplasty disco polo. Lata 90. pokazały, że bez nowego pomysłu szacowna impreza nie ma szansy się podnieść. Najwyraźniej Opole zastygło w dawnej przedrynkowej formule i nie potrafiło odnaleźć się w nowych czasach. Polit 22/2003.

przedszkolank: Męska niania, „opiekunek”, przedszkolank, czyli facet do dziecka. Metro 231/2003.

przedzjeżdżacz *środ.* ‘w biegach zjazdowych: zawodnik niebiorący udziału w zawodach, zjeżdżający przed innymi w celu sprawdzenia warunków panujących na stoku’: Jagna jeszcze niepewna siebie, nie bierze udziału w konkursie. Występuje jako przedzjeżdżacz, ale sędziowie mierzą jej czas. Wynik jest rewelacyjny, piaty czas zawodów. TS 2/2004.

przeformatować ‘nadać czemuś inny, nowy kształt, opracować nową koncepcję czegoś; przeobrazić, dostosować do oczekiwań’: Program I Polskiego Radia postanawia, że będzie nadawać wyłącznie polskie piosenki (za czasów PRL też tak bywało, tylko wtedy nazywało się to „szlaban na zachodnią muzykę”, do której zresztą nie wiadomo dlaczego nie zaliczano piosenek francuskich ani włoskich, więc

w sumie tamten szlaban był bardziej liberalny niż obecne formatowanie). Albo Radio Kolor, które uległo „przeformatowaniu” i teraz będzie w nim można usłyszeć wyłącznie muzykę z lat 80. i 90., a zatem żadnych nowości z list przebojów. Zapewne twórcy tej koncepcji przeczytali w zachodniej prasie, że nadchodzi moda retro na lata 80., co ma być odtrutką na popową, pozbawioną charakteru magmę współczesnej kultury, i próbują wyprzedzić konkurencję w proponowaniu tego, co wkrótce będzie na fali. Wprost 20/2002.

przeглядówka *środ.*: FBI aresztowało w Illinois mężczyznę, który rozpowszechniał w sieci pirackie przeглядówki (filmy pokazowe prezentowane członkom Amerykańskiej Akademii Filmowej przed galą rozdania Oskarów). We wtorek agenci FBI zatrzymali 51-letniego Russella W. Sorague’a pod zarzutem skopiowania przeглядówek, które miały trafić do rąk 69-letniego aktora. Metro 262/2004.

przegrywarka ‘urządzenie służące do przegrywania plików z płyty CD na inną płytę CD’: Za przegranie płyty kompaktowej z Madonną bierze tylko 10 zł, za instalowanie pirackiego „Windows Millenium” – tylko 30. Pokój, w którym mieszka Jacek, przypomina pracownię komputerową. Dwa monitory, dwie drukarki, skaner, przegrywarka, półki posegregowanych dyskietek. Polit 15/2001.

przejsiówka* ‘kabel zakończony wtyczką lub wtyczka umożliwiające podłączenie i współpracę dwóch urządzeń’: Oferowane przez internetowe sklepy mikrokamery mają obiektywy o przekątnej zaledwie kilku milimetrów. Diody na podczerwień umożliwiają rejestrację obrazu także w nocy. Najtańsze modele (przekazujące sygnał wideo przez kable) kosztują 200 zł. Trzy razy droższe jest urządzenie Peephole Spy, które pozwala zajrzeć do mieszkania przez wizjer w drzwiach. Przechwycenie wszystkich danych wprowadzanych do komputera ułatwi z kolei miniaturowa przejsiówka do klawiatury, a odczytanie listu bez otwierania koperty – skaner do korespondencji. Wprost 36/2002. [HZ 1.]

WD **przejsiówka** ‘w języku więziennym okresu okupacji hitlerowskiej: przejsiówa cela’

przekazać \diamond **przekazać (wręczyć) pieniądze pod stołem** *pot.* ‘przekazać (wręczyć) pieniądze w formie łapówki, nieoficjalnie’: Na szczęście, tego już było unii za wiele i mamy drugie (po Hucie Częstochowa) dochodzenie w sprawie niedozwolonego przyznawania pomocy publicznej. Na nieszczęście, Komisja Europejska niewiele może. Generalnie „może nam skoczyć”, czyli zabronić przekazania pieniędzy lub nakazać firmie ich zwrot. A wtedy my, twarde jak stal z Huty Częstochowa i niezatapialni jak statki z polskich stoczni, odwołamy się do Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości w Luksemburgu albo przekazemy pieniądze „pod stołem”. I frajerzy z UE nic nam nie zrobią. Wprost 5/2005.

przeklikany ‘taki, podczas którego spędzono wiele czasu na klikaniu (p.)’: Wszystkie agencje internetowe podkreślają: „Pomożemy ci spotkać właściwych ludzi, w bezpieczny, wolny od stresu i napięcia, ale za to zabawny sposób”. Dzięki takiemu serwisowi można znaleźć osobę do korespondencji, spotkania, przyjaźni, partnera na krótki lub długi związek (niepotrzebne skreślić). „Spotkałam miłość swojego życia. Na początku to były przeklikane noce” – wyznaje jedna z internatek. Polit 7/2003.

NS3 **klikać** ‘naciskać klawisz komputera lub komputerowej myszy w celu uruchomienia danego programu’

przekręciarz ‘ten, kto robi przekręty (p.)’: Kawa, herbata i papierosy, tradycyjne więzienne pieniądze, nagle dostępne – zdewaluowały się z dnia na dzień. Wyroki odsiadawali pierwsi wolnorynkowi przekręciarze i żołnierze mafii. Nie musieli się martwić o pieniądze, bo przepis o konfiskacie mienia przestępców gospodarczych już nie obowiązywał. Polit 13/2002. Wielu łódzkich działaczy Sojuszu myśli, czy przy okazji weryfikacji nie wystąpić z partii. Ale boją się, że Miller zostanie w niej sam z przekręciarzami, którzy nie dadzą odsunąć się od władzy. Polit 35/2003.

NS3 **przekręt** ‘nadużycie, oszustwo, przestępstwo zwłaszcza finansowe’

przekrętogenny ‘sprzyjający robieniu przekrętów (p.)’: Nowy system mający doprowadzić do zmniejszenia dopłat jest jeszcze bardziej „przekrętogenny” niż poprzedni. Wprost 26/2005.

przeleżakować ‘długi czas leżakować (p.)’: Tylko że od pięciu lat Jerzy Zalewski właściwie niczego nie może zrobić. Od czasu gdy dla TVP nakręcił „Obywatela poetę” – film o niepokornym i niepoprawnym Zbigniewie Herbercie. Film przeleżakował najpierw na półkach telewizyjnych rok – za to, że reżyser nie zgodził się usunąć wypowiedzi poety o Czesławie Miłoszu, a zwłaszcza niezwykle krytycznej o Adamie Michniku. GW 146/2005.

NS2 **leżakować*** ‘być przetrzymywanym gdzieś z różnych powodów’

przeლობować się ‘podać się lobbingowi, zgodzić się na propozycje osób prowadzących lobbing (p.)’: Nie chciałabym być postrzegana jako osoba, która lobbuje za jedną czy drugą grupą. Kieruję się przede wszystkim zasadą legalizmu. W tym przypadku dałam się przeლობować, bo doradcom podatkowym działa się krzywda. GW 261/2004.

NS3 **lobbing** ‘przedkładanie państwowym organom decyzyjnym przez różne grupy interesów argumentów na rzecz korzystnych dla nich rozwiązań prawnych; także: proponowanie politykom, partiom korzyści materialnych w zamian za korzystne dla nich rozstrzygnięcia’, **lobbować**

przemetkowanie ‘zmienianie metek zawierających informacje np. o terminie przydatności produktu do spożycia’: Przedstawiciele firmy zaprzeczyli też, że w zakładzie miał miejsce proceder odświeżania wędlin, tj. przemetkowania produktów w celu ich ponownego wprowadzenia do obrotu. Metropol 78/2005.

przemoc Δ przemoc domowa ‘zamierzone, wykorzystujące przewagę fizyczną, działania przeciw członkowi rodziny, naruszające jego prawa i dobra osobiste, powodujące ból fizyczny i cierpienie’: Żony bite przez mężów traktowano więc jako ofiary zwykłych przestępstw, ale nie przemocy domowej, którą zaczęto poważnie badać dopiero w 1999 r. GW 294/2005. [HZ przykład użycia]

przeplataniec ‘przeplatanika’: Dwubarwny przeplataniec. Dwa szale w różnych kolorach, połączone w jeden, stanowią ozdobę dzianinowej sukni. Claudia 3/2005.

przeprac ♦ **przeprac kasę środ.** ‘prac brudne pieniądze (p.)’: Można zakombinować z biletami, z wykupem terenów pod klub. Można też przeprac kasę z przemytu, papierów lub gorzałki. Metropol 103/2005.

NS2 **prac brudne pieniądze** ‘wykonywać operacje finansowe mające na celu zatarcie śladów nielegalnego pochodzenia pieniędzy’

przesocjalizowany ‘nadmiernie skierowany na potrzeby socjalne’: Czy my, w Polsce, w ogóle możemy mówić o państwie opiekuńczym? – Ono jest, ale całkowicie niesprawne i wyjątkowo nieefektywne. Budżet jest przesocjalizowany. Brakuje środków na rozwój, na inwestycje. GW 137/2002.

przesterowanie* ‘zmiana kierunku działania jakiejś partii, organizacji itp. mająca im przynieść określone korzyści’: Receptą na rosnący radykalizm społeczny ma być radykalizm partyjny. Kaczyński wyraźnie zapowiedział przesterowanie swej partii w tym kierunku, choć Prawo i Sprawiedliwości trudno byłoby już obecnie przypiąć etykietę umiarkowanej prawicy. Polit 48/2002.

WD **przesterowanie** rzecz. od przesterować ‘spowodować zniekształcenie dźwięków w urządzeniach dźwiękowych wskutek doprowadzenia zbyt silnego sygnału’

przestrzelenie* ‘działanie nietrafione, chybione, także: nieprzynoszące oczekiwanych korzyści’: Pamiętacie, co wypisywaliście na tym forum a propos deficytu na 2009, kiedy Rostowski przestrzelił prognozy, a PiS i zdaje się SLD postulowały powiększenie deficytu od razu, żeby uniknąć późniejszej nowelizacji? gazeta.pl/2013.

WD **przestrzelenie** rzecz. od przestrzelić 1. ‘strzelając przeszyć, przedziurawić co na wylot; strzelając przerwać co (np. sznurek, drut) 2. ‘przerzedzić, przetrzebić strzelaniem’ 3. *sport.* ‘skierować piłkę w stronę bramki, oddać niecelny strzał, po którym piłka przechodzi ponad poprzeczką bramki’

przestrzeń Δ przestrzeń Schengen ‘obszar, na którym nie kontroluje się osób przekraczających granice między państwami członkowskimi tej strefy’: Czeką nas jeszcze gorętszy kartofel, którego na razie negocjatorzy nawet nie dotknęli patykiem. Uczestniczyłem właśnie w konferencji odbywającej się w Belgii pod auspicjami College of Europe. Przedstawiciele UE pierwszy raz zasygnalizowali tam otwartym tekstem, że nowi członkowie będą czekać dłuższy czas po akcesji na pełne wejście w tzw. przestrzeń Schengen. A zatem – mimo członkostwa w UE – nadal istniałaby ściśle kontrolowana granica między „starą” unią a Polską, Czechami, Węgrami, Słowacją, Słowenią itd. i dopiero po dłuższym czasie, po własnoręcznym (i na własny koszt) „uszczelnieniu” ich granic wschodnich faktyczna zewnętrzna granica UE objęłaby także nowych członków. Wprost 47/2002.

przeszukiwarka ‘wyszukiwarka (p.)’: Bydgoska spółka EGB przedstawia się skromnie jako „pogromca długów”. Zajmuje się ich windykacją na zlecenie klientów, a także sama kupuje wierzytelności. Internet jest jednym z narzędzi służących do egzekwowania pieniędzy. Spółka uruchomiła w sieci specjalistyczny portal www.e-dlugi.pl, którego elementem jest lista dłużników. Można ją przeglądać za pomocą przeszukiwarki. Wcześniej jednak trzeba się zarejestrować i otrzymać indywidualne hasło dostępu. Polit 1/2001.

NS3 **wyszukiwarka, przeszukiwarka sieci** ‘program komputerowy umożliwiający wyszukiwanie określonych informacji w sieci (p.)’

przewalutowanie ‘zmiana waluty, w której oszczędności ulokowane są na koncie bankowym lub w której spłaca się zaciągnięty kredyt, na inną walutę’: W polskich bankach od dawna prowadzone są rachunki w eurach. Można wpłacać na nie

(i wypłacać z nich) waluty narodowe Eurolandu. Warto już teraz zlecić bankowi przewalutowanie wkładów w starych walutach. TS 12/2001. [HZ]

przewoźnik Δ przewoźnik niskokosztowy ‘tania linia lotnicza’: Jak wylicza Urząd Lotnictwa Cywilnego, w pierwszych dziewięciu miesiącach tego roku przewoźnicy niskokosztowi przewieźli ponad 2,15 mln pasażerów, co stanowi 27,89 proc. udziału w rynku przewozów regularnych w tym okresie. Metropol 223/2005.

przezroczysty* 1. ‘pozbawiony intymności, prywatności, podlegający ogólnej kontroli’: Jasiński też nie zamieniłby kłopotliwego pilota na PPM. – To za głęboka ingerencja w moją prywatność – mówi. – Niedługo pod pretekstem kolejnych badań mogą podłączyć nam kamerę i okaże się, że całe nasze życie będzie pod kontrolą – ironizuje. Takie obawy na pewno będą towarzyszyć wszystkim tego typu nowinkom badawczym. Co chwila przecież czytamy o kamerach montowanych na klatkach schodowych albo o szefach zagląających do elektronicznej poczty pracowników. Robimy się przezroczyści, a podsłuchiwani i podglądani stajemy się mniej ufni. Choć PPM mierzy tylko sygnały radiowe i telewizyjne, to jednak fizyczna bliskość gadżetu rodzi obawy. Newsweek 5/2003.

2. ‘o kimś, kto nie wzbudza zainteresowania, jest niedostrzegany przez otoczenie’: [...] kobieta po czterdziestce dla wszystkich mężczyzn, w tym ewentualnych adoratorów staje się przezroczysta. Nie istnieje. Jest stara, czyli tak, jakby jej w ogóle nie było. [...] Nie ma zachwyty w oczach mężczyzny. Nie ma po co wstawać rano z łóżka. Stąd kleksy w dowodach, coraz bardziej opięte i krótkie spódnice i niewyobrażalna wręcz wiara w cudowne mikstury. Trzeba zrobić wszystko, aby mężczyzna jak najdłużej nie zauważył, że stają się przezroczyście. Wprost 5/2004.

WD, MS **przezroczysty 1.** ‘przepuszczający promienie świetlne; przejrzysty’ 2. ‘przeświecający na wylot; ażurowy’

przybić ◇ przybić dzusa środ. ‘przybić piątkę (p.)’: Menedżer wyjdzie wtedy ze swojego pokoju, uroczyste mu pogratuluje i przybiję z nim dzusa, taką akwizytor-ską piątkę. Polit 8/2002.

NS3 **przybić piątkę** ‘uderzyć dłonią w czyjąś dłoń na znak zgody, radości z czegoś itp.’

przybrązowiony ‘mający kolor lekkiej opalenizny’: Spalone słońcem blondynki pojawiają się w reklamach Diora i Versace. Przybrązowione są też modelki w reklamach popularnych marek, Levi’sa, Tally Weijl i niezwykle popularnego od niedawna w Polsce H&M. TS 7/2004.

przybysz Δ przybysz stamtąd ‘ufoludek (p.)’: To pokolenie, odcytane w komiksach opisujących loty kosmiczne, oglądające filmy „o przybyszach stamtąd”, obeznane z rozwojem programów kosmicznych, pragnie, aby Ken Mattingly, który w tej wielkiej przygodzie uczestniczył, dał im odpowiedź na pytanie: czy wierzy, że istnieje cywilizacja pozaziemska? Sukces 9/2001.

NS2 **ufoludek** ‘domniemany mieszkaniec innej planety, przybysz z kosmosu’, **ufon**, **ufonauta**, NS3 **ufita**

przydaś okazj.: Remont to katorga, ale ma też dobre strony, można wyrzucić niepotrzebne rzeczy, tak zwane przydasie. Zrobiła się z tych przydasioń kupa wielkości Kopca Kościuszki. TS 8/2001.

przygodówka ‘film, spektakl przygodowy’: Tak zrealizowana tragedia Szekspira musiała przekształcić się w wartką przygodówkę kosztem psychologicznej głębi, cierpią na tym role królewskiej pary sprowadzone do banalnego łotrostwa. Polit 10/2001.

przyjaźń Δ szorstka przyjaźń ‘traktowanie się z dystansem, z rezerwą, bez serdeczności’: Czy premierowi zagrażają tarcia wewnątrz obozu władzy? Wspomnieliśmy o krytycznej wypowiedzi Grzegorza Schetyny na temat podwyżki VAT. Bronisław Komorowski będzie zapewne chciał budować w kancelarii prezydenta własne zaplecze. A przypomnę, że do upadku SLD przyczyniła się również „szorstka przyjaźń” Aleksandra Kwaśniewskiego z Leszkiem Millerem. Newsweek 34/2010.

przypał środ. ‘sytuacja wstydliva, kłopotliwa dla kogoś’: Kiedy w dodatku w połowie marca zespół 18L wystąpił w polsatowskim „Barze”, zwolennicy zachowania niezależności hip hopu okrzyknęli ich zdrajcami i szmacciarzami. – To tragedia i przypał dla całego środowiska – ocenia Marek Ziolo, menedżer kultowej hiphopowej formacji wwo. – Moglibyśmy grać na prowincji, ale gdyby to były imprezy hiphopowe. Nie wyobrażamy sobie grania po Boysach. Newsweek 36/2004. [JB]

przypominacz ‘urządzenie przypominające dźwiękiem o ważnych terminach’: Z myślą o tych wszystkich, którzy codziennie muszą brać leki o określonej porze, firma CASIO opracowała elektroniczny przypominacz. Urządzenie podobne do zegarka ma pięć przegródek na leki oraz możliwość ustawienia dla każdej z nich odpowiedniej godziny alarmu. O tym, że pora wziąć leki, kieszonkowy anioł stróż sygnalizuje dźwiękiem lub mechanicznymi wibracjami. Tak więc najbardziej roztargniony pacjent nie przegapi żadnego leku ani nie zażyje go dwukrotnie. Urządzenie kosztuje w Internecie 19,95 dol. Polit 4/2004.

przypomnieć ◊ przypomnieć komuś jego miejsce w szeregu ‘wskazać komuś jego realną pozycję w jakiejś organizacji, partii, zorganizowanej grupie itp.’: Na drugiej [stronie] Krzysztof Piławski skrupulatnie zinwentaryzował upokorzenia, jakich marszałek Borowski doznał podczas niedawnej wizyty w Moskwie. Czyżby redakcja „Trybuny” postanowiła kuksańcami przypomnieć marszałkowi jego miejsce w szeregu? GW 290/2002.

przyprawić ◊ przyprawić komuś gębę ‘upowszechniać negatywne, na ogół nieprawdziwe, informacje o kimś, mające na celu zdyskredytowanie, skompromitowanie go’: Słowem, twórca „Perły w koronie” jest w porządku, a pozostali jego kole-dzy nie bardzo. „Trybuna” też poświęciła artyście parę ciepłych słów, mianowicie kiedy wypowiedział się za likwidacją Komitetu Kinematografii, w organie ukazał się na czołowym miejscu artykuł zatytułowany „Kutz przeciwko Wajdzie”. Nie wiem, jak czuje się Kutz z tą przyprawianą mu gębą. Polit 49/2001. [HZ 2., MB gęba, SD b) gęba, BD]

przyspieszacz* 1. środ.: Łapówka w żargonie celników to „przyspieszacz”. Procedura celna samochodu może trwać kilkanaście minut, może i trzy miesiące. Wystarczy, że celnik znajdzie źle postawiony przecinek w dokumentach i jest już powód do tzw. rewizji celnej. [...] Z roku na rok bydgoscy celnicy podwyższali stawki „przyspieszacza”. GW 130/2004.

2. *środ.* ‘substancja skracająca czas wypieku, np. chleba’: Ruch „slow food” narodził się w 1986 r. we Włoszech. Za cel stawia sobie promocję regionalnych, zapomnianych w pędzie współczesnej cywilizacji smaków. Jest odpowiedzią na „papierową”, nijaką szynkę z supermarketu lub bochenek chleba, w którym wypełniaczy, ulepszcaczy, przyspieszaczy jest dziś więcej niż samego zboża. Symbolem ruchu jest ślimak winniczek. *Metropol* 25/2005.

MS *przyspieszacz chem.* ‘substancja zwiększająca katalitycznie szybkość utwardzania żywicy syntetycznej’; NS2 ‘zwolennik szybkiego przeprowadzenia zmian ustrojowych (zwykle o L. Wałęsie), NS3 ‘kosmetyk ułatwiający szybsze opalanie’

przystankowicz *środ.* ‘uczestnik imprezy „Przystanek Woodstock” organizowanej przez Jerzego Owsiaka’: Na przystanku Woodstock organizatorzy zatrzymali czterech handlarzy, a u trzydziestu uczestników znaleziono małe ilości marihuany. W Pokojowej Wiosce Hare Kriszna, w której przystankowicze darmowo się stołują – jak mówią – „przetworami”, trwają tańce. Na twarzach niebiańsko rozanielone uśmiechy. Do rytmicznego śpiewu „Harre Kriszna, Harre Harre”, raz po raz wkrada się równie rytmiczne „marihuana, marihuana”. *Polit* 32/2003.

przystawka Δ przystawka dekodująca specj. ‘dekoder (p.)’: Wszyscy też przekonywali, że telewizja HDTV będzie najważniejszym stymulatorem rozwoju sektora zaawansowanych technologii przez najbliższe lata. Bo prosty z pozoru proces wymiany starych telewizorów na nowe oznacza lawinę przemian, na których zarobić mogą wszyscy. Operatorzy telekomunikacyjni, bo rosnąć ciągle będzie apetyt na transmisję danych. Producenci mikroprocesorów, bo zwiokrotnione ilości informacji trzeba będzie szybko przetwarzać. Producenci oprogramowania, bo nowoczesne telewizory i przystawki dekodujące to w istocie komputery, które wymagają sterowania odpowiednim oprogramowaniem. *Polit* 43/2005.

przystrzygacz* ‘ostrze w golarce do przystrzygania wąsów i baczków’: Golarka Synchro Logic firmy Braun ma czterokierunkową ruchomą głowicę, która dopasowuje się do kształtu twarzy. Urządzenie rejestruje i pokazuje czas ostatniego golenia. Zapatrzone jest także w zestaw przystrzygaczy do wąsów i baczków oraz podróżną blokadę głowicy. Synchro Logic automatycznie się czyści, suszy, oliwi i ładuje. *Wprost* 44/2002.

WD **przystrzygacz daw.** ‘ten, kto trudni się zawodowo stryżeniem włosów’

przyszłotygodniowy ‘taki, który będzie, pojawi się w przyszłym tygodniu, który jest planowany na przyszły tydzień’: Wystarczy porównać dwa budynki: pałac norweskiego króla i pałac arcybiskupi na bratysławskiej starówce. Norwegia jawi się w tym porównaniu jako kraj ubogi, mało rozwinięty, jak najdalszy od jakiegoś wy rafinowania, z trudem wiążący koniec z końcem, bo to ziemia nieżywna, klimat bardzo surowy i co najwyżej można łapać ryby, żeby je zasuszyć na zimę. Odnoszę to porównanie do kilku minionych stuleci. Co wynika z tego, że tak było? Spróbuję się nad tym zastanowić w przyszłotygodniowym felietonie. *Polit* 3/2001.

prztylic **◇ prztylic parę złotych** *środ.* ‘wziąć łapówkę; wziąć nienależne pieniądze; przywłaszczyć sobie czyjś pieniądze’: A przekręt notariusza, poza skalą, ni-

czym nie różni się od afer, którymi żyje dziś cała Polska. Przytulił parę złotych, na biednego nie trafiło, nikomu krzywda się nie stała. Wyciągnął wnioski z lekcji, którą otrzymał: kamerzysta oddał mu pieniądze, pieniądze, które ten zgubił, a tamten znalazł. Polit 3/2005.

psy ♦ **psy wojny** zwykle w lm ‘pogardliwie o najemnikach w wojsku, walczących za pieniądze’: [...] niewątpliwie jednak jeszcze na początku lat 90. rosyjscy żołnierze walczyli we wszystkich zapalnych punktach byłego ZSRR pod różnymi flagami. Znane są też wypadki zmiany frontu przez walczące za pieniądze rosyjskie psy wojny – w zależności od tego, kto ile zapłacił. Wprost 47/2001.

psychobilly: Psychobilly – styl muzyczny nawiązujący do rockabilly i punk rocka. Po raz pierwszy pojawił się w Londynie na początku lat 80. jako przeciwwaga zaangażowanego politycznie punku. Polit 10/2003. Grają stylowe psycho- i rockabilly, ale zarazem odwołują się do polskich realiów (stąd też wzięta się nazwa żolibilly). Metropol 106/2005. [HZ]

psychodelia ‘artystyczne efekty, zmiany, wynaturzenia, fantasmagoryczne deformacje kształtów i wizji’: Plaża w tym sezonie nawiązuje do wszystkich głośnych trendów. Są bikini w duże wzory – najczęściej kwiaty i bahama (geometryczna psychodelia już niemodna). GWWysOb 24/2004. [JB]

psychodelik* ‘psychodelia (p.)’: Wzornictwo trochę z lat 50. i 60. Dużo skojarzeń florystycznych: ulubiony przez hipisów psychodelik oraz łagodnie przetworzona skarbnica etnograficzna (Meksyk, Peru, Gwatemala). Wniosek: na lato trzeba koniecznie mieć sukienkę/bluzkę w kwiaty. TS 3/2004.

NS2 **psychodelik** ‘lek psychodeliczny, wywołujący stany euforii i halucynacje’

psychodermatolog specj. ‘lekarz zajmujący się psychodermatologią (p.)’: Doktor Linda Papadopoulos, psychodermatolog, w wydanej ostatnio książce „Lustereczko, powiedz przecie...” buntuje kobiety przeciwko mitowi urody. Ciało ma żyć, a nie tylko wyglądać. TS 6/2005.

psychodermatologia specj.: Czerwienisz się na randce, bledniesz, czytając wyciąg bankowy. Skóra wyraża emocje często szczerzej niż Ty sama. Powstała nawet nowa dziedzina, psychodermatologia, która bada związki między psychiką a chorobami skóry. Masz trądzik, atopię czy łuszczycę? Prócz genów odpowiedzialny jest za nie stres. Zaostrza objawy, czasem je wręcz wywołuje. Naucz się z nim walczyć, a skóra będzie zdrowsza. TS 8/2005.

psychoedukacyjny ‘kształtujący psychikę człowieka’: O psychoedukacyjnej roli filmów pisze warszawski psychoterapeuta Benedykt Krzysztof Peczeko. GWWysOb 18/2001.

psychoenergizujący: Kofeina ma działanie psychoenergizujące, pobudza ośrodkowy układ nerwowy, ośrodek oddechowy, naczynioruchowy i korę mózgową. TS 1/2002.

psychogeriatria ‘dziedzina psychiatrii zajmująca się leczeniem zaburzeń psychicznych występujących u ludzi w podeszłym wieku’: Najlepszym szpitalem psychiatrycznym kolejny raz okazała się II Klinika Psychiatryczna Instytutu Psychiatrii i Neurologii w Warszawie. – W naszym ośrodku powstały pierwsze w Polsce specjalistyczne oddziały zajmujące się chorobami afektywnymi, takimi jak depresja i psychoza

maniakalno-depresyjna, a także psychogeriatriczną, w tym chorobą Alzheimera – mówi prof. Stanisław Puzyński, kierownik placówki. Wprost 51/2004. [HZ]

NS3 **psychogeriatryczny**

psychoinżynieria ‘sposób kształtowania osobowości człowieka, wpływanie na jego psychikę, np. przez uczenie pozytywnego sposobu zachowania, oduczanie reakcji patologicznych i dewiacyjnych’: Zwolennicy psychoinżynierii nie mają wątpliwości, że nowe leki będą poprawiać ludziom samopoczucie. Przekonani są o tym także genetycy. Odkrywają oni kolejne geny odpowiedzialne za zaburzenia psychiczne. A każdy taki fragment DNA koduje neurohormon lub neuroprzekaźnik, który można wykorzystać do produkcji nowego leku. W coraz bardziej zestresowanym społeczeństwie dobrobytu psychokosmetologia farmakologiczna może się stać tak samo popularna jak chirurgia plastyczna. Wprost 1/2002.

Δ psychoinżynieria farmakologiczna ‘psychoinżynieria (p.) wykorzystująca środki farmakologiczne’: Lęk przed lataniem samolotami? Chandra? Lekarze coraz częściej w takich sytuacjach przepisują środki psychotropowe. Zaczyna się era psychoinżynierii farmakologicznej. Wprost 1/2002.

psychokosmetologia Δ psychokosmetologia farmakologiczna ‘troska o urodę poprzez wykorzystanie środków farmakologicznych i przeciwdziałanie negatywnym skutkom stresu’: Zwolennicy psychoinżynierii nie mają wątpliwości, że nowe leki będą poprawiać ludziom samopoczucie. Przekonani są o tym także genetycy. Odkrywają oni kolejne geny odpowiedzialne za zaburzenia psychiczne. A każdy taki fragment DNA koduje neurohormon lub neuroprzekaźnik, który można wykorzystać do produkcji nowego leku. W coraz bardziej zestresowanym społeczeństwie dobrobytu psychokosmetologia farmakologiczna może się stać tak samo popularna jak chirurgia plastyczna. Wprost 1/2002.

psycholka *środ.* ‘forma żeńska od psychol (p.)’: – Wsiadając do bryki, zawsze musisz wiedzieć, czy ten, przeciw komu jedziesz, jest normalny czy to jakiś psychol – mówi Edi. Psychol – według tutejszej terminologii – to ktoś kto nie blefuje, naprawdę jedzie do końca. Alicja-maturzystka, była taką właśnie psycholką. Zginęła, bo trafiła na innego psychola. Polit 38/2002.

NS3 **psychol** ‘osoba chora psychicznie lub swoim zachowaniem sprawiająca takie wrażenie’

psychoneuroimmunologia *specj.*: Kiedyś wychwalali ją filozofowie i moralisci, dziś psycholodzy, a także biolodzy i immunolodzy. Powstała nawet nowa dziedzina nauki: psychoneuroimmunologia, która bada wpływ uczuć na działanie systemu nerwowego i odpornościowego. TS 11/2004.

psychoonkolog *specj.* ‘lekarz zajmujący się psychoonkologią (p.)’: O raku trzeba mówić. Nie wolno go chować w sobie – mówi psychoonkolog Sławomira Woźniak. TS 10/2001.

psychoonkologia *specj.* ‘interdyscyplinarna dziedzina medycyny zajmująca się reakcjami emocjonalnymi pacjenta w różnych stadiach choroby nowotworowej, reakcjami emocjonalnymi rodziny chorego oraz personelu medycznego zajmującego się chorym’: Dr Holland, z wykształcenia psychiatra, już 27 lat temu postanowiła po-

magać chorym w trudnej akceptacji choroby nowotworowej i poza działalnością w szpitalu zajęła się również kształceniem specjalistów w nowej dziedzinie – psychoonkologii. Polit 8/2004.

psychoonkologiczny przym. od psychoonkologia (p.): Polska Unia Onkologii prowadzi w całym kraju jednodniowe szkolenia dla lekarzy, starając się uczulić ich na problemy psychoonkologiczne. Zamiar słuszny, tylko czy realny? W opinii wielu lekarzy samopoczucie i przygnębienie pacjenta są mało istotne, gdy prawdziwa batalia toczy się o jego życie. Jeśli trafiłeś wreszcie na oddział onkologiczny, dostajesz chemię (za którą płaci Narodowy Fundusz Zdrowia) i już za tydzień znajdziesz się na stole operacyjnym, to twoja depresja i lęk są zwykłą fanaberią – w rzeczywistości zasługujesz na miano szczęściarza, bo w kolejce za tobą czeka wielu chorych, którzy ci zazdroszczą, że jesteś w szpitalu. Polit 8/2004.

psychorozpoznawczy ‘pozwalający, umożliwiający ocenić wrodzone i nabyte zdolności intelektualne i emocjonalne’: Kandydaci do parlamentu przechodzą obowiązkowe badania psychorozpoznawcze; nienawiść traktowana jest jako choroba. Polit 1/2003.

public relations disaster p. **PR disaster**

pukać się* *środ.* ‘kopulować’: Wyzwolona prasa kobieca daje dobre rady swym czytelniczkom, jak wyrwać fajnego mena do pukania, jak poznać, czy on się puka z inną, oraz co zrobić, by pukanie z nami mu się nie znudziło. Wprost 9/2005.

pukanie

WD, MS **pukać się** strona zwrotna czas. pukać – puknąć w zn. 1. ‘uderzając lekko czymś w coś, powodować odgłos; stukać, kołatać’; *pot.* Puknąć się w czoło, w głowę ‘zastanowić się, pomyśleć nad czymś; opamiętać się’ (używane zwykle w formie rozkazującej)

puma* ‘buty sportowe firmy Puma’: Czerwone pumy z logo Ferrari świetnie pasują do miejskich ubrań. TS 6/2005.

WD, MS **puma** *zool.* ‘Felis concolor, zwierzę drapieżne podobne do kota, ale znacznie większe, o krótkiej brązowo-płowej sierści, żyjące w lasach i na stepach Ameryki Północnej i Południowej; kuguar’

pumpin ‘podgatunek muzyki house (p.), charakteryzujący się występowaniem przetworzonych cyfrowo elementów jazzowych, funkowych, rockowych czy disco’: Na scenie hard, pumpin i minimal techno zagrają didżeje G-Sound, Seed, Ash-Poow, Kitos, Ubiki oraz Mauro Gucci. Metropol 74/2004.

NS3 **house** ‘muzyka taneczna, odmiana muzyki techno (p.)’

punkt Δ punkt akupresurowy ‘akupunkt (p.)’: O tym, że używa on do masażu kamieni, świadczy jedynie ciepło przyjemnie rozgrzewające ciało. Od czasu do czasu uciska określone punkty akupresurowe, odpowiedzialne za różne organy wewnętrzne. Sukces 9/2002.

NS3 **akupunkt, punkt aku** ‘w akupresurze: miejsce na ciele związane ze ściśle określonym organem wewnętrznym organizmu, poddawane nakłuciu, uciskowi lub masażowi w celu wywołania korzystnych zmian w tym organie’

Δ punkt krytyczny *środ.* ‘linia umieszczona na skoczni narciarskiej, według której ustala się noty za odległość skoku w zawodach (w Pucharze Świata, Pucharze Kontynentalnym i Letniej Grand Prix)’: 120 m – to tzw. punkt krytyczny. Tyle powinny

wynosić w Zakopanem średnie skoki. To ważna informacja dla zawodników. Za wyładowanie dokładnie w punkcie K sędziowie przyznają 60 pkt. Za każdy metr mniej odejmują 1,8 pkt., tyle samo dają za każdy metr dłużej. GW 16/2002.

Δ punkt K ‘punkt krytyczny (p.)’: cyt. p. wyżej.

punktowiec* ‘korektor punktowy (p.)’: Punktowiec wysuszy i wygoi wypryski, ale pod warunkiem, że użyjesz go od razu, jak tylko poczujesz charakterystyczne swędzenie. TS 7/2004.

WD **punktowiec** ‘budynek mieszkalny wolnostojący, w rzucie zbliżony do kwadratu, niezbyt wysoki, o kilku kondygnacjach’, MS *pot.* ‘wielopiętrowy, wolno stojący budynek mieszkalny lub biurowy, górujący nad otoczeniem’

pustopiętny Δ pustopiętny korek środ.: Leczenie ostrogi trzeba zacząć od noszenia bardzo wygodnych butów, np. z wkładkami z gumowej gąbki, z zagłębieniem odpowiadającym bolesnemu punktowi w pięcie, czyli tzw. pustopiętnym korkiem. Przyj 9/2003.

puszczać ◊ puszczać oko* ‘dawać do zrozumienia, że tylko pozornie traktuje się coś poważnie’: Daje to artystyczne alibi twórcom płyty – wszak „puszczają oko do widza”. Ten zabieg może ich jednak pozbawić masowej, czyli dancingowej, publiczności. Bo „obciachowcy” przeważnie zdają sobie sprawę ze swojego obciachu i bardzo nie lubią gdy ktoś się z tego śmieje. GW 46/2001. [MB 13.28.2 zrobił lub puścił do kogoś (perskie) oko ‘dyskretnie dał nam znać o czymś, np. że nie traktuje czegoś poważnie’, SD zrobić, puścić oko, oczko b) ‘dać znać, że tylko na pozór traktuje się coś poważnie’]

MS **puszczać oko** ‘mrugać do kogoś zalotnie’

puścić ◊ puścić coś w miasto środ. ‘rozpowszechnić, nadać czemuś rozgłos’: Justyna i Basia, nabijając się z Cosmosłówka jazzu, puściły je w miasto mniej więcej w środku tygodnia i chociaż żadnemu z lanserów się ono nie podobało, już w piętek zaczęło funkcjonować w mass sferze. Polit 5/2005.

pylon* ‘podpora mostu wiszącego, na której opierają się pasma nośne’: We mgłę ginęły nawet pylony mostu Siekierkowskiego. GW 280/2001. [HZ 2., SD b), JB 2.] WD, MS **pylony archit.** ‘masywne budowle kamienne o kształcie trapezu, stawiane z obu stron bramy wiodącej do świątyni lub pałacu, zwykle zdobione płaskorzeźbami i napisami, stosowane w starożytności na Wschodzie, głównie w Egipcie’

Q

quad: Quad – motocykl czterokołowy, zwany również wszędolazem, zastąpił przed kilkunastu laty niezwykle niebezpieczne trójkołowce. Znany powszechnie w rekreacji i sporcie, bardzo często jest używany jako pojazd roboczy, szczególnie podczas prac w rozległym, trudnym terenie, na małych farmach i przez pasterzy. W Stanach Zjednoczonych sprzedaje się więcej quadów niż motocykli. Sukces 12/2001. [JB, BD]

quadlink ‘internetowa gra planszowa, w której grają dwie osoby i każda z nich ma na polach planszy ułożyć cztery swoje pionki obok siebie – w rzędzie poziomym, pionowym lub na skos’: Dzięki grom sieciowym coraz więcej osób odkrywa scrabble, backgammona, quadlinka czy gomoku. Wprost 4/2002.

quandy: Mariusz oraz jego koledzy połączyli siły i stworzyli grupę, która oferuje turystom paralotniarstwo, quandy, czyli szaloną jazdę motorem na czterech kołach, zorbing (zjazdy w kuli), jazdę amfibią, strzelanie z łuku i procy. Polit 10/2005.

quarter *środ.*: Z kolei w snowparku [...] powinny być rozmaite konstrukcje, które pozwalają wybić się w górę i wykonać ewolucję. Są to np. funboxy (w kształcie trapezu), gapy (skocznia i lądowisko) czy quartery (skocznie stanowiące wycinek koła). Claudia 2/2005.

qubit *specj.*: Te rachunki, które dziś procesory muszą wykonywać mozolnie krok po kroku, maszyna kwantowa policzyłaby wszystkie na raz. Jej poszczególne bity zwane qubitami miałyby postać stanów kwantowych atomów, a do przenoszenia informacji zapisanej w qubitach używana byłaby właśnie teleportacja. GW 142/2004.

queer ‘obraźliwie o homoseksualiście, jako odmieńcu i dziwaku’: Teoria queer [queer – dziwak, przebieraniec], rozwinięta przez Judith Butler, profesor uniwersytetu w Berkeley, przekonuje, że wszelkie podziały płciowe są czymś sztucznym, a nasza płeć kulturowa nie musi odpowiadać płci biologicznej. Metropol 34/2005.

quiet parties *środ.*: Imprezowicze bawią się teraz na quiet parties, czyli cichych imprezach, gdzie zamiast łoskotu muzyki słyszać śpiew ptaków (oczywiście z taśmy), a rozmowy dozwolone są tylko w wyznaczonych strefach. TS 8/2004.

R

race środ.: Trzeba znać podstawowe rozróżnienie rodzajów desek. Dzielą się na narty dla początkujących i średnio zaawansowanych (czyli allround) i na deski dla wyczynowców oraz amatorów mocnych wrażeń (race). Polit 48/2004.

racing dog: Ale prześcignąć je mogą tylko tak zwane racing dogs (w Polsce mówi się na nie popularnie „rejsy”). To specjalne krzyżówki różnych psów, które nawet nie muszą mieć nic wspólnego z czystymi rasami północnymi. Ogólnie malamuty, samojedy i grenlandy mogą ścigać się między sobą. Ale syberiany, alaskany i „rejsy” mają swoje oddzielne kategorie. [...] Trudno się dziwić, że sympatycy tego sportu dzielą się na zagorzałych obrońców ras pierwotnych i tych, dla których najważniejsza jest szybkość psa, a nie jego krew. RzeczpMag 8/2002.

raclette ‘potrawa ze specjalnego gatunku sera podgrzewanego na patelni; także: elektryczna, mała patelnia do przyrządzania tej potrawy’: Grill jest pojęciem szerszym. Opowiadam się przy tym za pisownią przez dwa „l”, żeby pozostawić to w formie zapożyczonej, podobnie jak fondue czy raclette. Wprost 26/2002.

raczki*: Ludzie starsi, zagrożeni osteoporozą, często pytają o raczki – specjalne stalowe nakładki, które mocuje się na pięcie lub śródstopiu. Łatwo je założyć i zdjąć (zapina się je na troczki), nadają się do każdego rodzaju obuwia o klasycznej podeszwie poza butami na obcasach. GW 280/2001.

WD, MS **raczki** l. mn. raczek – ‘mały rak’

radiomaryjny rzecz. ‘słuchacz rozgłośni Radio Maryja dzielący głoszone w niej poglądy’: Faworyt [o. Rydzka] jest na razie eurodeputowanym – frondystą z LPR, ale radiomaryjni widzą w nim już kandydata na prezydenta. Wprost 29/2005.

radiostop środ. ‘urządzenie umożliwiające samoczynne zahamowanie pociągu po wysłaniu drogą radiową specjalnego sygnału dźwiękowego’: A co, jeśli Pan nie zauważy czerwonego światła? – Zauważę! Ale gdyby nie – mam tzw. radiostop, przez który dyżurny ruchu może zatrzymać pociąg. Ja też mogę zatrzymać inne pociągi, jeśli zobaczę coś niepokojącego. GW 181/2001.

radykał* środ.: Masarz Janusz M. już nic nie powie ani nie napisze. Kilka tygodni temu zabił się, strzelając sobie w głowę z radykała – pistoletu do uboju bydła. Polit 6/2004.

WD, MS **radykał** l. ‘zwolennik radykalizmu; członek lub zwolennik partii politycznej o programie radykalnym’, MS 2. ‘człowiek mający skrajne poglądy, bezkompromisowe metody postępowania’

raelianin ‘wyznawca raelianizmu (p.)’: Klony, genetyczne popaprańce, Frankenstein. Czy filmowe wizje staną się rzeczywistością? Rael, szef raelian zdaje się nie mieć co do tego wątpliwości. Raelianie już ogłosili, że w ich laboratoriach urodziła się pierwsza sklonowana dziewczynka. [...] Raelianie chcą dać ludziom nieśmiertelność przenosząc nasze umysły wraz z pamięcią do biologicznych korpusów, wykonanych ze sklonowanych ciał. Polit 2/2003.

raelianizm ‘doktryna sekty (założonej przez francuskiego dziennikarza, który przybrał imię Rael) głosząca, że życie na Ziemi zostało stworzone laboratoryjnie za pomocą inżynierii genetycznej przez cywilizację pozaziemską’: W postanowieniach Naczelnego Sądu Administracyjnego z 22 stycznia 1999 r. czytamy: „W założeniach doktrynalnych raelianizm określany jest jako religia ateistyczna i naukowa. Ateizm jest poglądem zaprzeczającym istnieniu Boga [...] Trudno zatem mówić w przypadku raelianizmu o religii”. Polit 4/2003.

raeliański przymiotnik od raelianin (p.): W samych USA zarejestrowano ponad 20 stowarzyszeń badaczy UFO. Nie wszystkie wprawdzie gotowe są głosić raeliańską „ateistyczną religię”, ale wszystkie skupiają ludzi jakby religijnie zafascynowanych wizją kosmitów jako dobroczyńców ludzkości. Polit 4/2003.

rafter ‘ten, kto uprawia rafting (p.)’: Wrze również życie na torach kajakowych, gdzie obok slalomowców i rodeo-maniaków próbują swych sił amatorzy na pontonach, które podbijają wodniacki świat, zdobywając kolejne rzeki, a rafterzy mają już nawet swoje mistrzostwa świata. Sukces 7/2002.

NS3 **rafting** *środ.* ‘sport wodny polegający na pokonywaniu rzek górskich pontonem’, **raftingowy**

ragga: Ragga łączy elementy jamajskiego reggae z hip-hopem i elektroniką. Charakteryzuje się szorstkim śpiewem i silnym basowym rytmem. Jest lekka i melodyjna. Metropol 41/2004.

raggaeton: Mam wrażenie, że wielkim wydarzeniem w muzyce będzie zyskujący coraz większą popularność w Londynie gatunek zwany raggaeton. To mieszanina reggae, salsy i hip-hopu, która narodziła się na Karaibach. Brzmi fantastycznie. Jedyłą barierą powstrzymującą ekspansję tego nurtu na szersze rynki jest język. Metropol 45/2005.

rail *środ.* ‘wszelkiego rodzaju rurki i poręcze służące do wykonywania różnych akrobacji przez snowboardzistów (p.)’: Atrakcje w snowparku to stałe elementy do ewolucji, tzw. raile (m.in. w kształcie trapezu i łuku), oraz boksy (szersze od raili i dzięki temu łatwiejsze). W snowparku wybudowano też mały drewniany domek. W środku dostaniemy herbatę i przekąski, można też wjechać na desce na jego dach. Metro 522/2005.

NS3 **snowboardzista** ‘osoba jeżdżąca na desce snowboardowej’

rajdowanie ‘odbywanie rajdów, uczestniczenie w rajdach’: Stąd przeprowadzka na Mazury. Tam rajd zyskał nowego ducha. Na szybkich szutrach nabrał innego charakteru. Szutry to esencja rajdowania. Ściganie się na tej nawierzchni kochają i zawodnicy, i widzowie. RzeczMag 270/2005.

rajdówka *pot.* ‘samochód wyścigowy przystosowany do udziału w rajdach’: Je-chałam, ale wylądowaliśmy w rowie... Kilka razy siedziałam na fotelu pilota w jego rajdówce. Poza tym miałam okazję jeździć z niemal wszystkimi kierowcami rajdowymi w Polsce. TS 9/2001.

rak* *środ.*: Żeby taka krata spełniła swoje zadanie, pręty powinny mieć 4 cm średnicy. Takich krat nikt nie robi, bo wyglądają ohydnie – mówi kolejny więzień z Popowa. – A jeśli kraty są cieńsze, wystarczy „rak” – dodaje. „Rak” to szczypcy do cięcia prętów. Najlepsze „raki” – jak mówią bandyci – produkują Rosjanie. Zrobione z twardej stali, mają 80 cm długości. – Takimi szczypcami kraty wycina się jakby były z plasteliny – opowiadają skazańcy. Newsweek 5/2003.

WD, MS **rak** 1. ‘nieduży jadalny skorupiak z rodziny o tej samej nazwie; gnieździ się w wodzie wśród korzeni lub pod kamieniami’ 2. ‘nowotwór złośliwy pochodzenia nabłonkowego atakujący tkanki organizmu ludzkiego lub zwierzęcego’ 3. ‘choroba roślin wywołana przez grzyby pasożytnicze lub mikroorganizmy’

rakowiec *okazj.* ‘człowiek chory na raka’: Grzeszy pychą ten, kto mówi: blisko albo dalej. Nie wiadomo, komu ile jest do śmierci. Psycholog spotyka do dziś tę panią w budynku Centrum. Rakowcy żyją z odroczonej śmiercią. Polit 49/2004.

ramka Δ ramka cyfrowa ‘niewielkich rozmiarów monitor ciekłokrystaliczny, na którym można wyświetlać zdjęcia’: Ponadto oprócz samych aparatów rozwinął się rynek urządzeń wykorzystywanych do dalszej obróbki cyfrowej fotografii – drukarek, skanerów, specjalnego oprogramowania, a nawet cyfrowych ramek do zdjęć. GW 292/2001.

randka Δ randka online ‘spotykanie się dwóch osób, tylko za pośrednictwem Internetu’: Entuzjizm dla randek online podziela wielu młodych ludzi. Nie mamy czasu na osobiste kontakty, powiadają, jesteśmy zajęci od rana do wieczora. Tłumaczą się tak zwłaszcza ci uzależnieni od komputera; według nich Internet jako idealny swat dezawuuje wartość randek na żywo. Polit 7/2003.

NS3 **cyberrandka**

randka ◇ randka w ciemno ‘zaaranżowane spotkanie dwóch osób, nieznających się wcześniej, w celu nawiązania bliższej znajomości’: Tej nocy makijaż jest nieważny. Buty nie muszą pasować kolorem do sukienki. Właściciele nowojorskiej restauracji Suba potraktowali pojęcie randki w ciemno tak dosłownie, że organizują intymne spotkania nieznajomych osób w zupełnej ciemności. TS 3/2005.

randkowiczka forma żeńska od randkowicz (p.): Zanim dojdzie do końskich załotów, konferansjer Kamel instruuje przyszłą randkowiczkę, że za przesłoną kryją się „nieujarzmione rumaki”, z kolei pan Jurek zdradza, że pani Ewa podczas wspólnej wyprawy do Hanoweru przyjmowała w łóżku „kundelka gospodarzy”. Polit 5/2001.

NS3 **randkowicz** ‘ten, kto chodzi na randki’

ranterowanie *środ.*: Ranterowanie, czyli naszycie kawałka materiału na dziurę, kosztuje ok. 2,5 zł, dzianiny – to koszt od 5 do 10 zł, a w przypadku materiałów tkanych koszt wynosi 12–20 zł za cm kw. materiału. Na wykonanie usługi trzeba czekać od czterech do siedmiu dni. GW 265/2004.

raperka 1. forma żeńska od raper (p.): We „Fluidzie” z kolei mamy obszerny materiał o „sukach hip-hopu”, czyli czarnych wokalistkach amerykańskich zbliżonych do kół gangsterskich, a zaraz po nich wyznania dwóch polskich raperek [...]. Polit 28/2001. [HZ, JB]

2. ‘wykonywanie muzyki rap (p.)’: Przechodzę na raperkę i nowe prądy tworzone, bo tutaj jest, jak jest, każdy orze, jak może. Metro 498/2004.

NS2 **raper** ‘wykonawca muzyki rap (p.)’, **rap** ‘odmiana współczesnej muzyki rockowej charakteryzująca się szybką, rytmiczną melorecytacją tekstów, często obscenicznymi, wyrażającymi bunt, frustrację i krytykę rzeczywistości’, **rapowiec**, **rapowy**, NS3 **raperski**, **rapowski**

raps zwykle w lm: Wśród znajomych zyskał sławę jako specjalista od dredów, kornów (warkoczyki plecione blisko głowy), rapsów (warkoczyki owinięte kolorową włóczką) i afro. Wymyślał metody, dzięki którym robił dredy nawet na bardzo krótkich włosach. Metro 522/2005.

rasowanie ‘nadawanie czemuś cech oryginalnego produktu, upodobnianie do niego’: Według dyrektora Millera, przerabiane gazomierze są łatwe do zidentyfikowania. Jeśli były zmieniane elementy wewnątrz, to sprawa prosta. Kwestia plomby, to już coś innego. Tym bardziej że na rynku pojawiły się wyspecjalizowane grupy, proponujące „rasowanie” tych urządzeń. Podobno dysponują nawet własnymi plombowicami. ŻWMag 277/2004.

rastamański przym. od rastaman (p.): Kozik do mszy satanistycznej, narodowe pismo „Szczerbiec”, szalik Legii i rastamański beret można zobaczyć na wystawie towarzyszącej sesji „Subkultury 2000”. GW 47/2001. [HZ, JB]

NS2 **rastaman** ‘zwolennik muzyki reggae’

ratuszowiec *środ.*: Część SLD (choć nie tylko) zwą w mieście „ratuszowcami”, bo siedzą w miejskim Ratuszu na prezydenckich fotelach i mają większość w radzie miejskiej. GW 122/2001.

ravioli ‘rodzaj małych pierożków nadziewanych głównie mięsem lub warzywami (danie wywodzące się z kuchni włoskiej)’: Rubikon okazał się lokalem niezwykłym. [...] Z powodu braku pozwolenia na wyszynk, właściciel częstuje gości własnym alkoholem. Na niezwykłość Rubikonu mam dwa argumenty niepodważalne – ravioli z borowikami oraz górnośląsk. GW 159/2002. [MSB, HZ, SD, JB]

r-boot *środ.*: Po godzinach pływał na jachtach. W klasie p-bootów (jachtach dwuosobowych) i r-bootów (trzyosobowych) w sumie dziesięć razy zdobywał mistrzostwo Niemiec. W 1992 r. został mistrzem świata w bojerach – żeglarstwie na lodzie. Wprost 36/2002.

reaktywne Δ reaktywne zapalenie stawów *speci.*: U wielu chorych bakteria [chlamydia] powoduje tzw. reaktywne zapalenie stawów (nazywane dawniej zespołem Reitera). Jest to najczęstsza choroba reumatyczna atakująca młodych mężczyzn. Wprost 27/2004.

real ‘świat rzeczywisty’: W wieku 35 lat Gośka zaginęła w Internecie (wirtualu). Zabrała ze sobą syna i dwie córki. Wrócili do rzeczywistości (realu), gdy sąd skie-

rował całą czwórkę na odwyk. Ale real, czyli szare miasteczko w Sudetach, nie umywa się do wirtualu. Polit 1/2005. [JB II]

WD **real** a) 'jednostka monetarna Kambodży' b) srebrna moneta hiszpańska (wyszła z obiegu w 1870 r.); MS 'moneta bita w XIV–XIX w. w Hiszpanii i Portugalii, początkowo srebrna, od XVI w. także miedziana'

real people: Do tej pory programy z grupy „real people”, pokazujące ludzi i ich prawdziwe emocje, reprezentowały w naszych stacjach reality show i telenowe-
wele dokumentalne. Widzowie zaglądali do kuchni w domu Wielkiego Brata czy szukali zastępczych rodziców dla porzuconych dzieci w „Kochaj mnie”. Teraz fala „real people” dotarła do seriali fabularnych. Newsweek 36/2004.

reality document 'program telewizyjny mający cechy filmu dokumentalnego': Wątpię, czy jakkolwiek wątek przedstawiony w „Szpitalu Dzieciątka Jezus” był wcześniej zaplanowany. „Szpital Dzieciątka Jezus” powinno się zaliczyć raczej do rodziny reality document. Wprost 5/2001.

reality show 'program telewizyjny, często mający postać konkursu, w którym występują osoby niezwiązane zawodowo z telewizją, mające zachowywać się naturalnie w zaaranżowanej, niekiedy ekstremalnej, sytuacji, a widz występuje w roli podglądacza albo w konkursach, osoby oceniającej': Niebywała kariera Wielkiego Brata i jego rodziny, tych tak zwanych reality show, ma swoje źródło w ludzkiej skłonności do podglądania. Tam podglądani godzą się być podglądanymi, są więc bliscy aktorom, którzy zapomnieli swoje role i muszą improwizować, chociaż talentu brak [...]. TS 12/2001. [HZ, SD, JB 1]

Realpolitik, realpolityk 'polityka państwa całkowicie podporządkowana tylko jego własnym interesom gospodarczym': Bezpieczniej, a nawet taniej było stopniowo przyjąć do Unii biedniejszych kuzynów, niż ryzykować problemy z powodu niestabilności za wschodnią rubieżą. Zwyciężyła Realpolityk. Rzeczp 261/2002. [JB] Wbrew zapewnieniom Białego Domu politykę zagraniczną USA może bardziej niż zwykle zdominować twarda realpolitik, w której będą się liczyć chłodno skalkulowane amerykańskie interesy (również energetyczne). Wprost 7/2006.

realsoc 'ustrój totalitarny panujący w krajach rządzonych przez partie komunistyczne po drugiej wojnie światowej': Znana z „realsocu” zasada: „Czy się stoi, czy się leży, każdemu to samo się należy” została przyswojona przez członków religijnej wspólnoty w bardzo krótkim czasie. Wprost 34/2004.

NS2 ◊ **realny socjalizm, realsocjalizm**

recykler: Recyklerzy to firmy przerabiające zużyte opakowania, np. papiernia Konstancin-Jeziorna, kruszarnia szkła w Warszawie. [...] Są wreszcie organizacje recyklerów, czyli firm zajmujących się przetwarzaniem zużytych opakowań. Polit 7/2003.

recykling* 'wielokrotne wykorzystywanie wciąż tej samej osoby, np. aktora, prezentera w różnych programach, głównie telewizyjnych; także: ponowne wykorzystywanie czegoś w różnych celach': Jak widzicie mamy w modzie recykling. Trochę z tej dekady, trochę z tamtej. A jak się to znudzi, na pewno wymyśli się coś nowego. GWWysOb 39/2002.

NS2 **recykling**, NS3 **recykling** 'wykorzystanie w przemyśle odpadów jako surowców wtórnych', **recykłaż**

recyklingowy ‘odnoszący się do wykorzystywania w przemyśle odpadów jako surowców wtórnych’: Firmy recyklingowe skarżą się, że huty nie chcą od nich odbierać stłuczki, te zaś, że jest ona za droga. Polit 13/2001.

red-box *środ.*: Telewizja bez pamięci zakochała się w tzw. red-boxach i blue-boxach, czyli specjalnych ekranach, które pozwalały emitować w tle film, zdjęcia itp. Polit 51–52/2002.

redesign ‘twórcze wyzyskanie dawnego wzornictwa’: W pracowni Mendinięgo powstały więc fotele – przeróbki znanych krzeseł, np. Charliego Mackintosha z początków XX wieku, czy foteli Marcela Breuera. Przykładem „redesignu” jest m.in. fotel dla Prousta: XVII-wieczną formę artysta pokrył wzorem zainspirowanym malarstwem impresjonistów. GW 102/2004.

NS2 **design** ‘wzornictwo, projektowanie wyrobów przemysłowych’

reemisja ‘powtórne nadanie programu radiowego lub telewizyjnego’: Kilku mniejszych operatorów wpuściło TV Trwam do swoich sieci. Na bezpłatną reemisję zgodę dostała też Multimedia Polska – trzeci co do wielkości operator kablowy w tym kraju. GW 265/2003. [SD 2., JB 2.]

referendalny ‘mający charakter referendum, uzyskiwany na drodze referendum’: Również ludzie młodzi, wykształceni i aktywni, nie wykazują sympatii do polityków. Trzeba ich namówić, żeby znów zainteresowali się życiem publicznym, wytłumaczyć, że w przeciwnym razie Giertych i Rydzyk w końcu zapukają do ich drzwi. Od przebiegu kampanii referendalnej zależy, czy to się uda. GW 38/2002.

NS2 **referendowy**

reflektant* *środ.*: Najpopularniejszy ślubny wzór: karminowe serduszka na błękitnym tle posypane srebrną tłuczoną bombką choinkową. Ta zasypka – kładziona na wilgotny jeszcze lakier – fachowo nazywana jest reflektantem. Polit 25/2003.

WD, MS **reflektant** ‘osoba reflektująca na coś, ubiegająca się o coś (zwykle o pracę lub kupno czegoś)’

reflektor Δ **reflektor bi-ksenonowy** *środ.* ‘reflektor, w którym źródłem światła mijania i drogowego jest pojedyncza lampa ksenonowa’: Na specjalne życzenie: podgrzewana kierownica, system napędu na cztery koła 4MATIC i wielokonturowe fotele z komorą powietrzną. Albo ultranowoczesne reflektory bi-ksenonowe, które zmieniają noc w dzień. Sukces 12/2002.

Δ **reflektor ksenonowy**: O wysokim poziomie bezpieczeństwa, czynnego i biernego, przesądza również wyposażenie samochodu w reflektory ksenonowe (o dwukrotnie silniejszym strumieniu światła niż w tradycyjnych), wewnętrzne lustro wsteczne automatycznie przyciemniane (w miarę narastania siły padającego na nie światła), automatyczny czujnik deszczu, nadwozie o wzmocnionej konstrukcji. Sukces 1/2003.

regermanizacja ‘ponowna germanizacja czegoś’: Całą powojenną politykę RFN nasi posłowie potępili en bloc jako politykę kłamstwa i regermanizacji, która miała doprowadzić do destabilizacji wewnętrznej Niemiec i zachodnich regionów Polski. GW 214/2004.

regresing *środ.*: Byłam już u kresu sił. Wtedy Kasia opowiedziała mi o regresingu. Ostrzegła: to jest rok terapii w jeden dzień, wielu ludzi nie potrafi tego wytrzymać. Ale ja zawsze wolałam radykalne rozwiązania. – Co to jest regresing? – Kładziesz się w gabinecie na kanapce z przesłoniętymi oczami i zaczynasz podróż po własnej podświadomości. Oczywiście podróż z przewodnikiem, doświadczonym terapeutą. GWWysOb 33/2001.

reharmonizacja ‘zmiana współbrzmień dźwięków w danym utworze muzycznym, nadanie mu nowej harmonizacji; remiks (p.)’: Tymczasem w przypadku Pata każda nuta, każda fraza jest konsekwencją poprzedniej, wszystko się łączy w zdania, pionny. Pod względem harmonicznym jego utwory są absolutnym mistrzostwem. Doświadczyłam zresztą tego przy okazji nagrań, kiedy wchodząc do studia, zabrał się za reharmonizację kolędy „Lulajże Jezuniu”. DzieńD 47/2003.

NS2 **remiks** ‘nowa wersja znanego wcześniej utworu muzycznego, piosenki zawierająca elementy oryginalnego utworu, pierwowzoru’

rejs• *środ.* ‘racing dog (p.)’: Ale prześcignąć je mogą tylko tak zwane racing dogs (w Polsce mówi się na nie popularnie „rejsy”). To specjalne krzyżówki różnych psów, które nawet nie muszą mieć nic wspólnego z czystymi rasami północnymi. Ogólnie malamuty, samojedy i grenlandy mogą ścigać się między sobą. Ale syberiany, alaskany i „rejsy” mają swoje oddzielne kategorie. [...] Trudno się dziwić, że sympatycy tego sportu dzielą się na zagorzałych obrońców ras pierwotnych i tych, dla których najważniejsza jest szybkość psa, a nie jego krew. RzeczMag 8/2002.

WD **rejs** ‘okres od chwili wyruszenia statku z macierzystego portu do chwili powrotu do niego; podróż, pływanie statku w tym czasie’; MS **rejs** ‘podróż, którą odbywa statek wodny wykonując określone zadanie’

rejsolog ‘miłośnik, wielbiciel filmu „Rejs”’: Relacja „Trybuny Ludu” ułatwia rozstrzygnięcie sporu między rejsologami, na jakim statku – „Dzierżyńskim” czy „Świerczewskim” – kręcono zdjęcia. [...] W „Rejsie” zagrał więc wycieczkowy statek parowy „Dzierżyński”, a nie „Świerczewski”, jak podaje większość świadków zdarzeń sprzed ponad 30 lat. Wprost 20/2002.

rejsowicz ‘osoba uczestnicząca w rejsie statkiem’: Druga grupa rejsowiczów – Himilsbach, Maklakiewicz, Pietruski, Pokora i profesor Roman Suszko – trafiła podobno do gdańskiej restauracji U Kubickiego, gdzie zamiast piwa podawano wódkę. Wprost 20/2002.

reklama Δ **reklama interaktywna** ‘reklama kierowana bezpośrednio do poszczególnych odbiorców’: Agencje zajmujące się reklamą interaktywną często korzystają z dzikich baz i wysyłają reklamy także tym, którzy nigdy się na to nie godzili. Przykładem esemesowa reklama piwa, która dotarła do niektórych użytkowników telefonów w Wielki Piątek. Polit 41/2002.

Δ **reklama outdoorowa** ‘reklama zewnętrzna w postaci billboardu (p.), citylight (p.) itp.’: W 1998 r. potentat na rynku tzw. reklamy outdoorowej w Polsce, firma AMS, postanowił pokazywać na swoich wielkich tablicach reklamowych sztukę w jej najczystszej postaci. Polit 30/2003.

NS3 **outdoor** ‘reklama robiona w plenerze, w otwartej przestrzeni’

Δ reklama sublimalna ‘reklama podprogowa (p.)’: W Polsce reklama podprogowa (inaczej sublimalna) została zakazana w 1996 r. po aferze, jaką wywołało oświadczenie jednego z posłów, iż zobaczył bodziec podprogowy w telewizyjnej reklamie szamponu. Dostrzeżenie takiego bodźca jest niemożliwe z samej jego definicji, ale media nagłośniły sprawę. Polit 38/2003.

NS3 **reklama podprogowa** ‘przekaz niedostrzegalny dla świadomości natomiast odbierany przez podświadomość, mogący dowolnie manipulować odbiorcą, bezbronnym wobec takiego przekazu’

reklamofob *okazj.* ‘ten, kto przejawia reklamofobię (p.)’: Ruch „reklamofobów” pojawił się w latach 80., wzywa do ochrony ludzi przed propagowaniem idei masowej konsumpcji i globalizacją. Metropol 41/2004.

reklamofobia ‘niechęć, wrogość wobec reklam’: Reklamofobia. „Reklama zabija”, „Reklama szkodzi zdrowiu” – pod tymi hasłami protestowali wczoraj na stacjach metra i ulicach Paryża przeciwnicy reklam. Wypisywali antyreklamowe hasła na wielkich billboardach. Metropol 41/2004.

reklamowisko *okazj.* ‘ironicznie, pogardliwie o miejscu, w którym jest nadmiar reklam’: Ratujcie! Warszawa jest jednym wielkim reklamowiskiem! To, co się dzieje, przerosło już wszystkie azjatyckie miasta razem wzięte. Właśnie czytam, że oto przy Polu Mokotowskim stanął kolejny wielki billboard firmy Town&City. GW 256/2001.

rekolonizacja ‘ponowna kolonizacja’: Jednak obecny premier Allan Kema-keza, który na początku czerwca poprosił Australijczyków o interwencję, zapewnił obywateli zaniepokojonych rekolonizacją, że zamieszkane przez 450 tysięcy ludzi Wyspy Salomona pozostaną państwem niepodległym i suwerennym. GW 160/2003.

rekoncesja ‘ponowna koncesja’: Wreszcie, gdyby zapisy antykoncentracyjne weszły w życie w redakcji Jakubowskiej, to doszłoby do takiego absurdu, że Polsat nie mógłby ubiegać się o rekoncesję, bo jego właściciel już posiadałby stację ogólnopolską! GW 50/2004.

relaksator ‘niewielkie urządzenie pomagające jego użytkownikom odprężyć się fizycznie i psychicznie’: Ja panu oferuję za śmieszny wręcz sumę w pełni profesjonalny relaksator. Zdrowie, wypoczynek, wydajność w jednym, zasilanym jedną tylko baterią i z elektrodami, które wystarczy podłączyć. GW 131/2001.

NS3 **relaksatorek**

re-looking, relooking ‘zmiana wyglądu, sposobu ubierania się, zachowania itp.; zmiana wizerunku’: W pracy możesz liczyć na coaching, czyli osobistego mentora, który zaplanuje ci karierę, i relooking, czyli porady specjalisty od zmiany wizerunku. DzieńD 10/2006. Uwaga jednak: próby skontaktowania się z przedstawicielami re-lookingu (tak określa się rozmaite zawody, które zajmują się naszym wizerunkiem) należy podjąć dość wcześnie. Polit 22/2004.

remastering *specj.* ‘technika komputerowa pozwalająca na ponowne cyfrowe opracowanie dźwięku, wykorzystywana do poprawy jakości starych nagrań’: Obecna edycja [albumów Breakoutu] jest wyjątkowa: każdą z płyt poddano 24-bitowemu re-

masteringowi i zapakowano w kopertę będącą minirepliką pierwszego wydania, z czasów winylu. Wprost 29/2005. [JB]

remasterować ‘dokonywać remasteringu (p.)’: Zarejestrowany na imprezie materiał będzie remasterowany w studiu Adriana Sherwooda, a następnie wydany przez CDQ. Metropol 15/2004. [JB]

remikser ‘ten, kto dokonuje remiksu (p.)’: Obecnie muzyczny ambasador Afryki trafił w objęcia didżejów i remikserów, którzy w melancholijną tonację oceanicznego bluesa wprowadzili taneczny zgiełk nowoczesnej produkcji. Wprost 30/2003.

NS2 **remiks** ‘nowa wersja znanego wcześniej utworu muzycznego, powstała w wyniku elektronicznej przeróbki’

remiksować ‘dokonywać remiksu (p.)’: Jedyna działalność didżejów, której można by przypisać cechy kreatywności, to tzw. live act, czyli występy, podczas których didżej na żywo, za pomocą komputera, zmienia, remiksuje cudze utwory oraz puszcza własne produkcje. Polit 36/2004. [JB]

remineralizacja ‘ponowne odbudowywanie warstwy mineralnej’: Pierwsza wybielająco-ochronna pasta do zębów zawierająca naturalne wyciągi z porostu islandzkiego zawiera aktywne jony fluoru wzmacniające strukturę zębów i wspomagające remineralizację szkliwa. Viva 20/2002.

remitologizować: Herbert jednak demitologizuje świat i równocześnie go remitologizuje, czyli poddaje mitologicznej odnowie. Podstawą tej praktyki jest odszukanie przegranych i wykorzystanie ich biografii jako budulca nowych opowieści. Polit 26/2001.

renta Δ renta planistyczna specj. ‘opłata jednorazowa płacona przez właściciela nieruchomości na rzecz gminy, jeżeli po uchwaleniu lub zmianie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wzrosła wartość objętej tym planem działki a właściciel chce ją sprzedać’: Jeśli gminie zależy na inwestycjach, ustala ją na poziomie niskim, rzędu 5–10 % wzrostu wartości gruntu. Gmina zbyt pazerna nie dostaje czasem nic: właściciel działki sprzedaje ją dopiero po pięciu latach od uchwalenia planu, kiedy nie trzeba już płacić renty planistycznej. Polit 4/2005.

rentierka *środ.* ‘forma zabezpieczenia finansowego polegająca na czerpaniu korzyści finansowych z jakiegoś przedsięwzięcia, np. z procentów od obligacji, papierów wartościowych, działania lokalu’: – Restauracja to ciekawa forma emerytury bądź rentierki. Zawsze znajdują się klienci, którzy przyjdą otrzeć się o znaną osobę – mówi kucharz Maciej Kuroń. Metropol 116/2005.

reranie: Coraz częściej trafiają się pacjenci, którzy chcą pozbyć się rerania, czyli nieprawidłowej wymowy „r”, albo nosowania, czyli mówienia przez nos. TS 12/2005.

research *środ.* ‘zbieranie, przygotowywanie informacji, materiałów itp. na określony temat dla własnych potrzeb lub dla firm, dziennikarzy itp.’: Norman Davies chyba po raz pierwszy miał przy pisaniu książki współautora. Był nim Roger Moorhouse, germanista i były student Daviesa z Londynu. Rola zatrudnionego początkowo tylko do researchu w źródłach niemieckich Moorhouse’a podczas pracy uro-

sła tak bardzo, że stał się on współautorem książki i to w proporcjach pół na pół. Polit 21/2002.

NS3 **researcher, researcherka**

research assistant *środ.*: Pół wieku po zaliczeniu kursów psychologii społecznej przy okazji wizyty w rozgłośni radiowej wysłuchałem zwierzeń tzw. research assistant (pomocnika producenta zatrudnionego do zbierania materiałów potrzebnych do audycji). GW 257/2001.

resort Δ resort siłowy ‘dział administracji państwowej odpowiadający za działalność służb cywilnych i mundurowych’: W resortach siłowych PiS widzi miejsce dla Ludwika Dorna. W opinii Jarosława Kaczyńskiego tylko on może skutecznie oczyścić Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji z dawnych komunistycznych zaszłości. Polit 30/2005.

restylan *środ.* ‘preparat, którego głównym składnikiem jest kwas hialuronowy, służący do wypełniania zmarszczek oraz poprawiania jędrności i objętości skóry’: Zastrzyki z restylanu. Syntetyczny kwas hialuronowy. Po wstrzyknięciu wypełnia zmarszczki, ale w miarę upływu czasu jest rozkładany przez organizm. [...] Postarzających bruzd między brwiami mogę się pozbyć przez wypełnienie ich restylanem. TS 3/2002.

retinopatia specj. ‘choroba objawiająca się uszkodzeniem siatkówki oka’: – Wcześniaki zagrożone są retinopatią – tłumaczy doc. Anna Dobrzańska. – Naczyniaka krwionośne, które zaopatrują siatkówkę w krew, wykształcają się późno, dopiero w połowie ciąży. U wcześniaka są małe, niedojrzałe. Ich rozwojowi nie sprzyja tlen w inkubatorze. TS 12/2002.

retox okazj. ‘ponowne wprowadzenie do organizmu substancji trujących, ponowne zatrucie organizmu’: Cierpiąc katusze, można marzyć o zimnym Żywcu w zmrożonym kuflu. Natychmiast po wyjściu z siłowni rzucam się na sześciopak browaru albo mknę do pubu. Fitness to detox, bar to retox i tak w kółko aż do śmierci. TS 1/2004.

retrokoktajl okazj.: Kreatorzy nie wymyślili nic rewolucyjnego, chociaż wcale nie brak im wyobraźni i odwagi. Zaserwowali nam za to retrokoktajl, czyli mieszankę stylów i tendencji podpatrzonych w minionych dekadach. TS 3/2001.

retroreklama okazj. ‘reklama w starym stylu’: Retroreklama. Uśmiech Giocondy, ciało z tłuszczkiem. Czy to naprawdę reklama? Tak, tyle że z roku 1990. TS 12/2005.

retroseksualny okazj.: Teraz niektórzy próbują przebić się z określeniem „retroseksualny”, co można rozwinąć jako „prawdziwy chłop”, ale większości pań najbardziej zależy chyba, żeby facet był seksualny w ogóle. TS 9/2005.

rewitalizować ‘ożywić, odbudować, pobudzić do działania’: – Frugo to marka niezwykła, dlatego by ją rewitalizować, musielibyśmy przełamać schemat typowej reklamy skierowanej do młodzieży – tłumaczy dyr. Soroczyński. – Frugo wywołało kiedyś marketingową rewolucję i aby rewitalizować markę, trzeba tę rewolucję powtórzyć. Polit 10/2004.

NS1 **rewitalizacja** ‘odnowa; ożywienie, pobudzenie działalności’

rezerwa Δ rezerwa celowa ‘środki finansowe w budżecie państwa zarezerwowane na ściśle określone cele’: Koszt zwrotu źle wydanych przy przetargu na IACS pieniędzy unijnych podatników poniosą podatnicy w Polsce. UKIE będzie musiało wypłacić 2 mln 831 tys. euro z budżetowej rezerwy celowej. GW 75/2002.

rezydencki *środ.* przymiotnik od rezydent (p. zn. 1.): Młodzi lekarze po studiach skarżyli się, że po zakwalifikowaniu na etat rezydencki (czyli po dodatkowym egzaminie dającym prawo kształcenia bez stałego zatrudnienia) nieraz przez osiem miesięcy musieli czekać na miejsce w Regionalnym Ośrodku Medycyny Rodzinnej. Polit 4/2001.

rezydent* 1. *środ.* ‘lekarz, który stara się uzyskać specjalizację w placówce medycznej mającej uprawnienia do prowadzenia kształcenia specjalizacyjnego’: W ustawie o zawodzie lekarza zabrakło zapisu o zasadach finansowania specjalizacji lekarskich. Dyrektorzy szpitali nie są zainteresowani zatrudnianiem rezydentów. Pracują oni znacznie mniej efektywnie i ktoś musi ich szkolić poza normalnymi obowiązkami wynikającymi z kontraktu z kasą chorych. Polit 4/2001.

2. **Δ rezydent podatkowy specj.** ‘osoba prawna lub spółka mogąca płacić podatki w kraju, w którym tymczasowo pracuje’: Tamtejsze przepisy zezwalają na bycie rezydentem podatkowym każdemu, kto pracuje i mieszka dłużej niż 183 dni. Piotr słyszał, że Polska i Rosja podpisały ze sobą umowę o unikaniu podwójnego opodatkowania. Trwa więc w przekonaniu, że wszystko jest w porządku. Polit 17/2005.

WD 2., MS 1. **rezydent** *hist.* ‘przedstawiciel dyplomatyczny państwa-protektora w państwie zależnym’ WD 3., MS 2. *daw.* ‘ubogi krewny, przyjaciel rodziny lub wysłużony oficjalista mieszkający stale w danym dworze i będący na utrzymaniu gospodarza’

rezydentura *środ.* ‘miejsce w szpitalu lub klinice, gdzie młodzi lekarze zdobywają umiejętności praktyczne pod kierunkiem doświadczonych lekarzy’: Medycynę kończy około 2500 lekarzy rocznie, więc państwo powinno opłacić co najmniej dwa tysiące rezydentur. Polit 4/2001.

rhovyl ‘tkanina przepuszczająca powietrze używana głównie do wyrobu bielizny’: Rhovyl. Powstał na zamówienie sportowców. Ma mnóstwo kanalików i rowków, które transportują wilgoć od ciała na zewnątrz. Można w niego wbudować czynnik antybakteryjny, który zapobiega rozwojowi drobnoustrojów. Praktyczna, ale dość droga bielizna na sporty zimowe, która grzeje i nie zatrzymuje potu przy ciele. GWWysOb 36/2001.

ricotta ‘włoski twarożek o delikatnym smaku’: Spróbowałem jeszcze pierożków tortellini nadziewanych serem ricotta, podawanych z pieczonymi filetemi z sandacza i duszonymi jarzynami na bazie cebuli i pomidorów. Newsweek 8/2006. [HZ, SD, JB]

riddim *środ.*: Deejay – na Jamajce to człowiek śpiewający do rytmów puszczanych przez Selector, który najczęściej korzysta z siedmiocalowych płyt tzw. dubplates, zawierających riddimy – melodie, na których oparte są utwory reggae, czy dancehall. Metro 514/2005.

rider ‘element umowy określający warunki stawiane organizatorom imprez przez biorących w nich udział artystów, sportowców’: Wzór umowy koncertowej

Maanamu liczy pięć stron, do tego załączniki, w tym najważniejszy kilkustronicowy tak zwany rider koncertowy. Określone są w nim konieczne warunki techniczne dla aparatury nagłaśniającej i oświetleniowej (różne w zależności od wielkości sal i liczby widzów), rodzaj i sposób zasilania. Polit 14/2003.

roadster: Jak za pomocą definicji można najprościej wyjaśnić pojęcia: „roadstera” i „dragstera”? – Obecnie mianem roadstera określa się pojazd charakteryzujący się odkrytym i dwumiejscowym nadwoziem. Natomiast dragster to pojazd wyczynowy o indywidualnej konstrukcji i niezwyklej mocy sięgającej nawet 3000KM, stworzony specjalnie do ścigania się na dystansie 1/4 mili. AutoŚ 3/2004. [HZ, JB]

roamingowy ‘dotyczący roamingu (p.)’: Oferta operatorów sieci komórkowych i producentów telefonów nieustannie się zmienia, zmienia się też roaming. Roamingowy zasięg naszych sieci obejmuje już praktycznie cały świat, w Europie dając do wyboru po kilku operatorów w każdym kraju. GW 154/2003. [HZ, SD, JB]

NS3 **roaming** ‘usługa telekomunikacyjna umożliwiająca korzystanie z własnego telefonu komórkowego poza granicami swojego kraju’

robak* ‘rodzaj wirusa komputerowego (p.)’: Problemy z powodu działania złośliwych programów odczuło w zeszłym roku aż 70 proc. ankietowanych spółek w kraju. Badani menadżerowie wśród najistotniejszych zagrożeń bezpieczeństwa swych firm wymieniali jednak nie tylko wirusy, tzw. konie trojańskie i robaki, ale także nieodpowiedzialne lub sabotujące działania własnych pracowników. GW 12/2005. NS2 **wirus komputerowy** ‘program wprowadzony do pamięci komputera lub sieci komputerowej, który powoduje wadliwe działanie innych programów, niszczenie informacji w pamięci operacyjnej lub na dysku i tym podobne szkodliwe skutki’; WD, MS **robak** 1. ‘drobne zwierzę bezkręgowce, o wydłużonym kształcie ciała, np. larwa owadzia; potocznie: owad, zwłaszcza insekt, pasożyt’ 2. *med., wet.* ‘pasożyt wywołujący choroby u zwierząt i ludzi, np. przywra, tasiemiec, nicienie’

robak* ‘robak* (p.)’: „Jednak najpopularniejsze nie są wcale zwykłe, zaśmiecające dysk robale, tylko tzw. trojany (od konia trojańskiego), które pozwalają obcym „zaglądać” do twojego komputera, a nawet go kontrolować. Metro 738/2005.

NS2 **robak** ‘o czymś, co człowieka gnębi, martwi’

robić \diamond **robić coś na legalu** *pot.* ‘działać oficjalnie’: 17-letni Tomek, licealista: – Każdy, kto chciał zapalić, już dawno zapalił. A czy zrobił to na legalu czy nielegalu – co za różnica? Polit 7/2005.

\diamond **robić coś na nielegalu** *pot.* ‘robić coś skrycie, potajemnie’: cyt. p. wyżej.

\diamond **robić komuś dobrze** *pot.* ‘uprzyjemniać komuś życie, dawać mu nadzieję na lepsze życie’: Po co są bajki dla kobiet? Najkrótsza odpowiedź brzmi: żeby zrobić nam dobrze co nie znaczy tylko przyjemnie. Bajki robią też dobrze, bo pozwalają wyobrazić sobie lepsze miejsce w porządku świata, lepsze od kuchni, w której trzeba przebierać mak, i od pełnego blichtru pałacu, w którym istnieje dla nas kilka z góry określonych ról. GWWysOb 33/2001.

\diamond **robić oko do widowni** *pot.* ‘dawać do zrozumienia, że przedstawiana sytuacja, pokazywane wydarzenie są nieprawdziwe’: Podczas gdy na oficjalnych scenach królowały aluzje i robienie oka do widowni, aktorzy Ósemek realistycznie odegrali historię intelektualisty, którego SB próbowało złamać. Polit 11/2005.

robocop ‘policjant-cyborg, bohater filmu „RoboCop”’: Człowiek zintegrowany z komputerem? To nie wymysł twórców filmowego robocopa. – Każdy z nas jest superkomputerem, tyle że prawie nie wykorzystywanym. Wprost 2/2003.

robonauta: Taka była geneza robonautów – maszyn przypominających kształtem i wielkością człowieka. Najtrudniejszym do skonstruowania elementem okazały się ręce. Musiały działać jak ludzkie – nie trzeba bowiem wówczas konstruować specjalnych narzędzi. Cel ten został osiągnięty. [...] Prototypy robonauty już wykazały swoją przydatność podczas eksperymentów na Ziemi. Polit 8/2004.

robot-humanoid ‘robot przypominający człowieka (robot człekokształtny)’: Uroczyste przyjęcie, otwierają się drzwi i wchodzi robot ASIMO – niewielka biała postać, przypominająca astronautę w księżycowym skafandrze. [...] Niewiele robotów-humanoidów potrafi sprawnie chodzić po nierównym terenie. ASIMO uczono tego kilkanaście lat. Polit 1/2004.

Δ robot humanoidalny ‘robot-humanoid (p.)’: Cel naukowy przyświecał także twórcom programu podjętego w japońskim Instytucie Badawczym Telekomunikacji, w wyniku którego powstał robot humanoidalny o nazwie Dynamiczny Mózg. Jest on w stanie odtworzyć gesty tańca ludowego z Okinawy na podstawie obserwacji ruchów wykonywanych przez tancerkę. Naukowcy chcą w ten sposób poznać ludzki mechanizm uczenia się przez naśladownictwo. Polit 1/2004. [JB]

Δ robot osobisty: Zastosowań robotów człekokształtnych można sobie wyobrazić wiele, jednak powszechnie uważa się, że ich powołaniem będzie rola mechanicznych służących, czyli robotów osobistych. Wiąże się z nimi wielkie nadzieje jako z opiekunami ludzi starych, chorych, niedołącznych. Polit 1/2004.

robot-odkurzacz: Na rynku są dostępne roboty-odkurzacze, które krążąc po mieszkaniu i omijając wszystkie przeszkody same sprzątają. Polit 1/2004.

rodeomaniak, rodeo-maniak *środ.* ‘miłośnik rodeo w kajakarstwie górskim’: Dla rodeomaniaków kajak górski nie służy do pływania, ale do ujeżdżania dzikiej rzeki. Sukces 11/2002. Wrze również życie na torach kajakowych, gdzie obok slalomowców i rodeo-maniaków próbują swych sił amatorzy na pontonach, które podbijają wodniacki świat, zdobywając kolejne rzeki, a rafterzy mają już nawet swoje mistrzostwa świata. Sukces 7/2002.

rodeowiec *środ.* ‘uczestnik rodeo w kajakarstwie górskim, podczas którego uczestnik zмага się z siłą górskiej rzeki’: „Sikor” przed wejściem do łódki nakłada szpanerski ubiór: specjalny czarny kask, kamizelkę asekuracyjną, kurtkę z krótkim rękawem ze ściągaczem pod szyją i bardzo obcisłe neoprenowe spodenki sięgające kolan. Na nos nakłada zacisk zabezpieczający przed wodą. „To najmodniejszy strój rodeowca” – wyjaśnia. Sukces 11/2002.

rodzinniec ‘nabywać cech uznawanych za charakterystyczne dla rodziny’: Bo dzieci z wrocławskich grup rozkwitają [mowa o domach dziecka w postaci oddzielnych mieszkań z wychowawcami]. Przejęte swą dostrzeganą ważnością, osiągnięciami w tym, co lubią i do czego się specjalnie nadają, nabierają motywacji do nauki. Zaczynają z sobą rozmawiać. Uczą się negocjować. Przestają wrzeszczeć i wydzie-

rać sobie to, czego potrzebują. Rodzinnieją w miejscu, które nie jest prawdziwym rodzinnym domem, ale rodzinopodobnym, przyjaznym gniazdem. Z niego droga ma prowadzić do tego prawdziwego, jeśli uda się zrobić z niego miejsce również dla dziecka przyjazne. Polit 23/2002.

rolandgate ‘afery związane z ujawnieniem w Iraku obecności francuskich rakiet Roland’: Marek Siwiec, szef Biura Bezpieczeństwa Narodowego, nie ustaje w zacieraniu śladów swojego udziału w aferze rolandgate. Przysłał ostatnio do redakcji „Newsweeka” list w reakcji na tekst „Mleczak prezydenta”, w którym podaliśmy, że Siwiec z przekonaniem informował o francuskich rakietach Roland z 2003 roku, znalezionych przez polskich żołnierzy w Iraku. Newsweek 1/2004.

roleks ‘ekskluzywny, drogi zegarek firmy Rolex’: Zagadują, uśmiechają się, krzyczą i gestykulują. Wszystko po to, żebym kupiła. Podrobionego roleksa albo przynajmniej plastikową spinkę do włosów. TS 3/2002.

rolkowiec ‘ten, kto jeździ na łyżworolkach (p.)’: W tym roku rolkowcy nie będą mieli skate parku. Zdaniem urzędników z ratusza o wiele więcej osób trenuje wioślarstwo i dlatego w pierwszej kolejności powstanie specjalny tor na Kanale Żerańskim. Skateom pozostaje jazda po ulicach i uciekanie przed strażą miejską, która ich przegania. GWMag 138/2004.

NS1 **łyżworolki, rolki** ‘buty z przytwierdzonymi na środku podeszwy małymi kółkami ustawionymi jedno za drugim, służące do jazdy po twardej, równej nawierzchni’, NS3 **łyżworolkarz, łyżwolkowiec, rolkarz, roller**

roll-cit: Pomarszczoną skórę można skutecznie zregenerować za pomocą roll-cidu, czyli nakłuwania skóry wałkiem najeżonym igłami. GWMag 47/2005.

rolling *środ.* ‘ćwiczenia wzmacniające kręgosłup’: Rolling – ustaw stopy równolegle na szerokość bioder. Zaczynając od najwyższych kręgów szyjnych, kręgi po kręgu pochylaj tułów do skłonu i pozostań w tej pozycji tak długo, jak możesz. Spróbuj wyprostować nogi w kolanach. Potem lekko je ugnij i powoli wracaj do pozycji wyjściowej. [...] Na końcu oderwij brodę od mostka. Całość powtórz trzy razy. Rolling wzmacnia kręgosłup, rozciąga tył nóg i dolny odcinek pleców. TS 5/2005.

rolnopaliwowy Δ biznes rolnopaliwowy ‘biznes związany z produkcją biopaliw (p.)’: Zresztą trudno było wierzyć w szczerść tych deklaracji, skoro tworzyli ją i promowali politycy prywatnie związani z biznesem rolnopaliwowym, m.in. Kazimierz Gutowski, były wiceminister rolnictwa (PSL), posłowie Wojciech Mojżesowicz, Stanisław Łyżwiński. Polit 4/2004.

NS3 **biopaliwo** ‘paliwo wytwarzane z surowców pochodzenia organicznego, np. z rzepaku, kukurydzy lub biomasy’

rolorób *okazj.* ‘ironicznie o kimś, kto ma na swoim koncie wiele ról w filmach’: Kręciłem filmy na Węgrzech, w Bułgarii, były to często główne role, w Niemczech marzyłem tylko o tym, żeby te filmy nigdy nie pokazały się w Polsce. Nie jestem pod tym względem rekordzistą, jest nim Leon Niemczyk, ale miejsce w czołówce filmowych „rolorobów” mam zapewnione. TeleTydz 11/2004.

rolowanie* ‘jeżdżenie na deskorolkach (p.)’: Zakaz rolowania. Koniec ze skokami na deskorolkach przed Grobem Nieznanego Żołnierza. Kilka dni temu Za-

rząd Dróg Miejskich, do którego należy częściowo plac Piłsudskiego, zakazał jazdy po placu na rowerach, wrotkach i deskorolkach. DzieńD 8/2003.

NS1 **deskorolka** ‘specjalna deska na czterech rolkach używana do jazdy i wykonywania ewolucji’; WD **rolowanie** forma rzeczow. czasownika rolować 1. ‘związać w rolkę, w rolę; nawijać na rolkę’ 2. *lotn.* ‘o samolocie: toczyć się po ziemi’

rolowanie Δ **rolowanie kredytów** *środ.*: Ze sfałszowanego dokumentu wynikało, że fundacja posiada lokaty w Banku Zachodnim WBK na 50 mln złotych. Dysponując takim zaświadczeniem, przedstawiciele fundacji zwrócili się do kilku banków o udzielenie kredytów, a po podpisaniu umów przeprowadzali operacje polegające na tzw. rolowaniu kredytów: kredyt zaciągnięty w jednym banku spłaca się kredytem z innego. Podczas tej operacji na kolejnych etapach zwiększa się wysokość kredytu. Bank Zachodni WBK zablokował konta fundacji. Wprost 47/2001.

rools zwykle w lm: – Ten, kto znajdzie niszę rynkową, wygra – powtarza Krzysztof Pawiński. W Polsce brakowało na półkach lekkich, zdrowych przekąsek. We wrześniu tego roku kierowany przez niego Maspex zaproponował więc konsumentom roolsy – opiekane krążki chlebowe, tańsze od innych przekąsek. Wprost 47/2001.

roots ‘roots reggae (p.)’: Dzisiejsze rootsy stają się bardziej transowe i pulsacyjne. Metropol 41/2004.

roots reggae ‘gatunek muzyki reggae, w której tematem tekstów jest liryczne wystawianie duchowych przywódców państw, a także temat biedy i opór przeciw przemocy’: Najważniejsze okazało się „wyczyszczenie” muzyki z naleciałości punkowych. Do dziś ich wpływ najsilniej uwidacznia się w roots reggae, najpopularniejszym rodzaju muzyki w latach osiemdziesiątych. Metropol 41/2004.

rossignole ‘narty firmy Rossignolle’: Zniknęły już praktycznie narty Polsportu, za to w dynastyrach, fischerach, rossignolach i salomonach możemy tu przebierać. GW 284/2002.

roszczeniówka ‘grupa, partia, której głównym celem jest wysuwanie wobec państwa różnych żądań’: Czy w nadchodzącym roku zanosi się na powstanie nowej lewicowej partii? [...] Bez trudu można wyobrazić sobie inteligentką partyjkę, klub dyskusyjny ideowej lewicy. Natomiast partia masowa byłaby zagrożeniem dla jakiego takiego demokratycznego ładu. Ścigając się z populistami stałaby się jeszcze jedną roszczeniówką. Polit 1/2003.

router ‘urządzenie, które umożliwia łączenie ze sobą komputerów działających w określonej sieci’: Nie wglębiając się zbyt w techniczne szczegóły, wystarczy powiedzieć, że odcięcie całego państwa od jednej strony internetowej zależy od przesłania jej parametrów do tzw. routerów. Są to drogie urządzenia regulujące ruch w sieci; można je porównać do skomplikowanych węzłów komunikacyjnych światowej infostrady. Właścicielami routerów są najwięksi inwestorzy i operatorzy lokalnego rynku telekomunikacyjnego. GW 138/2003. [HZ, SD, JB]

rower Δ **rower treningowy** ‘rower służący do ćwiczeń w pomieszczeniach’: Popularnym domowym sprzętem jest rower treningowy. Każdy model powinien być

wyposażony w kilka podstawowych elementów. Jednym z najważniejszych jest system hamowania koła obrotowego. GW 280/2001. [HZ]

rozchodniak ‘ostatni kieliszek alkoholu wypijany przed wyjściem z przyjęcia; strzeмиenny’: Rzym, choć bawi się cały dzień, rozkwita dopiero nocą. Wiosną i latem restauracje zapełniają się koło dziesiątej wieczorem. Po kolacji, zazwyczaj grubo po północy, przychodzi pora na dopocena, czyli po naszymu rozchodniaka: kieliszek gorzkiego, ułatwiającego trawienie likieru, i kawę. Potem parę godzin snu i można zaczynać od początku. TS 5/2005.

rozerotyzowany ‘przepełniony erotyzmem’: W tym sezonie na wybiegach jak nigdy łamie się konwencje, łączy figlarne kolory, sięga po ryzykowne kontrasty. Koniec z rozerotyzowaną lady w etolach i broszach, witajcie spontaniczne, radosne dziewczyny z pokazów Dolce&Gabbany czy Prady, w sukienkach w ciapki, hipisowskich spódnicach, kanarkowych kłapkach, z neonową torbą na ramieniu. TS 3/2005.

rozgrywający \diamond **główny rozgrywający** ‘o kimś mającym decydujący głos w jakimś gronie, mającym duży wpływ na coś, np. na politykę’: Tę niewygodną pozycję zawdzięcza Waldemarowi Pawlakowi, bo to on, nie zaś nominalny prezes, czyli Janusz Wojciechowski, jest dziś w tej partii głównym rozgrywającym. Polit 24/2004.

NS3 **rozgrywający**

rozładowywacz* ‘odstresowywacz (p.)’: Młodzi ludzie zatracili wszelkie poczucie własnej godności. Liczy się superbiba, dużo alkoholu i koleżanka lub kolega spełniający rolę rozładowywacza seksualnego. TS 4/2001.

WD, MS **rozładowywacz** ‘robotnik pracujący przy rozładunku, rozładowujący coś’

rozmiarówka *środ.* ‘numeracja odzieży stosowana w poszczególnych krajach’: Escada, Laurel, Marc Cain mają rzeczy większe, ale u nich rozmiarówka, jak mówią fachowcy, jest większa. Niemiecka 40 jest większa niż francuska. TS 2/2005.

rozmienialnia *okazj.* ‘miejsce, w którym zmienia się pieniądź o większym nominalnie na większą ilość o mniejszej wartości jednostkowej’: Płacę za taksówkę. Nie mam drobnych. Podaję duży banknot. I słyszę: „Co, rozmienialnię pani sobie u mnie zrobiła?”. Myślę sobie: może ci, którzy świadczą usługi, uświadomiliby sobie, że to oni są dla klienta, a nie odwrotnie. GW 77/2001.

rozmowa Δ **rozmowa kontrolowana**: Jej nazwa nawiązuje twórczo do tzw. rozmów kontrolowanych, czyli podsłuchiwanie w stanie wojennym rozmów telefonicznych w celu demaskowania wrogów. Wprost 27/2005.

rozprawa Δ **rozprawa lustracyjna** ‘rozprawa sądowa dotycząca lustracji (p.)’: Marek Borowski i Zbigniew Religa napisali, że nigdy nie współpracowali z tajnymi służbami PRL ani w nich nie służyli. Wczoraj odbyły się rozprawy lustracyjne obu kandydatów do Pałacu Prezydenckiego. Rzeczp 163/2005.

NS2 **lustracja** ‘działanie polegające na ujawnieniu powiązań i współpracy obywateli ze służbami bezpieczeństwa w byłych państwach komunistycznych’

rozrachunkowiec *okazj.* ‘osoba dokonująca rozliczenia, np. ze spraw związanych z przeszłością’: Rozrachunkowcy widzą PRL jako pasmo prześladowań narodu przez

nieliczną mniejszość wysługującą się Moskwie, podczas gdy oni – nie tylko ci, którzy należeli do warstwy rządzącej – uważają 45 lat Polski Ludowej za dobry, a nawet bardzo dobry kawałek historii i w gardle stoją im słowa, by system ówczesny uznać za przestępczy. Polit 24/2005.

rozświetlający ‘o kosmetyku: powodujący rozjaśnienie cery’: Pod pokład warto nałożyć bazę rozświetlającą, która wyrówna koloryt skóry, rozjaśni cerę i sprawi, że makijaż będzie się lepiej trzymał i naturalniej wyglądał. GWWysOb 4/2002.

NS3 **rozświetlacz**

rozwodniczka forma żeńska od rozwodnik: Marla, Donaldowa Trumpowa numer dwa, po rozwodzie otrzymała milion dolarów. Dla przyszłych „rozwodniczek” w czasopiśmie „Divorce” opowiedziała, jak rozwieść się i zostać z fortuną... Sukces 9/2001.

różowy Δ różowa seria ‘seriale pornograficzne, serie książek pozbawione scen wulgarnych, rozwiązłych, wyuzdanych’: Poza tym Duchovny nie może narzekać na nadmiar propozycji. „Ewolucja” z jego udziałem okazała się klapą, a rola narratorka w popularnej „różowej serii” nie może dawać mu przecież pełnej satysfakcji zawodowej. TeleTydz 29/2002. [HZ]

NS2 **różowy** ‘pornograficzny ale pozbawiony scen wulgarnych, rozwiązłych, wyuzdanych’

rubelgate: Afera polegała na tym, że mnóstwo firm zawarło bardzo korzystne kontrakty z partnerami radzieckimi na sprzedaż płodów rolnych, dzięki którym zainkasowały za ruble po 2,1 tys. zł. Odbiorcy przysłali poświadczenia wykonania kontraktów, ale – jak się później okazało – priorytetowe towary eksportowe pozostały w Polsce. Za wypłacone przez bank złotówki przedsiębiorcy kupowali dolary i za nie na Dalekim Wschodzie elektronikę, którą przekazywali Rosjanom zamiast ziemniaków. Rubelgate nie była wcale jednoznaczna. Otóż okazało się, że brakuje w niej pokrzywdzonych. Nie czuli się stratni Rosjanie, którzy zamiast ziemniaków dostawali elektronikę. Co ważniejsze – wszyscy pracownicy Banku Handlowego zeznali w procesie, że Bank także nie stracił. Polit 9/2002.

ruch Δ ruch AA: ‘zorganizowana forma fachowej pomocy osobom uzależnionym od alkoholu’: Nad wejściem do centrum terapii rodzinnej w Hazelden znajdowało się zdanie skierowane do wchodzących tam żon alkoholików: „Pamiętaj, nie przez ciebie pije i nie dla ciebie przestanie”. Cały proces leczenia oparty był na 12 krokach ruchu AA. W leczeniu alkoholizmu nikt nie wymyślił dotąd skuteczniejszej metody. TP 48/2002.

Δ ruch Anonimowych Alkoholików ‘ruch AA (p.)’: Wiktor Osiatyński powtarza dziś, że ruch Anonimowych Alkoholików w Ameryce uratował mu życie. TP 48/2002. [HZ klub anonimowych alkoholików]

Δ ruch hospicyjny ‘zorganizowana forma fachowej pomocy osobom nieuleczalnie chorym’: Mimo wszystko ruch hospicyjny rozwija się dość prężnie. W 1999 r. Polska jako drugi po Wielkiej Brytanii kraj w Europie wpisała opiekę paliatywną na listę specjalizacji medycznych. [...] Ruch hospicyjny jest tym obszarem, w którym śmierć zostaje na nowo oswojona, staje się tym, czym była zawsze – naturalną konsekwencją życia. Polit 41/2003.

Δ ruch queer ‘organizowanie akcji, podejmowanie działań dotyczących queer (p.)’: Historia performance’ów i cross dresingowych imprez sięga lat 80. i nieodłącznie wiąże się z ruchem queer. *Metropol* 34/2005.

Δ ruch simple living: O takich ludziach mówi się, że należą do ruchu simple living (proste życie) lub że są to downshifterzy, ci, którzy przeszli na niższy bieg. Tak, ruch simple living pokazuje właśnie, jak zwolnić tempo i zacząć żyć bardziej świadomie, w zgodzie z matką naturą i samym sobą. *TS* 4/2003.

Δ ruch slow food: Ruch „slow food” narodził się w 1986 r. we Włoszech. Za cel stawia sobie promocję regionalnych, zapomnianych w pędzie współczesnej cywilizacji smaków. Jest odpowiedzią na „papierową”, nijaką szynkę z supermarketu lub bochenek chleba, w którym wypełniaczy, ulepszcaczy, przyspieszcaczy jest dziś więcej niż samego zboża. Symbolem ruchu jest ślimak winniczek. *Metropol* 25/2005.

ruchacz środ.: Łapówki za informacje o „blachach” biorą głównie tzw. ruchacze, czyli funkcjonariusze z drogowki. Płaci im się po prostu na ulicy albo w umówionym miejscu. Czasem biorą też dyżurni ruchu. *Wprost* 9/2002.

rukola: Rukola to zioło rosnące dziko we Włoszech i we Francji, które awansowało na sałatę. Ma silny aromatyczny smak orzechowo-pieprzowy. Dobra jako ostrzegający dodatek do mdłych owoców morza, awokado, mozzarelli. *TS* 5/2005. [SD, JB]

ruletka ◊ **rosyjska ruletka** ‘sytuacja, w której o życiu decyduje często przypadek, postępowanie mogące zagrażać życiu’: Wszyscy wiemy, jak proste są zasady „rosyjskiej ruletki” – wygraj albo zgiń. Na scenie pojawiają się zawodnicy i prowadzący. Zajmują swoje miejsca, bacznie się obserwując, jakby chcieli wyczuć, kto najszybciej da się wyeliminować. *Sukces* 9/2002. [MB 3., HZ b), SD 1., JB 2., BD]

rukka* *środ.* ‘metalowa przeszkoda montowana na krawędzi rampy w skateparku (p.), służąca do wykonywania ślizgów’: Niedaleko stacji metra Wilanowska jest niewielki skwer. Spotyka się tu zarówno rolnicy, jak i deskarzy. Do dyspozycji są rurki i minirampy. [...] Centrum Handlowe na Bemowie. Wyposażenie to m.in. minirampy (bardzo dobre do trenowania figur), skocznia, kilka rurek. *GW* 166/2003. *WD, MS* **rukka** 1. ‘rura o małej średnicy; wąska, cienka rura’ 2. ‘przedmiot w kształcie rurki, np. ciastko’

rurowisko: Najpierw najmłodszy. Inca Plat to ich królestwo. Główną atrakcją będzie chyba rurowisko, czyli kombinacja zjeżdżalni, labiryntu, materacy, drabinek, przejść, zejść i wejść. Bawić tam się mogą dzieci między 4. a 12. rokiem życia, choć szefowie zapewniają, że jeśli trafi się wyjątkowo nieśmiałe dziecko, będzie mu mógł towarzyszyć rodzic. [...] Konkurencją dla rurowiska może stać się skacząca wieża: siadasz na ławce, która podjeżdża do góry, a później gwałtownie opada. *GW* 183/2004.

rusofilia: W opinii wielu Polaków w Niemczech istnieje swego rodzaju rusofilia, połączenie uwielbienia dla kultury kraju Dostojewskiego z hołdem dla wielkości i potęgi Rosji. Wielu Niemców jest zafascynowanych krajem, który ciągnie się od Kaliningradu do Władywostoku i dostarcza im surowców, ale jednocześnie większości Rosja wydaje się dziwna i nieznaną. *GW* 195/2003.

russo-disco okazj. ‘rosyjska muzyka disco polo (p.)’: O kochankach, małżeństwach, operacjach plastycznych i zdrowiu Pugaczowej informują kolorowe magazyny. Na występy wciąż przychodzą tłumy. Przyciąga jej muzyka, swoiste „russo-disco”, oprawa wizualna, tęsknota za dawnymi czasami. Gala 32/2002.

NS3 **disco polo** ‘odmiana muzyki tanecznej, charakteryzująca się prostym rytmem, nieskomplikowanymi tekstami, często czerpiąca inspirację z muzyki ludowej’

rutinoscorbin ‘lek zawierający składniki uszczelniające naczynia krwionośne, stosowany zwykle podczas przeziębień’: Polecam witaminę C i rutinoscorbin, które uszczelniają naczynia krwionośne, ograniczając wirusom możliwość ataku. GW 292/2001.

rya srod.: Wśród tych dwóch rodzajów runa [wykładzin podłogowych] producenci wyodrębnili ponad dziesięć podgatunków. Pośród nich znajdują się: boucle – czyli krótkie pętelki, berber – pętle duże i grube, welur – gęstszy, strzyżony, z krótkim włosiem, a także rya – z bardzo długich strzyżonych nitek przędzy. Metropol 102/2001.

rybomaniaczka okazj. ‘wielbicielka dań z ryb’: Raj dla rybomaniaczek. Dorsza i sardynki jada się w Lizbonie przez cały rok, każdego dnia inaczej. Zawsze z sałatą i młodym winem. TS 5/2005.

rynek Δ rynek cyberpornograficzny ‘działalność polegająca na czerpaniu korzyści finansowych z pornografii dostępnej w Internecie’: Rynek cyberpornograficzny szacowany jest obecnie na miliard dolarów, ale za pięć lat – jak przewiduje Narodowa Rada Badawcza, która doradza amerykańskiemu Kongresowi – będzie wart 5–7 miliardów dolarów. Newsweek 1/2004.

rynolog specj.: Z takim przewlekłym katarem trzeba pójść do rynologa, czyli specjalisty od chorób nosa. Zleci badania laboratoryjne, może też wysłać cię na cytologię błony śluzowej nosa, żeby wykluczyć inne schorzenia, na przykład nadżerki błon śluzowych czy nowotwory. TS 4/2003.

rytualizować ‘nadawać czemuś uroczystą, podniosłą rangę, powodować, że coś staje się niecodzienne, ceremonialne’: Rytualizuj jedzenie. Posiłki nie muszą być obfite, ale koniecznie ładnie podane. A towarzystwo przy stole miłe. Look 12/2003.

rywingate ‘afery Rywina (p.)’: Druga odsłona Rywingate – bez wiedzy większości członków KRRiTV w ustawie o radiofonii i telewizji przeforsowano zapisy pozwalające na prywatyzację jednego z kanałów telewizji publicznej. Newsweek 1/2004.

rywinizacja ‘przyzwolenie na działania w stylu afery Rywina (p.)’: Zbigniew Pęksiński nie chce, by rywinizacja polskich mediów stała się normą. Polit 39/2003.

Rywinland ‘ironicznie o III Rzeczpospolitej’: Nie dając jasnej wiedzy w samej sprawie Rywina, zajmująca się nią sejmowa komisja ujawniła drastyczny obraz państwa, w którym Rywinowie mają pole do działania. Pokazała, że III Rzeczpospolita jest w istocie Rywinlandem. Wprost 36/2003.

rządowiec*: Unia zaczyna się dzielić na „rządowców” (w przyszłej Unii mają dalej dominować przedstawiciele rządów i konferencje międzynarodowe) i „federalistów” (będzie dominować komisja). Polit 10/2001.

WD **rządowiec rzad.** ‘stronnik aktualnego rządu, polityki rządowej’

rządzić \diamond **rządzić z tylnego siedzenia** ‘kierować z tylnego siedzenia (p.)’: Mało kto sobie uświadamia, że ostatnie dwunastolecie to panowanie lub współistnienie układu Kwaśniewskiego. Najpierw rządził on z tylnego siedzenia – jako szef SLD, a po 1995 r. – jako prezydent. Wprost 27/2005. [BD]

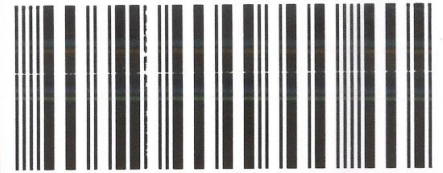
NS3 \diamond **kierować z tylnego siedzenia** ‘wpływać na ważne decyzje polityczne rządu, nie mając ku temu stosownych uprawnień, w sposób niejawni, nieformalnie’

rzut \diamond **rzut na taśmę pot.** ‘ostatni moment’: Dopiero pod wpływem protestów i realnego zagrożenia, że obywatele odrzucą w referendum warunki członkostwa, ekipa Leszka Millera zmieniła postawę. To przyniosło dość żalony „rzut na taśmę” podczas negocjacji w Kopenhadze. Wprost 38/2005.

\diamond **rzutem na taśmę pot.** ‘w ostatnim momencie, ostatecznie siłą, spektakularnie’: We wrześniu 2003 r. rzutem na taśmę uratowano Żerań przed ostatecznym upadkiem oraz ustalono z wierzycielami harmonogram restrukturyzacji zadłużenia. Wprost 5/2004. [MB, SD 2.]

Instytut Języka Polskiego
PAN w Krakowie

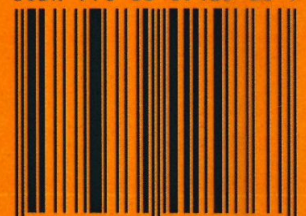
Biblioteka (Zbiór IJP)

0001-003855-00

PL ISSN 0208-4074

ISBN 978-83-89425-86-7

9 788389 425867 >